

มนุษย์กับวัฒนธรรม

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา ๒๕๕๑

มนุษยภัทพัฒนธรรม

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยของอาจารย์และนักศึกษาในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา ผศ.สุภิตรา อนุศาสน์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ผศ.มานิตา ศรีสาคร
หัวหน้าภาควิชามนุษยศาสตร์
อาจารย์บุญสนอง เกาคำ
หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

รศ.ธิดา โมสิกรัตน์
รศ.ดร.สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์

บรรณาธิการ ผศ.ทัศนีย์ กระจ่าอินทร์

ปก อาจารย์อรุณี เจริญทรัพย์

พิมพ์รูปเล่ม นางสาวสุภรัตน์ กล่อมเกลี้ยง

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอ.สีฟวิ้ง จำกัด

เลขที่ ๔ ซอยสิรินธร ๗ บางพลัด กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๑-๘๘๘๐ โทรสาร ๐-๒๔๒๔-๓๑๖๕

คำนำ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นเป้าหมายการทำงานที่สำคัญประการหนึ่ง คือ จะมุ่งไปสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องใช้การบ่มเพาะด้วยกระบวนการแสวงหาความรู้ การวิจัย การศึกษาค้นคว้า เป็นเครื่องมือที่สำคัญ จากนั้นจึงเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะ เสนอต่อสังคมอย่างกว้างขวาง

วารสารทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับนี้ เป็นผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของอาจารย์และนักศึกษาที่เกิดจากการบ่มเพาะด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำเสนอในรูปแบบของบทความ บทความวิจัย ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นการเปิดโอกาส เปิดพื้นที่ในการสร้างผลงานในปัจจุบัน อันจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง ก้าวอย่างที่มีนัยยะ ตามบทบาทหน้าที่และพันธกิจในอนาคต

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยอนุเคราะห์กลั่นกรองบทความ และผู้เขียนบทความทุกเรื่องที่ร่วมกันสร้างสรรค์งานวิชาการให้เป็นต้นธารทางความคิด พร้อมทั้งจะแตกกิ่งต่อก้านในโอกาสต่อไป

ผศ.สุกิตร์ อนุศาสน์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา

ฉบับ

๒๕๔๒

พระเกียรติพระองค์หล้า

๒๕๔๓

แปดสิบปีก้าวไกล

๒๕๔๕

ท้องถิ่นศึกษา

๒๕๔๙

มนุษย์กับสังคม

๒๕๕๐

สังคมมนุษย์

๒๕๕๑

มนุษย์กับวัฒนธรรม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

๓๒๑ ถนนนารายณ์มหาราช อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

โทร. ๐๓๖-๔๑๑๑๕๐ หรือ ๐๓๖-๔๒๗๔๘๕ - ๙๓ ต่อ ๒๓๑

E-mail: human@tru.ac.th

<http://human.tur.ac.th/index.php>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
วัฒนธรรม การบริโภคและภาวะโลกร้อน : ดร.ไสว บุญมา	๑
งานวัฒนธรรม : งานของใคร? : ผศ.ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก	๙
วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย : ชาติชาย อนุกุล	๓๓
คนไทย พ.ศ. นี้: ไร้วัฒนธรรม หยาบกระด้าง และถ้อย : ผศ.บุปผา ทิพย์สภาพกุล	๕๙
การเขียนสารคดีในนิตยสาร : ผศ.ประทีป เหมือนนิล	๖๘
คนลพบุรี : อุทัยวรรณ ตันหยง	๘๗
สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการทบทวนวรรณกรรม สำหรับงานวิจัย : ผศ.ศรีสุภา นาคชน	๑๐๒
ค่ายภาษาอังกฤษ ลพบุรี-จำปาสัก : ผศ.ดร.ปรีชา สุขเกษม	๑๓๑
การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ : ชัยวัฒน์ ทรัพย์เที่ยง	๑๔๗

	หน้า
ชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่า จำปีสิรินธร	๑๕๑
: โอลดา ศราทรทัต และผศ.วนิดา วิรมย์รัตน์	
บทคัดย่อ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการ กระจายค่ากริยารูป T โดยใช้เพลงประกอบ	๑๖๖
: ผศ.สุนิศา ธรรมาวีวัฒน์	
การถ่ายโอนสถานีอนามัยไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: สรุปร บทเรียนจากเทศบาลเมืองเขาสامยออด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	๑๗๗
: ผศ.ดร.กาสัก เตชะชั้นหมาก	
: พรธิดา เวียงสงค์ และปัญญา ยงยิ่ง	
การพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลกับสิทธิผู้ป่วยที่ตกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี	๒๑๓
: วีรวัลย์ ตันจรินทร์	
การตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยภาษาที่ใช้ในสังคม	๒๓๐
: ภาคภูมิ เฉลิมวัฒน์	
เพลงเด็กจากตำบลดงใหญ่ ในยุคปัจจุบัน	๒๓๙
: นพรัตน์ น้อยเจริญ	
ภูมินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี	๒๕๙
: รุ่งนภา สุกแก้ว	
รสนวรรณคดีสันสกฤตกับวรรณคดีไทย	๒๗๒
: อัญญา ทานะระมณี	
ภาพกิจกรรม	๒๗๙

วัฒนธรรม การบริโภคและภาวะโลกร้อน

ดร.ไสว บุญมา*

ณ วันนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในบรรดานักวิทยาศาสตร์แล้วว่า อุณหภูมิบนผิวโลกได้ขยับขึ้นไปอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายทศวรรษจนขณะนี้อยู่ในระดับที่สูงกว่าครั้งใดนับย้อนไปในประวัติศาสตร์เป็นเวลาหลักแสนปี ปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้อุณหภูมิเพิ่มขึ้นได้แก่กิจกรรมของมนุษย์เรา โดยเฉพาะการเผาผลาญเชื้อเพลิงงานที่สะสมกันมาเป็นเวลานานนับล้านปีในรูปของถ่านหินและน้ำมันปิโตรเลียม การเผาผลาญเชื้อเพลิงงานก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งลอยขึ้นไปสะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลก นอกจากคาร์บอนไดออกไซด์แล้ว กิจกรรมของมนุษย์เรายังก่อให้เกิดก๊าซอื่นอีกด้วย เช่น มีเทน เมื่อก๊าซเหล่านี้มีหนาแน่นมากจนโลกไม่สามารถระบายความร้อนออกไปตามปกติได้ยังผลให้เกิดภาวะเรือนกระจก ผิวโลกก็ถูกบ่มให้ค่อยๆ ร้อนขึ้น

* อดีตเศรษฐกิจอาวุโส ธนาคารโลก

ในอดีตโลกสามารถจัดและปรับก๊าซต่าง ๆ ให้อยู่ในภาวะสมดุลได้เนื่องจากย้อนไปในสมัยก่อน มนุษย์เรามีจำนวนน้อยและแต่ละคนบริโภคหรือใช้ทรัพยากรไม่มากเมื่อเทียบกับในสมัยนี้ ดังเป็นที่ทราบกันดี ก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเป็นครั้งแรกเมื่อราว ๑๐,๐๐๐ ปีผ่านมา โลกมีประชากรประมาณ ๕ ล้านคน พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ด้วยการหาของป่าและล่าสัตว์ยังผลให้ไม่ต้องใช้ทรัพยากรและเชื้อเพลิงจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์โบราณในย่านตะวันออกกลางค้นพบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อันเป็นฐานของการทำเกษตรกรรม การค้นพบนั้นนำไปสู่การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนแบบถาวร แทนการเร่ร่อนหาของป่าและล่าสัตว์ การผลิตอาหารได้มากจากการทำเกษตรกรรมนำไปสู่การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วและการสร้างชุมชนเมือง ต่อมาชุมชนเหล่านั้นค้นพบหลักวิชาใหม่ๆ หลายอย่างซึ่งเป็นฐานของการก่อสร้างขนาดใหญ่

สิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่แพร่กระจายออกไปทั่วโลกและนำไปสู่การสร้างความมั่งคั่งและการสร้างอารยธรรมของกลุ่มชนที่มีอำนาจขึ้นในบางพื้นที่ กลุ่มชนเหล่านั้นได้ก่อสร้างอนุสาวรีย์จำพวกพีระมิดและนครวัดขึ้นมาด้วย สิ่งก่อสร้างดังกล่าวใช้ทรัพยากรและพลังงานเช่นเดียวกับ การบริโภคตามความจำเป็นเบื้องต้นของร่างกาย ในยุคนั้นเชื้อเพลิงส่วนใหญ่ได้แก่ต้นไม้ซึ่งได้จากป่า การเผาหินและถ่านไม้ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ แต่เนื่องจากจำนวนคนยังไม่มากเช่นในสมัยนี้ คาร์บอนไดออกไซด์จึงไม่มีมากจนนำไปสู่ภาวะเรือนกระจก อย่างไรก็ตาม เมื่อการบริโภคเกินความจำเป็นเบื้องต้นใช้ทรัพยากรมากขึ้นจนนำไปสู่การขาดสมดุลของระบบนิเวศอย่างร้ายแรง อารยธรรมเหล่านั้นก็ล่มสลายและทิ้งสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ไว้ให้โลกปัจจุบันดู เช่น พีระมิดของชาวอียิปต์และชาว

มายา วิหารพาเรนอนของชาวกรีซและเทวสถานนครวัดของชาวเขมร

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ครั้งที่สองเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๒๕๐ ปีที่ผ่านมาเมื่อเกิดเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งนำไปสู่การประดิษฐ์เครื่องจักรกล ในช่วงต้นของการเกิดเครื่องจักรกล โลกมีประชากรราว ๘๐๐ ล้านคน เทคโนโลยีใหม่เอื้อให้มนุษย์เราสามารถผลิตสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นพร้อมกับใช้เชื้อพลังงานในอัตราสูงขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นไม้ ถ่านหิน หรือน้ำมันปิโตรเลียม การผลิตได้มากขึ้นนำไปสู่ความร่ำรวยและการบริโภคมากขึ้นด้วยเพราะการบริโภคเป็นเสมือนเหรียญหน้าสองของการผลิต ดังที่เป็นมาตั้งแต่มีการค้นพบการทำเกษตรกรรม การบริโภคส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อสนองความจำเป็นเบื้องต้นของร่างกาย แต่อีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการที่อยู่นอกเหนือฐานของความจำเป็นนั้น ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือนขนาดใหญ่ เครื่องแต่งกายที่หมุนเวียนไปตามรสนิยมชั่วคราว เครื่องเล่นจำพวกเรือสำราญอันหรูหราและเครื่องกีฬาราคาแพง หรืออนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ในรูปของสุสานและโบสถ์

จากวันที่โลกเริ่มมีเครื่องจักรกลจนกระทั่งถึงวันนี้ โลกมีประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราเร่งจาก ๘๐๐ ล้านคนจนถึงกว่า ๖.๖ พันล้านคนและยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันทุกกลุ่มชนต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นด้วยจึงพยายามขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจขยายอย่างไม่หยุดยั้ง แม้บางกลุ่มจะไม่สามารถทำได้ตามใจหวังยังผลให้ไม่สามารถบริโภคได้เพียงพอแก่ความต้องการเบื้องต้นของร่างกาย แต่ส่วนใหญ่สามารถบริโภคได้มากจนเกินความจำเป็น

เนื่องจากปัจจัยหลักที่ผลักดันให้เกิดภาวะโลกร้อนมาจากจำนวนคนและการบริโภคของแต่ละคนที่เพิ่มขึ้น จึงเป็นที่ประจักษ์อย่างแจ่มชัดว่าการแก้ปัญหาจะต้องพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับจำนวนประชากรโลกและเกี่ยวกับการบริโภคของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม ณ วันนี้ชาวโลกยังไม่มี

ฉันทามติว่าจะแก้ปัญหากันอย่างไรร

ในด้านประเด็นเกี่ยวกับจำนวนประชากรโลก ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าในปัจจุบันนี้โลกมีประชากรเกินระดับที่ทรัพยากรของโลกจะสนับสนุนให้อยู่กันได้อย่างยั่งยืนแล้ว บางคนเห็นว่าโลกควรมีประชากรไม่เกิน ๒ พันล้านคน บางคนคิดว่าไม่น่าจะเกิน ๔ พันล้านคน แต่ในหลายวัฒนธรรมยังมีความเชื่อในด้านการต่อต้านการคุมกำเนิดและการลดอัตราการเกิดของทารก หลายวัฒนธรรมยังเชื่อว่าการเกิดเป็นความประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ฉะนั้นเมื่อพระเจ้าประสงค์ให้เราเกิด พระเจ้าย่อมมีทรัพยากรเพียงพอที่จะเลี้ยงเราได้ ทั้งที่ในสังคมที่มีความเชื่อเช่นนี้มักมีคนยากจนให้เห็นอยู่อย่างดาษดื่น ย้อนไปเมื่อหลายปีก่อน หลังจากได้ถกเถียงอย่างเข้มข้นกับผู้ที่มีความเชื่อดังกล่าวในกรุงโคโรแล้ว ผู้เขียนเดินทางไปเห็นภาพของขอทานคนหนึ่งซึ่งคำความเชื่อของพวกเขาว่าพระเจ้าจะเลี้ยงได้โดยสิ้นเชิงภาพนั้นสร้างความสะเทือนใจให้ผู้เขียนอย่างลึกซึ้ง จึงนำมาบันทึกไว้ในบทประพันธ์สั้น ๆ นี้

เธอเอาหัวนมใหญ่ใส่ปากลูก	นมนั่นเหี่ยวติดกระดูกไม่เต่งเต้า
เจ้าลูกน้อยก็คงหิวไม่เบา	แกดูดเอา...ดูดเอา...ดูดเอาลม
ซีโครงแม่ซีโครงลูกถูกกัน	สายสัมพันธ์สดชื่นหรือชื่นชม
อันโลกนี้มีไว้ให้ชื่นชม	หรือโศกตรมอดอยากตรากตรำ
สะใจหรือยังภาพข้างหน้า	สร้างขึ้นมาแล้วทรมาณมันให้หน้า
อย่าอย่า..อย่าบอกว่าเพราะกรรม	มึงใจดำสร้างคนจนไว้ล้านเมือง

สังคมไทยนับว่าโชคดีที่ไม่มีวัฒนธรรมอันเกิดจากฐานของความเชื่อดังกล่าวจึงได้มีการคุมกำเนิดและลดอัตราการเกิดของทารกลงอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามจำนวนประชากรไทยยังเพิ่มขึ้น ฉะนั้นจากมุมมองของจำนวนประชากร สังคมไทยยังไม่มีส่วนช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อน

เกี่ยวกับการบริโภคของแต่ละคน ประเด็นนี้มีความกว้างลึกมาก และอาจพิจารณาได้จากหลายแง่มุมไม่ว่าจะเป็นในด้านของการบริโภคเพื่อสนองความจำเป็นเบื้องต้น หรือในด้านของการบริโภคเกินความจำเป็นเพื่อสนองความอยาก ฉะนั้นจะขอล่าวถึงเพียงบางอย่างเท่านั้น

ในด้านของการบริโภคเพื่อสนองความจำเป็นเบื้องต้น มนุษย์เกือบทุกคนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้โดยไม่กระทบความต้องการพื้นฐานของร่างกาย แต่จะเกิดผลดีต่อการแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน ในบางกรณีการปรับเปลี่ยนนั้นกลับจะมีผลดีต่อร่างกายในระยะยาวเสียอีก อาทิ การบริโภคอาหารในหมวดแป้งของคนไทยซึ่งได้แก่ข้าว ก่อนที่จะมาเป็นข้าวให้เรารับประทานได้ ข้าวใช้พลังงานในกระบวนการหลายขั้นตอนจากการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การสี การซั่มและการหุงต้ม ในบางกรณีอาจมีกระบวนการมากกว่านั้นรวมทั้งการทำให้เป็นแป้ง ทำเป็นเส้น แล้วนำเส้นไปต้มไปผัดก่อนรับประทาน เช่น ในกรณีของก๋วยเตี๋ยว จะเห็นว่าถ้าเรารับประทานข้าวกล้องเป็นประจำ เราไม่ต้องใช้พลังงานในขั้นต่อ ๆ ไปอีกหลายขั้น ในขณะที่เดียวกัน ข้าวกล้องให้ประโยชน์แก่ร่างกายมากกว่าข้าวขาวและเส้นก๋วยเตี๋ยว

เกี่ยวกับอาหารในหมวดแป้ง ขอเล่าเรื่องที่ผมเขียนปฏิบัติมานานหลังจากได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับพลังงานจนเข้าใจเป็นอย่างดี แม้จะเกิดมาในครอบครัวชาวนาและเป็นลูกแม่ค้าขนมจีน ตอนนี้อยู่อยู่กับบ้านผู้เขียนไม่ค่อยรับประทานข้าวหรือขนมจีน หลาย ๆ วันจะรับประทานข้าวสักครั้งซึ่งก็มักเป็นข้าวกล้อง ในมื้ออาหารที่ไม่มีข้าวกล้องเป็นหลัก อาหารในหมู่แป้งจะหมุนเวียนกันไปในระหว่างข้าวโพดหวาน มันเทศ มันฝรั่ง เผือก ฟักทอง มันสำปะหลังและกล้วย นอกจากกล้วยซึ่งปอกรับประทานได้ทันทีโดยไม่ต้องมีกระบวนการทำให้สุก อาหารแป้งเหล่านั้นทำ

ให้สนุกได้ง่าย ๆ จากการใช้ไมโครเวฟ ต้มหรือหนึ่ง จึงใช้พลังงานในการเตรียม น้อยกว่าข้าวขาว เส้นขนมจีนและก๋วยเตี๋ยว อาหารแป็งดังกล่าวให้คุณค่า ทางโภชนาการอย่างครบถ้วนมากกว่าข้าวขาวและมีแคลอรีต่ำกว่าข้าวขาว จึงเหมาะแก่หญิงสาวและผู้ที่ต้องการรักษาทรุดทรงมากกว่าข้าวอีกด้วย จากมุมมองนี้ การรับประทานอาหารจำพวกกึ่งสำเร็จรูป เช่น มาม่าและ ขนมปังจึงรังแต่จะยิ่งเพิ่มภาวะโลกร้อนเนื่องจากต้องใช้พลังงานมากกว่าการ รับประทานข้าวสวยด้วยเช่นกัน ผู้เขียนจึงหลีกเลี่ยงอาหารกึ่งสำเร็จรูป โดยเฉพาะมาม่าซึ่งนอกจากจะมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำแล้ว ยังอาจให้โทษ ต่อร่างกายเพราะใช้ผงชูรสและเกลือจำนวนมาก

การรู้จักเลือกแหล่งที่มาของอาหารก็สามารถลดการใช้พลังงาน ได้มาก เช่น ไม่เลือกอาหารที่ต้องขนส่งมาจากท้องถิ่นห่างไกล โดยเฉพาะ อาหารที่ผลิตในต่างประเทศ เนื่องจากอาหารเหล่านั้นต้องใช้พลังงานในการ ขนส่งจำนวนมาก จากมุมมองนี้คนไทยซึ่งมีปลาและผลไม้ให้เลือกสารพัดชนิด ตลอดทั้งปีจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรับประทานผลไม้และปลาที่มาจากต่างถิ่น เช่น แอปเปิลและปลาแซลมอน การเลือกรับประทานอาหารเหล่านั้นเพราะมองว่า เป็นความทันสมัยจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ภาวะโลกร้อนเลวร้ายขึ้นไปอีก

การบริโภคอาหารเกินความต้องการของร่างกายจนทำให้เกิดความ อ้วนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งปรับเปลี่ยนได้ นอกจากจะให้ผลดีต่อร่างกายและ ลดการใช้ทรัพยากรและพลังงานที่ใช้ผลิตอาหารโดยตรงแล้ว การหยุด รับประทานอาหารจนเกินพอดียังมีผลดีในด้านการลดการใช้ทรัพยากรและ พลังงานในการรักษาโรคที่มีความอ้วนเป็นต้นเหตุอีกด้วย

ในทุกกระบวนการของการดำเนินชีวิตประจำวัน เราสามารถปรับ เปลี่ยนเพื่อลดการใช้ทรัพยากรและพลังงานได้ เช่น กระบวนการอาบน้ำชำระ ร่างกายเราสามารถลดการใช้พลังงานได้มากหากเราหลีกเลี่ยงการใช้น้ำอุ่น ไม่

อาบบ่อยจนเกินไปจนคนไทยเมื่อไปอยู่เมืองฝรั่งยังไปอาบน้ำมันละสองครั้ง เมืองฝรั่งส่วนใหญ่เป็นเมืองหนาวและไม่ค่อยมีความชื้นยังผลให้ไม่ค่อยมีเหงื่อจนทำให้เหนียวตัว ฉะนั้นฝรั่งจึงมักไม่อาบน้ำทุกวัน เมื่อเห็นคนไทยที่ไปอยู่ในบ้านของเขาอาบน้ำวันละสองครั้ง ฝรั่งจึงมักตกใจ อาจเป็นที่ทราบกันแล้วว่านักบวชบางนิกายแทบไม่อาบน้ำ พวกเขาทำความสะอาดร่างกายด้วยการใช้ผ้าเปียกเช็ดถูโดยไม่ต้องใช้สบู่เลย การกระทำเช่นนี้คือที่มาของตำนานการอาบน้ำ ๖ ชั้นซึ่งเป็นการประหยัดทั้งน้ำและพลังงานได้มาก

ในด้านการแต่งกายและการเลือกใช้เสื้อผ้า เรามีโอกาสประหยัดทรัพยากรและพลังงานได้เช่นกัน จริงอยู่ในยุคนี้ เราคงกลับไปนุ่งผ้าขาวม้าและเปลือยท่อนบนของร่างกายเกือบทั้งวันกันอีกไม่ได้ แต่เราก็ไม่จำเป็นต้องผูกเนกไทหรือสวมใส่เสื้อนอกซึ่งทำให้ร้อนและต้องใช้พลังงานปรับอากาศกันอีก ส่วนในด้านที่อยู่อาศัย เราสามารถปรับเปลี่ยนได้เช่นกัน การปลูกบ้านก็สามารถประหยัดพลังงานได้มากหากยึดหลักความพอประมาณและการระบายอากาศตามธรรมชาติเป็นเกณฑ์สำคัญเพราะการกระทำเช่นนั้นลดทั้งการใช้วัสดุก่อสร้างและเครื่องปรับอากาศ

แม้เราจะสามารถลดการใช้ทรัพยากรและพลังงานได้มากจากการปรับเปลี่ยนการบริโภคเพื่อสนองความจำเป็นเบื้องต้นของร่างกาย แต่ก็ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการลด เลิกและละการบริโภคจำพวกเกินความจำเป็น เพราะการบริโภคในส่วนใหญ่มีความหลากหลายมาก จากเครื่องประดับขนาดจิ๋วไปจนถึงสุสานและวิหารขนาดยักษ์ซึ่งสามารถทำได้โดยไม่จำกัดด้วยธรรมชาติเช่นการรับประทานอาหาร

ในยุคปัจจุบันชาวอเมริกันเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเนื่องจากประเทศของเขาเป็นอภิมหาอำนาจ ความโดดเด่นอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมอเมริกันได้แก่ความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แม้ในขณะที่พวกเขาโดยเฉลี่ยจะบริโภคมากกว่าชาวโลกถึงประมาณ ๖ เท่าแล้ว แต่ก็ยังผลักดันให้เกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงมีอัตราการอ้วนจนเป็นอันตรายสูงกว่าใครทั้งหมด วัฒนธรรมอเมริกันถูกลอกเลียนอย่างกว้างขวางจนอาจกล่าวได้ว่า ความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็นวัฒนธรรมที่ชาวโลกมีส่วนร่วมกันโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติไหน นับถือศาสนาและใช้ภาษาอะไร หรือมีฐานการดำเนินชีวิตเบื้องต้นอย่างไร

คนไทยส่วนใหญ่จะพยายามลอกเลียนวัฒนธรรมการบริโภคของอเมริกาอย่างลึ้มหลึ้มตาไม่ขึ้นและไม่ตระหนักด้วยว่าในอเมริกามีประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่ยอมบริโภคตามแนวนั้น ประชาชนกลุ่มนี้มีชื่อว่า “อามิช” ซึ่งผู้เขียนนำมาเล่าไว้ในหนังสือชื่อ “อเมริกาที่ยังใช้ม้าเทียมไถ” เพราะพวกเขาไม่ใช่เครื่องจักรกล รถยนต์และไฟฟ้า แต่ยังใช้ม้าไถนาตามที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณกาล ชาวอามิชปฏิเสธเทคโนโลยีร่วมสมัยและการใช้ทรัพยากรเกิดความจำเป็น เช่น พวกเขาไม่มีเครื่องประดับร่างกายและไม่ใช้เครื่องแต่งหน้าและเสื้อผ้าหลากสี แม้จะเคร่งศาสนาคริสต์ แต่พวกเขาไม่มีแนวคิดที่จะสร้างกระทั่งตัวโบสถ์ พวกเขาหมั่นเวียนกันจัดโรงนาเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาทุก ๆ สองอาทิตย์ มองโดยรวมแล้วชาวอามิชดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่กันแบบสงบสุขมาเป็นเวลากว่า ๓๐๐ ปีแล้ว วัฒนธรรมของชาวอามิชและแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงน่าจะได้รับการศึกษาเพื่อนำมาปรับใช้ในยามที่โลกตกอยู่ในสภาพขาดสมดุลอย่างร้ายแรงซึ่งแสดงอาการออกมาในรูปของภาวะโลกร้อน

งานวัฒนธรรม : งานของใคร?

ผศ.ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก*

ความเข้าใจเบื้องต้น เรื่อง “วัฒนธรรม”

ในที่นี้ขอเสนอมนทัศน์เบื้องต้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง “วัฒนธรรม” ในประเด็นเท่าที่คิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นในเบื้องต้นเท่านั้น ดังนี้

๑. ความสำคัญของวัฒนธรรม

ชาติไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติหลายประการ ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของชาติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม อันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ

* ประธานสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สังคมและการเมืองของประเทศชาติ ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกันทำนุบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๑๓, หน้า ๑) เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติ ได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่านาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า (กรมศิลปากร, ๒๕๑๓, หน้า ๕๑)

“งานด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม นั้น เป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุและองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป”

ในแนวทางในการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๒๙ ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๓ ลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๔, หน้า ๕ - ๖) คือ

๑. วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

๒. วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

๓. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อัน

จะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะ และธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

๒. ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของคนในชุมชนและในสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งกินความรวมถึงทั้งสังคมวัฒนธรรม และ ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมมิใช่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลง มีพลวัตตลอดเวลา โดยวัฒนธรรมมุ่งความอยู่ดี มีสุข ของคนและสังคมโดยส่วนรวม วัฒนธรรมจึงต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพในอดีต สู่ปัจจุบันและสู่นาคต ต้องเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคมซึ่งมีวัยต่างกัน ต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพตนเอง ต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและสภาพรอบโลก ต้องเชื่อมโยงระหว่างความรู้ด้านต่างๆ ทั้งมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และต้องเชื่อมโยงระหว่างคนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมจะพัฒนาองงามได้ ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความเข้าใจในความหลากหลาย ความแตกต่าง และจุดร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชาติและวัฒนธรรมของโลก ซึ่งมีวิวัฒนาการและมีความเปลี่ยนแปลง มีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง การประสานเชื่อมโยงและถักทอวิถีชีวิตของคนและชุมชนต่างๆ รอบโลก และกับธรรมชาติ เท่านั้นที่จะทำให้การพัฒนายั่งยืนได้ (สิปปนนท์ เกตุทัต, ๒๕๔๒)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (๒๕๔๖, หน้า ๗๔๖) ให้นิยามความหมายของวัฒนธรรม ไว้เป็น ๔ นัย ดังนี้ ๑) สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ ๒) วิถีชีวิตของหมู่คณะ ๓) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน และ ๔) พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน

ควรตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ว่า พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (๒๕๓๘, หน้า ๙๒ – ๙๓) เมื่อคราวแสดงปาฐกถาพิเศษ ๑๐๐ ปี พระยาอนุমানราชชน เรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา” ก็ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็นหลายนัยอย่างน่าพิจารณา ดังนี้

วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ

วัฒนธรรม เป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้

วัฒนธรรม คือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงาม ที่สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้ หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้

วัฒนธรรม เป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป ตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้นๆ

ความหมายของวัฒนธรรมแม้จะดูแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ก็ล้วนมีคุณค่าในตัวเองในการชี้ให้เห็นแง่มุมต่างๆ ของวัฒนธรรม จึงยังคงมีผู้ใช้อยู่ทุกความหมาย ซึ่งศาสตราจารย์เซนส์ จามริก ได้สรุปนำทางไว้ให้แล้วว่า “ไม่ว่าเราจะนิยามวัฒนธรรมกันอย่างวิจิตรพิศดารหรือลึกซึ้งอย่างไรก็ตาม แก่นสารจริงๆ ของเรื่องทั้งหมดก็คือชีวิตคนนั่นเอง” พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ดังได้ยกมาแสดงไว้แล้วข้างต้น ผนวกเข้ากับทัศนะอันลุ่มลึกของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ที่ว่า “วัฒนธรรมคือวิถีดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออกและการสื่อความหมายของความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชน เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ ที่เห็นได้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม และ

แน่นอนที่สุด วัฒนธรรมเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมี ปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยีทั้งปวง” (สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๕, หน้า ๕)

๓. ธรรมชาติของวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๓๔, หน้า ๕) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของวัฒนธรรมดังนี้

๑. วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคม ต่อกันมาจากอดีตหรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับ และยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น

๒. วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม การจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๓. วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาท และหน้าที่แตกต่างกันไป หากว่าความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมี โอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน สภาพความแตกต่างเช่นนี้เป็น ธรรมชาติของวัฒนธรรม

๔. วัฒนธรรมจำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนกการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความและการประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

๔. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

ในที่นี้ผู้นำเสนอได้ศึกษาวัฒนธรรมในฐานะองค์รวม ซึ่งประกอบด้วยระบบใหญ่ๆ อย่างน้อย ๓ ระบบซ้อนรวมกันอยู่อย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงตามที่อาโนท์ กาญจนพันธ์ุ (๒๕๓๘, หน้า ๕ - ๗) เสนอไว้ ดังนี้

๑. ระบบคุณค่า ซึ่งหมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวม และจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ มักแสดงออกในรูปของจักรวาลความคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความอุดมสมบูรณ์ และความยั่งยืนของสังคมและธรรมชาติ บนพื้นฐานของการเคารพต่อส่วนรวมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ในสังคมที่เป็นจริงจะเห็นระบบคุณค่านี้ในรูปของศาสนา และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

๒. ระบบภูมิปัญญา ซึ่งครอบคลุมวิถีคิดของสังคม โดยเฉพาะการจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดความรู้ผ่านทางองค์กรทางสังคมในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถเห็นได้จากแบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคม

๓. ระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรี และสิทธิของความ

เป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจและอำนาจให้กับคนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่ และถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีลธรรมที่เคารพความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของธรรมชาติ นอกจากนี้อุดมการณ์อำนาจนี้ยังจะแสดงถึงศักยภาพของชุมชน ในการผลิตใหม่ของความเป็นชุมชนเพื่อรักษาความเป็นอิสระของตนเอง เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการครอบงำจากภายนอก เพราะอุดมการณ์อำนาจนั้นเป็นระบบสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนท้องถิ่น เพศ หรือชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถเป็นพลังสำคัญในการพัฒนา และศึกษามิติทางวัฒนธรรม ในความหมายที่รวมถึงองค์ประกอบ ๓ ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนแรก ความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง คุณค่าของความเป็นมนุษย์ จารีตกฎเกณฑ์ที่หลากหลาย และอำนาจของชุมชนท้องถิ่น

ส่วนที่สอง ระบบคิดทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง วิธีคิดแบบองค์รวม ที่มองความเชื่อมโยงอย่างมีบริบทและเงื่อนไข โดยไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์และค้นหาหลักการที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับคุณค่า กฎเกณฑ์ และอำนาจของชุมชน ที่เป็นพลังสำคัญของชุมชนในการสร้างสรรค์และผลิตใหม่

ส่วนที่สาม กระบวนการทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนไหวเพื่อเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่และปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ภายใต้บริบททางสังคมและธรรมชาติแวดล้อม ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ชุมชนต้องคิดค้นและแสวงหาทิศทางการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และการเคารพหลักการของวัฒนธรรม

อื่น กระบวนการทางวัฒนธรรมนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

๕. วัฒนธรรมกับการพัฒนา

องค์การสหประชาชาติและองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม จึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๔๐ เป็น “ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม” (World Decade for Cultural Development) โดยขอให้รัฐสมาชิกร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม ๔ ประการคือ ๑) เน้นการใช้มิติวัฒนธรรมในกระบวนการพัฒนา ๒) เสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวัฒนธรรม ๔) ส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (สมัชชาศิลปวัฒนธรรมไทย สภาผู้แทนราษฎร, ม.ป.ป., หน้า ๑) ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๓๘, หน้า ๘๗ - ๘๘) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเน้นความสำคัญของมิติวัฒนธรรมในการพัฒนาเช่นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการตื่นตัวครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นทั่วไปในช่วงนี้ของโลก โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้มองเห็นความผิดพลาดและผลร้ายของการพัฒนาที่ผ่านมาว่า ถึงแม้จะประสบความสำเร็จที่มีคุณค่าประโยชน์แก้ปัญหาให้แก่มนุษยชาติได้มากมายก็จริง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่มุ่งความเจริญทางวัตถุ การขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเรื่องนำ จนกระทั่งทำให้รู้สึกกันว่าความเจริญนั้นได้มาถึงจุดติดตันแล้ว ถ้าขึ้นดำเนินต่อไปในทิศทางนั้น มนุษยชาติอาจจะถึงกับประสบความสำเร็จพินาศสูญสิ้น ไปก็ได้

นักวิชาการและนักพัฒนาจำนวนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนาที่มุ่งเน้น

อยู่แต่การบริโภคมากกว่าการสร้างสรรคสังคมอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของ
 ต้นทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้ว ผลที่ตามมาก็คือ วัฒนธรรม
 ต้องสูญเสีพลังและไม่สามารบเป็นตัวกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง
 ทางสังคมต่อไปได้ ในขณะที่เดียวกันการให้ความหมายของวัฒนธรรม ใ่ว
 กว้างๆ มักจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เพราะทำให้ขาดความชัดเจน เลื่อนลอย
 และไร้พลังที่จะมีต่อสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของ
 วัฒนธรรมให้ถ่องแท้และชัดเจนเสียก่อน

ศรีศักร วัลลิโภดม (๒๕๓๖, หน้า ๑๔ - ๒๖) ได้ชี้ให้เห็นว่าคนส่วน
 ใหญ่มักจะเข้าใจวัฒนธรรมในความหมายของ “ศิลปวัฒนธรรม” คือ มอง
 วัฒนธรรมว่าเป็นเพียงรูปแบบของศิลปและประเพณี ปัญหาสำคัญของการให้
 ความหมายของวัฒนธรรมในทำนองนี้คือ ทำให้มองเห็นวัฒนธรรมในลักษณะ
 หยุตหนึ่ง ล่องลอย และไร้ชีวิตชีวา เพราะขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลุ่ม
 ชนผู้สร้างสรรควัฒนธรรมนั้น ซึ่งมักมีพัฒนาการที่เคลื่อนไหวและ
 เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นน่าจะต้องหันมามองวัฒนธรรมในอีกลักษณะหนึ่ง
 ที่เรียกว่า “สังคมวัฒนธรรม” หรือ “ชีวิตวัฒนธรรม” เพราะการมองวัฒนธรรม
 ในลักษณะนี้จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจวิเคราะห์สังคมและชีวิตของผู้กลุ่มชน
 เป็นเจ้าของวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กับการทำความเข้าใจลักษณะทาง
 วัฒนธรรมที่ต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมอยู่เสมอ เพราะ
 ไม่มีวัฒนธรรมใดอยู่โดดเดี่ยวแต่ต้องสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนหลายชั้น ตั้งแต่
 ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก

หากจะพิจารณาความหมายของวัฒนธรรมในเชิงชีวิตวัฒนธรรม
 แล้ว วัฒนธรรมน่าจะถือได้ว่าเป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์
 ของสังคมที่มนุษย์สร้างสรรคและสะสมขึ้นมา ในความพยายามที่จะแสดงออก
 ถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ และการปรับตัวกับระบบความสัมพันธ์

ทางสังคมและธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกัน ตามนัยนี้ วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนพลังที่อยู่เบื้องหลังศิลปะ และวิถีชีวิตของสังคม มนุษย์ ซึ่งจะมีความหลากหลายและซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีพลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการผลิตใหม่ของชุมชน เจ้าของวัฒนธรรม เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขและ บริบทของสภาวะแวดล้อม

ประเวศ วะสี (๒๕๓๗, หน้า ๑๓ - ๒๐) ได้ชี้ให้เห็นว่าถ้าเข้าใจ ความหมายของวัฒนธรรมในเชิงชีวิตวัฒนธรรมแล้วจะสามารถสรุป คุณลักษณะของวัฒนธรรมได้ ๘ ประการ คือ

๑. มีความหลากหลาย กระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบ ประชาธิปไตย วัฒนธรรมจะมีลักษณะหลากหลายไปตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมก็ต้องส่งเสริมความเป็นตัวเองทางวัฒนธรรมของ ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ก็เท่ากับเป็นการกระจายอำนาจ และส่งเสริมการเมือง ระบอบประชาธิปไตย การเห็นคุณค่าและส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาประชาธิปไตย

๒. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จุดแข็ง ของไทยที่คนอื่นไม่มีคือ วัฒนธรรมไทย ควรคิดเรื่องเศรษฐกิจกับวัฒนธรรม ให้เชื่อมต่อกัน เพราะเศรษฐกิจในรูปแบบปัจจุบันมีลักษณะกระจุกรายได้สูง วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้

๓. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญา ของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีรากย้อนไปไกล ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นย่อมมีศักดิ์ศรี ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีศักดิ์ศรีคนทั้งประเทศก็จะมีเกียรติ มี ความสุข เป็นการเปิดทางเลือกกว้างขวางอยู่ให้ผู้คน ลดความเครียดและ ความขัดแย้งในสังคมลง

๔. ความเป็นบูรณาการ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความเชื่อมโยง
 อย่างเป็นบูรณาการทุกมิติ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนทั้งหมดในชุมชนหรือ
 สังคม ที่มีความเชื่อและระบบคุณค่าและการปฏิบัติร่วมกัน เป็นทั้งเรื่องของ
 เศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไปหมดเป็นเรื่องเดียวกัน

๕. สร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุล
 ยั่งยืน เพราะความเป็นบูรณาการและความที่มีรากลึกยาวนาน วัฒนธรรมจึง
 มีลักษณะผสานหรือมีความบรรสานสอดคล้องระหว่างมนุษย์ทั้งกายและใจ
 กับสังคม และกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายทั้งปวง
 ตามธรรมชาติ

๖. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง การพัฒนาทาง
 วัตถุไม่คำนึงถึงคุณค่าทางจิตใจ และจิตวิญญาณ วัฒนธรรมคำนึงถึงเรื่อง
 จิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้งสุนทรีย์กรรมให้ความสุขทางจิตใจ

๗. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม ต้องส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็งจึง
 จะถ่วงดุลอำนาจและฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมได้ วัฒนธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความ
 เข้มแข็งของสังคม เพราะวัฒนธรรมต้องมีความเป็นชุมชน ความเป็นชุมชนต้อง
 มีองค์กรชุมชน การมีองค์กรชุมชนทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง

๘. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม เมื่อวัฒนธรรมมีลักษณะทั้ง ๗
 ประการดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการผดุงศีลธรรม

ด้วยเหตุนี้กระบวนการทางวัฒนธรรมต่างๆ จึงมีนัยสำคัญต่อการ
 พัฒนาอย่างมาก เพราะช่วยให้เข้าใจลักษณะที่เคลื่อนไหวของวัฒนธรรม ใน
 ความพยายามที่จะสืบทอดคุณค่าของความเป็นมนุษย์และอำนาจหรือศักดิ์ศรี
 ของชุมชน ดังจะเห็นได้จากกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่
 และการปรับตัวของชุมชน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาเป็นกรณีๆ ไป เพื่อจะเข้าใจ
 ถึงศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนระดับต่างๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างมิติทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา อาจถือได้ว่า มิติทางวัฒนธรรมมีฐานะเป็นพลังที่สร้างสรรค์ต่อการพัฒนาในด้านหลัก ๆ อย่างน้อย ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านเป้าหมายการพัฒนา มิติทางวัฒนธรรม จะช่วยกำหนด เป้าหมายของการพัฒนาให้ชัดเจนตามความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งสามารถ จำแนกออกได้ ๓ เป้าหมายที่เชื่อมโยงกัน คือ การเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรี ของมนุษย์ การเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม และความยั่งยืนของ ธรรมชาติแวดล้อม

๒. ด้านทิศทางการพัฒนา มิติทางวัฒนธรรมจะช่วยให้มองเห็นทิศ ทางการพัฒนาที่หลากหลายแนวทางมากขึ้น แทนที่จะจำกัดอยู่เพียงแนวทาง เดียว เพราะระบบคิดทางวัฒนธรรมจะให้ความสำคัญกับการคิดอย่างมีบริบท ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี และยังช่วยในการศึกษาปัญหาของการพัฒนา อีกด้วย ทำให้เกิดทางเลือกในการพัฒนาและการแลกเปลี่ยนแนวทางในการ พัฒนาระหว่างชุมชนแทนการครอบงำทิศทางการพัฒนา

๓. ด้านกระบวนการพัฒนา มิติทางวัฒนธรรมจะช่วยให้มองเห็น ความสำคัญของศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตนเอง เพราะ สามารถเข้าใจว่ากระบวนการทางวัฒนธรรมต่างๆ นั้น เริ่มต้นได้ในชุมชนเอง ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการปรับตัว ซึ่งจะผลักดันให้การพัฒนาสอดคล้องกับบริบททางสังคม และธรรมชาติแวดล้อม ของชุมชนมากที่สุด ตลอดจนการแลกเปลี่ยน และความร่วมมือกับสังคม ภายนอกในระดับต่างๆ

ในมิติทางวัฒนธรรม การพัฒนาจึงไม่ใช่มีความหมายเพียงแค่การ เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการมองอย่างกว้างๆ ในด้านบวกทิศทาง เดียว แต่การพัฒนาหมายถึง การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและ

สิทธิที่ให้ทุกส่วนของสังคม สามารถกำหนดวิถีชีวิตในความเป็นมนุษย์ของตนเองได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น

งานวัฒนธรรม : ทำอย่างไร

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (๒๕๓๘, หน้า ๓๒ - ๓๗) ได้เสนอว่าแนวทางการพัฒนาที่ผ่านมามีที่จริงแล้วไม่ได้ขาดมิติวัฒนธรรม หากแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดทางวัฒนธรรมแบบหยุดนิ่งและตายตัว จึงทำให้มองการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันเท่านั้น ซึ่งผิดทั้งข้อเท็จจริงและธรรมชาติของสังคมมนุษย์ อีกทั้งยังแสดงนัยของการครอบงำอยู่อย่างเต็มเปี่ยม ดังนั้นจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีคิดและกระบวนการทัศน์ ด้วยการหันมาหามิติวัฒนธรรมที่เคลื่อนไหวและมีชีวิตแทนที่ เพื่อที่จะได้เข้าใจทางเลือกในการพัฒนาให้มีทิศทางที่หลากหลายมากขึ้น และสามารถกำหนดทางเลือกในการพัฒนาได้สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมและวัฒนธรรม

ตามนัยดังกล่าวการลงทุนพัฒนาใดๆ จำต้องมีการลงทุนทางวัฒนธรรมความคิดควบคู่ไปด้วย หากการพัฒนาเน้นหมายถึงการเพิ่มศักยภาพในการกำหนดวิถีชีวิตของความเป็นมนุษย์ เพราะการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการปรับตัวเกี่ยวกับระบบคุณค่าอุดมการณ์ ระบบภูมิปัญญาและระบบสิทธิอำนาจ ซึ่งต้องปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ด้วยการลงทุนลงแรง ในทำนองเดียวกับการลงทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านการศึกษา

ในการลงทุนพัฒนาทางวัฒนธรรมความคิด เพื่อให้มิติวัฒนธรรมแบบองค์รวมสามารถเป็นพลังชี้นำแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจทางสังคมและทางการเมืองได้นั้น คงต้องเริ่มจากความเข้าใจก่อนว่า ทุกสังคมมี

ต้นทุนทางวัฒนธรรมสะสมอยู่ก่อนแล้วทั้งสิ้น ในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ ศิลกรรม ศิลปะ และภูมิปัญญา การสูญเสียต้นทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้นไป ก็จะทำให้สังคมนั้นล้มละลายทั้งทางศีลธรรม และด้านอื่นๆ ตามมา ไม่แตกต่าง มากนักกับการล้มละลายทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้น ประเด็นสำคัญในการแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาในมิติวัฒนธรรมจึงไม่ใช่เพียงการทำให้ ทัศนโลกทันสมัยเท่านั้น หากแต่อยู่ที่กระบวนการต่างๆ ๔ ประการ คือ

๑. การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม มนุษย์ทุกคนต้องการ แสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถแสดงออกได้ดีที่สุดในเวทีที่เรียกว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรม เพราะพื้นที่นี้ถือเป็นสมบัติร่วมกันของคน ปรากฏใน รูปต่างๆ ทั้งภูมิปัญญาความรู้ อุดมการณ์ คุณค่าทางศีลธรรม และทรัพยากร ของส่วนรวม ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของการรวม หมู่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และเกิดความต้องการทำกิจกรรม ทางสังคมต่างๆ ร่วมกัน ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมนี้มนุษย์จะสามารถเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตรายใหม่และปรับตัวได้ ด้วยเหตุนี้เอง จึงเปรียบได้กับต้นทุนทาง วัฒนธรรมที่เป็นเสมือนพลังของชุมชนในการเปลี่ยนแปลง

๒. การเสริมสร้างประชาสังคม เป็นการพัฒนาในมิติทาง วัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะแสดงถึงความสามารถในการผลิตใหม่ทาง วัฒนธรรมที่ดึงให้ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้ อย่างแท้จริง ด้วยการเข้ามามีส่วนในการวางกฎเกณฑ์และกติกาของสังคม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งรับผิดชอบ ตรวจสอบ และได้ประโยชน์จากสังคมอย่าง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยผลักดันให้การพัฒนาในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองก้าวหน้าไปได้พร้อมๆ กัน เพราะทุกคน จะรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอกัน ชุมชนท้องถิ่นก็สามารถปกป้อง สิทธิพื้นฐานของตนได้ ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบดังที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

๓. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน กระบวนการสร้างประชาสังคมจะเป็นจริงได้นั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญ คือ องค์กรชุมชนต้องเข้มแข็ง เพื่อจะได้ทำหน้าที่ทั้งตรวจสอบ และปกป้องสิทธิของท้องถิ่นได้เต็มที่ นอกจากนี้ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนยังจะมีส่วนช่วยเสริมให้ท้องถิ่นมีศักยภาพมากขึ้น ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการแสวงหาทางเลือกในการพัฒนา ตลอดจนเป็นกำลังพื้นฐานของระบบประชาธิปไตยแบบประชาสังคมในระดับรากหญ้าต่อไป

๔. การเคารพสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของพหุสังคม มิติวัฒนธรรมนั้น มีลักษณะเด่นอยู่ที่การแสดงออกถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการเคารพสิทธิชุมชน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาไปสู่ความเป็นพหุสังคม ที่ผู้คนแตกต่างกันทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิต วิถีชีวิต และชาติพันธุ์ ดังเช่นสังคมไทยในปัจจุบัน ยิ่งสังคมมีความหลากหลายมากขึ้นเท่าใด ยิ่งต้องเน้นในระบบคุณค่าที่เห็นคนเป็นคน และเน้นความคิดที่เคารพสิทธิของกันและกันมากยิ่งขึ้น

ประเวศ วะสี (๒๕๓๗, หน้า ๒๓ - ๒๖) ได้เสนอยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางใหญ่ๆ สำหรับส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนาไว้ ๗ ประการดังนี้

๑. การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้รู้ทั่วทั้งสังคมว่าวัฒนธรรมคืออะไร และวัฒนธรรมสำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างไร เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด เพราะเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว สังคมก็จะปฏิบัติถูกต้องได้เอง

๒. การสนับสนุนเวทีทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ควรสนับสนุนเวทีวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลายในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ที่ริเริ่มโดยชุมชนท้องถิ่น

๓. ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ไทยเคยมีวัฒนธรรมครอบครัวที่อบอุ่น แต่บัดนี้สถาบันครอบครัวได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการพัฒนาแบบทันสมัย

๔. ส่งเสริมองค์กรชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ผู้ปฏิบัติวัฒนธรรม และชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน

๕. ปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย การศึกษาของไทยในปัจจุบันตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุสำคัญของความเสื่อมสูญทางวัฒนธรรมและเกิดปัญหาต่างๆ จากความขาดแคลนทางวัฒนธรรม ควรปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการปฏิบัติและการซึมซับ ถ้าการศึกษาเอาความเป็นจริงเป็นตัวตั้ง การศึกษาก็จะสัมพันธ์กับวัฒนธรรม

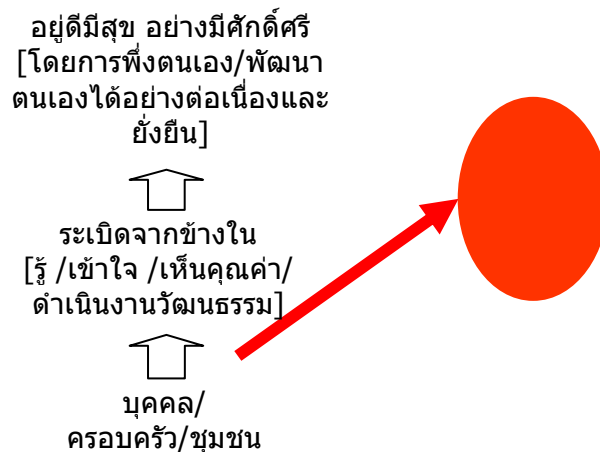
๖. วัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการรักษาสภาพแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ควรร่วมมือกันสร้างความเข้าใจเรื่องนี้ให้ชัดเจน และกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำมิติทางวัฒนธรรมเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจ

๗. กองทุนและการบริหารงานวัฒนธรรม ในการส่งเสริมวัฒนธรรมกับการพัฒนาต้องการเงินทุนและการบริหารจัดการที่คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ควรมีการเพิ่มเงินกองทุนวัฒนธรรมให้มีจำนวนมากพอ

การดำเนินงานวัฒนธรรม : “สิทธิ” และ “หน้าที่” ของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้ในหมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา ๗๓ ว่า “บุคคลมีหน้าที่... พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๒ สิทธิชุมชน มาตรา ๖๖ ว่า “บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ” แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นทั้ง “สิทธิ” และ “หน้าที่” ของประชาชน ทั้งที่เป็น “บุคคล” “ครอบครัว” และ “ชุมชน” ที่เป็น “เจ้าของวัฒนธรรม” ที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และดำเนินงานวัฒนธรรม (ทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การส่งเสริม การเผยแพร่ การสืบทอด และการพัฒนา) ด้วยการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงการที่จะทำให้เกิดการกินดี อยู่ดี และมีความสุขได้อย่างมีศักดิ์ศรี ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นแกนกลาง (ไข่มุม) ของการดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ดังแสดงไว้ในภาพ ๑

ภาพ ๑ งานวัฒนธรรมเป็นของประชาชน ในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม”

การสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรม: “อำนาจ” และ “หน้าที่” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

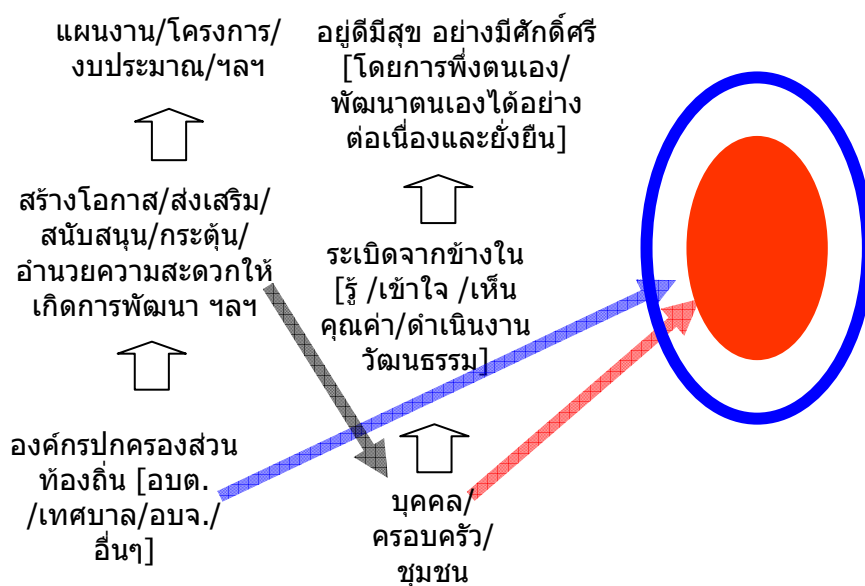
การปล่อยให้ประชาชนดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ตามลำพัง จะเป็นการปล่อยให้เป็น “ภาระ” ของประชาชนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความยากลำบากในการทำงาน ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้กำหนดไว้ใน หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา ๒๙๐ ว่า “องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และตามความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย”

และในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) มาตรา ๖๗ ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะใน (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ (๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

และในพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ และ ๑๑ ได้กำหนดให้งานวัฒนธรรมเป็นอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล กล่าวคือ ได้กำหนดให้เทศบาล มีหน้าที่ โดยเฉพาะใน (๘) บำรุงรักษาศิลปะ

จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ (๑๘) การส่งเสริมการค้า จารีต ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยได้ “ออกแบบ” โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และอื่นๆ) ได้ทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” (ไข่ขาว) ที่ทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลให้ประชาชน (ไข่แดง) สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองได้จนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำหน้าที่ในการสร้างโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ดำเนินงานวัฒนธรรมในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ได้ โดยการจัดทำแผนงาน โครงการ และจัดสรรงบประมาณ ดังแสดงไว้ในภาพ ๒

ภาพ ๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทในการโอบอุ้มดูแลให้ประชาชนสามารถดำเนินงานวัฒนธรรม ในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ได้ อย่างเต็มประสิทธิภาพ

การส่งเสริม/สนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรม : “อำนาจ” และ “หน้าที่” ของหน่วยงานของรัฐร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม

เพื่อจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” (ไช้ขาว) ทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลให้ประชาชน (ไช้แดง) ให้สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ได้จนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้กำหนดไว้ในหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา ๘๐ ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ใน (๖) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปุถุภจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น” และในส่วนที่ ๘ แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน มาตรา ๘๖ ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ใน (๒) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษา และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน”

แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยได้ “ออกแบบ” โดยกำหนดให้รัฐ (โดยหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต่าง ๆ) ได้ทำหน้าที่เป็น “พี่เลี้ยง” (เปลือกไช้) ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจเอกชน สื่อสารมวลชน และอื่นๆ เพื่อร่วมกันทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไช้ขาว) ได้ทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลประชาชน (ไช้แดง) ให้สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมของตนเองได้จนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำหน้าที่ในการสร้างโอกาส

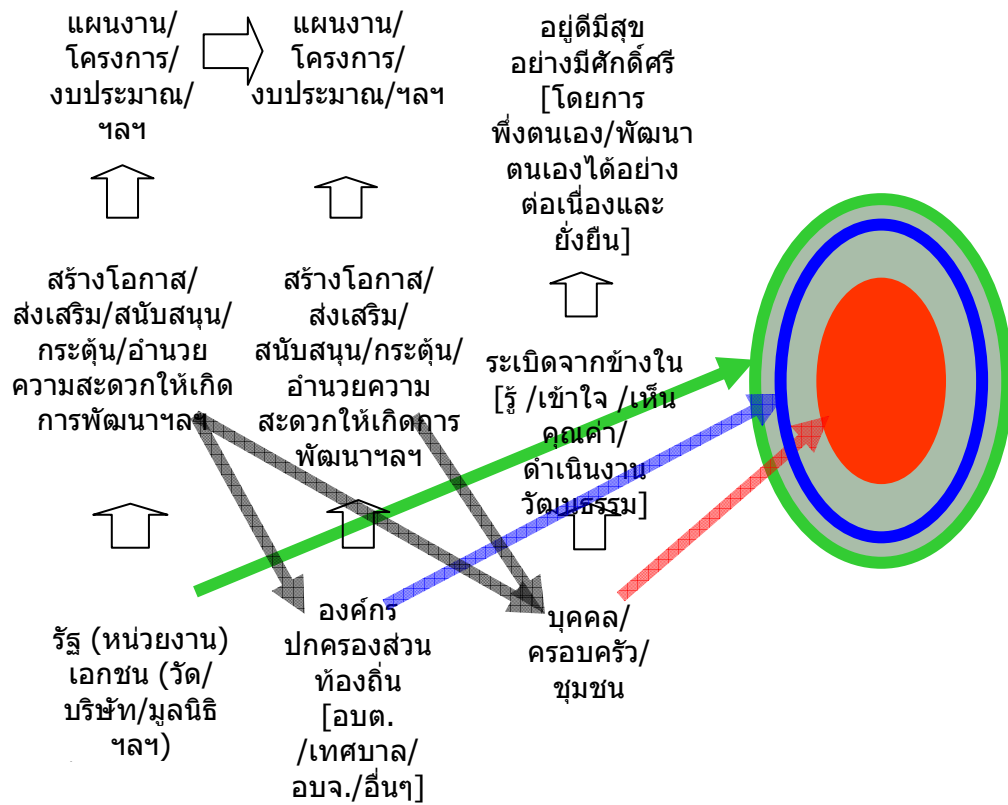
ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น และอำนวยความสะดวกให้ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนได้ดำเนินงานวัฒนธรรมในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ได้ โดยการจัดทำแผนงาน โครงการ และจัดสรรงบประมาณ ตามความเหมาะสม

ดังตัวอย่างที่คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เห็นชอบหลักการและการนำไปสู่การปฏิบัติ ให้โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ : สร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงทุกหน่วยงานส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนสู่ชุมชน เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน โดย

๑. ให้ทุกกระทรวงที่มีงาน/โครงการที่สอดคล้องกับ “โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน” ที่มีองค์รวมในการพัฒนา ๖ ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาชีพทางศิลปะและวัฒนธรรม การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ลานวัฒนธรรม ศูนย์ความรู้และห้องสมุดชุมชน และพิพิธภัณฑ์ชุมชน นำกิจกรรมของกระทรวงลงในโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนของทุกตำบลในจังหวัด

๒. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดนำ “โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน” บรรจุเป็นยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ของจังหวัด

๓. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการ “โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน” และสนับสนุนงบประมาณตามความจำเป็น ดังแสดงไว้ในภาพ ๓

ภาพ ๓ หน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจเอกชน สื่อสารมวลชน และอื่นๆ กับบทบาท

การเป็น “พี่เลี้ยง” (เปลือกไข่) โอบอุ้มดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไข่ขาว) ได้ทำหน้าที่

โอบอุ้มดูแลประชาชน (ไข่แดง) ให้สามารถดำเนินงานวัฒนธรรม ในฐานะ “เจ้าของวัฒนธรรม” ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๓๕). **ความหมายและ
ขอบข่ายงานวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
_____. (๒๕๓๔ ก). **นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
_____. (๒๕๓๔ ข). **เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม: ประมวลข้อคิดเห็น
และทัศนะ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์
พรินติ้งกรุ๊ป.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๓๖). **แนวคิดและยุทธศาสตร์ สังคมสมานุภาพและ
วิชา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
_____. (ม.ป.ป.). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว.
_____. (๒๕๓๘). **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ: ยุทธศาสตร์ที่
สำคัญที่สุดของสังคมทั้งหมดร่วมกัน**. (พิมพ์ครั้งที่ ๓)
กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ.๒๕๔๒. (๒๕๔๖). กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์. พับลิเคชั่นส์.
- พระธรรมปิฎก.(ประยุทธ์ ปยุตโต) (๒๕๓๘). **วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำ
และผู้ให้**. (พิมพ์ครั้งที่ ๔) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (๒๕๓๖). "ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อในสังคมไทย" ใน
นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักร วัลลิโภดม และเอกวิทย์ ณ ถลาง.
มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อการปรับเปลี่ยนทิศทาง
สังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

สมัชชาศิลปวัฒนธรรมไทยสภาผู้แทนราษฎร. (ม.ป.ป.). แนวทางการ
ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทยวัฒนธรรมโลก. กรุงเทพฯ:
สมชายการพิมพ์.

ลีปนันทน์ เกตุทัต. (๒๕๔๒). ข้อเสนอเชิงนโยบายวัฒนธรรมของ
กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เอกสารประชุมคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๒ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๕๔๒.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (๒๕๓๘). วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติของพลังที่
สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย

ชาติชาย อหุกุล*

สีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์มาแต่ในอดีต มนุษย์รู้จักคิดค้นกรรมวิธีในการผลิตสีจากธรรมชาติ และนำมาใช้ประโยชน์มากมายหลายด้าน เช่น ใช้ย้อมผ้า ใช้ระบายบนภาชนะ ข้าวของเครื่องใช้ หรือการนำสีมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นอกจากนั้นสียังอาจนำไปใช้ในการสื่อความหมายบางอย่าง หรืออาจเป็นสัญญาณบางประการในแต่ละสังคม คนไทยมีพัฒนาการความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสีทั้งที่เป็นของตนเองและส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากที่อื่น และความเชื่อนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

* รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความหมายของสรรพสิ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ระดับคือ หนึ่ง ความหมายระดับประโยชน์ใช้สอย และสองความหมายระดับวัฒนธรรม สรรพสิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ความหมายแรกเริ่ม มักอยู่ที่ ความหมายในระดับประโยชน์ใช้สอย เช่น รองเท้ามีความหมายคือเอาไว้สวม ใส่เวลาเดิน นาฬิกามีความหมายแค่ไว้ดูเวลา แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความหมายของสิ่งต่างๆ จะเริ่มไม่คงที่โดยสังคมจะนิยามความหมายเพิ่มเข้าไปในวัตถุนั้นๆ ตลอดเวลา เช่น นาฬิกาความหมายคงมีได้เพียงดูเวลาอย่าง เดียวอีกต่อไป นาฬิกากลายเป็นสัญลักษณ์ของความเที่ยงตรงได้อย่างหนึ่ง นาฬิกาบางยี่ห้อกลายเป็นเครื่องประดับที่แสดงถึงฐานะของคนบาง จำพวก นาฬิกาบางรูปทรงยังสามารถบอกได้ว่าใช้เฉพาะสตรี นาฬิกา บางอย่างแสดงความหมายในตัวเองว่าเป็นนาฬิกาเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น เป็นต้น ความหมายต่างๆ เหล่านี้คือ ความหมายระดับวัฒนธรรมซึ่งล้วนเป็น สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทั้งสิ้น และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ที่สำคัญคือ ความหมายเหล่านี้มิได้ถูกสร้างโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นผลผลิตของ สังคมนั้นๆ ที่จะทำหน้าที่กำหนดความหมายของสิ่งต่าง ๆ (ชาตรี ประภิตนทการ, ๒๕๕๗, บทนำ) สีเองก็มีความหมายสองระดับเช่นเดียวกัน สีในระดับการใช้สอยอาจหมายถึงความสวยงามแต่ในระดับวัฒนธรรมอาจมี ความหมายอีกอย่างหนึ่ง

บทความนี้จะอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลง ความคิด ความเชื่อ ความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมสีในสังคมไทยเพื่อทำความเข้าใจกับ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การทำความเข้าใจภาพรวมของสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสีและนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อไป

ความหมายของวัฒนธรรม มีหลายความหมาย และหลากหลาย ที่นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้คำนิยามไว้ซึ่งมีทั้งแตกต่าง และคล้ายคลึงกัน ดังนี้

วัฒนธรรมในทัศนะของ ศรีศักร วัลลิโภดม (๒๕๔๔, ความนำ) มีสองความหมายคือ

๑. วัฒนธรรมหลวง หรือประเพณีหลวง (Great Tradition) เป็นวัฒนธรรมเพื่อการบูรณาการและจะพบเห็นในสังคมที่เป็นรัฐเป็นประเทศชาติ มุ่งเน้นสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรม มรดกทางภูมิปัญญาและสิ่งที่ดีงามของชาติ บ้านเมืองของแผ่นดินที่จะต้องทำการอนุรักษ์ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ วัดวาอาราม และปราสาทราชวัง รวมไปถึงภาษาและการแต่งกายด้วย เนื่องจากสังคมมีคนหลายกลุ่มหลายชาติพันธุ์หลายอาชีพ นับถือศาสนาและมีขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาต่างกันอยู่ร่วมกัน จำเป็นต้องสร้างความเหมือนกันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ใช้ภาษากลางร่วมกัน มีระบบการปกครองร่วมกันประเพณีอย่างเดียวกันรวมทั้งกฎระเบียบแบบแผนศิลปกรรมและลักษณะทางสัญลักษณ์อื่นๆ โดยรัฐหรือผู้มีอำนาจในการปกครองเป็นผู้จัดทำและกำหนดขึ้น

๒. วัฒนธรรมราษฎร์ เป็นวัฒนธรรมระดับล่างอาจเรียกได้ว่าเป็นชีวิตวัฒนธรรมเพราะเป็นเรื่องของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนกลุ่มต่างๆ ทั้งในเมืองและชนบท วิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มเป็นการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหล่านี้ที่อยู่อาศัยและทำมาหากินส่งผลทำให้รูปแบบวัฒนธรรมแต่ละถิ่นไม่เหมือนกันอีกทั้งชาติพันธุ์และประวัติศาสตร์ก็เป็นปัจจัยทำให้รูปแบบวิถีชีวิตวัฒนธรรมในท้องถิ่นแตกต่างกัน

วัฒนธรรมในความหมายด้านมานุษยวิทยามีแบบด้วย ๓ คุณลักษณะ (กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๔๔, หน้า ๒๒)

๑. วัฒนธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม อาจจะถูกพบเป็นผลทางวัฒนธรรมแบบต่างๆ เช่น ระบบความเชื่อจากค่านิยม ธรรมเนียมปฏิบัติวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ระบบภูมิปัญญากฎระเบียบ ฯลฯ

๒. วัฒนธรรมที่ผลิตขึ้นเป็นมรดกของกลุ่มนั้นจะต้องมี กระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง

๓. วัฒนธรรมต้องมีการดัดแปลง (Adaptive) เมื่อยุคสมัย เปลี่ยนไปวัฒนธรรมมีการปรับเปลี่ยนตัวเองใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ หากปรับตัวได้ก็สามารถดำรงอยู่ได้

ส่วนความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในเชิงองค์ประกอบ (กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๔๔, หน้า ๑๗) คือ

๑. วัฒนธรรมคือระบบความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความเชื่อ (Cognition/Knowledge/Belief System)

๒. วัฒนธรรมคือระบบอารมณ์ ความรู้สึก (Affection/Structure of Feeling)

๓. วัฒนธรรมคือระบบการประยุกต์ปฏิบัติ / ธรรมเนียมประเพณี (Conation/Performance/Tradition) วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นกำหนด ขึ้นมีใช้สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิดตลอดจนวิธีการหรือระบบ การทำ (อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๓๔, ๑)

ดังที่กล่าวจะเห็นว่าคำนิยามของคำว่าวัฒนธรรมนั้นมีความ หลากหลายแตกต่างกันแต่วัฒนธรรมที่จะกล่าวในบทความนี้จะหมายถึง วัฒนธรรมทั้งสองความหมาย คือ วัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมราษฎร์ซึ่ง ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าวัฒนธรรมทั้ง ๒ ได้ผสมกลมกลืนกันอยู่อย่างแยกไม่ ออกเพราะต่างมีหน้าที่สำคัญในการดำรงชีวิตของกลุ่มชน วัฒนธรรมราษฎร์

คือสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตรอดร่วมกันและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเหมือนกัน ในขณะที่วัฒนธรรมหลวงมีหน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกลอยๆ และหยุดนิ่ง แต่สัมพันธ์กับบริบททางสังคม เวลา และสถานที่โดยเฉพาะบริบททางสังคมนั้นมีความสำคัญมากอย่าง **วัฒนธรรมสี** ในที่นี้จึงหมายถึง สีในวิถีชีวิตโดยเป็นที่ยอมรับในสังคมว่ามีความหมาย มีการรับรู้และมีความเข้าใจความรู้สึกที่ตรงกัน เหมือนกัน อาจเปลี่ยนแปลงความหมายไปตามยุคสมัยและบริบททางสังคม

การใช้สีในอดีต

การใช้สีของมนุษย์นั้นมีมาแต่ยุคหิน ซึ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ผ่านมากกว่าหมื่นปี มนุษย์ได้รู้จักใช้สีในการระบายพื้นผนังถ้ำ หลักฐานที่ปรากฏชัดก็คือการค้นพบภาพเขียนผนังถ้ำลาสโกซ์ (Lascaux) ซึ่งอยู่บริเวณแม่น้ำคอร์โดนในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปีคริสต์ศตวรรษ ๑๙๔๐ และที่ถ้ำอัลตามิรา (Altamira) ซึ่งอยู่บริเวณหมู่บ้านซานติลลานาทางเหนือของประเทศสเปน ในปีคริสต์ศตวรรษ ๑๙๗๐ จากการพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญสันนิษฐานว่าเป็นภาพเขียนที่เขียนขึ้นในช่วงอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินเก่า เขียนโดยมนุษย์เผ่าโครมันยอง (Cromagnon) ประมาณ ๑๕,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐ ปี ก่อนประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ยังได้สันนิษฐานต่อไปอีกว่า สีดำเป็นสีแรกที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้ในการเขียนภาพโดยได้มาจากถ่านที่เหลือจากการก่อกองไฟเพื่อความอบอุ่น หรือประกอบอาหารและใช้เขียนบนผนังถ้ำที่หยาบขรุขระ ทำให้เขียนได้ง่ายและมีน้ำหนักเข้มเห็นชัดเจบดี ภาพที่เขียนขึ้นในระยะแรกนั้นส่วนใหญ่เป็นภาพสัตว์ คน อาวุธ และสิ่งของต่างๆ โดยระบายสีเรียบแบนไม่

กลมกลึงเป็น ๓ มิติเหมือนรูปจริงในธรรมชาติ สีที่ใช้เป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นสีดำ สีเหลือง สีส้ม เป็นต้น การใช้สีของมนุษย์ในช่วงนั้นมิได้ผูกขาดอยู่เฉพาะในการเขียนภาพเท่านั้นยังนำไปประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การใช้ดินแดง หรือฝุ่นแดงโรยรอบหลุมฝังศพโดยเชื่อว่าผู้ตายจะได้ตายอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังนำไปตกแต่งเรือนร่างหน้าตาด้วยสีก็มี หากแต่มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม แต่เป็นการบ่งบอกถึงฐานะตำแหน่ง เช่น หัวหน้าเผ่า นักรบ หมอผี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการคิดดัดแปลงใช้กับสิ่งอื่น เช่น การทำภาชนะในยุคน้ำสำริดโดยการเขียนสีลงบนเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องประดับต่าง ๆ (โกสุม สายใจ, ๒๕๓๖, หน้า ๒๒ – ๒๔)

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การใช้สีตั้งแต่อดีตมา ยังคงสืบทอดและพัฒนามาถึงปัจจุบันและยังคงมีการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์สีต่อไปไม่หยุดยั้งสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากเท่าใดความจำเป็นในการใช้สีก็มีมากขึ้นเท่านั้น

สีกับวัฒนธรรมไทย

ในวัฒนธรรมไทยนั้นสีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอยู่ในทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิต เช่น การแต่งกาย การตกแต่งอาหาร การใช้สีในงานศิลปหัตถกรรม การใช้สีในงานตกแต่ง วัด บ้าน เป็นต้น การใช้สีของคนไทย เป็นผลสะท้อนมาจากสภาพแวดล้อม ความเชื่อ ศาสนา โหราศาสตร์ หรือสิ่งอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อมของไทยเป็นบรรยากาศเมืองร้อนที่มี แสงแดดเจิดจ้าตลอดปีทำให้ คนไทยสร้างวัฒนธรรมสีอย่างมี

เอกลักษณ์แฝงด้วยอำนาจ สีที่สะท้อนแสงแดดอันเป็นประกายระยิบระยับของ ปราสาท ราชวัง วัดวาอาราม ความเปล่งประกายผุดผ่องอันบริสุทธิ์ของ พระพุทธรูป และสีสันของเสื้อผ้าคนไทยแต่ละภูมิภาคที่เต็มไปด้วยลวดลายอัน วิจิตรบรรจง เหล่านี้ล้วนเป็นงานศิลปะชั้นยอดที่เกิดจากสืบทอด ตกผลึกจาก วัฒนธรรมสืของคนไทยที่มีการคิดค้นพัฒนามาเป็นเวลายาวนาน

ในประเทศไทยมีหลักฐานซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการใช้สีมากกว่า ๑,๕๐๐ ปี หลักฐานที่ค้นพบได้แก่ ภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อ่าว พังงา ภาพเขียนบนผาหินที่ผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี และลาย เขียนสีบนเครื่องปั้นดินเผา อารยธรรมบ้านเชียง อ.หนองหาร จ.อุดรธานี ภาพเขียนร่วมสมัยกับอารยธรรมบ้านเชียงอีกแห่งคือ ห้วยแสนอูต อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ เป็นภาพเขียนบนแผ่นหินกว้าง ๕ – ๑๐ เมตร เขียน

ด้วยสีน้ำตาลเข้มว่าเป็นสีดินผสมกับยางไม้ ซึ่งการเขียนด้วยเทคนิคดังกล่าวน่าจะเป็นผลงานของมนุษย์ในยุคสำริดที่ร่วมสมัยกับแหล่งโบราณคดีเพียงหลวง การใช้สีย้อมผ้าก็มีวิวัฒนาการมากกว่าพันปี โดยมักจะได้อสีมาจากส่วนต่างๆ ของพืช และมีวิธีการย้อมสีแตกต่างกันตามสภาพท้องถิ่น แต่โดยส่วนใหญ่จะมีสีคล้ายๆ กัน เช่น สีแดงคล้ำได้จากผลของต้นคำแสด สีน้ำตาลปนแดงได้จากต้นเทียนกิ่ง สีดำจากผลมะเกลือ เป็นต้น ส่วนการใช้สีในงานศิลปกรรมของไทยมีหลักฐานตั้งแต่สมัยเชียงแสนสุโขทัยจากภาพเขียนที่ผนังเจดีย์ วัดเจดีย์เจ็ดแถว พบว่ามีการใช้สีน้อยสี คือ สีเหลือง ดำ แดง และขาว นอกจากนี้สีในงานเครื่องปั้นดินเผา เครื่องสังคโลกเป็นเครื่องเคลือบ สีเขียวใช้กาโดยผลิตจากเตาบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย สุโขทัย นอกจากนี้ยังมีเครื่องเคลือบประเภทเขียนลายสีดำใต้เคลือบใส สีนวลหรือขามลายปลา ลายพันธ์พุกษา ก็มาจากเตาเผาที่ศรีสัชชนาลัย

ในสมัยอยุธยาเป็นช่วงที่ไทยติดต่อกับต่างชาติทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมรวมถึงการใช้สีในงานศิลปกรรมต่างๆ ด้วย เช่น การใช้สีในเครื่องปั้นดินเผาที่เรียกว่าเครื่องเบญจรงค์ เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ช่างไทยออกแบบ แต่ส่งไปให้ชาวจีนเผา ช่างไทยเริ่มทำสมัยอยุธยามาสิ้นสุดลงในสมัยรัชกาลที่ ๕ ส่วนการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังมีการใช้สีมากขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากจีนและมีการปิดทองในภาพเขียนโดยใช้ทองคำเปลวบริสุทธิ์ตัดเส้นด้วยสีฝุ่นทำให้ภาพดูสวยงาม และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การใช้สียังคงเหมือนกับสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่มีสีมากขึ้นปัจจุบันวงการศิลปะมีการพัฒนาให้ร่วมสมัยทัดเทียมสากล จากสมัยรัชกาลที่ ๔ จนถึงปัจจุบัน มีการผลิตสีได้เองภายในประเทศและสีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

สีไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะวงการศิลปะเท่านั้นแต่ยังมีในวงการอื่นๆอีกด้วย โดยเฉพาะวงการอุตสาหกรรม การคิดค้นและพัฒนาสีให้เหมาะสมในแต่ละวงการจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่ง

คนไทยโบราณ รู้จักสังเกตและทดลองใช้ สิ่งที่มีอยู่รอบๆ ตัวในการ ผลิตสีขึ้นมาใช้ สีที่นำมาใช้ อาจได้จากวัสดุในท้องถิ่น เช่น ดิน หิน ฟืช สัตว์ สี อาจเกิดขึ้นจากวัตถุที่

นำมาทำโดยตรงหรืออาจจะเกิดจากการผสมสิ่งอื่นแล้วเกิดเป็นสีขึ้นมา สีใน วัฒนธรรมไทยอาจมีที่มาจากสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้แก่

ดิน ดินเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด พบเห็นได้ง่ายที่สุด สีแดงที่คน ยุคก่อนประวัติศาสตร์ใช้เขียนภาพเพิงผา หรือผนังถ้ำก็สันนิษฐานว่ามาจาก ดินแดงซึ่งอาจผสมกาวจากยางไม้เพื่อให้ติดทนทานมากขึ้น ดินหม้อหรือ เขม่าเป็นสารคาร์บอนที่ได้จากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์สามารถนำมาใช้เป็น หมึกหรือสีดำได้ อนินทรีย์สาร เช่น หินฟันม้า ชี้อัด เป็นส่วนผสมของน้ำยา เคลือบเครื่องปั้นดินเผาทำให้เกิดสี เช่น เครื่องสังคโลก

พืช เป็นแหล่งที่มาของสีมากที่สุด โดยเฉพาะสีย้อมเส้นด้ายใช้ทา เพื่อให้เกิดความคงทน พืชที่เป็นแหล่งกำเนิดสี เช่น ต้นคราม (สีน้ำเงินเข้ม) ผลมะเกลือ (สีดำ) ใบเตย (สีเขียว) ดอกอัญชัญ (สีน้ำเงินอ่อน) หัวขมิ้น (สี เหลืองส้ม) ยางรัก (สีดำ) แก่นขนุน (สีเหลือง) เปลือกโกกวาง (สีน้ำตาล แดง) เปลือกสะเดา (สีน้ำตาล) (ปรึชา ช่างขวัญยืน, ๒๕๕๐, หน้า ๗)

การเรียกชื่อสี

คำที่คนไทยใช้เรียกชื่อนั้นเมื่อก่อนคงใช้คำเรียกง่าย ๆ จากสีหลักที่พบเห็นเช่น แดง ดำ เขียว เหลือง ขาว โดยมีคำขยายโดยใช้เทียบกับแสง เช่น อ่อน เข้ม สด จาง เช่น แดงเข้ม เหลืองอ่อน หรือการเรียกโดยใช้สีหนึ่งเป็นหลักและเรียกอีกสีหนึ่งเป็นรอง เช่น เหลืองอมเขียว ฟ้ามอเทา บางครั้งเรียกจากการเปรียบเทียบสีจากธรรมชาติ เช่น เขียวห้วเปิด เขียวน้ำทะเล เขียวขี้ม้า วิธีการนี้ทำให้สามารถบอกความเข้มอ่อนของสีได้มากขึ้น แต่แหล่งที่มาของสีที่มาจากธรรมชาติมีอยู่จำกัด สีในวัฒนธรรมไทยโบราณจึงมีไม่มากนัก

ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสี

การใช้สีในวัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งมาจากความคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โหราศาสตร์ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดีย เนื่องจากเป็นเรื่องความคิดความเชื่อซึ่งเกี่ยวกับสิริมงคลและอัปมงคล สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิตของคนไทยทั้งด้านพิธีกรรมและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ ัญมณี โดยเฉพาะชั้นสูง

ในศาสนาพราหมณ์นั้นพระผู้เป็นเจ้าได้ประทานคุณสมบัติสามประการที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งทั้งหลายในโลกอันได้แก่ สत्वะ รัชส และตัมส สत्वะ คือ ความบริสุทธิ์ ความสว่าง ปัญญา ความสงบ ความเบา ความสะอาด คือ สีขาว รัชส คือ ความเคลื่อนไหว ความรุนแรง อารมณ์ อำนาจ คือ สีแดง ตัมส คือ ความหนัก ความทึบ ความโง่เขลา ความมืด คือ สีดำ คุณทั้งสามนี้เป็นเครื่องกำหนดวรรณะของมนุษย์ คือ คุณของวรรณะพราหมณ์ ได้แก่ สत्वะคือสีขาวเป็นสีของวรรณะพราหมณ์ คุณของวรรณะกษัตริย์ ได้แก่ รัชส สีแดงเป็นสีของวรรณะกษัตริย์ คุณของวรรณะศูทร ได้แก่ ตัมส สีดำจึงเป็นสีของวรรณะศูทร

ความคิดในเรื่องคุณทั้งสามดังกล่าว เมื่อพิจารณาในด้านศาสนา จึงมีส่วนที่เป็นตรงข้ามคือขาวกับดำ ขาวเป็นด้านดี ปัญญา บริสุทธิ์ ดำเป็นด้านชั่ว ความโง่เขลา ความชั่วร้าย ขาวกับดำอาจจะมาจากความคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับกลางวันกลางคืน กลางวันซึ่งสว่างไสว อบอุ่น งดงาม อุดมสมบูรณ์ ตรงข้ามกับกลางคืนที่มีมืดมิด หนาวเย็นและเต็มไปด้วยอันตราย หรือความคิดเกี่ยวกับวรรณะสีขาว ซึ่งเป็นสีของวรรณะพราหมณ์ และหมายถึงความบริสุทธิ์ กลายเป็นสีของผู้ทรงศีล เมื่อศาสนาพราหมณ์แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามายังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คติความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสีดังกล่าวก็เข้ามาด้วย แต่ในประเทศไทยนั้นศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลในราชสำนักมากกว่าในหมู่ประชาชนซึ่งนับถือผี และเมื่อพุทธศาสนาแผ่เข้ามาและมีอิทธิพลอย่างสูงทั้งในราชสำนักและหมู่ประชาชน พระสงฆ์มุ่งหมั่นด้วยผ้าอ้อมผาดมิใช่มุ่งหมั่นสีขาวอย่างพราหมณ์ สีที่นิยมในพุทธศาสนาจึงเป็นสีเหลืองหรือสีทอง ส่วนผู้ที่มีไชสงฆ์แต่บำเพ็ญตนเป็นนักบวชจึงมุ่งหมั่นสีขาว ที่มีความคิดแบบศาสนาพราหมณ์ เช่น แม่ชี ตาผ้าขาว หรือชีปะขาว จึงมุ่งหมั่นสีขาวเพื่อแสดงความเป็นผู้ทรงศีลแต่มีไชพระสงฆ์ สีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงมีทั้งสีเหลือง สีทอง และสีขาว สีขาวของธงไตรรงค์ที่หมายถึงศาสนาก็มีนัยแห่งความคิดดังกล่าว (ปรีชา ช่างขวัญยืน, ๒๕๕๐, หน้า ๓)

สุนันทา ฟาเบรอ (๒๕๕๐, หน้า ๔) พูดถึงสีกับความเชื่อจากคัมภีร์พระเวทไว้ว่า คัมภีร์พระเวทและคำภีร์เวสโต ของพวกอินโดอารยัน กล่าวถึงสีเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของระบบจักรวาลอยู่ ๓ สี คือ สีขาว สีแดง และสีดำ สีขาวหมายถึงท้องฟ้า สีแดงหมายถึงพื้นโลก สีดำหมายถึงนรก ในสังคมอารยันยังแบ่งชนชั้นเป็น ๓ ชนชั้น แต่ละชนชั้นมีสีประจำคือ ชนชั้นนักบวช เช่น พราหมณ์ใช้สีขาว ชนชั้นกษัตริย์ใช้สีแดง ชนชั้นกรรมดาใช้สีเหลือง (ประเทศอินเดีย) หรือสีน้ำเงินเข้ม (ประเทศอิหร่าน) ส่วนพวกศูทร

หรือพวกที่ไม่เป็นอารยันนั้นให้ใช้สีดำ เมื่อชาวอารยันอพยพย้ายออกจากดินแดนอารยวาตา (เหนือลุ่มแม่น้ำสินธุ) ก็สร้างอารยธรรมขึ้นมาเป็นอารยธรรมอินเดียได้นำความปรัชญาความคิดความเชื่อแบบอารยันมาถ่ายทอดให้ประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยก็ได้รับอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียด้วยเช่นกัน

ส่วนความเชื่อของไทยที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์นั้น มีที่มาจากหลายแหล่งแต่ตำราสำคัญ ซึ่งรวบรวมคัมภีร์โหราศาสตร์ต่างๆ ไว้เรียกว่าพรหมชาติ ซึ่งหมายถึง ชะตาชีวิตที่พระพรหมลิขิตไว้ โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เชื่อว่าชาติกำเนิดของคนนั้นอยู่ในอิทธิพลของดาวนพเคราะห์และดาวนพเคราะห์เหล่านี้ก็คือเทพเจ้า ซึ่งมีกำเนิดมาจากเทพเจ้าสูงสุด

การเกิดของเทวดานพเคราะห์นี้เป็นวัฒนธรรมของอินเดีย ความเชื่อดังกล่าวถูกสืบทอดมาสู่วัฒนธรรมไทยด้วย ความเชื่อที่เกี่ยวกับสีในแต่ละวันมีดังนี้

วัน	อาภรณ์ที่ใช้	สีที่ใช้
อาทิตย์	ทับทิม	สีแดง
จันทร์	เพชร	สีลูกจัน สีนวลทอง เหลือง
อังคาร	โกเมน	สีชมพู
พุธ	มรกต	สีเขียวใบไม้
พฤหัสบดี	บุษราคัม	สีเขียวใสสด
ศุกร์	อาภรณ์สีเมฆหมอก	สีน้ำเงินอ่อน
เสาร์	นิลสีดำ	สีดำ

ที่มา (ปรีชา ช่างขวัญยืน, ๒๕๕๐, หน้า ๕)

วัฒนธรรมจากพุทธศาสนาและโหราศาสตร์ดังกล่าวยังส่งผลต่อคติการสร้างพระพุทธรูป เช่น พระพุทธรูปต้อง สร้างด้วยทองคำหรือเงิน หรือสิ่งของมีค่า เช่น หยก หินสี พลอย เพราะเป็นสิ่งที่มีความสูง หากพระพุทธรูปสร้างด้วยวัสดุอื่น เช่น ไม้ แกะสลัก หรือปูนปั้น หรือสัมฤทธิ์ ก็มักจะมีการปิดทองทับลงไปซึ่งแต่เดิมนิยมใช้แผ่นทองคำบริสุทธิ์ หากทาสีก็นิยมทาสีทองเพื่อให้ดูคล้ายพระพุทธรูปทอง หรือไม่ก็ทาสีขาวซึ่งถือว่าเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์จากมลทินทั้งปวง

อาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมการใช้สีของคนไทยนั้น มีความผูกพันเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ศาสนา โหราศาสตร์มาเป็นเวลานานสืบทอดมาจนปัจจุบัน

ความหมายของสี

มนุษย์มีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติที่แวดล้อมและรู้จักสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มนุษย์จึงได้รู้จักการให้ความหมายเกี่ยวกับสี ที่มีผลมาจากความรู้สึกที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อมนุษย์มองเห็นท้องฟ้าสีครามสดใสปลอดโปร่ง ก็มีความรู้สึกปลอดโปร่งเย็นสบาย หรือเมื่อเห็นเมฆดำทะมึนมาบดบังอาจหมายถึงความน่าหวาดกลัวของเสียงฟ้าผ่าฟ้าร้อง เห็นทุ่งหญ้าอันกว้างใหญ่สีเขียวก็ทำให้เกิดความรู้สึกสดชื่น เมื่อมองเห็นสีแดงซึ่งมันอาจจะมาจากเลือด ก็ทำให้ประหวั่นพรันหรือเมื่อพบเห็นความมืด มันทำให้เกิดความหวาดหวั่นต่อสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นต้น

สีเหล่านี้ได้กลายมามีส่วนสัมพันธ์ร่วมกับความเป็นจริง เหตุการณ์ระเบียบแบบแผนประเพณี วัฒนธรรม และสีบางสีก็มีความหมายที่ต่างกันไปในแต่ละส่วนของโลกสีมีความหมายในตัวของมันเอง สีที่จะกล่าว

ต่อไปนี้เป็นความรู้สึกต่อเนื่องกันกับธรรมชาติ (สมเกียรติ ตั้งมโน, ๒๕๓๖, หน้า ๗๓-๗๖) เช่น

สีฟ้า มีความหมายเกี่ยวกับ ท้องฟ้า สวรรค์ และน้ำ

สีเขียว อาจหมายถึงน้ำด้วยแต่โดยทั่วไปหมายถึง ความหวัง เป็นสีของฤดูใบไม้ผลิ การเริ่มต้น

สีแดง เป็นสีเกี่ยวกับเลือดดังนั้นจึงเป็นตัวแทนของความกล้าหาญ การพลีชีพบูชา

สีดำ หมายถึง ความตาย ใต้พิภพ (นรก) ความโศกเศร้า ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ความดีงาม พรหมจรรย์ โลกตะวันออก สีขาวอาจหมายถึง ความเศร้าด้วย สีขาวอาจหมายถึงการ ยอมแพ้ การจำนน ความซื่อสัตย์

สีทองหรือสีเหลือง หมายถึง ดวงอาทิตย์ ความมั่งคั่ง ความอุดม สมบูรณ์ ตรงกันข้าม สีเหลืองยังหมายถึง การทรยศหักหลัง การไร้สัจจะ และความซื่อสัตย์ได้ด้วย สีเหลืองที่ติดเสากระโคงเรือเป็นเครื่องหมายที่ แสดงถึงโรคติดต่อที่มีอยู่บนเรือนั้น

สีม่วงแดง เป็นสีสัญลักษณ์เกี่ยวกับตำแหน่งที่สูงศักดิ์

สีเทา หมายถึง ไม่มีสี ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม

ดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าสีหนึ่งไม่ได้มีความหมายใดความหมาย หนึ่งอย่างตายตัวแต่สีแต่ละสีมักแฝงความหมายเอาไว้อย่างกว้างๆ และ หลากหลาย หรือมีนัยแห่งความหมายซึ่งผู้ดูต้องตีความเองโดยใช้ความรู้สึก ส่วนตัว เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปเกิดความเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อ เช่น เมื่อก่อนอาจมองสีดำเป็นสีแห่งความตาย ไซยศาสตร์ ความลึกลับ แต่ ปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้อาจถูกเปลี่ยนความหมายไป เพราะบางคนอาจจะไม่

เชื่อในความหมายที่ให้ไว้แต่เดิม

สีในวงการต่าง ๆ

สีเกี่ยวข้องกับทุกวงการไม่ว่าจะเป็น วรรณกรรม วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม การแต่งกาย อัญมณี ศิลปะ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพ วัฒนธรรมการใช้สีในวงการต่างๆ อาจสรุปคร่าวๆ ได้ดังนี้

สีในงานนาฏศิลป์ ประเมษฐ์ บุญยะชัย (๒๕๕๐, หน้า ๒-๓) กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการแสดงโขน ละคร "สี" เป็นสิ่งที่เพิ่มสีสันให้การแสดงโขน ละคร ให้มีความสวยงามวิจิตรตระการตา สีเป็นเครื่องบอกลักษณะบทบาทความสำคัญของตัวโขนตัวละคร สีมีการสืบทอดความรู้มาจากจารีตโบราณ เช่นสีของผิวกายของตัวละครแต่ละตัว เช่น ตัวพระเอกของเรื่องนิยมใช้สีแดง ตัวรองหรือพระรองนิยมใช้สีเหลือง ตัวพ่อนายโรงนิยมแต่งสีทึบ สีหม่น เช่น ท้าวสามลแต่งสีเลือดหมู สีน้ำเงิน หรือ สีคราม (กรมท่า) ตัวโง่งหรือตัวที่มีบทบาทถูกเหยียดหยาม เช่น จรกาแต่งสีดำ เป็นต้น

สีในงานวรรณกรรม เสาวณิต วิงวอน (๒๕๕๐, หน้า ๑-๙) พูดถึงสีในวรรณกรรมว่า

วรรณกรรมเป็นบันทึกความคิดของมนุษย์ที่มีปฏิกริยาต่อธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและสังคมสิ่งที่มนุษย์บันทึกไว้ในวรรณกรรมเป็นสิ่งที่ผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณ ความคิดเรื่องสีในวรรณกรรมมีหลายประเด็น เช่น

๑. ใช้เพื่อพรรณนาให้เห็นภาพ เช่น มาลีดอกดั่งสีบานเย็น เห็นหรือไม่
๒. ใช้เปรียบเทียบเป็นอุปมาเช่น พระโอษฐ์นางอย่างสีสันจิมลิ้ม

๓. มีความหมายตามที่บรรยาย
๔. เป็นบันทึกวัฒนธรรมในอดีตให้สืบค้น
๕. เป็นสัญลักษณ์เครื่องหมายการแทนค่าสิ่งหนึ่ง เช่น สีขาวแทนสัญลักษณ์ความบริสุทธิ์
๖. มีความหมายโดยนัยโดยโยงความคิดจากสีไปสู่ความคิดอื่นโดยมิได้มุ่งเน้นที่สีโดยตรง

ผู้เชี่ยวชาญวรรณกรรมมีคตินิยมในการเรียนรู้เรื่องสี นำมาสร้างงานวรรณกรรมอย่างมีระบบ การใช้ตัวอักษรเป็นสื่อทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดสีให้เห็นได้ด้วยตา ผู้สร้างวรรณกรรมจึงมีวิธีการใช้สีด้วยการให้สัมผัสด้วยอารมณ์และมโนภาพซึ่งเป็นความงามดั่งศาสตร์อื่น เช่นกัน

สีในการจัดดอกไม้ นวรัตน์ เลขะกุล (๒๕๕๐, หน้า ๑) กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดดอกไม้ เพราะสวยและสะดุดตาสามารถสร้างบรรยากาศที่สดใสเร้าใจให้กับจิตใจได้ ในหลายวัฒนธรรมจึงนิยมใช้ดอกไม้สร้างความงาม ในการตกแต่งสถานที่ โดยทั่วไปการจัดดอกไม้มักจะคิดถึงเรื่องของสีของดอกไม้ รูปร่างของดอกไม้ช่องว่างตามลำดับ การใช้ดอกไม้ก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละวัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละชนชาติ ทำให้ดอกไม้กลายเป็นสัญลักษณ์ สีของดอกไม้จึงมีความหมายแตกต่างกันด้วย เช่น ดอกกุหลาบสีแดง เป็นสัญลักษณ์ของความรัก เป็นต้น

สีในงานหัตถกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สุนันทา ฟาเบรอส (๒๕๕๐, หน้า ๔) กล่าวว่า

การใช้สีในงานหัตถกรรมภูมิปัญญาไทยมีการใช้สีอยู่ ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่เกี่ยวกับศาสนาเรานิยมใช้สีขาวเป็นต้น กลุ่มราชวังหรือกษัตริย์เรานิยมใช้สีเหลือง และกลุ่มคนธรรมดาหรือชาวบ้านจะใช้สีที่สกัดมาจากพืช

สัตว์ ตามกำลังภูมิปัญญาของตนเอง วัฒนธรรมร่วมสมัยเรื่องสี บ่งบอกถึงความเกี่ยวพันทางสายพันธ์ ขณะเดียวกัน เมื่อคนเปลี่ยนที่อยู่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมการใช้สีก็เปลี่ยนไป

สีในงานอัญมณี สุมาลี เทพโสพรรณ (๒๕๕๐, หน้า ๑) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินคุณภาพของพลอยในการซื้อขายมีหลัก ๔ C'S คือ

๑. Color - สี
๒. Clarity - ความสะอาด
๓. Cut - การเจียรไน
๔. Carat - น้ำหนัก

สีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการซื้อขายพลอยสี ผู้ซื้ออยากได้สีที่สดสวย และถูกโฉลก สิ่งต่อมาคือความสะอาดของพลอยคือ พลอยสีไม่มีตำหนิ หรือมีน้อยเพราะตำหนิจะทำให้ค่าของพลอยลดลง

ดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้สีในศาสตร์ใดก็ตาม ยังคงมีความเกี่ยวพันเกี่ยวโยงกับความเชื่อ ศาสนา โหราศาสตร์ อย่างขาดเสียมิได้

วัฒนธรรมสีในสังคมไทยก่อน พ.ศ.๒๔๗๕

การใช้สีในสังคมนั้นย่อมไม่พ้นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่เป็นปัจจัย ๔ ประการ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ข้าวของเครื่องใช้ที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรคประการสุดท้ายนั้น อาจจะไม่เกี่ยวข้อง แต่นักแต่ยารักษาโรคก็มีสีสันทันชนกันเช่นเดียวกัน สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อน พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชโดยมีศูนย์กลางการปกครอง คือ พระมหากษัตริย์ การกำหนดรูปแบบ ระบบ

ความคิด ความเชื่อ การปกครอง ที่มีต่อสังคมก็มาจากส่วนกลาง ส่วนย่อย ต้องปฏิบัติตาม เช่น การแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม จวบจนรัชกาลที่ ๔ วัฒนธรรมตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทและส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยหลายด้าน เช่น การแต่งกาย มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายให้เป็นไปตามตะวันตกซึ่งเมื่อก่อนคนไทยไม่นิยมใส่เสื้อ เพราะอากาศร้อนแต่ต้องบังคับให้ใส่เสื้อเพราะประเทศที่พัฒนาแล้วสวมเสื้อผ้ากันหมด ประเทศที่ไม่สวมเสื้อ เหมือนกับบ้านป่าเมืองเถื่อนไร้อารยธรรม หรือแม้กระทั่งทรงผมในราชสำนัก สมัยรัชกาลที่ ๕ ก็ให้เลิกไว้ทรงมหาดไทยเปลี่ยนไปไว้ผมยาวอย่างฝรั่ง นำเอาการแต่งตัวแบบตะวันตกเข้ามาประยุกต์กับการแต่งกายไทยโดยนุ่งผ้าม่วงแบบไทยแต่สวมเสื้อนอกคอกปิด สวมถุงน่องแบบฝรั่ง ผูกผ้าผูกคอ สำหรับเจ้านายและขุนนางเมื่อเข้าเฝ้าต้องใช้ยูนิฟอร์มที่เรียกว่า ราชแปดแตง (Raj Pattern) ภายหลังเพี้ยนเป็น ราชปะแตน (สมุดภาพ วิชาการการแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์, ๒๕๒๕, หน้า ๓๑)

ส่วนชุดของข้าราชการนั้นสีที่นำมาใช้คือ สีกากี อันเนื่องมาจากสี กากี (Khaki) คือสีของทราย (Sand) เป็นสีของแผ่นดิน จึงเป็นสีเครื่องแต่งกายของผู้รักษาแผ่นดิน (ออนไลน์, ๒๕๕๑) ปี พ.ศ.๒๔๓๙ ได้มีพระราชโองการให้ข้าราชการฝ่ายทหารทุกกรมแต่งเครื่องแบบนุ่งกางเกงอย่างทหารยุโรปแทนการนุ่งโจงกระเบนแบบเก่านับเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ผู้ชายนุ่งกางเกงเป็นเครื่องแบบของทหาร ส่วนด้านประเพณี ทรงยกเลิกประเพณีหลายอย่างเช่น การเลิกหมอบคลาน เลิกทาส เลิกจารีตนครบาล ปรับปรุงการศึกษายกเลิก การโกนผมเมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคต (อเนก นาวิกมูล, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๕) สถาบันธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลง ชาตรี ประกิตนันทการ (๒๕๔๗, หน้า ๑๗) พุดถึงการเปลี่ยนแปลงของสถาบันธรรมไว้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการปรับตัวจากยุคสยามเก่าเข้าสู่ยุคสยามใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนา

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมจากแบบจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาเปลี่ยนเป็นแบบสถาปัตยกรรมใหม่ ส่วนสีในงานด้านจิตรกรรมเปลี่ยนแปลงจากแบบจารีตประเพณีมาสู่จิตรกรรมร่วมสมัยในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา

ดังที่กล่าวมาสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงประกาศการเปลี่ยนแปลงสังคมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปกครอง ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อ ค่านิยม เพื่อเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยหรือสยามประเทศมีความเป็นอารยะคือการพัฒนาให้ทัดเทียมกับโลกตะวันตกจวบจนรัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ ต่อมาจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

วัฒนธรรมสีจาก ปี ๒๔๗๕ – ปัจจุบัน

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาแห่งการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่เป็นแบบแผนวัฒนธรรมบังคับ การเปลี่ยนแปลงประเพณีวัฒนธรรมการแต่งกาย เพื่อสอดคล้องกับการปกครองระบอบใหม่ เปลี่ยนแปลงความเชื่อแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างกษัตริย์กับประชาชน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นวงการศิลปะ สถาปัตยกรรม การแต่งกาย หรือวงการอื่นๆ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน

การแต่งกายสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเน้นการแต่งกายแบบสากลในหมู่ราชการ การนุ่งผ้าม่วงเสื่อราชปะแตนเสื่อความนิยม ยกย่องผู้หญิงที่มีความสามารถมีฐานะเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้หญิงมีสิทธิความสำคัญในการสร้างชาติทางวัฒนธรรมด้วย ผู้หญิงเลิกการใช้โจงกระเบน เลิกเคี้ยวหมาก ให้เปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงและใช้เสื่อแทนผ้าคาดอก ต้องสวมหมวก นุ่งกระโปรง สวมรองเท้า นอกจากนั้นได้วางระเบียบ

ด้านวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งกาย การจัดพิธีสมรส การทำพิธีศพ การแต่งกายไปงานศพ การเคารพธงชาติเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี

เสถียรโกเศศ (๒๕๕๑) กล่าวไว้ว่า เมื่อก่อน คนไทยนุ่งผ้าสีขาวและสีอื่นๆ ไปงานศพเพียงจะนิยมเฉพาะสีดำในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แนวคิดชุดดำของไทยน่าจะได้รับอิทธิพลจากตะวันตกด้วยเพราะงานศพเมื่อก่อนค่อนข้างคึกครื้น สีเสื้อก็ได้ใคร่ครวญว่าจะต้องเป็นสีขาวล้วน ดำล้วนและมีมหรสพเล่นยามค่ำคืนอีก

ภายหลังเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติต่อจากรัชกาลที่ ๘ การแต่งกายก็ไม่เปลี่ยนอะไรตลอดเวลา ๑๐ ปี เมื่อถึงรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๐๖ ได้มีการฟื้นฟู ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติขึ้นมาหลายอย่าง เช่น พิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พิธีพระราชพิธีมงคลจรดพระคณเฑาะว์ ๑๐๐ วัน พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินทอดผ้าพระกฐิน โดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค จึงมีการกำหนดเครื่องแบบพระราชพิธีใหม่ๆ ขึ้น รวมถึงสร้างเอกลักษณ์ไทยออกเผยแพร่ให้กับชาวต่างชาติเป็นที่รู้จัก

การสร้างเครื่องแต่งกายไทยที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยยอมรับกันในช่วงหลังได้แก่ชุดพระราชทานในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ หลังจากช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ให้ข้าราชการแต่งชุดซาฟารีไปทำงานได้แต่ไม่เป็นที่ยอมรับด้วยเห็นว่าเสื้อแบบซาฟารีเป็นรูปแบบของฝรั่งพวกล่าเมืองขึ้นจนเปลี่ยนมาเป็นเสื้อแบบพ่อขุนรามคำแหงที่คล้ายเสื้อม่อฮ่อม แต่ทั้ง ๒ แบบก็ไม่นิยมทั้งประชาชนและข้าราชการ

ชุดพระราชทานเผยแพร่จริงจังในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ สวมชุดพระราชทานไปเป็นประธานเปิดงานฉลองครบรอบ ๖๐

ปี วังเวียน ๒๒ กรกฎาคม และกลายเป็นสัญลักษณ์ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนำมาเผยแพร่จนเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายไม่ว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ส.ส. พ่อค้า ประชาชน นับเป็นการค้นหาที่ลงตัวเป็นครั้งแรกและมีผู้ยอมรับโดยพร้อมเพรียงกัน (พวงผกา คุโรวาท, ๒๕๓๕, หน้า ๑๒๗)

ด้านสถาปัตยกรรมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สถาปัตยกรรมได้ปรับเปลี่ยนแบบจารีตประเพณีที่ดูสง่างามรุ่งเรืองอลังการ สีสันสดใสด้วยสีของสีทอง สีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน กลับถูกเปลี่ยนมาสู่รูปแบบ ความเรียบง่ายเพื่อความเท่าเทียม ตัดสีต่างๆ ออกไปเหมือนกับตัดอำนาจ ตัดความหมายบางประการออกไปด้วย

ด้านงานศิลปะมีการสอนศิลปะแบบร่วมสมัยของตะวันตกโดยมี นายคอราโด เฟโรซี เป็นผู้ฝึกสอน ผลงานของเฟโรซี สองชิ้นคือ อนุสาวรีย์ ประชาธิปไตยสร้างในปี พ.ศ.๒๔๘๒ และอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิสร้างในปี พ.ศ.๒๔๘๔ เป็นงานแบบนีโอฟาสซิสต์ (Neo – Fascist Style) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้นเป็นผลงานที่สอดคล้องกับโครงการสร้างชาติของจอมพลป. พิบูลสงคราม ท่านได้เปลี่ยนชื่อประเทศจากสยาม เป็นประเทศไทย จอมพลป. ส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยเพื่อนำไปสู่การเป็นประเทศที่ทันสมัยและมี วัฒนธรรม (พิริยะ ไกรฤกษ์ และคณะ, ๒๕๒๕, หน้า ๒๘)

อาจกล่าวสรุปว่า จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.๒๔๗๕ ทำให้วัฒนธรรมจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งมีอิทธิพลเรื่องของ วัฒนธรรมสี จากความเชื่อและศาสนาซึ่งส่วนใหญ่จะสนองรับ กับระบบ กษัตริย์ ต่อมาเสื่อมลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบบ ประชาธิปไตย วัฒนธรรมสีได้เปลี่ยนไป ได้มีการจัดระบบระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมใหม่เพื่อให้ทันสมัยมากขึ้นมีความหลากหลายและอิสระมากขึ้นใน บางวงการ หรือบางวงการกลับถูกกดทอนให้เหลือความหมายน้อยลง

ในปัจจุบันสีที่ถูกกำหนดความหมายมาแต่ในอดีตอาจเปลี่ยนแปลงความหมายไปตามยุคสมัย เช่น เมื่อพูดถึง สีงาก็ ในอดีตอาจจะหมายถึงข้าราชการทั้งหมด แต่ในปัจจุบันเมื่อพูดถึงสีงาก็คนมักจะคิดถึง ตำรวจก่อนเป็นอันดับแรก หรือถ้าพูดถึง สีเขียว ตามความหมายที่บัญญัติอาจหมายถึงการเจริญเติบโตความสดชื่น แต่ด้านการเมืองปัจจุบันหากพูดถึงสีเขียวย่อมหมายถึง ทหารบก หรือหากจะนำสีไปเปรียบเทียบกับพื้นที่ทางการทหารที่อันตราย เราก็มักจะพูดว่าพื้นที่สีแดง เช่น บริเวณ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือหากระดับอันตรายลดลงมาก็จะบอกว่า พื้นที่นั้นเป็นพื้นที่สีชมพู หากพื้นที่นั้นปลอดภัยก็จะเรียกว่า พื้นที่สีขาว ถนนสีขาว โรงเรียนที่ปลอดภัยาสพตติด คอร์ปชั่น ก็จะเรียกโรงเรียนสีขาว สีม่วงในอดีตอาจเป็นสีของแม่ข่ายปัจจุบันสีม่วงหมายถึงกลุ่มชายรักชายเป็นต้น หรือรูปแบบสีของเสื้อผ้าก็มีความหมายที่แตกต่างกัน เช่น เสื้อม่อฮ่อมในอดีตใส่เสื้อแล้วคงไม่ได้มีความหมายอะไรแต่ปัจจุบันเสื้อม่อฮ่อม เป็นสีที่ใช้ในภาพของคนที่ยากจนหรือสมณะ ยกตัวอย่างของคนใส่เสื้อม่อฮ่อมแล้วเป็นเอกลักษณ์ของความสมณะคือ พล.ต จำลอง ศรีเมือง หรือเสื้อพระราชทาน ราชปะแตนก็เป็นสีของคนอีกชนชั้นหนึ่งเอกลักษณ์ที่เห็นได้ชัดนั่นคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

ปัจจุบันกระแสสีเหลืองได้เข้ามามีบทบาทและเกี่ยวข้องกับชนชั้นทุกระดับของประเทศเป็นอย่างมากตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นมา หากพูดถึงเสื้อเหลืองหรือ วัฒนธรรมสีเหลือง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกาย การตื่นตัวในการแสดงความจงรักภักดี การสวมเสื้อสีเหลืองในวันจันทร์กับวันศุกร์ หรือสวมทุกวัน ทำให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าปรับตัวเข้าหาระบบวัฒนธรรมสีเหลือง ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการที่เคยสวมสีงาก็เปลี่ยนมาสวมสีเหลือง ทุกวัน พ่อค้า ประชาชน แม่บ้าน ทหาร ตำรวจ คนกวาดถนน ทุกอาชีพ ต่างใส่เสื้อสีเหลืองเพื่อแสดงความจงรักภักดีที่มีต่อ

องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นสร้างความรัก ความสามัคคี นี่ก็เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในปัจจุบัน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นอาจจุดประกายให้ผู้สนใจเกิดความสนใจในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมกับสังคมและการเมืองไทยให้มากยิ่งขึ้น จะทำให้สามารถรู้และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับ พัฒนาการของสังคมและการเมืองไทย วัฒนธรรมยังแฝงความหมายอื่นๆ ไว้อีกมากมาย วัฒนธรรมยังสามารถสะท้อน ความคิด ความเชื่อ ประเพณี ของสังคมได้ หลายประการ ดังนี้

ประการแรก เพื่อเผยให้เห็นถึงความหมายนัยยะต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ เบื้องหลังวัฒนธรรม ถ้าสามารถทำความเข้าใจภาษา นัยยะ สัญลักษณ์ที่ แฝงอยู่ อาจจะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ดี มากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ทำให้มองเห็นคุณค่าวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกตกทอดเป็นเอกลักษณ์ไทยในหลายวงการซึ่งปัจจุบันอาจกำลังเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ตามกระแสความเจริญของเทคโนโลยีและยุคแห่งความฉาบฉวย ผ่านวาทกรรมการพัฒนาซึ่งปิดกั้นวัฒนธรรมเดิมเช่น สีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ที่ผลิตจากวัตถุดิบต่างกันได้สีต่างกัน มีความเป็นอัตลักษณ์ในแต่ และภูมิภาค ปัจจุบันได้ใช้สีจากเคมีที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมในการใช้ ย้อม ทา ฯลฯ ซึ่งผลผลิตที่ได้จะมีคุณสมบัติเหมือนๆ กันในทุกๆ ที่เป็นการ ทำลายความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น สีย้อมผ้า สีผสมอาหาร ดังนั้น การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญให้ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นช่วยกัน อนุรักษ์สีในวัฒนธรรมของตนเองไว้ก่อนจะสูญหายไป

ประการที่สาม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการวิจัยวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสร้างความเข้มแข็งจากชุมชนเอง

ประการสุดท้าย เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาวางแผนการผลิตต่อไปในอนาคต เช่น การออกแบบเสื้อผ้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้ในประเทศหรือต่างประเทศ เพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์สีของไทยในแต่ละพื้นที่

บทความที่กล่าวมาทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า เรื่องวัฒนธรรมสี เป็น การทำความเข้าใจความหมายนัยยะในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและทำให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมสีที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละสาขาแต่ละพื้นที่ รวมถึงการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและการคาดการณ์ วางแผนต่อไปในอนาคต อีกด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๔๔). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:
เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์
- โกสุม สายใจ. (๒๕๓๖). สื่อและการใช้สื่อ. กรุงเทพฯ: สายใจ พรินต์ติ้ง
ชาตรี ประทีตนนทการ. (๒๕๔๗) การเมืองและสังคมในศิลปะ
สถาปัตยกรรมสยามสมัยไทยประยุกต์ ชานินิยม. กรุงเทพฯ:
มติชน.
- เนาวรัตน์ เลขะกุล. (๒๕๕๐). สื่อในศิลปะการจัดดอกไม้. ในเอกสารการ
สัมมนาทางวิชาการเรื่องวัฒนธรรมเกี่ยวกับสื่อ (หน้า ๑) .
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. (๒๕๕๐). สื่อในงานนาฏศิลป์. ในเอกสารการสัมมนา
ทางวิชาการเรื่องวัฒนธรรมเกี่ยวกับสื่อ (หน้า ๒-๓). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (๒๕๕๐). สื่อในวัฒนธรรมไทย. ในเอกสารการสัมมนาทาง
วิชาการเรื่องวัฒนธรรมเกี่ยวกับสื่อ (หน้า ๑-๗). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พวงผกา คุโรวาท. (๒๕๓๕). ประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ:
รวมสาส์น
- พิริยะ ไกรฤกษ์ และคณะ. (๒๕๒๕). ศิลปกรรมหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕.
กรุงเทพฯ: ศรีบุญพับบลิเคชัน
- ราล์ฟ ฟาบรี. (๒๕๓๖). ทฤษฎีสื่อ (แปลโดย สมเกียรติ ตั้งนโม.) กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์

ศรีศักร วัลลิโภดม. (๒๕๔๔). การพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรมไทย .

กรุงเทพฯ: อมรินทร์

สมุดภาพวิวัฒนาการการแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. (๒๕๒๕).

กรุงเทพฯ: กองจดหมายเหตุแห่งชาติ.

สีกาเกี. ชุดสีกาเกี [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.torakhong.org>.

(๒๕๕๑, มิถุนายน ๑๙).

สุนันทา พาเบรธ. (๒๕๕๐). สีในงานหัตถกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน

เอกสารสัมมนาทางวิชาการเรื่องวัฒนธรรมเกี่ยวกับสี. (หน้า

๔). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุมาลี เทพโสพรรณ. (๒๕๕๐). สีในศาสตร์ด้านอัญมณี. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อมรา พงศาพิชญ์. (๒๕๓๔). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสฐียรโกเศศ. (๒๕๕๑, มิถุนายน ๑๙) ชุดดำ เข้าถึงได้จาก: <http://www.yeh>

yeh.com”

อเนก นาวิกมูล. (๒๕๔๗). การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ:

ด้านสุทธาการพิมพ์

คนไทย พ.ศ. นี้ : ไร้วัฒนธรรม หยาบกระด้าง และถ้อย

ผศ.บุปผา ทิพย์สภาพกุล*

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ ปรากฏภาพเหตุการณ์ในบ้านเมืองตามสื่อต่าง ๆ มากมายที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่สบายใจ เริ่มที่เทศกาลสงกรานต์หรือปีใหม่ไทยเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา ภาพที่ปรากฏต่อสายตาคนไทยและชาวโลกแทบจะหาสาระคุณค่าของความเป็นชาติที่อุดมด้วยวัฒนธรรมอันงดงามน่าชื่นชมไม่ได้เลย รายละเอียดจะกล่าวต่อไป เหตุการณ์ที่ ๒ เป็นเหตุการณ์ทางการเมือง ได้เกิดการปะทะคารมกันอยู่เป็นประจำระหว่างฝ่ายผู้มีอำนาจกับฝ่ายต่อต้าน ถ้อยคำที่ใช้ตอบโต้กันค่อนข้างจะแสดงหุนหันฟุ้งเอาหลายๆ เลยทีเดียว โดยเฉพาะจากปากผู้นำสูงสุดของรัฐบาล เหตุการณ์สุดท้าย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่จะขอนามากกล่าวถึงคือ มือบดถอยของกลุ่มคนรักอุดรเข้าล้อมปราบกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี ทำให้เกิดการบาดเจ็บหรืออาจถึงขั้นล้มตายกันไม่น้อย ผู้เขียนคิดว่าเหตุการณ์ทั้ง ๓ เป็นการแสดงออกซึ่งความไร้วัฒนธรรม ความหยาบกระด้าง และความถ้อยของคนไทยอย่างเห็นได้ชัด ผู้อ่านคิดอย่างไรกับเหตุการณ์เหล่านี้ จะปล่อยให้เหตุการณ์ผ่านไปถึงปีหน้าสงกรานต์มาถึงก็เกิดภาพอุจาดขึ้นอีก พร่ำบ่นและวิจารณ์กันไปแล้วก็ผ่านไปปีหนึ่งๆ โดยไม่มีใครทำอะไรเช่นนั้นหรือ หรือสังคมจะต้องตระหนักถึงการแก้ไขปัญหามองไปข้างหน้าคิดว่าใครบ้างที่จะต้องดูแลปัญหาเหล่านี้ จะต้องทำอะไรกันบ้าง และจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้วัฒนธรรมดีๆ ของชาติหวนกลับมาอยู่กับสังคมไทยและคนไทยสืบไป

สงกรานต์ หรือสงครามหน้า

ประเพณีสงกรานต์ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่โบราณ คนที่อพยพไปทำงานต่างถิ่นมีโอกาสได้เดินทางกลับบ้าน มาร่วมทำบุญขอพรพระ ขอพรผู้ใหญ่ และมีความสุขสนุกสนานรื่นเริงเป็นการแถมท้ายด้วยการรดน้ำปะแป้งให้กันพอคลายร้อนและสังสรรค์กันในหมู่ญาติมิตร นับเป็นประเพณีที่ทรงคุณค่าและมีสาระของความกตัญญู ความโอบอ้อมอารี ความเอื้ออาทรทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมถึงความรื่นเริงสนุกสนานเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่งดงามยิ่ง แม้ประเพณีสงกรานต์จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่เราก็ยังปรารถนาที่จะเห็นการสืบสานประเพณีอันดีงามเช่นครั้งอดีตกาลให้คงคุณค่าสาระ และความภาคภูมิใจเอาไว้ให้เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาและสร้างความภาคภูมิใจแก่คนไทยในรุ่นต่อๆ ไป

แต่ภาพที่ปรากฏใน พ.ศ. นี้ กลับเป็นภาพของความไร้วัฒนธรรมอย่างโจ่งแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นการเล่นสาดน้ำด้วยความรุนแรง ตีกันนอน ใช้อุปกรณ์ที่เป็นอันตราย เล่นกันด้วยความประมาท ผิดกาลเทศะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รำคาญ หรือสาดน้ำเข้าไปยังรถที่กำลังวิ่ง ทำให้เกิดอุบัติเหตุ หน้าเศร้าสลด ใช้วัสดุไม่เหมาะสม เช่น ใช้ดินสอพองผสมสี แป้งมันผสมสี ซึ่งทำให้สกปรก ทำความสะอาดยาก และยังก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บในภายหลัง บางคนถึงกับเรียกสงครามนี้ว่า “สงครามน้ำ” เพราะภาพที่เราพบเห็นได้ทั่วไปคือขบวนรถบรรทุกน้ำของหนุ่มๆ สาวๆ ออกตระเวนสาดน้ำไปทั่วทุกหัวเมืองใหญ่ รถราติดขัดทั่วเมือง มีการดื่มสุราเมามาย แล้วถือโอกาสใช้แป้งดินสอพองปะหน้าทาตัวและล้วงละเมียดทางเพศต่อเด็กสาวและหนุ่มน้อย มีการตั้งวงดื่มสุราเปิดเพลงเสียงดังเต้นยั่ววนตามท้องถนนและถนนสายข้าวต่าง ๆ (ข้าวสาร, ข้าวเหนียว, ข้าว.....) มีการลงไปเล่นน้ำตามแม่น้ำคูคลองสายต่างๆ และมีข้าวคนจมน้ำตายด้วย ผู้เขียนเห็นภาพทางทีวี ชายสูงวัย (โคแก) กอดรัดเด็กสาวในน้ำที่ลึกถึงคอผู้ชายที่เมามายเด็กถูกปล้ำกอดรัดเอาไว้ไม่สามารถดิ้นหลุดมาได้ ส่วนภาพที่เรามองไม่เห็นซึ่งก็พอเดาได้ว่าต้องมีการล้วงละเมียดทางเพศต่อเด็กอย่างรุนแรง เหตุการณ์ทำนองนี้แหละน่าจะเป็นสาเหตุการตายของผู้หญิงจากการจมน้ำ ส่วนภาพอุบัติเหตุและสถิติคนเจ็บคนตายตามท้องถนนก็กลายเป็นข่าวหลักของสื่อทุกกระแสอยู่แล้ว

ภาพที่บรรยายมานี้ไม่ใช่สิ่งที่น่าชื่นชมหรือน่าภาคภูมิใจเลยสักนิด เป็นเพียงภาพความไร้วัฒนธรรมของคนไทย เราจะปล่อยผ่านเลยเหตุการณ์นี้ไป สงครามนี้หน้าก็คงพบภาพอย่างนี้อีกหรืออาจจะหนักกว่าเดิมสังคมไทยคงจะต้องช่วยกันมองภาพอนาคตแล้วเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะมาถึง ขอให้ติดตามข้อเสนอแนะในตอนต่อไป

วาทะถ้อยคำแสดงออกปากผู้นำ

อดีตผู้นำรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช ได้ใช้คำพูดหยาบคาย แสดง หูคนฟัง และด่าพ่อล้อแม่ชาวบ้านอยู่เป็นนิจ รวมถึงมีการแสดงออกถึงการ คุกคามสื่อและบุคคลต่างๆ บ่อยครั้ง การแสดงออกเช่นนี้เป็นความหยาบคาย หยาบกระด้างที่สังคมไทยและคนไทยต้องเผชิญอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ทั้งๆ ที่โดย สถานภาพความเป็นผู้นำจะต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชาติ แก่ เยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมต่อไป ชาติไทยได้รับยกย่องเป็น ชาติหนึ่งในโลกที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่ง มีภาษาเป็นของตนเอง ภาษาไทยมี ประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความงดงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็น ของตนเอง เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่คนไทยภาคภูมิใจ ชาติไทยนับเป็นชาติที่ ร่ำรวยทางวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ คนไทยจึงควร แสดงออกต่อกันในสังคมอย่างสุภาพชนไม่หยาบคายและหยาบกระด้างเช่นนี้

เป็นที่ทราบกันอยู่ว่ารัฐบาลชุดนี้สืบทอดอำนาจมาจากรัฐบาลเก่าที่มี ฝ่ายต่อต้านมาตั้งแต่ก่อนการยึดอำนาจเมื่อ วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ เมื่อรัฐบาลชุดนี้ได้ประกาศที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญพุทธศักราช ๒๕๕๐ ฝ่าย ต่อต้านก็เปิดตัวด้วยการชุมนุมใหญ่ทันทีตั้งแต่ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นมา (วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๑ ยังชุมนุมอยู่และขยายแนวร่วมไปตาม ต่างจังหวัดอย่างกว้างขวาง) ในนามของพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย การปราศรัยบนเวทีใช้การอ้างอิงคำหยาบคายที่เคยหลุด ออกมาจากปากนายกรัฐมนตรีและมีการประดิษฐ์คำใหม่ๆ ที่หยาบคายไม่ แพ้กันมาตอบโต้ด้วย หรือมิฉะนั้นก็ใช้คำพูดที่ซ่อนความหยาบคายเอาไว้ แบบเป็นที่รู้กันในหมู่ผู้ชุมนุม เพื่อใช้สร้างสีสันในการชุมนุม ทำให้เกิดภาพ ผู้นำและรัฐบาลกลายเป็นผู้ร้าย ปากร้าย ไร้คุณธรรมจริยธรรม เช่น เพลง “สรุปว่าเธอก็บ้า สรุปว่านายก็บ้า สรุปว่าพันธมิตรบ้า บ้ารักประเทศไทย”

เพลงลักษณะเช่นนี้เป็นการซ่อนการใช้คำหยาบคายที่แต่งแต่มีสีสันและความสนุกสนานให้กับการชุมนุมมาก พลตรีจำลอง ศรีเมือง ได้ใช้ความพยายามให้ลดการใช้คำหยาบคายลง โดยเขียนป้ายประกาศห้ามใช้คำหยาบคายบนเวที ห้ามนักร้องนักดนตรีร้องเพลงหยาบคายและสั่งให้วงดนตรีบางวงเลิกแสดงทันทีที่ร้องเพลงหยาบคาย การชูป้ายก็ห้ามมีคำหยาบ เป็นต้น พันธมิตรพยายามสร้างสังคมอารยะทุกรูปแบบ เช่น ประกาศจัดชุมนุมแบบสันติ อหิงสา ประกาศเอาธรรมนำหน้า ประกาศให้มีการแสดงออกต่อกันแบบเอื้ออารี มีน้ำใจ ให้กำลังใจกัน เป็นการชุมนุมที่ร่าเริงม่วนมิตร ร่าเริงวัฒนธรรม และร่าเริงอารมณ์แจ่มใสสนุกสนาน การชุมนุมดำเนินต่อเนื่องมา ๒ เดือนเศษแล้ว คนชุมนุมเพิ่มขึ้นเพราะสิ่งที่เกิดในเวทีการชุมนุมเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่สูงส่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง พันธมิตรสามารถใช้ความมีวัฒนธรรมหล่อเลี้ยงจิตใจผู้ชุมนุมได้ยาวนาน สร้างความหวั่นไหวให้แก่ฝ่ายรัฐที่ไม่ได้ใช้มิติทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือ แต่กลับใช้ความหยาบคาย หยาบกระด้างโยนเข้าใส่ประชาชน ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่คนมาร่วมชุมนุมมากขึ้นทุกทีๆ

มีอบถ้อย – มีอบเถื่อน

กลุ่ม นปก. หรือกลุ่มเสื้อแดงที่มีสายสัมพันธ์กับแกนนำหลายคนในรัฐบาลชุดนี้จะจัดการชุมนุมต่อต้านพันธมิตรตามที่ต่าง ๆ และใช้ชบวนจักรยานยนต์ก่อความทำร้ายกลุ่มพันธมิตรทุกครั้ง เช่น ที่หน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เวทีใหญ่สะพานมัฆวานรังสรรค์ รวมถึงตามต่างจังหวัด อาทิที่จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น มีอบเสื้อแดง จะถูกสื่อมวลชนตั้งฉายาว่า มีอบถ้อย เช่น หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ พาดหัวข่าว

“มีมอบต่อโยหุดบาน ร้องยูเอ็น ฟันนายกฯ ผู้ว่าฯ ร.ม.ต. ผู้การฯ อุดร ยันมีหลักฐานแน่น” หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันเดียวกัน พาดหัวข่าวว่า “กอบทัพบยับ! ผบ.ทบ. สั่ง สน.รับมือมีมอบต่อ ๑๔๕ อจ.ประณามเหตุรุนแรงที่อุดร – บุรีรัมย์ อ้ามhitเยี่ยงมนุษย์กระหายเลือด” เหตุการณ์รุนแรงที่มีมอบเสื้อแดงบุกพังประตูสวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม เข้าไปล้อมปราบและรื้อทำลายเวทีของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี เกิดการบาดเจ็บและอาจมีผู้เสียชีวิตครั้งนี้แสดงถึงความป่าเถื่อนของคนไทยกลุ่มหนึ่ง que แสดงออกต่อผู้มีความคิดเห็นต่างกันชนิดที่ต้องเอากันให้ถึงตาย แสดงถึงการขาดความเข้าใจวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่จะต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ต้องเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และต้องอยู่ร่วมกันให้ได้ แม้คนในสังคมจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเอง ความคิดเห็นที่แตกต่างจะกลายเป็นความดีและมีประโยชน์อย่างยิ่ง ในงานสร้างสรรค์หรือในงานคิดค้นองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งสองอย่างนี้ คนไทยขาดมากเพราะคนไทยส่วนใหญ่จะชอบความเหมือน ชอบเครื่องแบบ ชอบความสามานฉันท์ ไม่ชอบความแปลกแยก สังคมไทยไม่ได้ใช้มิติความแตกต่างให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมหรือสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรืองไปข้างหน้า สังคมไทยจึงค่อนข้างจะมีลักษณะย่ำอยู่กับที่

สังคมไทยจะเป็นอย่างไรเมื่อไร้วัฒนธรรม หยาบกระด้าง และถ่อย

วัฒนธรรมมิได้หมายความว่าเฉพาะการกราบไหว้ การเล่นละครพ็อนรำ การแต่งไทย หรือการประติตประดอยเท่านั้น วัฒนธรรมยังหมายรวมถึงสิ่งที่เป็นามธรรมและเป็นเรื่องของจิตใจอยู่มาก ดังนั้นเมื่อสังคมไทยต้องเผชิญกับความไร้วัฒนธรรม หยาบกระด้าง และถ่อย คนไทยจะเกิดภาวะไร้

ความสุข หดหู่ อับยศอดสูเพราะถูกทำลายเกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถูกเลือกปฏิบัติ ผู้ใหญ่ไม่ดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีสมฐานะทางสังคม เยาวชนขาดแบบอย่างที่ดี เด็กผู้หญิงละเลยค่านิยมรักษานวลสงวนตัวปล่อยให้ถูกกลั่นแกล้งในที่สาธารณะ มีการแสดงออกถึงความมัวเมาในอบายมุขอย่างเปิดเผย ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความเป็นพลเมืองดี ไม่เคารพกฎหมาย ไม่ยอมรับผิด ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นตามแนวความคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตย เกิดการขัดแย้งทางความคิดและการกระทำอย่างรุนแรง ไม่มีใครยอมใคร แบ่งฝ่ายและมีอคติต่อกันอย่างชัดเจน ไม่มีความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง สังคมไทยใน พ.ศ. นี้ จึงขาดพลังและไม่สร้างสรรค์ ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือ คนไทยแสดงออกให้เห็นว่าขาดการยึดมั่นในหลักกรรมทางศาสนา ขาดคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน รัฐก็ไม่นิธิรัฐหรือไม่มีชื่อแป๊ะ ไร้สำนึกทั้งสังคม ไม่มีใครมีความสุขอย่างแท้จริงในสภาวะแบบนี้ ทางแก้ปัญหาจึงต้องใช้ความพยายามไม่ให้เกิดในสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แล้วจะอย่างไรจึงจะดับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ได้

ผู้เขียนพบการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ที่วางกรอบการแก้ไขปัญหาคือดูง่ายและน่าจะนำไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จได้ไม่ยาก จึงขอประยุกต์แผนภูมิการดำเนินงานมาเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้อ่าน ซึ่งอาจจะมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องได้นำไปปรับใช้ เพราะถ้าแผนงานโครงการหรือแผนปฏิบัติงานที่ยากก็ปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลได้ยากเช่นกัน ท่านลองดูแผนภูมิต่อไปนี้ประกอบ ผู้เขียนขอจบบทความที่แผนภูมินี้และหวังว่าสังคมไทยจะนำมิติทางด้านวัฒนธรรมไปใช้กันมากขึ้น เพื่อให้เกิดคำว่า “ใจถึงใจ”

แนวทางการดำเนินงานฟื้นฟูคุณค่าประเพณีสงกรานต์

พ.ศ. ๒๕๕๒

๑. ทำไมจึงต้องมีแนวทางการดำเนินงาน

ประเทศไทยมีงานเทศกาลสงกรานต์ที่มีคุณค่าต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยมาช้านาน แต่ได้แปรเปลี่ยนไปสู่การเล่นสงกรานต์ด้วยความรุนแรง ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย เล่นด้วยความประมาท ผิดกาลเทศะ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ไม่ส่งเสริมคุณค่าและสาระวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม

๒. ต้องทำอะไร

๑. ปลูกจิตสำนึกไม่เล่น
สาดน้ำด้วยความ

รุนแรง

๒. เผยแพร่เนื้อหา
สาระและคุณค่า

ประเพณีสงกรานต์

๓. ห้ามดื่มสุราในที่
สาธารณะ

ฯลฯ

๓. ทำอย่างไร

๑. อบรมปลูกจิตสำนึก

๒. ทำสื่อประชาสัมพันธ์

และสื่อการเรียนการสอน

๓. จัดทำหนังสือการ์ตูน

หนังสืออ่านนอกเวลา

๔. ออกข้อห้ามรถบรรทุก

น้ำเข้าในเขตเมือง

๕. จับกุมผู้จำหน่าย ผู้ซื้อ

และผู้ดื่มสุราในที่

สาธารณะในช่วงเทศกาล

สงกรานต์

ฯลฯ

๔. ใครบ้างที่ต้องดำเนินการ

● กระทรวงวัฒนธรรม

● เทศบาล

● อบต.

● เจ้าหน้าที่ตำรวจ

● สารวัตรทหาร

● อาสาสมัครภาคเอกชน

● ร้านจำหน่ายสุรา

● บุคคล ครอบครัว และ

ประชาชน

ฯลฯ

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ๒๕๕๑. **ประเพณีสงกรานต์.**

กรุงเทพ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ข่าวพาดหัว [ออนไลน์]. (๒๕๕๑, กรกฎาคม ๒๕) เข้าถึงได้จาก

www.thaipost.net

ข่าวพาดหัว [ออนไลน์]. (๒๕๕๑, กรกฎาคม ๒๕) เข้าถึงได้จาก

www.banmuang.co.th

การเขียนสารคดีในนิตยสาร

ผศ.ประทีป เหมือนนิล*

เมื่อปลายเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑ ผู้เขียนได้รับเชิญจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย และโรงแรมโอเรียนเต็ล ให้ไปร่วมประชุมระดมสมองเกี่ยวกับรางวัลซีไรต์หรือรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ว่าสมควรจะมอบให้แก่งานเขียนประเภทสารคดีด้วยหรือไม่ หลังจากที่เคยหม่นเวียนให้แก่งานประพันธ์ประเภทนวนิยาย กวีนิพนธ์ และรวมเรื่องสั้น ต่อเนื่องมาแล้วถึง ๓๐ ปี จนนำไปสู่บทสรุปในที่ประชุมว่าจะมีการมอบรางวัลซีไรต์ให้แก่งานเขียนสารคดีครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นไป ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ครั้งสำคัญในวงวรรณกรรมไทยที่สะท้อนให้เห็นว่างานเขียนประเภทสารคดีจะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แม้การมอบรางวัลให้แก่งานเขียนสารคดีใน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ต่างประเทศ จะเดินทางล่องหน้าไปนานมากแล้ว และนิตยสาร “สารคดี” ในเมืองไทยที่มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านอย่างจริงจังตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ ได้ยืนหยัดอย่างมั่นคงมากกว่า ๒๐ ปี ในขณะที่เดียวกันก็แตกดอกออกช่อความนิยมชมชอบไปสู่งานสารคดีในสื่อวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์อีกด้วย งานเขียนสารคดีที่เคยเป็นเพียงไม้ประดับของนิตยสารในอดีต จึงกำลังจะกลายเป็นงานเขียนแถวหน้าในอนาคต ซึ่งท้าทายทั้งนักอ่านและนักเขียนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

ความหมายของ “สารคดี”

คำว่า “สารคดี” ในภาษาไทยมีใช้สับสนปนเปกันอยู่มาก เพราะเดิมใช้ในความหมายของ Non-fiction ที่ครอบคลุมวรรณกรรมประเภทที่เป็นเรื่องจริงและมุ่งให้ความรู้ทุกชนิด ซึ่งรวมถึงตำรับตำรา ข่าวดัง และอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ในระยะหลังนิยมใช้คำว่าสารคดีในความหมายของ Feature มากขึ้น แม้นิตยสารสารคดียุคแรกก็ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Feature Magazine เป็นต้น ขณะที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ อธิบายว่า “สารคดีคือเรื่องราวที่เรียบเรียงขึ้นจากเรื่องจริงไม่ใช่จินตนาการ เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีชีวประวัติ” ซึ่งก็ยังไม่อาจจำแนกความหมายเฉพาะเจาะจงได้ชัดเจนนัก นักวิชาการบางกลุ่มจึงเลือกใช้คำว่า “สารัตถคดี” ในความหมาย Non-fiction และใช้คำว่า “สารคดี” ในความหมาย Feature ที่เป็นงานเขียนชนิดหนึ่งของสารัตถคดี หรือ Non-fiction ซึ่งมีแนวโน้มการยอมรับเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

คำว่า “สารคดี” ในที่นี้ จึงจะใช้ในความหมายของงานเขียน Feature ที่พิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารต่าง ๆ เท่านั้น เพราะแม้จะเป็นการเขียนที่มุ่งให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แต่ก็ไม่ได้เป็นแบบแผนตรงไปตรงมาอย่างแห้งแล้งจืดชืด

ต้องประกอบด้วยข้อมูลทางกายภาพและจินตนาการที่ถึงพร้อมด้วยชั้นเชิงทางวรรณศิลป์เพื่อปรุงแต่งให้เกิดอรรถรสและอารมณ์สะท้อนใจได้อย่างกลมกลืน บางคนจึงสรุปว่า “สารคดีคือรอยต่อของวิชาการ และวรรณกรรม” คือเป็นรูปแบบการเขียนและรสชาติการอ่านที่อยู่กึ่งกลางระหว่างความรู้ทางวิชาการและสุนทรีย์รสทางอารมณ์แบบวรรณกรรมบันเทิงคดี

งานเขียนสารคดีในปัจจุบันจึงสนุกถูกใจผู้อ่าน เพราะนอกจากจะให้ความสำคัญกับการค้นคว้าข้อมูลในพื้นที่จริงและผู้คนที่เกี่ยวข้องโดยผ่านกระบวนการตรวจสอบและอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลมากกว่าจะเขียนในลักษณะเล่าสู่กันฟังเหมือนสารคดีในยุคก่อนแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์โครงเรื่อง เทคนิคการดำเนินเรื่อง การใช้ภาษาความรู้สึกเพื่อสร้างอารมณ์และบรรยากาศ รวมทั้งการถ่ายภาพประกอบเรื่องให้ตื่นตาตื่นใจไปพร้อมกันด้วย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นงานเขียนยอดนิยมของมือใหม่หัดเขียนอยู่มาก เพราะเชื่อว่าไม่ต้องใช้ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งอย่างโดดเด่นเป็นพิเศษ ไม่ต้องปราดเปรื่องคิดปมเรื่องอย่างซับซ้อนเหมือนนักเขียนเรื่องสั้น ไม่ต้องใช้จินตนาการลึกลับในการสร้างฉากและตัวละครเหมือนนักเขียนนวนิยาย ไม่ต้องมีพรสวรรค์ทางภาษาอย่างสูงส่งเหมือนกวี และไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงทฤษฎีเหมือนนักวิชาการ ฯลฯ ผลจากความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบและสถานที่จึงทำให้เกิดสารคดีท่องเที่ยวเผยแพร่อย่างมากมาย ขณะที่การพยายามเรียนรู้บทเรียนชีวิตจากผู้คนในสังคมได้กลายมาเป็นสารคดีชีวประวัติให้ศึกษาไม่จบสิ้น นิตยสารเกือบทุกฉบับจึงจริงจังกับการนำเสนอสารคดีเพื่อเผยแพร่ความรู้ในแง่มุมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าเมืองไทยยุคนี้จะยังหานักเขียนที่ยึดงานสารคดีเป็นอาชีพหลักได้ยากเต็มที

ประเภทของสารคดี

ด้วยเหตุที่งานเขียนสารคดีมีลักษณะสร้างสรรค์ได้หลากหลาย ทำให้นักวิชาการจัดกลุ่มแยกประเภทแตกต่างกันออกไป จนยากที่จะสรุปให้ครอบคลุมทั้งหมดได้ แต่เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นพื้นฐานการอ่านการเขียนสารคดีในโอกาสต่อไป จึงขอจำแนกประเภทสารคดีที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ดังนี้

๑. สารคดีทั่วไป ในที่นี้หมายถึงสารคดีที่ให้ความรู้ทั่วไปในเรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ในแต่ละสังคมสนใจใคร่รู้ เช่น เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อาชีพ จิตวิทยา สุขภาพ ศิลปะบันเทิง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ โดยมีเป้าหมายเพียงให้ข้อมูลพื้นฐานหรือความรู้เบื้องต้นขนาดไม่ยาวนาน เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นให้สอดคล้องกับกาลเทศะหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น สารคดีในโอกาสพิเศษต่าง ๆ อย่างวันปีใหม่ สงกรานต์ ตรุษจีน วันวาเลนไทน์ ฯลฯ หรือเมื่อเกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ก็มักเกิดสารคดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับการใช้ชีวิต ความรู้เกี่ยวกับสินามิ หรือความรู้เกี่ยวกับสภาวะโลกร้อน เป็นต้น แม้สารคดีประเภทนี้จะพบเห็นได้มากที่สุดทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และในภาพยนตร์ แต่ก็ไม่เน้นการสร้างสรรค์ที่ซับซ้อนเป็นพิเศษ นักวิชาการและผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ จึงสามารถเริ่มต้นการเขียนสารคดีลักษณะนี้ได้โดยไม่ยากนัก

๒. สารคดีเชิงข่าว คืองานเขียนมุ่งเสนอรายงานเหตุการณ์หรือกิจกรรมน่าสนใจที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยไม่เน้นความสดของเหตุการณ์เหมือนการเขียนข่าว แต่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อเสนอรายละเอียดหรือประเด็นความรู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ข่าว หรือเพื่อให้เกิดผลกระทบ

อารมณ์ของผู้เกี่ยวข้อง เช่น รายงานเหตุการณ์การเรียกร้องรัฐธรรมนูญวันมหาวิปโยค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ หรือการรายงานสีนามิถลัมภาคใต้ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดสารคดีเชิงข่าวเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และความสะเทือนใจ ในแง่มุมต่าง ๆ มากมาย แม้รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการ หรือรายงานการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ถ้าสามารถบอกเล่าเหตุการณ์บรรยากาศ และความประทับใจ ได้อย่างมีอรรถรส ก็จัดเป็นสารคดีเชิงข่าวที่น่าสนใจได้เช่นเดียวกัน

๓. สารคดีท่องเที่ยว เป็นงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้และความเพลิดเพลินเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเป็นการบันทึกความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจของผู้เขียน เพื่อถ่ายทอดไปยังผู้อ่านให้นึกเห็นภาพได้ในหลายแง่มุม เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่พักผ่อน โดยอาจรวมไปถึงข้อมูลการเดินทาง ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายของที่ระลึก ฯลฯ เพื่อเป็นมัลติเทคก์นำทางให้ผู้อ่านเกิดความรู้ หรือเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่จริงได้ด้วย สารคดีท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่นิยมอ่านนิยมเขียนกันมากที่สุด เพราะแม้ในแหล่งท่องเที่ยวเดียวกัน ผู้แต่งแต่ละคนก็สามารถนำเสนอข้อมูลต่างแง่มุมด้วยโลกทรรศน์และอรรถรสที่แตกต่างได้เสมอ

๔. สารคดีชีวประวัติ หมายถึงสารคดีที่เสนอเรื่องราวชีวิตจริงหรือบางแง่มุมของชีวิตบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่น่าสนใจ เพื่อเป็นบทเรียนแห่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวให้แก่ผู้อ่าน สารคดีชีวประวัติจึงไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะผู้ประสบความสำเร็จหรือมีชื่อเสียงโด่งดังเท่านั้น แต่อาจเป็นคณธรรมดาที่มีแบบแผนชีวิตงดงามจนเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ หรือเป็นผู้ที่เคยล้มเหลวผิดพลาด เพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจไม่ให้คนอื่นเอาแบบอย่าง

เพียงแต่สารคดีชีวประวัติที่น่าสนใจ มักไม่มุ่งแค่การเสนอข้อเท็จจริงว่าเขา
คือใคร แต่ควรชี้ให้เห็นว่าเขาเป็นอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น รวมทั้ง
ต้องผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่แม่นยำ และนำเสนออย่างบริสุทธิ์ใจ
ไม่มีอคติ จึงจะเป็นเรื่องราวชีวิตที่มีสีสันและน่าเชื่อถือ นับเป็นสารคดียอด
นิยมไม่น้อยไปกว่าสารคดีท่องเที่ยวมากนัก รวมทั้งเป็นที่สังเกตว่าใน
ปัจจุบันบุคคลที่มีชื่อเสียงนิยมเขียนประวัติชีวิตของตนเองที่เรียกว่า
“อัตชีวประวัติ” เพิ่มมากขึ้นด้วย

๕. สารคดีรายงานพิเศษ หมายถึงสารคดีที่เรียกกันทั่วไป
ว่าสcoop (Scoop) หรือสcoopพิเศษ ซึ่งถือเป็นสุดยอดสารคดีที่นิตยสารต่าง ๆ
มักเลือกให้เป็นเรื่องเด่นประจำฉบับ และใช้เป็นจุดขายให้แก่ผู้อ่านเสมอ
เพราะสารคดีรายงานพิเศษมักเป็นประเด็นร้อนหรือเป็นเรื่องราวที่มี
ผลกระทบต่อสังคมและผู้อ่านอย่างรุนแรง แปลกใหม่ และไม่ใช่เพียงความรู้
พื้นๆ ระดับธรรมดาสามัญทั่วไป แต่มุ่งเสนอข้อมูลเชิงลึก ที่มีรายละเอียด
รอบด้าน และด้วยกลวิธีต่างๆ อย่างประณีต สร้างสรรค์ เพื่อชวนให้ติดตาม
ตลอดเรื่อง ส่วนใหญ่จึงพิถีพิถันกับการวางโครงเรื่องอย่างมีชั้นเชิงมากกว่าการ
เล่าเรื่องให้ความรู้อย่างจืดชืด หลายเรื่องจัดวางประเด็นปัญหาเร้าใจคล้ายเรื่อง
สั้นหรือนวนิยาย จึงได้รสชาติเชิงวรรณศิลป์ไม่น้อยกว่าบันเทิงคดีทีเดียว

องค์ประกอบของสารคดี

กระบวนการเรียนรู้งานเขียนสารคดีในนิตยสาร เพื่อประโยชน์แก่
การอ่านอย่างสร้างสรรค์ในเบื้องต้น และอาจเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่การ
เขียนสารคดีในเบื้องปลาย สามารถกระทำได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ
สำคัญของสารคดีที่นิยมอ่านเขียนกันทั่วไป ดังนี้

๑. การตั้งชื่อเรื่อง นับเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจผู้อ่านสารคดีเป็นอันดับ
แรก แม้จะเป็นศิลปะเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคนซึ่งยากต่อการกำหนด

กฎเกณฑ์ที่ชัดเจนได้ บางคนอาจตั้งชื่อเรื่องเป็นรชนำทางการเขียนทั้งหมด ในขณะที่บางคนอาจตั้งชื่อเรื่องภายหลังเพื่อเป็นบทสรุปให้สอดคล้องกับความคิดที่จะนำเสนอ แต่ชื่อเรื่องสารคดีก็ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทั้งนักอ่านและนัก(อยาก)เขียนต้องไม่ผ่านเลยไปเป็นอันขาด

การตั้งชื่อเรื่องสารคดีในนิตยสารมีหลากหลายกลวิธีให้เลือกได้ตามชอบใจ อาจตั้งชื่อเรื่องที่บอกเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมาอย่าง **ชีวิตคน** **คู่ขยยะ** **เกอชชา** **อาถรรพ์เลข ๑๓** ฯลฯ หรือเลือกหาบางถ้อยคำมาปรุงแต่งให้มีชั้นเชิงเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เช่น **ความลับของเม่น** **โรงเรียนฝึกยัม ซูโม่ (ไม่สำออง)** หรือตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์ การเปรียบเทียบ และถ้อยคำที่ชวนฉงนสนเท่ห์ให้ติดตาม เช่น **อาทิตย์เบิกฟ้า** **เสียงสังหารใต้สมุทร** **เสื้อแห่งความตาย** **เสาโทรทัศน์ร้องเพลง** **เมื่อผมเป็นโสเภณี** **เสรีภาพของทุเรียน** **ส้วมปฏิวัติ** **ดีมทะเลสาบ** **อาบทะเลทราย** ฯลฯ แต่ที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน มักตั้งชื่อเรื่องสารคดีโดยใช้ทั้งคำหลักที่บอกข้อมูลสำคัญของเรื่อง เช่น ชื่อคน ชื่อสถานที่ หรือชื่อสิ่งที่จะนำเสนอ ประกอบกับคำขยายเพื่อแสดงแก่นเรื่องที่มีจุดกระทบใจ หรือแต่งแต้มสีสันเพื่อกระตุ้นให้ติดตามค้นหาคำตอบเพิ่มขึ้น ดังนั้น แม้เป็นสารคดีที่มีคำหลักเรื่องเดียวกัน แต่ถ้าใช้คำขยายต่างกัน ย่อมแสดงว่าผู้แต่งมุ่งเสนอแง่มุมที่เป็นสาระสำคัญของเรื่องผิดแผกออกไปด้วย ส่วนจะจัดวางคำหลักและคำขยายไว้หน้าหลังอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้แต่งแต่ละคนเป็นสำคัญ เช่น

ชนวีว การต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีและเดิมนัน

หัวเชือกวัวชน สัมพันธ์หลากหลายในสายเชือก

วันฤดูหนาวบนเทือก**เขียงดาว** ดอยนาง

เขียงดาว : มิตรภาพ กระเช้าไฟฟ้า และเอื้องศรีเขียงดาว

“ยาขอบ” สิบทิศ ชีวิตและงานของโชติ แพร่พันธุ์

สุภาพบุรุษ “ยาขอบ” และมนุษยภาพ “จะเด็ด”
แมงกุดจี่ ประติมากรบนกองมูล
ลิเก ศิลปะติดดิน ศิลปินชาวบ้าน
คุก โซ่ตรวนแห่งอิสรภาพ
ชีวิตและปรัชญาของผู้ชายควบอย
คำตอบจากสัตว์ชื่อเหี้ย
ไปตามหา “อาธารง” ที่ทุ่งวัวแล่น

ฯลฯ

๒. เนื้อเรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญมากของสารคดีทุกประเภท เพราะเป็น “วัตถุดิบ” หรือข้อมูลและผู้แต่งจะนำมาถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องจริงที่ถูกต้อง ชัดเจนและเชื่อถือได้แล้ว ยังต้องเป็นข้อมูลที่ผ่านการคัดสรรเพื่อนำเสนอในแง่มุมที่น่าสนใจอีกด้วย สารคดียุคปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับข้อมูลภาคสนามเป็นพิเศษ คือตัวผู้เขียนเดินทางค้นหาสังเกต สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง หรือเข้าไปมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์และพื้นที่เป้าหมายด้วยตนเอง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งต้องเตรียมตัวให้พร้อมตั้งแต่การศึกษาข้อมูลเอกสารล่วงหน้า การเตรียมกล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก หรือการนัดหมายบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้ “ข้อมูลสด” ที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ทันสมัย ได้สีสันบรรยากาศ และสร้างความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม “ข้อมูลแห้ง” ประเภทเอกสารอ้างอิง ตำรา สารานุกรม จดหมายเหตุ พงศาวดาร บันทึก จารึก รายงานการวิจัย หรือแม้ข้อมูลสำเร็จรูปเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสื่อต่าง ๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน เพราะนอกจากจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีแล้ว ยังมีส่วนช่วยเติมเต็มข้อมูลภาคสนามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

๓. **โครงเรื่อง** หมายถึงกลวิธีการจัดลำดับเรื่องที่จะนำเสนอให้เชื่อมโยงต่อเนื่องและน่าสนใจ เปรียบได้กับการออกแบบบ้านให้เหมาะใจก่อนลงมือก่อสร้างไปตามกำหนด เพราะแม้มี “วัตถุดิบ” เหล็ก หิน ดิน ทราย ที่มีคุณภาพเพียงใด แต่ถ้าออกแบบไม่เหมาะสมย่อมไม่มีทางสร้างบ้านให้สวยงามได้เป็นอันขาด โครงเรื่อง (Plot) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเขียนทุกชนิด แม้ในงานเขียนสารคดีที่มุ่งให้ความรู้ก็มักพิถีพิถันเป็นพิเศษ เพื่อชวนให้ติดตามอ่านมากที่สุด ดังสังเกตได้ชัดเจนจากการเขียนสารคดีในนิตยสารจำนวนมาก ซึ่งจำแนกส่วนประกอบสำคัญให้เห็นพอเป็นแนวทางศึกษาได้ ดังนี้

๓.๑ **การเริ่มเรื่อง** เป็นจุดแรกของงานเขียนสารคดีที่จะสร้างพลังเร้าให้ผู้อ่านสนใจใคร่รู้ต่อไป จะต้องกะทัดรัดชัดเจนนำทางให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะดำเนินต่อไปด้วย มีผู้นิยมใช้กันหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้คำจำกัดความ การบรรยาย การพรรณนา การตั้งคำถาม การใช้สุภาษิต บทกวี หรือวาทะสำคัญ ฯลฯ เช่น

ในเรื่อง **คำตอบจากสัตว์ชื่อเหี้ย** ของ ขวัญใจ เอ็มใจ ได้เลือกตั้งคำถามโดนใจมาโปรยไว้ตอนต้นเรื่อง เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น เช่น

“จะทำเรื่องตัวเหี้ยหรือ”

“ใช่ตัวเดียวกับตะกวดรีเปลา”

“เขาวามันไม่ดี ไม่ให้อ่อยซื่อ จะทำให้ชวยไซ้มัย”

“ถ้าไม่มีดีเลย แล้วมันเกิดมาในโลกนี้ทำไม”

ฯลฯ

จากนั้นผู้แต่งจึงดำเนินเรื่องด้วยการตอบคำถามไปที่ละเอียดเห็นตามลำดับจนจบเรื่อง

ในเรื่อง ชีวิตและความตายของ สิบ นาคะเสถียร ของ วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ ที่พิมพ์เผยแพร่หลังข่าวการฆ่าตัวตายของ สิบ นาคะเสถียร ไม่นาน ท่ามกลางความงุนงงสนเท่ห์ของผู้คน ผู้เขียนเริ่มเรื่อง ด้วยการเขียนเปรียบเทียบสถานการณ์ที่ให้คำตอบแก่สังคมได้แจ่มชัดว่า ตัวตนของ สิบ นาคะเสถียร เป็นอย่างไร และทำไมเขาจึงต้องฆ่าตัวตาย ดังนี้

หากมีวันหนึ่ง คุณถูกคนร้ายจับล่ามโซ่ ภรรยาของคุณกำลังถูกคนร้ายข่มขืน คุณไม่สามารถจะช่วยเหลือคนรักของคุณได้ คุณตื่นรนสุดขีดแต่ไร้ผล คุณตะโกนก้องเพื่อให้คนอื่นมาช่วยแต่คนเหล่านั้นกลับทำเป็นไม่ได้ยิน บางคนบอกว่าให้คุณช่วยตัวเองไปก่อน คุณตื่นพล่านเมื่อเมียรักร้องครวญด้วยความเจ็บปวด แต่ไม่มีใครสนใจ

ก่อนรุ่งสางของวันเสาร์ที่ ๑ กันยายน เสียงปืนนัดหนึ่งจึงดังขึ้นที่ห้วยขาแข้งในราวป่าลึก

สองอาทิตย์ต่อมา ห่างจากบริเวณที่เกิดเสียงปืนดังขึ้นไม่กี่สิบลเมตร เจ้าหน้าที่ระดับสูงจากกรมป่าไม้ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายทหาร นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นายอำเภอ ป่าไม้เขต และเจ้าหน้าที่ อีกรับร้อยคน ต่างรีบเร่งมาประชุมกันที่ห้วยขาแข้ง เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการป้องกันการทำลายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งอย่างแท้จริง

สิบ นาคะเสถียร รอวันนี้มาตั้งแต่วันแรกที่เข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้ หากไม่มีเสียงปืนในราวป่านัดนั้น การประชุมวันนั้นก็คงไม่เกิดเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีสารคดีอีกหลายเรื่องที่ถูกแต่งเลือกวิธีเปิดเรื่องด้วยการสร้างนาฏการ หรือการใช้บทสนทนา แนวเดียวกับที่นิยมใช้ในบ้านเทิงคดี เรื่องสั้น หรือนวนิยาย ซึ่งสร้างสีสันจูงใจให้ติดตามได้ดีเป็นพิเศษ เช่น ในเรื่อง เรียกชื่อว่า **เสื่อมเหศวร บทบาทชีวิตที่ไม่คิดอยากเป็น** ของ เจนจบ ยิ่งสมุล ที่จำลองเหตุการณ์วิธีเข้าปล้นของเสื่อมเหศวรมาพรรณนา เริ่มเรื่องให้เห็นภาพและบรรยากาศได้อย่างสมจริงหรือในเรื่อง **ดิ่งพสุธา** ของ วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ เริ่มด้วยความรู้สึกของนายทหารหนุ่มคนหนึ่ง ได้อย่างน่าสนใจเช่นกัน

“ช่วงเวลา ๕๐ วินาทีก่อนที่ร่มจะกาง มันเป็นความสุขสุดยอดจริงๆ เมื่อผมทะยานออกจากเครื่องบินในระดับสูง ๑๐,๐๐๐ ฟุต ตัวล่องลอยอยู่เหนือก้อนเมฆราวกับนก ผมรู้สึกเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง เป็นอิสระไร้พันธนาการจากแรงดึงดูดของโลกอีกต่อไป.....”

การเริ่มเรื่องของสารคดีจึงมีลักษณะสร้างสรรค์ที่ผู้แต่งสามารถเลือกใช้ได้อย่างกว้างขวาง และนับเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดใจผู้อ่านได้มากอย่างหนึ่ง

๓.๒ การดำเนินเรื่อง เป็นช่วงเชื่อมต่อการเริ่มเรื่องนับเป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ของสารคดี แม้การดำเนินเรื่องส่วนมากนิยมเล่าตามลำดับเวลาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็พบว่าบางเรื่องผู้เขียนอาจพลิกแพลงเล่าเรื่องย้อนไปมาได้ สารคดีส่วนหนึ่งโดยเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวและสารคดีอัตชีวประวัติ มักใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ เช่น ผม ฉัน เรา เป็นผู้เล่าเรื่อง ขณะที่อีกส่วนหนึ่งนิยมใช้วิธีสังเกตการณ์ คือผู้แต่งเรียบเรียงไปเรื่อย ๆ โดยไม่ใช้สรรพนามตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้อง และบางเรื่องอาจสร้างสรรค์ให้แปลกแตกต่างออกไป เช่น การเล่าเรื่องในรูปแบบจดหมาย หรือการแทรกบทสนทนาเหมือนการเขียนเรื่องสั้น เป็นต้น

สารคดีที่มีขนาดยาว มักนิยมดำเนินเรื่องโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอนๆ อาจเรียงลำดับตอนด้วยตัวเลข หรือกำหนดหัวข้อเรื่องย่อยๆ กำกับตอนเพื่อสื่อสารสำคัญย่อยๆ ไปพร้อมกันด้วย บางเรื่องมีวิธีกำหนดตอนที่น่าสนใจพิเศษ เช่น ในเรื่อง **ปืนสองล้อใต้หลังคาโลก** ของ ศิริวรรณ เสรีวัฒนา ที่เดินทางด้วยจักรยาน ได้ใช้หลักกิโลเมตรมาเป็นหัวข้อเรื่องได้อย่างแนบเนียน ดังนี้

กิโลเมตรที่ ๐ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

กิโลเมตรที่ ๑ กาฐมัตถ์ ประเทศเนปาล

กิโลเมตรที่ ๗๔๐ ระหว่างทางโพคารา กาฐมัตถ์

ในเรื่อง **พจนานุกรมชีวิต : สอ เสถบุตร** ของ ศรัณย์ ทองปาน แบ่งตอนอย่างซับซ้อน โดยเรียงลำดับเรื่องตามตัวอักษรในภาษาอังกฤษคล้ายการเรียงลำดับในดิกชันนารี ซึ่งเป็นผลงานชิ้นเอกของ สอ เสถบุตร เริ่มจากศัพท์อักษร A และตัวอย่างประโยคพร้อมคำแปล แล้วดำเนินเรื่องตอนแรกของชีวิตให้สอดคล้องกับหัวเรื่องย่อยนั้น ไปจนจบเรื่องตอนสุดท้ายด้วยอักษร Z เช่น

A abase

He abased himself before the king

เขาน้อมกายลงตรงพระพักตร์พระมหากษัตริย์

B bright

I was born in a bright reign of king Chulalongkorn

ข้าพเจ้าเกิดในรัชสมัยอันช่วงโชติแห่งพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ฯลฯ

นอกจากนี้ สำหรับสารคดีที่มุ่งให้รายละเอียดของเรื่องอย่างกว้างขวางรอบด้าน โดยเฉพาะในสารคดีรายงานพิเศษ มักนิยมผนวกความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมแยกไว้ในกรอบต่างหาก นอกจากการดำเนินเรื่องตามปกติอีกด้วย เช่นเรื่อง **คุกโชตรวนแห่งอิสรภาพ** ของ สุวภา แก้วสุข มีกรอบอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ ห้องขังเดี่ยว เรือนนอน ห้องเยี่ยมญาติ ห้องประหารชีวิต หรือเรื่อง **เส้าหลิน ตำนานสะท้านพิภพ** ของ วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ ซึ่งนอกจากจะดำเนินเรื่องตั้งแต่ตำนานวัดเส้าหลินและปรมาจารย์ตั๊กม้อ ไปจนกำเนิดมวยเส้าหลินอันลือชื่อ กระทั่งถึงรุ่งโรจน์และเสื่อมถอยคือสัจจะนิรันดร์ เป็นตอนสุดท้ายแล้ว ยังมีกรอบความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย โดยการสัมภาษณ์อดีตเจ้าอาวาสวัดเส้าหลินที่ยังมีชีวิตอยู่อายุ ๘๒ ปี การสัมภาษณ์เจ้าสำนักมวยเส้าหลินในประเทศไทย และกรอบความรู้ ๑๘ กระบวนท่าวิทยายุทธของวัดเส้าหลิน มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจและได้รสชาติในการอ่านเพิ่มขึ้น

๓.๓ การจบเรื่อง เป็นตอนสุดท้ายของสารคดีที่มีบทบาทสำคัญในการเฉลยแก่นเรื่องและสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านได้มาก ผู้เขียนสารคดีจึงมักพิถีพิถันการจบเรื่องเป็นพิเศษ โดยอาจใช้การสรุปความ การจบด้วยกวีนิพนธ์ การตั้งคำถาม การให้แง่คิดที่น่าสนใจ ฯลฯ เช่น ในเรื่อง **เยือนถิ่นดินแดนศักดิ์สิทธิ์เมืองยิว** ของ อภินันท์ บัวหภักดี ที่เล่าถึงความแห้งแล้งของภูมิภาคอิสราเอลในอดีต จนปัจจุบันสามารถทำทะเลทรายให้กลายเป็นไร่อเกษตรกรรม สามารถส่งออกพืชผักผลไม้ได้ในชั่วเวลาไม่นานนัก

แล้วจบเรื่องด้วยแง่คิดว่า “ไปดูอิสราเอลแล้ว ก็ให้นึกถึงเมืองไทย ที่เมืองแสนจะอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ มีแม่น้ำลำธารมากมาย แต่คนไทยเรายู่กันจนป่าหมด น้ำหมด จะเหมือนประเทศอิสราเอลเข้าไปทุกวันแล้ว”

ในเรื่อง บทเรียนข้างถนนจากอินเดีย ของ กิตติกานต์ อิศระ จบเรื่องด้วยการเปรียบเทียบสถานการณ์บนรถโดยสารเก่าๆ จากการเดินทางสองครั้ง เพื่อสะท้อนความเป็นมนุษย์ได้อย่างสอดรับกับชื่อเรื่อง และน่าประทับใจยิ่ง จนดูเหมือนเป็นการจบของเรื่องสั้นชั้นดีเรื่องหนึ่ง

ผมได้นั่งติดกับชายร่างใหญ่ และเหลือที่ว่างอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ให้ชายชราร่างผอม ๆ ได้หย่อนร่างลงมา ผมรู้สึกอึดอัดที่เขาพยายามเบียดร่างเข้ามาจนชิด ผมรู้ว่าเขาหนาว แต่ทั้งผ้าห่มที่ห่อหุ้มและเนื้อตัวของเขาสกปรกและมีกลิ่น อีกทั้งศอกแหลมๆ ของเขาก็คอยทิ่มแทงซี่โครงให้เจ็บแปลบตามจังหวะการเขย่าของรถ

เหตุการณ์แบบเดียวกันกับการเดินทางครั้งก่อนกำลังกลับมาทดสอบผมอีกครั้ง

ในครั้งนั้นเหตุเกิดบนรถโดยสารที่แน่นขนัดกลางทะเลทราย ผมนึกโกรธและรังเกียจชายหนุ่มร่างผอมเกร็งที่เบียดผมและพยายามดันเขาให้ออกห่างจากตัวอยู่หลายครั้งแต่ดูเหมือนเขาจะไม่เข้าใจและยังพยายามเบียดเข้ามาอยู่เรื่อยๆ

ในที่สุดความอดทนของผมก็หมดสิ้นลง ความโกรธ ความแค้น และความเจ็บ ทำให้ผมลืมอายพอที่แสดงความคิดเห็นแก่ตัวให้ใครๆ เห็นและดันเขาอย่างแรงจนตกจากเบาะก่อนจะลุกออกมายืนโหนรวมตรงกลางรถ

ผมยังจำสีหน้าและท่าทางของเขาได้ดี เพราะมันคอยย้ำเตือนให้ผมรู้สึกผิดจนถึงทุกวันนี้

สีหน้าเขางุนงงอยู่ครู่หนึ่ง ก่อนจะค่อย ๆ คลานกลับ
ขึ้นมาหนึ่ง เขาพยายามเบียดร่างเข้าไปจนชิดกับผู้โดยสารอีกคน
เพื่อที่จะมีที่ว่างบนเบาะให้มากที่สุด ก่อนจะหันมามองหาผม และ
เมื่อพบเขาก็เอามือตบเบาะอยู่หลายครั้ง พร้อมทั้งทำหน้าที่พยักเพยิด
เพื่อบอกให้ผมนั่งลง

วินาทีนั้น... ผมนี่ก็อยากจะเข้าไปไหว้เขา และขอให้
เขายกโทษให้กับความใจดำของผม

แต่ในคราวนั้น ด้วยฤทธิ์ยาหม่องที่ผมควักออกมา
ป้ายทาที่จมูก และการยกแขนขึ้นกอดคอให้เขาได้ซับหลับมาที่ไหล่
และเพื่อที่ศอกแข็ง ๆ ของเขาจะได้แนบชิดกับลำตัวเราก็กลับมาถึง
เดลฮืออย่างสวัสดิภาพทั้งคู่

...และผมก็ได้รู้ถึงบทเรียนสำคัญที่ว่า

รอยเประอะเปื้อนบนเสื้อผ้า แค่ ๕ รูปี ก็สะอาด
ได้เหมือนเดิม แต่รอยดำเปื้อนที่ใจ ให้ใครซักก็คงไม่หมด ต้อง
ซักเองและซักบ่อย ๆ

๔. การใช้ภาษา เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทบอกเล่าอรรถรส
ของสารคดีไปยังผู้อ่าน แม้จะนิยมใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเรื่องให้ความรู้
เป็นพื้น แต่การเขียนสารคดีในนิตยสารมักให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่อง
อย่างสนุก นึกเห็นภาพได้แจ่มชัด และทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจไปพร้อม
กันด้วย จึงนิยมสร้างสรรค์ภาษาความรู้สึกมาใช้ผสมผสานคล้ายงานเขียน
บันเทิงคดีทั่วไป โดยมีการเลือกใช้อธิบายโวหาร โนม่น้าวจูงใจให้เชื่อถือ
คล้อยตาม เพื่อปรุงแต่งสีสันบรรยากาศของเรื่องไม่ให้จืดชืดแห้งแล้งเหมือน
ตำราวิชาการส่วนมาก

ในเรื่อง ภูหินร่องกล้า รอยรำลึกการเข่นฆ่าในความงามอันท่าทายเป็นของ สุชาดา จักรพิสูทธิ์ ได้อธิบายลักษณะบ้านในโรงเรียนการเมืองการทหารของนักรบในป่าจวนรู้สึกสัมผัสได้ด้วยตนเอง ดังนี้

ลักษณะบ้านไม่ค่อยมีหน้าต่าง เพราะความหนาวเย็นและอากาศชื้น ถ้าเป็นหน้าต่าง นอกจากป่าทั้งป่าจะเปียกฉ่ำแล้ว ไอน้ำหมอกยังครึ้มอวลไปทั่ว ลามเลียเข้าทางหน้าต่างทำลายหนังสือให้ขึ้นบวมและพารั่วของเป็นสนิมหมด ต้องใช้วิธีก่อไฟกองโตไว้ในบ้านทั้งวันทั้งคืน บ้านทุกหลังมีขนาดและสภาพคล้ายๆ กันคือ มีแคร่นอน โต๊ะเขียนหนังสือทำด้วยไม้กระดานทั้งสิ้น ซึ่งการก่อสร้างอย่างมั่นคงแข็งแรงเช่นนี้ มีได้ในฐานที่มั่นเท่านั้นหรือ ถ้าเป็นเขตสีแดงหรือเขตจรรยาทั่วไป “บ้าน” คือเป้หลังติดตัวที่บรรจุเครื่องนอนเพียงเปลทหารสีเขียว ผ้ายางพลาสติกกันฝนกับเสื้อผ้าสักชุดก็เกินพอ หาที่ทางเหมาะ ๆ มีต้นไม้ขนาดลำแขนสักสองต้นสำหรับผูกเปลได้ เท่านั้นเอง บ้านก็กว้างใกวให้พวกนอนกอดป็นชมดาวเดือนเป็นที่สุขโข....

ในเรื่อง อีร์คูทส์ วันที่คนจรเปรยตัวเองกับลมหนาวของ จิรภัทร อังศุมาลี เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินเรื่องและการใช้ภาษาในสารคดีไม่แตกต่างไปจากเรื่องสั้นชั้นดีเท่าไรนัก เพราะผู้แต่งเล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวสลับบทสนทนาภาคคุเทศก์สาวได้อย่างประณีตและแนบเนียน ดังนี้

ลมหนาวกรายผ่านเข้ามาทักทาย เสียงใบไม้กำลังเปลี่ยนสีจากเขียวเป็นเหลือง ส้มแดง และอมน้ำตาล ให้ความรู้สึกสดใสน่าทึ่งท่ามกลางท้องฟ้าสีครามเข้มไว้ก่อนเมฆขาว

“สวย” ผมรู้สึกเช่นนั้น

เธอยิ้ม

เราอ้อยสร้อยอยู่บนเนินเขา เพื่อมองความงามของธรรมชาติ เสียงนกบางพันธุ์ขับกล่อมล้อเลียนเสียงลมที่กระทบใบไม้ ทันยาตุงสบเงียบในท่ามกลางบรรยากาศอันงดงาม เธอยืนนิ่งตรึงริมผา เส้นผมยาวปลิวไปตามกระแสลมอ่อน ดูเธอเรียบง่าย แต่สวยในท่าที่ ผมมองภาพนั้นอย่างพิลึก กระทั่งเธอรู้สึกด้วยสำนึกภายใน ขณะเอียงหน้ามามองผมด้วยใบหน้าแดงระเรื่อ อาจเป็นเพราะสายลมหนาวหรือความเอียงอาย ผมไม่รู้ แต่รอยยิ้มที่เผยบนใบหน้ามีท่าที่เอียงอายอย่างเห็นเด่นชัด

เราเผยยิ้มแก่กัน ไม่จำเป็นต้องกล่าวความรู้สึกออกมาเป็นคำพูด ปล่อยความเงียบบรรเลงอยู่ในบรรยากาศอันงดงามนั้น ก็มากจนเกินพอแล้วสำหรับเราสอง

จึงไม่น่าแปลกใจว่า เพราะเหตุใดงานเขียนประเภทสารคดีในนิตยสารจึงมีเสน่ห์จูงใจนักอ่านและนักเขียนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และเชื่อว่างานเขียนสารคดีจะยังสามารถสร้างสรรค์เชิงวรรณศิลป์ได้อีกไม่รู้จบสิ้น

๕. ภาพประกอบ เป็นองค์ประกอบระดับหัวใจของสารคดีในนิตยสารทุก ๆ เรื่อง เพราะเป็นการเพิ่มสีสันบรรยากาศและความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น สมดังที่กล่าวกันว่าภาพเดี๋ยวมียค่ามากกว่าพันคำ ภาพสี่สีขนาดใหญ่หรือแม้ภาพขาวดำที่หาชมได้ยาก ย่อมสร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้อ่านซึมซับและประทับใจได้ดีโดยไม่ต้องพรรณนาให้มาก ความ การเขียนสารคดีให้นำอ่านกับการใช้ภาพประกอบที่เหมาะสม จึงเป็นของคู่กัน นักเขียนสารคดีหลายคนจึงฝึกฝนการบันทึกภาพด้วยตนเองไปพร้อมกันด้วย

บทส่งท้าย

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ กระแสข่าวสารหลากหลายหลั่งไหลเชื่อมถึงกันเพียงแค่มือเอื้อม และทุกชีวิตจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เท่าทันเพื่อปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม งานเขียนสารคดีในนิตยสารซึ่งเป็นรอยเชื่อมต่อระหว่างตำราวิชาการอันจี๊ดจ๊าดกับวรรณกรรมบันเทิงคดีอันรื่นรมย์ จึงเป็นสะพานทอดยาวไปสู่ผู้อ่านที่มุ่งหมายแสวงหาความจริงของชีวิตได้อย่างน่าสนใจยิ่ง ขณะเดียวกันก็ท้าทายนักวิชาการผู้รอบรู้ให้เดินฝ่าระเบียบวิธีอันแห้งแล้งไปสู่การสร้างสรรค์สารคดีด้วยชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ดังปรากฏให้เห็นประจักษ์ชัดว่า สารคดีในนิตยสารหลายเรื่องที่ปรุงแต่งมาจากงานวิจัยบนหิ้ง หรือผลงานวิชาการบนหอคองงาช้าง ล้วนมีสีสันและอรรถรสชวนลิ้มลองมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว

อย่างไรก็ตาม แม้มีผู้กล่าวว่า “การประพันธ์สอนกันไม่ได้” แต่ก็เชื่อว่า “เป็นเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้” นักเขียนสารคดีจึงต้องเป็นผู้สนใจใคร่รู้ ตื่นตัวตลอดเวลาด้วยความรู้สึกของตน ทั้งในการอ่าน การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้สัมผัส ฯลฯ ดังที่ อาจินต์ ปัญจพรรค์ นักประพันธ์ชั้นครูเคยกล่าวว่า “นักเขียนต้องเดินทางท่องเที่ยวไป โดยมีหยันตาเป็นกล้องถ่ายรูป เอาหูบันทึกเสียง เอาดวงใจดูดซึมซับบรรยากาศและเหตุการณ์ ไม่ว่าจะในยามตื่น หรือยามหลับ” ประสบการณ์ในชีวิตจริงและประสบการณ์ทางอารมณ์ จึงเป็นหัวใจของนักเขียนสารคดีทุกคน แต่ที่สำคัญเหนืออื่นใด คือความกล้าหาญที่จะลงมือเขียนทันที เพราะต้องระลึกเสมอว่า ศิลปะการเขียนคือการเขียน

เอกสารอ้างอิง

ธัญญา สังขพันธานนท์. (๒๕๔๘). การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประทีป เหมือนนิล. (๒๕๔๘). วิเคราะห์การเขียนสารคดีในนิตยสาร.

ลพบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เทพสตรี.

คนลพบุรี

อุทัยวรรณ ตันหยง*

“มาจากไหนคะ”

“ลพบุรีคะ”

“อ้อคนลพบุรี” คำว่า **คนลพบุรี** นอกจากจะหมายถึงผู้คนที่มีความกล้าหาญอยู่ในเขตจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย ตามความเข้าใจอย่างกว้างๆ ของคน โดยทั่วไปแล้ว แท้ที่จริงเราจะพบว่าคนลพบุรี ยังประกอบด้วย ผู้คนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมหลากหลาย ซึ่งบ่งบอกให้เราทราบถึงความแตกต่างในแง่ของความเป็นมาของชาติพันธุ์ของคนลพบุรีอีกด้วย และสิ่งที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ได้แก่ ภาษา เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน ตลอดจนความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะที่ตั้งของจังหวัดลพบุรี มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ นับย้อนกลับไปได้นับเป็นพันๆ ปี มีผู้คนเข้ามา

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

อยู่อาศัยผลัดเปลี่ยนต่อเนื่องกันมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ชาติพันธุ์ของคนลพบุรี จึงเป็นสิ่งที่น่าจะได้ศึกษาและเก็บรวบรวมไว้ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนรุ่นหลังต่อไปในอนาคต

คำว่า ชาติพันธุ์ หมายถึง ลักษณะทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในปัจจุบันจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยชาติพันธุ์ที่สำคัญๆ ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมไทยภาคกลาง กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวน กลุ่มวัฒนธรรมไทยเบ็ง กลุ่มวัฒนธรรมลาวแง้ว กลุ่มวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน กลุ่มวัฒนธรรมไทยรามัญและกลุ่มวัฒนธรรมไทยจีน

กลุ่มวัฒนธรรมเหล่านี้บางกลุ่มมีหลักฐานว่าน่าจะเคลื่อนย้ายภูมิลำเนามาอยู่ที่จังหวัดลพบุรี เพราะด้วยเหตุผลทางการเมืองบ้าง หรือเพราะเพื่อทำให้มีการดำรงชีพที่ดีขึ้นบ้าง ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดไว้เพียงบางกลุ่มวัฒนธรรมที่น่าจะเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่อาจถือได้ว่ามีความน่าสนใจและมีความแตกต่างไปจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ เป็นพิเศษเท่านั้น

ถ้าเราใช้ภาษา เป็นตัวตั้งในการจัดกลุ่มวัฒนธรรมของคนลพบุรี ก็อาจจำแนกออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ **กลุ่มแรก** เป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่จัดเป็นภาษาตระกูลไท (Tai) ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมไทยภาคกลาง กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวน กลุ่มวัฒนธรรมไทยเบ็ง กลุ่มวัฒนธรรมลาวแง้ว และกลุ่มวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน **กลุ่มที่สอง** เป็นกลุ่มวัฒนธรรมภาษาต่างประเทศที่เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมไทยรามัญ และกลุ่มวัฒนธรรมไทยจีน

ถิ่นฐานของกลุ่มวัฒนธรรมคนลพบุรี

กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนลพบุรี จะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อำเภอเมือง และอำเภอบ้านหมี่ ที่อำเภอเมืองมีกลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนอยู่ที่บ้าน

ถนนใหญ่ บ้านถนนแค บ้านโคกกะเทียม และที่อำเภอบ้านหมี่ มีกลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนอยู่ที่ บ้านกลาง บ้านสว่างอารมณ์ บ้านราษฎร์ธานี บ้านโบสถ์ บ้านโพหนอง บ้านเชียงงา บ้านกล้วย บ้านหมี่ใหญ่ บ้านหมี่น้อย บางกระพี้ใหญ่ บางกระพี้น้อย สระเตยใหญ่ สระเตยน้อย สำโรงใหญ่ สำโรงน้อย บ้านมะขามเอน บ้านหินปักใหญ่ หินปักเหนือ หินปักทุ่ง บ้านทุ่งทะเลหญ้า เขาวงกต บ้านทราย วัดวัดเหนือ วัดวัดใต้ หัวเขา คลองไผ่เสียบ บ้านเนินยาว ดงพลับ หัวแก้ว บ้านหนองทรายขาว บ้านหลุมข้าว บ้านมะขามเฒ่า บ้านสระใหญ่และบ้านไผ่ใหญ่ (พระครูเมตตานุศาสน์, ๒๕๒๑, หน้า ๗-๘)

นอกจากนี้ ชัชวาลย์ สุคันธิวิภาติ(๒๕๓๖, หน้า ๖) ได้กล่าวถึงชาวพวนไว้ว่า ยังมีกลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนนอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้วอีก ได้แก่อำเภอบ้านหมี่ ยังมีที่บ้านหนองเต่า บ้านหนองเกวียนหัก ส่วนที่อำเภอเมืองมีที่บ้านคอกกระบือ บ้านโคกลำพานและอำเภอโคกสำโรง มีที่บ้านหลุมข้าว

กลุ่มวัฒนธรรมไทยเบ็ง ลพบุรี อยู่ที่อำเภอพัฒนานิคม บ้านดีลิง มะนาวหวาน หนองบัว อำเภอชัยบาดาลมีกลุ่มวัฒนธรรมไทยเบ็ง อยู่ที่ ตำบลชัยบาดาล ตำบลบัวชุม ส่วนที่อำเภอโคกสำโรงอยู่ที่ ตำบลโคกสำโรง เพนียด สะแกราบ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มวัฒนธรรมไทยเบ็งอยู่ที่ตำบลสระโบสถ์ ตำบลมหาโพธิ์ ของอำเภอสระโบสถ์ด้วย(ภูธร ภูมะธน, ๒๕๔๒, หน้า ๑๙)

กลุ่มวัฒนธรรมลาวแจ้ว มีถิ่นฐานสำคัญในจังหวัดลพบุรี ทั้งที่อำเภอเมือง อำเภอโคกสำโรงและอำเภอบ้านหมี่ กลุ่มวัฒนธรรมลาวแจ้วอำเภอเมืองจะอยู่ที่บ้านท่าแค บ้านดงน้อย ที่อำเภอโคกสำโรงจะอยู่ที่บ้านถลุงเหล็ก บ้านหัวโป่ง และที่บ้านหนองเมือง อำเภอบ้านหมี่ (ภูธร ภูมะธน, ๒๕๔๑, หน้า ๑๑)

กลุ่มวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน ในจังหวัดลพบุรี พบว่ามีคนไทยจากหลายจังหวัดในภาคอีสานได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอพัฒนานิคม อำเภอชัยบาดาลเนื่องจากต้องการประกอบอาชีพที่จะช่วยให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

กลุ่มวัฒนธรรมไทยรามัญ เป็นที่รู้จักกันในนาม ชาวมอญบางชั้นหมาก จะอยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ นับพันครัวเรือน อยู่ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำลพบุรี ที่ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง ลพบุรี

ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมไทยจีน มักจะรวมกลุ่มกันค้าขายจึงอาศัยอยู่แถบตัวเมือง เช่น ในตลาดของอำเภอต่างๆ ทั่วจังหวัดลพบุรี ส่วนมากจะรวมกันเป็นสมาคม มีการตั้งศาลเจ้า ตลอดจนมีฮวงซุ้ยตามธรรมเนียมจีน ส่วนมากจะเป็นคนจีนแต้จิ๋ว ชนรุ่นลูกหลานยังคงมีวัฒนธรรมจีนหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ไม่ค่อยเด่นชัดมากเท่ารุ่นบรรพบุรุษ เพราะบางส่วนมักจะกลมกลืนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตามแบบสมัยใหม่

วัฒนธรรมภาษาที่น่าสนใจของคนลพบุรี

ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนลพบุรี เป็นภาษาไทยของคนภาคกลางเช่นเดียวกับผู้คนของจังหวัดอื่นๆ ในแถบภาคกลางไม่ว่าจะเป็นชาวจังหวัดสระบุรี สิงห์บุรี อโยธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี อาจจะออกเสียงวรรณยุกต์ แตกต่างกันไปบ้างเล็กๆ น้อยๆ ที่ลือกันว่า เสียงเหนือ แต่แทบทุกคนในแต่ละจังหวัดจะยืนยันว่าตนเองออกเสียงชัดมากกว่าจังหวัดอื่นๆ สำหรับวัฒนธรรมภาษาที่คนลพบุรีให้ความสนใจว่าเป็นภาษาที่มีความแตกต่างในการพูดจาสื่อสารกัน เพราะถึงแม้จะเป็นภาษาตระกูลไทด้วยกัน แต่มักจะใช้คำศัพท์ หรือใช้เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ที่ผิดไปจากภาษาไทยกลาง ก็จะได้แก่ภาษาไทยพวน ภาษาไทยเบ็ง หรือภาษาโคราช

(เรียกกันทั่วไปว่า สำเนียงลาว) ส่วนภาษารามัญหรือมอญ ที่คนลพบุรีจำนวนมากมักจะพูดถึงว่า ฟังไม่ออกกว่าพูดว่าอะไร ซึ่งก็เป็นเพราะเป็นภาษาคนละตระกูลกันกับภาษาไทยนั่นเอง

ภาษาพวนหรือภาษาไทยพวน เป็นภาษาที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนลพบุรีใช้สื่อสารกันอยู่ในชีวิตประจำวันจนถึงปัจจุบัน ไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งเดิมตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองพวน บริเวณที่ราบสูงเชิงขวางทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองหลวงพระบาง และอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองเวียงจันทน์ หรืออยู่ทางตอนเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน สาเหตุสำคัญที่อพยพมาอยู่ที่ลพบุรีจะได้จากข้อมูลตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือ มาในฐานะเป็นเชลยถึง ๒ ครั้ง ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. ๒๓๒๑ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๗๑ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ เมื่อไทยยกทัพไปปราบจึงได้กวาดต้อนผู้คนมาไว้ที่ลพบุรี สระบุรี นครนายก เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่เล่าขานกันมาจากบรรพบุรุษของไทยพวนถึงสาเหตุที่ต้องอพยพมาอีกประการหนึ่งคือ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เกิดกบฏจีนฮ่อที่หัวเมืองพวน เมื่อไทยยกกองทัพไปปราบทำให้มีข้อขัดแย้งกับญวน จึงมักเล่าให้ลูกหลานฟังว่า อพยพหนีพวกฮ่อพวกแควมา และการที่มาอยู่ร่วมกันเพิ่มมากขึ้นก็มีสาเหตุที่มาจาก การอพยพโยกย้ายมาเองด้วยความเต็มใจเพราะต้องการมาอยู่กับญาติพี่น้อง (ชัชวาลย์ สุคันธวิภาติ, ๒๕๓๖, หน้า ๑-๕)

นักภาษาศาสตร์จัดภาษาไทยพวน ลพบุรี เป็นภาษาตระกูลไทสาขาภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ (สาขาภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๗ กลุ่มคือ ชาน ไทยถิ่นเหนือ พวน ไทยกลาง ผู้ไท ลาว ญ้อ และไทยถิ่นใต้) มีหน่วยเสียงพยัญชนะ ๒๐ หน่วยเสียง มีเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ๒ หน่วยเสียงคือ เสียง กว เสียง คว ส่วนใหญ่จะมีเสียงตรงกับ

ภาษาไทยกลาง จะมีหน่วยเสียงที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยคือ จะไม่มีเสียงช ฉ /ch / (ใช้เสียง ส แทน) ไม่มี เสียง ร /r/ (ใช้เสียง ฮ แทน) แต่ภาษาไทยพวนจะมีทั้งหน่วยเสียง /ก / คือเสียง ฦ นาสิก และหน่วยเสียง /จ / คือเสียง ย เช่นคำว่า ย่า จะออกเสียงเป็น ฦ่า คำว่า หัวเราะเยาะ จะออกเสียงเป็น โหเยาะ สำหรับเสียงพยัญชนะ ก สะกด (แม่ กก) ที่ประสมด้วยสระเสียงยาว ในภาษาไทยพวนจะประสมด้วยสระเสียงสั้นและใช้เสียงหยุดที่เส้นเสียง/?/เป็นเสียงสะกดแทน เช่นคำว่า ปะ (ปาก) เอาะ (ออก) ตะ (ตาก) เตาะ (ดอก) เปาะ (ปอก) เป็นต้น

หน่วยเสียงสระภาษาไทยพวน จะมีสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง สระประสม ๖ หน่วยเสียง ภาษาไทยพวนจะมีคำศัพท์ที่ใช้สระประสมทั้งสระประสมเสียงสั้น และสระประสมเสียงยาว (ซึ่งภาษาไทยกลางปัจจุบันจะมีใช้แต่สระประสมเสียงยาว ส่วนสระประสมเสียงสั้นเราใช้เฉพาะคำเลียนเสียง ในคำว่า ผัวะ ผียะ เท่านั้น) ดังตัวอย่างสระประสมเสียงสั้นของ ภาษาไทยพวน เช่น สระเอียะ ในคำศัพท์ว่า เฮียะ (เรียก) สระเอือะในคำว่า ผือะ (ผือก) และ สระอัวะ ในคำว่า อวก (อวก) เป็นต้น นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า คำศัพท์ที่สะกดด้วยรูปสระโ (ไม้ม้วน) ภาษาไทยพวนจะออกเสียงเป็น สระเออ ตัวอย่างเช่น หัวเจอ (หัวใจ) ผอ (ไฟ โคร) เฮ้อ (ให้) เตอล่าง (ใต้ถุน) เป็นต้น

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยพวน มี ๖ หน่วยเสียง พบว่าจะใช้หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-สูงขึ้น (ใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ตรี) ในคำที่มีพยัญชนะต้นเป็น อักษรสูง อักษรกลาง หรืออักษรต่ำ ที่ใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์โท และในคำตายเสียงสั้น ซึ่งถือว่ามีเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างไปจากภาษาไทยกลางอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ถ้า (ถ้ำ) ป้า (ป่า) ต้ม (ต้ม) บ้าน (บ้าน) หมัด (หมัด) เจ็บ (เจ็บ)

สำหรับคำศัพท์ของภาษาไทยพวน ในปัจจุบันผู้คนจะสามารถพูดจาสื่อสารกันได้เข้าใจทั้งที่พูดภาษาไทยพวนปนกับภาษาไทยกลางโดยใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำไทยสมัยใหม่ นอกจากกลุ่มคำศัพท์ที่เลิกใช้ในหมู่คนพวนรุ่นใหม่ไปแล้ว ก็พบว่าผู้พูดที่สูงอายุเท่านั้นที่ยังพอเข้าใจและสามารถบอกความหมายได้ ตัวอย่าง คำศัพท์ที่ยังใช้สื่อสารกันเช่น กำฟ้า (นับถือฟ้า) ผักเนา (ชะอม) ข้าวเมี้ยะ (ข้าวแฉะ) มือตึง (วันนับต่อจากวันมะรืน) งืด (สงสัย) เคียด (โกรธ) หมาโต้น (ฟัก) หมาพีลา (ทับทิม) ดั่ง (จุมุก) แมงเบือ (ผีเสื้อ) มือแลง (มือเย็น) ข้าวส่าย (ข้าวมือกลางวัน) ซอย (ครกตำน้ำพริก) บ่วง (ช้อน) จิงเจียม (จิ้งจก) สบ (ริมฝีปาก) ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่เลิกใช้แล้ว เช่น โหขวัญ (หัวเราะเยาะ) เซา (ฝนซาหรือฝนหยุด) เขาตุ้ (เขาวัวหัว) หมั้น (ขยัน) เอาผิวเอาเมีย (แต่งงาน) ท่า (คอย) ซ้ำ (กระเช้า) ข้าวแก่น (ข้าวสวย) กะตุต (ตะกรุด) ข้าน้อย (สรรพนามแทนตัวเองเมื่อพูดกับพระสงฆ์) เป็นต้น

ภาษาไทยเบ็ง มีลักษณะเฉพาะของภาษาโดยส่วนใหญ่เหมือนกับภาษาไทยภาคกลาง แต่มักจะพูดโดยใช้คำลงท้ายประโยคว่า **เบ็ง** จนเป็นเอกลักษณ์ของผู้พูดภาษาไทยเบ็ง สรเชต วรคามวิชัย (๒๕๓๙, หน้า ๒-๓) กล่าวว่า เบ็ง น่าจะตรงกับคำว่า บ้าง ชาวอีสานมักจะเรียกชาวไทยโคราชว่า ไทยเบ็ง หรือไทยเต็ง ฉะนั้นภาษาไทยเบ็ง ก็คือภาษาเดียวกันกับ ภาษาไทยโคราช นั่นเอง

จากการศึกษาหลักฐานทั้งโบราณวัตถุสถาน ตลอดจนคำบอกเล่าของผู้คนชาวไทยเบ็ง พวกเขาเหล่านี้น่าจะมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสัก ตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว เนื่องจากบริเวณ เมืองบัวชุม เมืองชัยบาดาล จัดว่าเป็นชุมทางสำคัญในการเดินทางติดต่อค้าขายทั้งทางบกและทางลำน้ำป่าสัก ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคกลางและ

ภาคเหนือ เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างภาคกลางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยากับลุ่มแม่น้ำป่าสักและที่ราบสูงนครราชสีมา มาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว(ภูธร ภูมะธน, ๒๕๔๑, หน้า ๒๑)และที่ค่อนข้างชัดเจนเช่นที่บ้านดิลิ่ง อำเภอพัฒนานิคมมีประวัติว่า ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์ เมื่อเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ โดยได้มาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกที่หนองปลาชิว แต่เกิดโรคห่าระบาดจึงหนีมาอยู่ที่บ้านดิลิ่ง ที่อยู่ในปัจจุบัน(จารุวรรณ พุ่มพฤกษ์, ๒๕๓๖, หน้า ๔)

ภาษาไทยเบิ่งเป็นภาษาตระกูลไท สาขาภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง กลุ่มย่อยของภาษาลาว เรียกว่า ภาษาไทยโคราช มีหน่วยเสียงพยัญชนะ ๒๑ หน่วยเสียง (โดยเฉพาะเสียง ร จะออกเสียงได้ชัดเจน) หน่วยเสียงสระ ๒๑ หน่วยเสียง มีสระเดี่ยว ๑๘ หน่วยเสียง สระประสม ๓ หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียงตรงกับภาษาไทยกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นมีเสียงเหนือที่ออกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างไปจากภาษาไทยกลางบ้าง เช่นเสียงวรรณยุกต์โท(เสียงสูงตก)หรือเสียงวรรณยุกต์จัตวา(ต่ำขึ้น)จะออกเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก (ต่ำตก) ดังตัวอย่างออกเสียงเป็น เสื่อ (ไทยกลาง เสื่อ) โม่ (ไทยกลาง โม่) ฝน (ไทยกลาง ฝน) เสียงวรรณยุกต์เอก (ต่ำตก) จะออกเป็นเสียงตรี(สูงขึ้น) เช่น ชิบ (ไทยกลาง ลิบ) เสียงวรรณยุกต์ตรี(สูงขึ้น) จะออกเป็นเสียงโท(เสียงสูงตก) เช่น ไม่ (ไทยกลาง ไม่) น้ำ (ไทยกลาง น้ำ) แต่ที่เป็นลักษณะสำคัญของภาษาไทยเบิ่ง คือจะมีคำศัพท์เฉพาะเป็นคำลงท้ายประโยค ดังตัวอย่าง

ประโยคปฏิเสธ แจ้งให้ทราบ จะลงท้ายว่า ต็อก (ไทยกลาง หรอก) เช่น ไม่ให้ต็อก ไม่ถูกต็อก ไม่ป็นไรต็อก ไม่เข้าใจต็อก

ประโยคคำถาม ขอร้อง หรือบอกให้ทำ จะลงท้ายว่า เบ็ง (ไทยกลาง ได้ไหม บ้าง หน่อย ลี) เช่น ไปด้วยคนเบ็ง ขอบึง ช่วยจ๊กหน่อยเบ็ง เข้ามาเบ็ง ไว ไวเบ็ง

ประโยคบอกให้ทราบ อาจลงท้ายด้วยคำว่า แห้ว (ไทยกลาง แล้ว) เช่น จ๊กแห้ว(ไม่ใช่แล้ว) ถูกแห้ว (ถูกแล้ว ใช่แล้ว)

ประโยคแจ้งให้ทราบ ถามให้ตอบ บอกให้ทำ ชักชวน ขอร้อง จะลงท้ายด้วยคำว่า เหว่ย (ไทยกลาง โวย) เช่น วางไว้ตรงนั้นเหเว่ย เกิดอะไรเหเว่ย ใครทำเหเว่ย ไปด้วยกันเถอะเหเว่ย

แต่ถ้าเป็นประโยคแจ้งให้ทราบ บอกให้ทำ ชักชวน ขอร้อง อย่างสุภาพ จะลงท้ายด้วยคำว่า เต๋อ (ไทยกลาง นะ ค่ะ จ๊ะ)เช่น ขอยืมหน่อยเต๋อ กินยาเต๋อ ฟังเต๋อ ล้างมือเต๋อ ต้องทำเต๋อ ช่วยตักน้ำเต๋อ

และใช้คำลงท้ายว่า นี่ เป็นคำสร้อย แสดงอาการรับรู้อย่างสุภาพ เช่น กินข้าวแล้วนี่ (กินข้าวแล้วเหอ) ไปตลาดนี่ (ไปตลาดใช่ไหม)

ภาษารามัญหรือภาษามอญ บางชั้นหมากลพบุรี เป็นภาษาของชาวมอญที่คงจะมาตั้งถิ่นฐาน ในราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและน่าจะอพยพมาจากชุมชนมอญอื่นๆที่ตั้งถิ่นฐานขึ้นมาก่อนในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น สามโคก ปทุมธานี บ้านบางระกำ อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา บ้านโพธิ์ข้าวผอก ต.บางมัญ อ.เมือง จ.สิงห์บุรี แต่ไม่ใช่เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากประเทศสหภาพพม่าในปัจจุบัน และเป็นภาษามอญที่ยังใช้พูดกันอยู่ แต่สำหรับภาษาเขียนนั้นในอดีตมีการสอนอ่านเขียนกันในวัดที่มีพระสงฆ์เป็นผู้สอน ปัจจุบันพบว่ามีการอ่านเขียนภาษามอญได้ น้อยมาก (ภูธร ภูมะธน, ๒๕๔๒, หน้า ๑๖) จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวบางชั้นหมากจะสามารถใช้ภาษาพูดได้ ๒ ภาษาคือทั้งภาษาไทยและภาษามอญ แต่พบว่าเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดในครอบครัวโรงเรียนจะใช้ภาษามอญในการสื่อสารน้อยลงกว่าในสมัยก่อนมาก

ภาษามอญเป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ - เขมร

สายมอญ-เขมรใต้ กลุ่มมอญ ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของภาษามอญจะเป็นภาษาที่มีลักษณะน้ำเสียง(register) มีหน่วยเสียงสระ ๒ ชุด ชุดแรกจะออกเสียงเป็นหน่วยเสียงสระ เช่นเดียวกับหน่วยเสียงสระของภาษาอื่น ๆ ชุดที่ ๒ จะออกเสียงลึกกว่า น้ำหนักเสียงมากกว่าและมีความก้องกังวานมากกว่า

ภาษามอญเป็นภาษาที่ไม่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ ญ /ก / เป็นเสียงนาสิก เกิดที่เพดานแข็งที่แตกต่างจากหน่วยเสียงพยัญชนะไทย แม้ว่าภาษามอญจะเป็นภาษาคนละตระกูลกับภาษาไทย แต่ภาษามอญที่พบในปัจจุบันจะมีการสร้างคำประสม มีการใช้คำลักษณนาม และเรียงคำในประโยคคล้ายกับภาษาคำโดดมากกว่าภาษาคำติดต่อที่เป็นลักษณะดั้งเดิมของภาษามอญ ซึ่งมักจะใช้การเติมคำเป็นหลัก

ดังตัวอย่างจากสำนวนที่น่าสนใจของชาวมอญบางชั้นหมาก ที่จำปี ชื่อสัตย์ (๒๕๔๐, หน้า ๒๑-๒๗) ได้รวบรวมไว้ เช่น เมียงเงินเจี้ยะเอ็ดเงิน หมายถึง การทุจริตเบียดบัง ไม่ชื่อสัตย์ (ตรงกับสำนวนไทยว่า เลี้ยงช้าง กินขี้ช้าง) เจี้ยะกะเว เลี้ยะโก้มิก แปลว่า กินมะระ ทำหน้าตาสดชื่น หมายถึง ฝืนใจทำหน้าตาสดชื่นแม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่ขมขื่น (ตรงกับสำนวนไทยว่า หน้าชื่นอกตรม)

ป้อดมึงกะว้อด แปลว่า ขยาเหมือนยา หมายถึงจู้จู้จุกจิก พูดแล้วพูดอีก ถามแล้วถามอีก (ตรงกับสำนวนไทยว่า แล้วไม่รู้จักแล้ว) เลิ่นเตี้ยะห์ เอ็ดเขยะห์ เปาะห์แปะห์โตะห์ตอน แปลว่า เขยิบถูกขี้มา เดินขาโดกเดก หมายถึงคนจนไม่เคยมีเงินทอง พอมีเข้าหน่อยก็ทำท่าที่ไม่ถูก มีกิริยาอาการแปลกๆ (ตรงกับสำนวนไทยว่า มีทองเท่าหนวดกุ้งนอนสะดุ้งจนเรื้อนไหว)

บุนเกียกเอาเตี้ยะหขยู แปลว่า มีดจะคม คมเองไม่ต้องลับ หมายถึง คนจะดี ดีเอง คนจะเก่ง เก่งเอง (ตรงกับสำนวนไทยว่า หนามแหลมไม่มีใครเสียม มะนาวกลมเกลี้ยงไม่มีใครกริ่ง)

วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของคนลพบุรี

ชาวพวน หรือไทยพวน บ้านหมี่ คำว่า หมี่ คือเส้นไหม มัดหมี่ ภาษาพวน หมายถึงการมัดเส้นไหมเป็นเปลาะๆ สีต่างๆกัน เพื่อใช้สำหรับนำไปทอเป็นผืนผ้า หรือ ชิ้นหมี่ ฉะนั้นวิถีชีวิตแต่เดิมของชาวไทยพวน นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนาทำไร่แล้ว จะยังทำงานหัตถกรรม โดยเฉพาะผู้หญิงก็จะมี การทอผ้ามัดหมี่ ผู้ชายก็จะจักสานภาชนะใช้สอย กระบุง ตะกร้า เครื่องมือหาปลาชนิดต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันการทอผ้ามัดหมี่ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตตลอดจนการจัดจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง จนถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงเป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดลพบุรี นอกเหนือไปจากคำชมเชยที่กล่าวขวัญถึงสาวพวนว่า คนงามบ้านหมี่

ประเพณีกำฟ้า นับได้ว่าเป็นขนบประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างของชาวไทยพวนบ้านหมี่ **กำฟ้า** แปลว่า การนับถือ บูชาฟ้า ด้วยมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลักมาแต่ดั้งเดิม เมื่อสามารถทำนาทำไร่ จนได้ผลดี จึงรู้สึกสำนึกในบุญคุณของฟ้า ให้ความสำคัญแก่สภาพทางธรรมชาติ จึงร่วมใจกันจัดงานบุญกำฟ้าขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี โดยแต่เดิมจะใช้วิธีสังเวยว่า วันที่มีผู้ได้ยินเสียงฟ้าร้องครั้งแรก ในเดือน ๓ ให้เริ่มนับเป็นวันกำฟ้า ถือว่า ฟ้าเปิดประตูน้ำ (เล่ากันว่ากวานบ้านคือหัวหน้า หมู่บ้านจะถือเอาการได้ยินฟ้าร้องของคนหูตึงในหมู่บ้านเป็นเกณฑ์) โดยทั่วไปจะทราบกันว่า มักจะถือเอาวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ และใช้ทิศที่ได้ยินเสียงฟ้าร้องเป็นการเสี่ยงทายทำนายถึงผลที่คาดว่าจะได้รับในการทำนาทำไร่ในปีนั้นๆ เช่นฟ้าร้องดังมาทางทิศตะวันออก ให้เอาดอกทำจา (หมายถึงชาวบ้านจะอยู่เย็นเป็นสุขไม่มีผู้ร้ายมารบกวน จา แปลว่า จอบ ชาวบ้านจะทำนาทำไร่ได้ดี) ฟ้าร้องดังมาทางทิศตะวันตก เอาจาทำดอก (ชาวบ้านจะเกิดเหตุทะเลาะวิวาทเดือดร้อน รบราฆ่าฟันกัน เกิดความแห้งแล้ง ทำนาไม่

ได้ผล ข้าวยากหมากแพง) ฟาร์องตั้งมาทางทิศเหนือ หรือทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทำนายว่าฝนจะดี ทำนาได้ผลดี ฟาร์องตั้งมาทางทิศใต้ ทำนายว่าชาวบ้านจะอดเกลือ

ตามขนบธรรมเนียมเดิม ในวันกำฟ้าผู้คนจะงดเว้นการงานที่ทำอยู่เป็นประจำ (เหล็กบ่แฮ่ต้อง ฆ้องบ่แฮ่ดี) และจัดงานบุญถวายอาหารพระสงฆ์ ประกอบพิธีกรรม ตั้งบายศรีบูชาฟ้าเพื่อขอพรจากเทพดาฟ้าดิน ด้วยอาหารสำคัญ ได้แก่ ข้าวปุ้น (ขนมจีน) ข้าวจี (ข้าวเหนียวปั้นยัดไส้แล้ว ทาด้วยไข่ก่อนที่จะนำไปปิ้งให้เกรียม) ข้าวหลามทิพย์(เผาข้าวหลามที่วัดเพื่อใช้ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ ผู้ใดได้กินข้าวหลามทิพย์เชื่อว่าจะไม่ถูกฟ้าผ่า) ตอนบ่ายจนถึงตอนเย็นจะจัดงานรื่นเริงด้วยการละเล่นพื้นบ้านนาหานาชนิด รวมทั้งการร้องรำทำเพลงด้วยความสนุกสนาน

ซึ่งอาจจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นวันเวลาที่มักจะเกิดฝนฟ้าคะนอง จึงควรงดเว้นการจับต้องทำการงานที่เกี่ยวข้องกับโลหะ หรือไปทำงานในกลางแจ้ง ทุ่งโล่งแจ้ง หรือใช้งานสัตว์เลี้ยง พอพระอาทิตย์ตกดินจึงถือว่า มันกำฟ้า(พันทำฟ้า)และเมื่อไม่มีการทำงานจึงมีเวลาทำงานบุญและรับรองเลี้ยงดูเพื่อนฝูงญาติมิตร ในสมัยก่อนหลังจากวันกำฟ้า ๗ วัน จะกำฟ้าอีกครั้งวัน ต่อจากนั้นอีก ๕ วันจะถือว่า วันกำฟ้าแล้ว(แล้ว แปลว่าเสร็จสิ้น) จะทำบุญถวายอาหารคาวหวานพระที่วัดอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจะเอาดุ้นฟืนที่ติดไฟ ๑ ดุ้นไปทำพิธีเสียดแล้งตามลำน้ำลำคลอง เป็นการบอกกล่าวแก่เทพดาฟ้าดินว่าสิ้นสุดกำฟ้าแล้ว (ส่นัน มีสัต์ยัธรรม, และธีระภัทร ประสบสุข, ๒๕๒๗, หน้า ๗-๑๔)

ชาวไทยเบิ่ง ลุ่มแม่ห้าป่าสัก ลพบุรี แม้ว่าจะนับถือพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนไทยภาคกลาง รวมถึงมีความเชื่อที่อาจจะไม่มีเหตุผลบ้างเช่น

นับถือผี การทำนายทายทัก ฤกษ์ยาม ความฝัน โชคลาง เป็นต้น แต่ด้วยเป็นเหตุสืบเนื่องจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มักมีความไม่แน่นอนจากธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอๆ ชาวไทยเบ็ญจึงมีขนบประเพณีสำคัญเกี่ยวข้องกับการทำนา เช่น ประเพณีแห่นางแมวขอฝน และโดยเฉพาะประเพณีทำขวัญข้าว ที่ จารุวรรณ พุ่มพฤษ (๒๕๓๖, หน้า๕) เล่าไว้ว่า... เป็นประเพณีที่ยังคงเหลืออยู่ จะทำในตอนที่เกี่ยวข้องข้าวแล้ว เป็นการเชิญแม่โพสพจากท้องนามายังยุงฉางในบ้าน และมักจะมีขนมข้าวโป่งใส่ใส่ ซึ่งทำจากการนำข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วและงา คือมาโขลกให้เข้ากัน จนเหนียวดีแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนยาวคล้ายถั่วแปบใส่ใส่ ซึ่งทำด้วยน้ำตาล และถั่วลิสงคั่ว คนที่จะไปเชิญแม่โพสพก็จะนำขนมนี้ใส่กระบุง ซึ่งมีต้นอ้อย หรือผลไม้ต่างๆ อีกหอบไปที่ทุ่งนาไปเชิญแม่โพสพให้มากับตน แล้วหอบกระบุงกลับมาที่ยุงฉางของตนเอง ในระหว่างที่หอบกลับมาห้ามพูดกับคนอื่นเด็ดขาดจากการห้ามนี้จึงเกิดเป็นเรื่องสนุกคือ หนุ่มๆ ก็จะมาเข้าแหยให้สาวที่หอบกระบุงพูดด้วย ซึ่งสาวเจ้าก็ต้องพยายามอดทนไม่พูดด้วยเป็นเด็ดขาด เพราะหากเปลือพูดด้วยก็จะต้องกลับไปทีนา เพื่อไปเชิญแม่โพสพใหม่

ชาวมอญ บางชั้นหมาก โดยเฉพาะสตรีที่อาวุโสมักจะไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงไว้กึ่งกลางศีรษะใช้ปิ่นปักผมที่ทำเป็นรูปตัวยู เรียกเป็นภาษามอญว่า นะซก หรืออาจใช้ปิ่นรูปช้อนทำด้วยอลูมิเนียม เงิน หรือสังกะสี หรือทอง ปักก็ได้เช่นกัน

ชาวมอญ มีประเพณีตามเทศกาล และคติความนิยมในพระพุทธศาสนาคล้ายกับคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ที่เด่นชัดเป็นที่รู้จักก็ได้แก่ประเพณีสงกรานต์ ที่มีการเล่นทอยสะบ้า รดน้ำสงกรานต์ แต่ชาวมอญ บางชั้นหมากจะมีประเพณีการนับถือผี ที่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันต่อๆ มาจนทุกวันนี้ด้วย ซึ่งเป็นที่รู้จักและเรียกกันว่า การไหว้ผีโรง หรือ

ผีโรงใหญ่ นอกเหนือจากการไหว้ผีเรือนซึ่งอยู่ที่เสาเอกของเรือนเจ้าของบ้าน จะผูกผ้าแดงไว้ หรืออาจมีหิ้งวางหีบผ้าไว้และจะเซ่นไหว้ผีเรือนได้ทุกโอกาส เช่น เมื่อจะแกงไก่อรับประทานกันในครอบครัวก็ต้องตัดหัวไก่อมาเซ่นสังเวศ ผีเรือนก่อน ในโอกาสวันพระ หรือจะไปทำบุญที่วัดก็จะไหว้ผีเรือนก่อน เป็นต้นเพราะเชื่อว่าหากไม่เคารพผีเรือนจะทำให้เกิดความเดือดร้อน คนในครอบครัวอาจเจ็บป่วยได้แต่การไหว้ผีโรงหรือผีโรงใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นผีประจำตระกูล จะอยู่ที่บ้านของผู้ที่เป็นหัวหน้าประจำตระกูลโดยจะต้องเป็นเพศชายที่มีอาวุโสสูงและมีผ้าผีเป็นสัญลักษณ์ของผีโรงเก็บรักษาไว้ที่บ้านต้นตระกูล ผ้าจะทำจากผ้าแดงขนาดไม่จำกัด ปกติจะมีขนาดเท่าผ้าขาวม้าและหากผ้ามีตำหนิจะต้องหามาเปลี่ยนใหม่

นอกจากนี้ของใช้ของผีโรงก็มีบ้าง อาทิ ผ้าขาวม้า เสื้อ ดาบ รวมใส่พานตั้งอยู่บนหิ้ง หากผู้ที่เป็นหัวหน้าประจำตระกูลตาย ผู้ที่อาวุโสรองลงมา จะต้องรับช่วงเลี้ยงผีโรงต่อแทนซึ่งถือว่าเป็นเกียรติยศและเป็นความภาคภูมิใจของผู้ดำรงตำแหน่งมากผู้เป็นหัวหน้าประจำตระกูลจะกำหนดวันเลี้ยงผีโรง ๓-๔ ปีต่อครั้ง(องค์ บรรจุน, ๒๕๕๑) หรือทุกปีก็ได้ อาจกำหนดในเดือนหก หรือราวเดือนเมษายน-พฤษภาคม ถือเป็นพิธีกรรมที่สำคัญ ผู้อยู่ในตระกูลทุกคนโดยเฉพาะผู้ชายต้องมาร่วมทำพิธี มีการรำผีโรง ถ้าหากตระกูลใดไม่มีพิธีเลี้ยงผีโรง เชื่อว่าอาจเจ็บป่วยหรือประสบโชคร้ายได้

จะเห็นได้ว่า แม้คนลพบุรีจะได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่มีความหลากหลายด้วยผู้คนที่มีความเป็นมาที่อาจจะแตกต่างกัน และได้แสดงออกมาด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย ตลอดจนความเชื่อ แต่กลับเป็นจุดเด่นที่มีคุณค่า น่าสนใจ น่าชื่นชม นำมาซึ่งความภาคภูมิใจของผู้ที่ได้ชื่อว่าคนลพบุรีทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งมากกว่าเป็นความรู้สึกรัดแค้น แยกแยะที่อาจจะพบจาก

ที่อื่นๆ คนลพบุรี จึงเป็นตัวอย่างที่น่าศึกษาของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่มีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมจนสามารถนำไปสู่การพัฒนาของกลุ่มคนลพบุรีต่างๆ เหล่านี้ให้มีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงในการดำรงวิถีชีวิตของกลุ่มวัฒนธรรมของตน ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจที่จะดำรงเอกลักษณ์ในชาติพันธุ์ให้คงอยู่ต่อไปในที่สุด

หนังสืออ้างอิง

- จารุวรรณ พุ่มพฤกษ์. (๒๕๓๖). **กลุ่มชาติพันธุ์ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช**. ลพบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรี.
- ชัชวาลย์ สุคันธวิภาติ. (๒๕๓๖). **กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลพบุรี**. (เอกสารอัดสำเนา).
- พระครูเมตตานุกาสน์. (๒๕๒๑). **ไทยพวน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิญญูญาณ.
- ภูธร ภูมะธน. (๒๕๔๐). **มอญบางชั้นหมาก**. ลพบุรี: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- _____. (๒๕๔๒). **มรดกวัฒนธรรมไทยเบิ่งลุ่มแม่น้ำป่าสัก (พิมพ์ครั้งที่ ๒)**. กรุงเทพฯ: พี. เอ. ลิฟวิ่ง.
- สนั่น มีสัถย์ธรรมและธีระภัทร ประสบสุข. (๒๕๒๗). **ไทยพวน เล่ม ๒**. ลพบุรี: สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านหมี่.
- องค์ บรรจุน. (๒๕๕๑, กรกฎาคม ๑๓). **มอญบางชั้นหมาก [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก: http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=50&main_menu_id=2

สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการทบทวนวรรณกรรม สำหรับงานวิจัย

ศรีสุภา นาคธน*

การทำวิจัยต้องใช้สารสนเทศจำนวนมากและหลากหลาย ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ ดังนั้นผู้ที่ทำงานวิจัยจำเป็นต้องทราบว่า จะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการจากที่ใด ซึ่งแหล่งสารสนเทศที่ผู้วิจัยสามารถติดตามสารสนเทศได้นั้นมีเป็นจำนวนมาก ทั้งแหล่งสารสนเทศบุคคล หน่วยงานและสถาบันวิชาการ องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ สถาบันบริการสารสนเทศ (เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ) สื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น สารสนเทศที่จำเป็นที่ต้องกล่าวถึงในงานวิจัย คือ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่มีผู้ทำมาก่อน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในปัจจุบัน คือ ทำให้ได้กรอบแนวคิดที่เป็น

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

พื้นฐานของงานวิจัยที่ต้องการศึกษา การกล่าวถึงงานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้วหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียกว่า การทบทวนวรรณกรรม นั่นเอง

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) มีความสำคัญต่อการได้ผลงานวิจัยที่ดี เพราะเป็นขั้นตอนที่จะบอกให้ทราบว่าผู้ที่ทำการวิจัยในเรื่องนั้นๆ มีความรอบรู้ในปัญหาที่ตนทำการวิจัยและได้ศึกษาค้นคว้ามาอย่างน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจะได้แนวความคิดและวิธีการสำหรับงานวิจัยของตนเอง รวมทั้งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้งานวิจัยที่สร้างขึ้น

๑. ความหมายของการทบทวนวรรณกรรม

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (๒๕๔๔, หน้า ๔๙-๕๐) ให้ความหมายไว้ว่า การทบทวนวรรณกรรม หมายถึง การศึกษาค้นคว้ารวบรวมและประมวลผลงานทางวิชาการ เช่น ผลงานวิจัย บทความทางเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือประเด็นที่ทำการวิจัย เพื่อประเมินประเด็นแนวความคิด ระเบียบวิธีการวิจัย ข้อสรุป ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัยหรือเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นของปัญหาการวิจัยก่อนลงมือทำการวิจัยของตนเอง และในบางครั้งอาจมีการทบทวนเพิ่มเติมหลังจากที่ได้ลงมือทำไปบ้างแล้ว

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (๒๕๔๖, หน้า ๘๕) กล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรม คือ การดำเนินการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปข้อมูลประเด็นต่างๆ อย่างเป็นระบบและนำข้อมูลมาพัฒนามุมมองประเด็นคำถามหรือข้อสันนิษฐานของการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด (๒๕๔๙, หน้า ๒๒) กล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรมเปรียบเสมือนการฆ่าแหล่งงานวิจัยก่อนๆ เพื่อตรวจสอบเกณฑ์การวิเคราะห์ต่างๆ ให้เห็นแนวทาง เกิดความคิดในการวางแผน สร้างเกณฑ์ และสร้างความสัมพันธ์ของเกณฑ์ย่อยๆ ในงานที่จะทำต่อไปในอนาคต

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การทบทวนวรรณกรรม หมายถึง การศึกษาค้นคว้า รวบรวมและประมวลผลงานทางวิชาการ เช่น ผลงานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการ และตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือประเด็นที่ทำการวิจัยอันจะทำให้ได้แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย ข้อสรุป และเป็นการสำรวจให้แน่ใจว่าไม่ได้ทำวิจัยซ้ำกับผู้อื่น

การทบทวนวรรณกรรมจะช่วยให้ผู้วิจัยทราบเรื่องราวดังกล่าวเคยมีผู้อื่นศึกษาทำการวิจัยมาแล้วอย่างไรและมีพัฒนาการมาอย่างไร การทบทวนวรรณกรรมต้องทบทวนตั้งแต่เริ่มแรก คือ ตั้งแต่การเลือกหัวข้อวิจัย จนกระทั่งการเขียนในส่วนสุดท้ายคือการอภิปรายผล การทบทวนวรรณกรรมควรอ่านจากต้นฉบับจริงของงาน ไม่ควรคัดลอกจากงานวิจัยของคนอื่นเพราะอาจมีการอ้างอิงที่ผิดพลาดทำให้ผลการวิจัยที่ได้ขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งในการทบทวนวรรณกรรมต้องการความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาที่อ่านได้ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการตั้งกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

๒. ประโยชน์ของการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมมีประโยชน์ต่อการวิจัย คือ

๒.๑ ช่วยให้ผู้วิจัยรวบรวมแนวความคิดในการตั้งปัญหาวิจัยที่กำลังทำว่าต้องการศึกษาในประเด็นใด เพื่อจะได้ทราบแนวทางที่ชัดเจนในการศึกษา

๒.๒ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจำกัดขอบเขตของเรื่องที่ศึกษามองปัญหาการวิจัยได้ชัดเจน ทำให้ปัญหาการวิจัยรัดกุม และการวิจัยประสบผลสำเร็จ

๒.๓ ช่วยให้ทราบว่ามีงานวิจัยอะไรบ้างซึ่งมีผู้ที่เคยศึกษาแล้วและเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยที่ต้องการทำ ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจมากขึ้น

๒.๔ ช่วยให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้ในข้อเท็จจริงเป็นที่ยอมรับ เกิดแนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการวิจัย

๒.๕ ช่วยให้ทราบรายละเอียดในเรื่องวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการทำวิจัย เช่น เป็นวิจัยแบบใด ประชากรคืออะไร กลุ่มตัวอย่างได้มาอย่างไร ใช้อะไรเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยที่ต้องการทำได้

๒.๖ ช่วยให้ทราบแหล่งข้อมูลที่อาจจะยังไม่เคยทราบมาก่อนที่สามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้

๒.๗ เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานการวิจัยและประเมินความเป็นไปได้ในการทำวิจัย

๒.๘ ช่วยให้ทราบถึงผู้เชี่ยวชาญการวิจัยในสาขานั้น ๆ ที่สามารถสืบค้นผลงานวิจัยหรือขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ได้

๒.๙ ช่วยในการอภิปรายผลการวิจัยว่าสอดคล้องกับงานวิจัยที่เคยมีการศึกษามาก่อนหรือนำผลงานวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มาสนับสนุนผลงานวิจัยที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ เกิดการเปรียบเทียบ การวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูลกับข้อสรุปจากงานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน หรือหากผลการค้นพบไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ก็สามารถอธิบายได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น โดยการนำผลจากงานวิจัยก่อนๆ มาช่วยในการอภิปราย

แหล่งสารสนเทศงานวิจัย

การทำงานวิจัยต้องใช้สารสนเทศหลายด้าน หลายลักษณะด้วยกัน นักวิจัยจึงจำเป็นต้องทราบว่าแหล่งสารสนเทศที่ตนต้องการได้จากที่ใด แหล่งสารสนเทศสำคัญสำหรับนักวิจัย (ครรรชิต มัลย์วงศ์, ๒๕๔๖) คือ

๑. แหล่งสารสนเทศส่วนตัว นักวิจัยส่วนใหญ่มักจะเป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพ ซึ่งสมาคมทางวิชาชีพจะมีการจัดพิมพ์วารสารวิชาการที่เชื่อถือได้และจัดส่งให้สมาชิกของสมาคม รวมทั้งมีการจัดการประชุมทางวิชาการ และจัดพิมพ์เอกสารประกอบการประชุมออกมาเผยแพร่ด้วย ดังนั้นนักวิจัยจึงมักจะมีวารสารหรือเอกสารประกอบการประชุมในด้านที่สนใจเป็นจำนวนมากที่สามารถใช้ในการทำวิจัยได้

๒. ห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ สถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาที่ส่งเสริมงานวิจัย จำเป็นจะต้องมีห้องสมุดที่สะสมสารสนเทศไว้เป็นจำนวนมากและควรจัดทำให้ครบในสาขาที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของนักวิจัยก็จำเป็นต้องทราบถึงเทคนิคที่จะสืบค้นหาสารสนเทศที่ต้องการให้ได้จากสารสนเทศที่ห้องสมุดสะสมไว้

๓. ศูนย์สารสนเทศ สถาบันบางแห่งต้องการช่วยเหลือนักวิจัยจึงจัดตั้งศูนย์สารสนเทศขึ้น เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทความวิชาการ หนังสือรายงานวิจัย และเอกสารอื่นๆ ที่มีผู้จัดทำไว้แล้วนำมาทำบทคัดย่อและดัชนีบทความขึ้นพิมพ์เผยแพร่ ศูนย์สารสนเทศอาจจะมีบริการที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป บางแห่งอาจจะให้บริการจัดทำดัชนีเผยแพร่อย่างเดียว แต่บางแห่งอาจจะช่วยค้นหาบทความและจัดทำสำเนาบทความให้แก่ผู้ใช้บริการด้วย ศูนย์สารสนเทศหลายแห่งตั้งขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดในสถาบัน เช่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย มีการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศ

ทางด้านวิศวกรรมธรณีเทคนิค พลังงานคือนรูป สิ่งแวดล้อม และเฟอโรซีเมนต์ หรือมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศเพื่อรวบรวมข่าว บทความ และหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสาน สถาบันบางแห่งอาจจัดตั้ง ศูนย์สารสนเทศขึ้นเป็นหน่วยงานต่างหากก็ได้ เช่น ศูนย์บริการสารสนเทศ ทางเทคโนโลยี (Technical Information Access Center -TIAC) เป็นต้น

๔. ศูนย์บริการสารสนเทศแบบซีดีรอมและแบบออนไลน์ ศูนย์บริการประเภทนี้มีวิวัฒนาการมาจากศูนย์สารสนเทศ คือ เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้ามากขึ้น จึงมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็น เครื่องมือให้บริการสารสนเทศแทนการพิมพ์ลงบนกระดาษ เพราะสามารถ ให้บริการได้รวดเร็วทันกับความต้องการ ผู้ผลิตสารสนเทศจึงมีการพัฒนา จัดทำเป็นซีดีรอมสำหรับส่งทางไปรษณีย์ไปให้ผู้ขอใช้บริการ ซึ่งส่วนใหญ่คือ ห้องสมุดต่างๆ รวมทั้งการจัดบริการออนไลน์ให้ห้องสมุดต่างๆ ได้ใช้ คอมพิวเตอร์ค้นหาบทความหรือสารสนเทศในฐานข้อมูลที่ได้จัดทำขึ้น สารสนเทศที่บรรจุในซีดีรอมนั้น มีทั้งแบบที่เป็นดัชนีหรือแบบที่มีต้นฉบับเต็ม ด้วย (full text) อย่างไรก็ตามการใช้ซีดีรอมนั้นมีปัญหาในเรื่องความสมบูรณ์ และทันสมัยของเนื้อหา ดังนั้นนักวิจัยหลายคนจึงนิยมใช้การสืบค้นสารสนเทศ แบบออนไลน์มากกว่าแม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็ตาม

๕. อินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งสารสนเทศที่ใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจาก หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างจัดทำข้อมูลออกมา ประชาสัมพันธ์เผยแพร่จำนวนมาก นอกจากนั้นยังนำบทความวิชาการออก เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตด้วย แต่มีหน่วยงานและสถาบันหลายแห่งไม่ได้เปิด ให้อ่านทั่วไป ดังนั้นผู้สนใจอ่านจะต้องเสียเงินค่าสมาชิกเพื่อจะได้รหัสผ่าน สำหรับเปิดเพิ่มข้อมูลบทความวิชาการ การที่ระบบอินเทอร์เน็ตมีข้อมูล ข่าวสารจำนวนมากทำให้สะดวกแก่นักวิจัยในการสืบค้นสารสนเทศ แต่ก็มีข้อ

ที่นักวิจัยต้องระมัดระวัง คือ ในวงวิชาการยังไม่เชื่อถือบทความหรือข่าวสารที่ได้รับผ่านอินเทอร์เน็ตมากนัก เพราะสิ่งที่นำออกมาเผยแพร่ที่น่าจะยังไม่ได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งหากไม่พิจารณาให้ดีอาจทำให้งานวิจัยเสียหายได้

การประเมินสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต

จากการที่หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ก็จัดทำข้อมูลเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ออกเผยแพร่ รวมทั้งนำเสนอผลงานทางวิชาการ ผลงานการวิจัย ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และปัจจุบันที่ได้รับความนิยมอย่างมาก คือ การเผยแพร่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากความสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และระยะทาง ทำให้การสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับงานวิจัยสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดตามหาตัวเล่มฉบับที่เป็นสิ่งพิมพ์ เนื่องจากการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยมีการเสนอเนื้อหาในรูปแบบบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขปและเสนอเนื้อหาในรูปแบบเนื้อหาเต็ม รวมทั้งยินยอมให้มีการถ่ายโอนเนื้อหาฉบับเต็มไว้ใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ดังนั้นผู้ที่ทำการวิจัยควรมีความรู้เกี่ยวกับเว็บไซต์ที่ให้บริการสารสนเทศประเภทนี้ และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

สารสนเทศที่สืบค้นได้จากเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต จำเป็นต้องมีการประเมินก่อนนำมาใช้งาน เพราะสารสนเทศที่ปรากฏบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ต้องผ่านการพิจารณาตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนการเผยแพร่ จึงต้องใช้อย่างระมัดระวังโดยเฉพาะในเรื่องของความถูกต้อง ซึ่งต่างจากการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด เพราะมีการพิจารณาคัดเลือกจากบรรณารักษ์ คณาจารย์ นักวิชาการ และก่อนการจัดพิมพ์ก็ต้อง

ผ่านคณะกรรมการหรือคณะบรรณาธิการของสำนักพิมพ์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้สารสนเทศที่มีประโยชน์และตรงกับความต้องการในการใช้งาน โดยเฉพาะในการรวบรวมสารสนเทศเพื่อการวิจัย เพราะง่ายต่อการนำเสนอ ค่าใช้จ่ายน้อยหรือบางครั้งไม่มีค่าใช้จ่าย ทำให้บางครั้งปราศจากความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการขาดจรรยาบรรณของผู้นำเสนอ อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสารสนเทศที่ดีในด้านความเร็วของการสืบค้นสิ่งที่ต้องการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสืบค้นสิ่งที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่นและมีการเชื่อมโยงไปยังเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบไฮเปอร์เท็กซ์ ดังนั้นจึงควรประเมินอย่างรอบคอบ ทั้งด้านผู้เขียน เวลา ความถูกต้องของสารสนเทศที่นำเสนอ สารสนเทศที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตง่ายต่อการทำสำเนาโดยไม่ต้องได้รับอนุญาต รวมทั้งมีข้อผิดพลาดทั้งจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ สารสนเทศที่นำเสนอก็ไม่มีผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการตรวจสอบ แม้กระทั่งในเว็บไซต์ของหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยหรือห้องสมุด บางครั้งไม่มีการตรวจสอบทำให้มีข้อผิดพลาดได้ ดังนั้นการใช้สารสนเทศจากเว็บไซต์ โดยเฉพาะเพื่อการวิจัย จะต้องประเมินและพิจารณาอย่างรอบคอบ

๑. หลักทั่วไปในการประเมิน

สารสนเทศจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีหลักทั่วไปในการประเมินดังนี้

๑.๑ ขอบเขต (scope) พิจารณาถึงเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในเว็บไซต์เกี่ยวกับ สาขาวิชา ระยะเวลาของเหตุการณ์หรือเนื้อหา รูปแบบหรือประเภทของวัสดุสารสนเทศที่ครอบคลุม การพิจารณาถึงขอบเขตอาจพิจารณาได้จากบทนำ หรือวัตถุประสงค์ รวมทั้งสามารถพิจารณาได้จากหัวข้อเรื่องที่ครอบคลุม รายละเอียดของเนื้อหาที่ลึกลงไป และระยะเวลาที่ครอบคลุม เป็นต้น

๑.๒ เนื้อหาสารสนเทศที่ให้ (content) พิจารณาในด้านเป็นข้อเท็จจริงหรือการแสดงความคิดเห็น เป็นเว็บไซต์ที่ให้สารสนเทศที่เป็นข้อมูลที่แท้จริงหรือเป็นการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง บางเว็บไซต์จะมีสารสนเทศที่สามารถใช้ประโยชน์ได้และมีการเชื่อมโยงไปยังแหล่งสารสนเทศหรือเว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ การเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นนี้บางครั้งก็ไม่มีประโยชน์สำหรับผู้ใช้บางคน เนื่องจากไม่ได้ให้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการหรือบางครั้งได้เฉพาะสาระสังเขปเท่านั้น ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้น้อย การพิจารณาถึงเนื้อหาสารสนเทศควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ร่วมด้วย คือ

๑.๒.๑ ความถูกต้อง (accuracy) ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบกับแหล่งอื่น ๆ หรือจากความรู้ของผู้สืบค้นที่มีหรือเชี่ยวชาญ ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตกลายเป็นเครื่องมือด้านการตลาดและการโฆษณา ทำให้มีการเสนอสารสนเทศที่เกินจริงบ้าง

๑.๒.๒ ความน่าเชื่อถือ (authority) สารสนเทศหรือเว็บไซต์นั้นจัดทำโดยบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับหรือมีใครให้การสนับสนุนบ้าง ผู้เขียนมีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นหรือไม่ มีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่ สามารถตรวจสอบได้ ผู้จัดทำได้ให้ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ไว้หรือไม่

๑.๒.๓ ความเป็นปัจจุบัน (currency) ระยะเวลาของการปรับปรุง แก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อมูลบ่อยเพียงใด โดยพิจารณาจากวันที่ระบุไว้ของการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมข้อมูล

๑.๒.๔ ความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร (uniqueness) สารสนเทศที่ได้มีอะไรที่เด่นกว่าสารสนเทศที่สืบค้นได้จากสารสนเทศประเภทอื่นหรือจากเว็บไซต์อื่น เช่น ซีดีรอม สิ่งพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญมาก สารสนเทศที่สืบค้นได้อาจจะมีความเหมือนกับสารสนเทศ

ที่ได้จากแหล่งอื่นๆ ในส่วนข้อมูลที่เป็นพื้นฐาน แต่ควรจะมีข้อที่เด่นกว่า เช่น มีเนื้อหาเพิ่มเติมหรือใหม่กว่าในรูปแบบสิ่งพิมพ์หรือซีดีรอม รวมทั้งความซ้ำซ้อนของข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ บางเว็บไซต์อาจไม่มีรายละเอียดที่ต้องการเพียงพอ ดังนั้นจึงควรดูจากเว็บไซต์อื่นๆ ร่วมด้วย

๑.๒.๕ การเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นๆ (links made to other resources) การเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นจะช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับเว็บไซต์ที่เลือกใช้ ถ้ามีการปรับปรุงหรือติดตามความเคลื่อนไหวของเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไว้อย่างสม่ำเสมอและสามารถใช้งานได้ รวมทั้งเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่มีประโยชน์และเกี่ยวข้อง

๑.๒.๖ คุณภาพของการเขียน (quality of writing) สารสนเทศที่เป็นหัวใจสำคัญของอินเทอร์เน็ต คือ การเชื่อมโยงและการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบมัลติมีเดีย อย่างไรก็ตามสารสนเทศจำนวนมากในอินเทอร์เน็ตยังคงเป็นข้อความ (text) ซึ่งในลักษณะของข้อความนี้ การเขียนที่มีคุณภาพ คือ การใช้ภาษาที่ดี ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ มีความสละสลวย จะมีส่วนช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจตรงกันได้

๑.๓ การออกแบบการนำเสนอ (graphic and multimedia design) ความน่าสนใจของสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตขึ้นอยู่กับ การออกแบบ ซึ่งควรมีทั้งภาพ เสียง ตัวอักษร และเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ จะทำให้ได้รับความสนใจมากขึ้น

๑.๔ เป้าหมาย (purpose) คือ เป้าหมายในการนำเสนอสารสนเทศเพื่ออะไร ต้องระบุให้ชัดเจน ต้องการนำเสนอให้กับใครที่จะเป็นผู้ใช้สารสนเทศ เช่น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา บุคคลทั่วไป นักเรียน หรือนักศึกษา เป็นต้น

๑.๕ บทวิจารณ์ (reviews) พิจารณาจากการวิจารณ์ของบุคคลอื่นๆ ที่มีต่อเว็บไซต์นั้นๆ ว่ามีอย่างไรบ้าง เหมาะสมหรือไม่ หรือมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

๑.๖ ความสามารถในการทำงาน (work ability) เว็บไซต์มีความสะดวกและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สืบค้นได้สารสนเทศที่แตกต่างจากสารสนเทศในรูปแบบสิ่งพิมพ์หรือไม่ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก

๑.๖.๑ ความง่ายต่อการใช้งาน (user friendliness) พิจารณาจากขณะใช้งาน เช่น มีคำสั่งในการใช้ที่ชัดเจนช่วยให้ได้สารสนเทศตามที่ต้องการ มีเมนูช่วยสืบค้น การแสดงผลหน้าจอที่ง่ายต่อการอ่าน เป็นต้น

๑.๖.๒ ความต้องการด้านสภาวะแวดล้อมของระบบคอมพิวเตอร์ (required computing environment) สารสนเทศในเว็บไซต์สามารถเข้าใช้ได้โดยอุปกรณ์และซอฟต์แวร์ตามมาตรฐานที่มีอยู่หรือไม่ หรือต้องการซอฟต์แวร์พิเศษในการเข้าถึง ต้องมีรหัสผ่านหรือไม่ ซอฟต์แวร์บางตัวที่ใช้ก็ก่อให้เกิดปัญหาในการเข้าถึง ดังนั้นจึงควรมีการทดสอบการใช้งานก่อน

๑.๖.๓ การสืบค้น (searching) พิจารณาจากวิธีการในการสืบค้นสารสนเทศที่ต้องการ มีการจัดทำเครื่องมือการสืบค้นที่อำนวยความสะดวกในการสืบค้นหรือไม่ และมีเครื่องมือช่วยค้นรูปแบบใดบ้าง

๑.๖.๔ ความสามารถในการเรียกดูและระบบการจัดเก็บ (brows ability and organization) สารสนเทศที่จัดเก็บไว้ให้บริการมีระบบการจัดเก็บที่อำนวยความสะดวกในการสืบค้นหรือไม่ มีระบบการจัดเก็บที่เหมาะสม เช่น สามารถเรียกดูทั่วไปได้ตามลำดับอักษร หรือตามลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ เป็นต้น

๑.๖.๕ การติดต่อ (connectivity) ผู้ใช้สามารถติดต่อกับเว็บไซต์โดยอุปกรณ์และซอฟต์แวร์พื้นฐานได้หรือไม่หรือต้องใช้ซอฟต์แวร์

พิเศษ ต้องการรหัสผ่าน หรือการเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ง่ายหรือไม่ เข้าถึงได้บ่อยครั้งเพียงใด หรือเกิดความล้มเหลวบ่อยๆ ในการเข้าถึง มีเว็บไซต์ที่ให้สารสนเทศคล้ายคลึงกันหรือไม่ มีการเข้าถึงได้รวดเร็วหรือช้าเพียงใด

๑.๖.๖ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น (cost) ปัจจุบันสารสนเทศที่สืบค้นได้จากอินเทอร์เน็ตส่วนมากจะให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการติดต่อเพื่อการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและค่าใช้จ่ายในการใช้สารสนเทศที่มีอยู่ในแหล่งสารสนเทศ เช่น การใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ของห้องสมุด ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ต้องคิดจากผู้ใช้บริการ

๒. การประเมินเว็บไซต์

การประเมินที่กล่าวถึงแล้วนั้น ใช้สำหรับประเมินสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป ซึ่งในเว็บไซต์แต่ละเว็บไซต์ก็ยังมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาออกเหนือจากสิ่งที่กล่าวถึงแล้ว ในการประเมินเว็บไซต์มีสิ่งที่จะต้องถามผู้สืบค้นหรือผู้ต้องการใช้สารสนเทศเสมอ เช่น สารสนเทศที่เสนอมีผู้แต่งหรือไม่ ความน่าเชื่อถือของผู้แต่งสามารถประเมินได้หรือไม่ ซึ่งถ้าประเมินแล้วขาดความน่าเชื่อถือสารสนเทศที่ได้ก็อาจไม่เหมาะสมต่อการนำมาใช้งาน นอกจากนี้ต้องพิจารณาถึงผู้ให้การสนับสนุนในการจัดทำเว็บไซต์ พิจารณาได้จากข้อมูลที่ให้ไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเว็บไซต์ (About us) หรือข้อมูลที่คล้ายคลึงกันว่ามีความน่าเชื่อถือหรือเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปหรือไม่ เว็บไซต์นั้นเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เป็นในเชิงลบ มีความลำเอียงหรือไม่ พยายามเสนอขายสินค้าหรือไม่ มีการระบุวัน เดือน ปี ในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุดหรือไม่ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

๓. หลักในการพิจารณาผลการสืบค้นที่ได้

๓.๑ พิจารณาที่ URL

๓.๑.๑ ก่อนที่จะออกจากรายการที่สืบค้นได้หรือตัดสินใจเลือกเว็บไซต์ใด ให้พิจารณา URL อื่นๆ ด้วย เพราะอาจมีสารสนเทศที่ตรงกับที่ต้องการ

๓.๑.๒ เมื่อตัดสินใจเลือกเว็บไซต์ที่คิดว่าตรงกับที่ต้องการมากที่สุดแล้ว พิจารณาเกี่ยวกับ

๑) ผู้รับผิดชอบในการสร้างเว็บเพจ โดยพิจารณาที่ URL ดูชื่อผู้สร้าง จำนวนผู้ใช้ เป็นเว็บทางการหรือไม่ โดยดูจากกลุ่มชื่อโดเมน เช่น .com ซึ่งเว็บไซต์ที่สร้างโดยบุคคลทั่วไปเชื่อว่าไม่มีคุณภาพเสมอไป แต่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ

๒) พิจารณาชื่อโดเมนว่าอยู่ในกลุ่มใด เช่น สถาบันการศึกษา (.edu) หน่วยงานไม่หวังผลกำไร (.org) หน่วยงานทางการค้า (.com) หน่วยงานรัฐบาล (.gov) เป็นต้น

๓) หน่วยงานที่เป็นผู้จัดทำตามที่ระบุไว้ นั้นมีอยู่จริงหรือไม่ พิจารณาว่า หน่วยงานใดจัดทำหรือเป็นเจ้าของคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) ปกติจะพิจารณาได้จากชื่อที่เป็นส่วนแรกของ URL ที่อยู่ต่อจาก http://www.../ เช่น http://www.chula.ac.th/ ซึ่งแม่ข่าย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๒ พิจารณาขอบเขตเนื้อหาโดยรวมของเว็บไซต์

๓.๒.๑ ดูจากหัวข้อเกี่ยวกับเว็บไซต์ เช่น "about us," "home," "biography", and "credits" จะบอกถึงความเป็นมาในการสร้างวัตถุประสงค์ เป็นต้น ที่อยู่ที่สามารถติดต่อกลับได้มีหรือไม่ และทดลองติดต่อกลับไปเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม

๓.๒.๒ ความทันสมัยของสารสนเทศ พิจารณา วัน

เดือน ปี ที่จัดทำ ความถี่ในการปรับปรุงข้อมูล หรือ วัน เดือน ปี ที่ปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด และพยายามหลีกเลี่ยงการใช้เว็บไซต์ที่ไม่มีภาระบุ วัน เดือน ปี ที่ปรับปรุงข้อมูล หรือไม่บอกเกี่ยวกับผู้จัดทำ เพื่อพิจารณาความทันสมัยและความเป็นปัจจุบันที่สุด และการแสดงว่ายังมีผู้รับผิดชอบอยู่ บางครั้งความทันสมัยในการการปรับปรุงข้อมูลขึ้นอยู่กับความต้องการข้อมูลของผู้สืบค้นด้วย บางเรื่องต้องการข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด บางเรื่องก็ต้องการข้อมูลที่มีความใกล้เคียงกับช่วงเวลาที่เกิดขึ้นของเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วระยะเวลาหนึ่งก็ได้ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

๓.๒.๓ ผู้เขียนมีความรู้ในเรื่องที่เขียนหรือไม่ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปหรือไม่ โดยพิจารณาด้านการศึกษา ความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถดูจากข้อมูลที่ให้ไว้เกี่ยวกับผู้เขียนหรือจากเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ บทความวารสาร เป็นต้น

๓.๓ พิจารณาเนื้อหาและคุณภาพของสารสนเทศ

๓.๓.๑ พิจารณาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง การเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาถึงเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงด้วย โดยพิจารณาเกี่ยวกับว่าเป็นงานประเภทใด สารสนเทศที่เสนอเป็นด้านวิชาการหรือการเสนอความคิดเห็นโดยปราศจากอคติหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งจะสามารถใช้เป็นข้อมูลในการนำไปเปรียบเทียบกับเว็บไซต์อื่นๆ ที่สืบค้นได้พร้อมๆ กัน

๓.๓.๒ มีการทำเชิงอรรถหรือการเชื่อมโยงไปยังเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาอย่างรอบคอบโดยพิจารณาเกี่ยวกับประเภทของเอกสารหรือเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไว้ว่าเนื้อหาเป็นด้านบันเทิงหรือวิชาการ เป็นต้น

๓.๓.๓ พิจารณาผู้จัดทำ กรณีถ้าเป็นการนำบทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาเสนอใหม่ ควรมีที่มาจากสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์ต้นฉบับที่เป็นในรูปแบบสิ่งพิมพ์และมีการขออนุญาตยินยอมให้นำมาจัดทำได้ในรูปแบบเว็บไซต์ โดยสามารถพิจารณาจากการบอกถึงการมีลิขสิทธิ์ที่ปรากฏอยู่ด้านล่างของเว็บเพจหรือหน้าเอกสาร

๓.๔ พิจารณาสารสนเทศที่นำเสนอ

๓.๔.๑ พิจารณาจากเว็บไซต์ที่เชื่อมโยง ดูขอบเขตของเนื้อหา

๓.๔.๒ พิจารณาจากสาระบบเรื่องหรือตรรกะที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเว็บไซต์ว่าเสนอเนื้อหาและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง โดยลองเลือกเข้าไปดูรายละเอียดของสาระบบเรื่องแต่ละหัวข้อ และดูความน่าเชื่อถือตามที่ได้เสนอไปแล้ว เช่น ผู้เขียน ผู้จัดพิมพ์ เป็นต้น

๓.๔.๓ พิจารณาผู้เขียน โดยสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เขียนจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการพิจารณา

๓.๕ ข้อพิจารณาอื่นๆ

๓.๕.๑ ข้อบกพร่องที่พบจากเว็บไซต์หรือถ้ามีข้อสงสัย ควรสอบถามความคิดเห็นจากผู้อื่นๆ เพื่อขอความช่วยเหลือ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอนบรรณารักษ์บริการตอบคำถามที่คุ้นเคยกับการใช้บริการ เป็นต้น

๓.๕.๒ ผลดีผลเสียที่ได้รับจากเว็บไซต์ เป็นเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลไม่ถูกต้องหรืออาจมีสิ่งที่ไม่ถูกต้องที่ปรากฏอยู่โดยไม่ตั้งใจ เช่น ข้อกล่าวหา โต้แย้ง ภาพล้อเลียน เรื่องตลกขบขัน เป็นต้น

๓.๕.๓ เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอสารสนเทศที่ตรงกับความ ต้องการในการทำวิจัยอย่างแท้จริงหรือไม่ และมีคุณภาพดีกว่าหรือ เทียบเท่าได้กับสื่อในรูปแบบสิ่งพิมพ์

๓.๕.๔ วัตถุประสงค์ในการจัดทำเว็บไซต์ พิจารณามี วัตถุประสงค์เพื่ออะไร เช่น ให้ความรู้ บันทึกลง โฆษณา โน้มน้าว ชวนเชื่อ เป็นต้น

๓.๕.๕ ควรพิจารณาเลือกใช้สารสนเทศจากเว็บไซต์ที่ จัดทำโดยหน่วยงานหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ทำวิจัยโดยตรงเป็น อันดับแรก

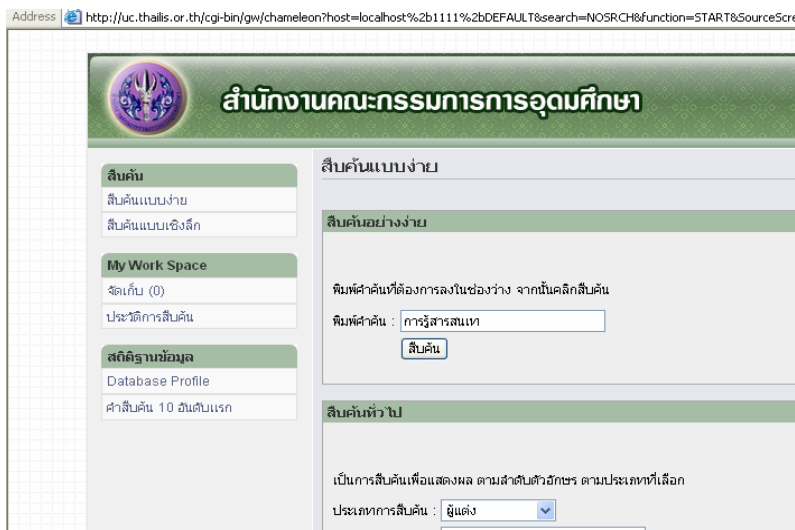
ฐานข้อมูลสารสนเทศที่สามารถสืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ตที่ควรรู้จัก

ฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ตและมีความสำคัญ ต่อการทำวิจัยมีเป็นจำนวนมากทั้งที่ให้สารสนเทศภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ ดังนั้นในบทความนี้จะขอแนะนำบางเว็บไซต์หรือบาง ฐานข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตของสารสนเทศที่สืบค้นได้ที่สามารถใช้ บริการได้สะดวก ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ส่วนเรื่องของเทคนิคการ สืบค้นในแต่ละฐานข้อมูลจะกล่าวถึงในโอกาสต่อไป เช่น

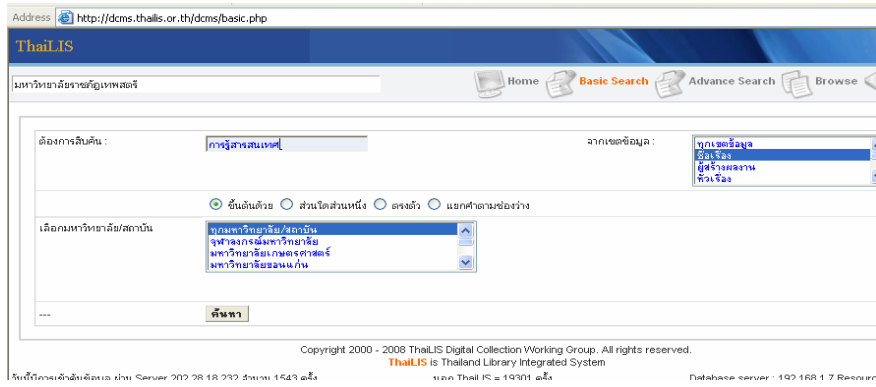
๑. ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (<http://library.tru.ac.th/>) รวบรวมรายการทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท ที่มีให้บริการในสำนักวิทย บริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในรูปแบบ รายการบรรณานุกรม

๒. ฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมไทย (<http://uc.thailis.or.th/>) ฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union Catalog) เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย (Thai Library Integrated System-ThaiLIS) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของไทย เพื่อพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โดยนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในงานห้องสมุดและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ พัฒนาฐานข้อมูลรายการบรรณานุกรม ก่อให้เกิดประโยชน์ในการยืมระหว่างห้องสมุด ลดการซ้ำซ้อนในการทำงาน อำนวยความสะดวกทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการ โดยมีห้องสมุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/สถาบันห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขล และห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมนี้ จัดเก็บรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศ

ของสื่อทุกประเภทที่มีในฐานข้อมูลของห้องสมุดที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกทุกแห่ง
 เข้าไว้

๓. โครงการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการจัดเก็บเอกสารฉบับเต็มในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (<http://dcms.thailis.or.th/dcms/basic.php>) โครงการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการจัดเก็บเอกสารฉบับเต็มในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Collection) เป็นกิจกรรมหนึ่งภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (Thailis) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาฐานข้อมูล จัดเก็บ และแสดงเอกสารฉบับเต็มพร้อมภาพ ของสารสนเทศประเภทวิทยานิพนธ์ งานวิจัยของห้องสมุดในประเทศบทความ ตลอดจนให้บริการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างห้องสมุด ซึ่งสามารถสืบค้นและเรียกดูเอกสารเนื้อหาเต็มได้

๔. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (<http://thesis.stks.or.th/>) เป็นฐานข้อมูลบรรณานุกรมและสาระสังเขปของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในประเทศไทย ประมาณ ๗๐,๐๐๐ ชื่อเรื่อง รับผิดชอบในการจัดทำโดยศูนย์บริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีให้บริการในรูปแบบซีดี-รอม ณ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ด้วย

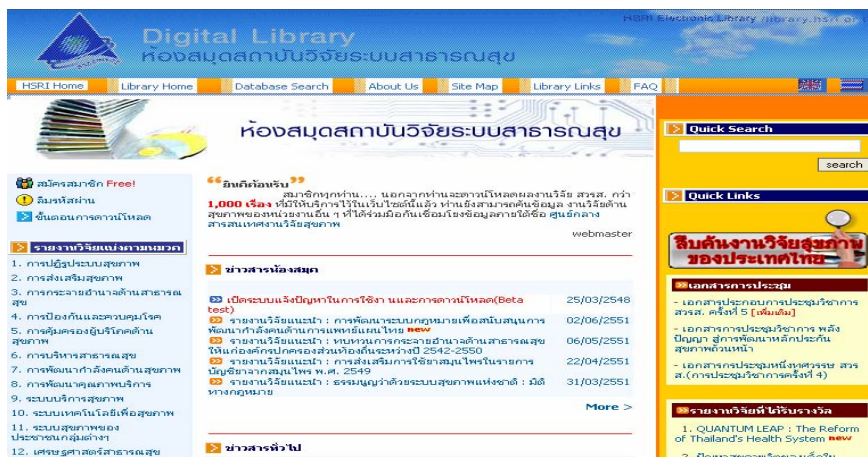

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนา
 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เมื่อวันที่ ๘-๙ มิถุนายน ๒๕๔๔ ณ ศูนย์
 ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าประเทศไทยควรมี
 แหล่งข้อมูลที่รวบรวมผลงานวิจัยของประเทศ เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน
 รวมทั้งให้บริการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

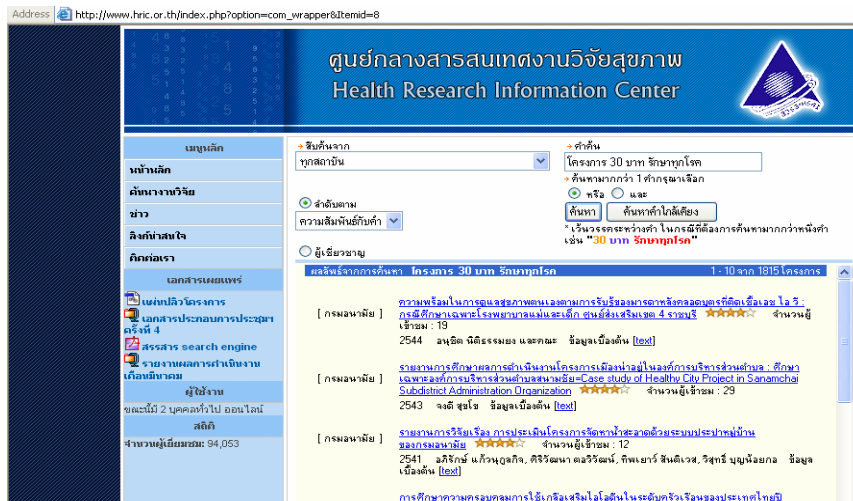
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติร่วมกับ
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และ
 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงจัดทำโครงการนำร่องระบบ
 ฐานข้อมูลงานวิจัยของแต่ละสถาบัน ซึ่งเผยแพร่แล้วทางอินเทอร์เน็ตให้
 สามารถบริการสืบค้นฐานข้อมูลต่างระบบได้จากจุดเดียว ดังนั้นสำนักงาน
 พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
 วิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 ได้ร่วมมือกันเริ่มบริการโครงการนำร่องสำหรับการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัย
 ของประเทศไทยทางอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่เดือน กันยายน ๒๕๔๔ โดยรวม
 งานวิจัยที่จัดทำในประเทศไทยมากกว่า ๘๐,๐๐๐ เรื่อง ประชาชนทั่วไป
 สามารถสืบค้นงานวิจัยได้สะดวกโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้
 สามารถนำผลการวิจัยสู่การประยุกต์เพื่อประโยชน์ด้านการผลิตทาง
 อุตสาหกรรมและนวัตกรรมเทคโนโลยี รัฐบาลสามารถติดตามผลพัฒนาด้าน
 การวิจัยและพัฒนาในทุกสาขาวิชาของประเทศ สามารถใช้ข้อมูลเพื่อการ
 บริหาร และกำหนดนโยบายของประเทศได้

๖. ห้องสมุดวิจัยระบบสาธารณสุขมูลฐาน (<http://library.hsri.or.th/th/index.php>) ห้องสมุดวิจัยระบบสาธารณสุขมูลฐานได้รวบรวมผลงานวิจัยด้านสุขภาพของหน่วยงานและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ให้บริการ สามารถสืบค้นข้อมูลได้ในรูปแบบเนื้อหาเต็ม

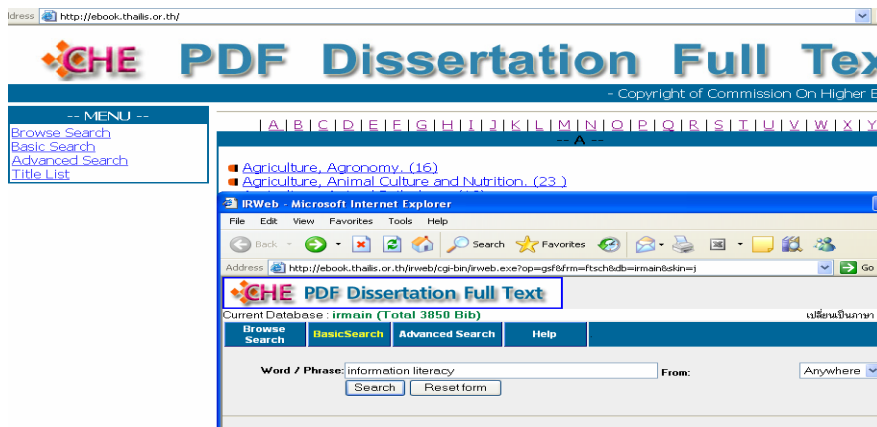

๗. ศูนย์กลางสารสนเทศงานวิจัยสุขภาพ (http://www.hric.or.th/index.php?option=com_wrapper&Itemid=๘) ศูนย์กลางสารสนเทศงานวิจัยสุขภาพ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศที่อยู่ในกำกับของมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข องค์กรวิจัยสุขภาพอื่นๆ และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข เพื่อเชื่อมโยงและรวมงานข้อมูลงานวิจัยด้านสุขภาพ เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ หลักประกันสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ยา เป็นต้น สามารถสืบค้นได้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

๘. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ (http://ebook.thailis.or.th/) รวบรวมวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอกฉบับเต็มที่ทำโดยคนไทยที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ทั้งจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ โดยนำมาจากฐานข้อมูล ProQuest Digital Dissertations ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือโครงการ ThaiLis-UniNet ได้คัดเลือกและจัดซื้อลิขสิทธิ์ วิทยานิพนธ์ฉบับเต็มใน

รูปแบบ PDF บางส่วน จำนวนทั้งสิ้น ๓,๘๕๐ ชื่อเรื่อง เพื่อให้บริการแก่สถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวน ๘๐ แห่ง ทั่วประเทศไทย

๘. ฐานข้อมูล ProQuest Digital Dissertation ของ UMI (<http://proquest.umi.com/>) เป็นฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ให้ข้อมูลบรรณานุกรม บทคัดย่อ และเนื้อหาเต็มของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ทั่วโลก กว่า ๑,๐๐๐ แห่ง ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๖๑ เป็นต้นมา ปัจจุบันมีข้อมูลมากกว่า ๒ ล้านรายการ โดยสามารถดูข้อมูลเฉพาะบรรณานุกรม ได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๖๑ ดูบรรณานุกรมพร้อมสาระสังเขป ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๑ และดูรายการบรรณานุกรม สาระสังเขป และเนื้อหา ๒๔ หน้าแรกได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๗-ปัจจุบัน

Address <http://proquest.umi.com/pdqweb?RQT=403&TS=1217836033&clientId=73601>

ProQuest

Basic **Advanced** Browse My Research [0 marked items](#)

Interface | English

Databases selected: Dissertations & Theses [Take our survey for a](#)

Advanced Search Tools: [Search Tips](#)

digital library Citation and abstract

AND Citation and abstract

AND Citation and abstract

[Add a row](#) | [Remove a row](#)

Date range:

- All dates
- Last 2 years
- Last 5 years
- Last 10 years
- Within this year...
- Before this year...
- After this year...
- Specific date range...

Copyright © 2008 ProQuest LLC. All rights reserved. [Terms and Conditions](#)

[Text-only interface](#)

๑๐. ฐานข้อมูล SpringerLink eBooks (<http://ebooks.springerlink.com/>) เป็นฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ให้บริการในระบบออนไลน์ จากสำนักพิมพ์ Springer-Verlag โดยรวบรวมหนังสือมากกว่า ๒,๐๐๐ รายชื่อ ครอบคลุมสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ วิศวกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ ชีวศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ แสดงเนื้อหาในรูปแบบ PDF สามารถดูผ่าน Acrobat Reader ได้

Address <http://www.springerlink.com/home/main.npx>

SpringerLink English

Welcome to SpringerLink!

SpringerLink is one of the world's leading interactive databases for high-quality STM journals, book series, books, reference works and the Online Archives Collection. SpringerLink is a powerful central access point for researchers and scientists.

Find content by keyword more options

Athens Authentication Point

Recognized as:

Thepsatri Rajabhat University (147-17-830)
4890 SpringerLink Thailand eJournal National Consortium (366-06-636)
Thailand eBook Consortium (613-47-050)

Welcome!

To use the personalized features of this site, please log in or register.
If you have forgotten your username or password, we can help.

Content type

- All (4,034,858)
- Publications (30,138)
- Journals (1,957)
- Book Series (960)
- Books (27,222)
- Reference Works (128)
- Protocols (16,600) **NEW**

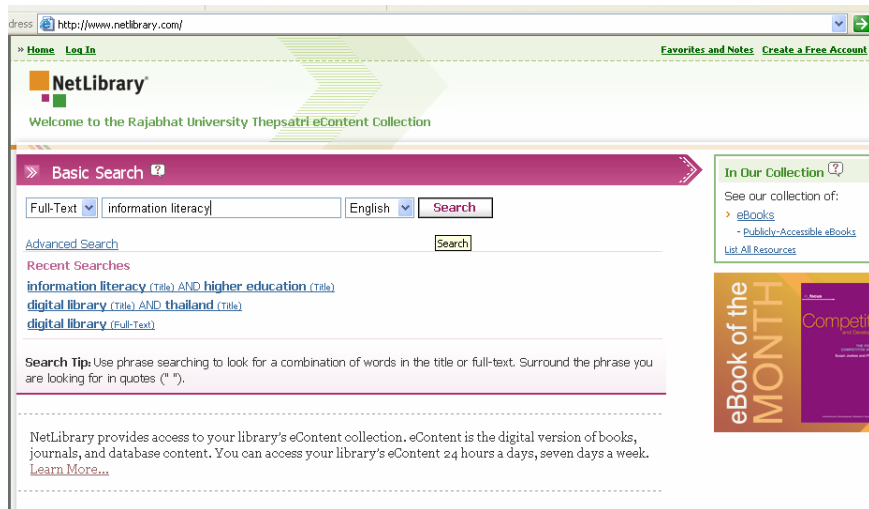
Subject Collection

- Architecture and Design (2,009)
- Behavioral Science (62,428)
- Biomedical and Life Sciences (848,431)
- Business and Economics (106,475)
- Chemistry and Materials Science (527,849)
- Computer Science (299,230)
- Earth and Environmental Science (183,271)
- Engineering (168,081)
- Humanities, Social Sciences and Law (167,246)
- Mathematics and Statistics (269,189)
- Medicine (719,618)
- Physics and Astronomy (445,015)
- Professional and Applied Computing (5,994)

Featured library

- Chinese Library of Science (50,382)
- Russian Library of Science (478,958)

๑๑. ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของ NetLibrary (<http://www.netlibrary.com/>) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ของ NetLibrary จำนวน ๕,๙๖๒ เล่ม และหนังสือ Public Access Collection จากมหาวิทยาลัยต่างๆ อีก จำนวน ๓,๔๐๐ เล่ม สามารถดูเนื้อหาเต็มได้

๑๒. ฐานข้อมูล ERIC (Educational Resources Information Center) (<http://www.eric.ed.gov/>) เป็นฐานข้อมูลบรรณานุกรมและสาระสังเขปรวบรวมบทความจากวารสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มากกว่า ๗๕๐ ชื่อ ประกอบด้วย บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม บทวิเคราะห์ รายงานและสถิติ บทความวิจารณ์ ข้อเสนอแนะ โครงการและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสาขาการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ทั่วโลก ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ U.S. Office of Education รวมทั้งสารสนเทศต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาศาสตร์ มีข้อมูลย้อนหลัง

ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช ๑๙๖๗ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะมีข้อมูลใหม่ เพิ่มเติม
ประมาณ ๓๑,๐๐๐ รายการต่อปี

๑๓. ฐานข้อมูล H.W. Wilson (<http://vnweb.hwwilsonweb.com/>)
เป็นฐานข้อมูลบทความวารสารของบริษัท H.W.Wilson Company
ครอบคลุมสารสนเทศทุกสาขาวิชา ได้แก่ Applied Science & Technology,
Art, Business, Education, General Science, Humanities, Library and
Information Science, Social Sciences Law, General Interest, Biological
& Agricultural Science ให้ข้อมูลบรรณานุกรม สารสังเขปและเอกสารฉบับ
เต็ม จากวารสารประมาณ ๑,๔๐๐ ชื่อ ตั้งแต่ปี ๑๙๘๑- ปัจจุบัน

Wilson Web Important Message

MY WILSONWEB | CUSTOMIZE DISPLAY | HELP | TECHNICAL SUPPORT | EXIT PROGRAM

Interface Language Quick Links
Library Default Journal Directory

BASIC SEARCH **ADVANCED SEARCH** BROWSE THESAURUS SEARCH HISTORY PRINT EMAIL SAVE EXPORTING / CITING

Close Database Selection Area

Database Descriptions Unmark Selected Databases Journal Directory

Applied Science Full Text
 General Science Full Text
 OmniFile Full Text Mega
 Art Full Text
 Humanities Full Text
 OmniFile Full Text Select
 Biological & Agr Index Plus
 Legal Periodicals Full Text
 Readers' Ouide Full Text
 Business Full Text
 Library Lit & Inf Full Text
 Social Sciences Full Text
 Education Full Text

FIND information literacy and higher education and

Sort By: Relevance

Limit Dates to:

 Any Year

 Within last 12 months

 From Year: To Year:

Limit to:

 Full Text Articles

 Page Image (PDF)

 Peer Reviewed

 Non-Peer Reviewed

Expand: Also search within the full text

สรุป

การทำงานวิจัยจะมีคุณภาพหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้วิจัย ในเรื่องที่ต้องการทำ ประกอบกับความรู้ความสามารถของนักวิจัยในเรื่องสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ การค้นคืนสารสนเทศ และการพิจารณาเลือกสรรสารสนเทศสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต ก่อนนำมาใช้งานต้องมีการประเมินและพิจารณาสารสนเทศที่สืบค้นได้ว่าถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์หรือไม่

บรรณานุกรม

- ครรรชิต มาลัยวงศ์. (๒๕๕๑). ความรู้เรื่องสารสนเทศสำหรับนักวิจัย. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สารสนเทศสำหรับนักวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, จัดโดย ศูนย์บริการสารสนเทศ ทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ ร่วมกับบริติช เคาน์ซิล และชมรมห้องสมุดเฉพาะ, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ณ อาคาร สวทช.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (๒๕๕๖). ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์. (๒๕๕๑, กรกฎาคม ๒๕). การทำวิจัยเบื้องต้น. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bcnr.ac.th/e_le/f_res/les_๑.htm
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สำนักบรรณสารสนเทศ. (๒๕๕๑, กรกฎาคม ๒๕). คู่มือการศึกษาค้นคว้าสารสนเทศจากจาก ห้องสมุดสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปี การศึกษา ๒๕๕๑. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.odi.stou.ac.th/ODI/handbook51.pdf>
- วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (๒๕๕๙). การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด การวิจัย. กรุงเทพฯ: ช่างศึกษาวิจัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (๒๕๕๔). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าปรินติ้ง,

Cornell University. Olin and Uris Libraries. (2008, July 25). How to evaluate the information sources you find. **[Online]. Available:** <http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/research/evaluate.html>

Monash University Library. (2008, July 25). How to evaluate what you find. **[Online]. Available:** <http://www.lib.monash.edu.au/vl/eval/evalcon.htm>

ค่ายภาษาอังกฤษ ลพบุรี – จำปาสัก

ผศ.ดร.ปรีชา สุขเกษม*

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ศศ.บ.) จัดค่ายภาษาอังกฤษวิชาการ สำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบเข้มข้นให้กับนักศึกษา ที่จริงแล้วเราจัดค่ายภาษาอังกฤษวิชาการแบบเข้มข้นให้นักศึกษาเป็นประจำปีละ ๒ ครั้ง แต่ครั้งนี้น่าสนใจ และอยากเล่าให้ท่านฟัง เพราะเป็นค่ายต่างประเทศ และมีการเดินทางหลากหลายรูปแบบ ลองตามเรามาซิครับ

เราออกเดินทางจากลพบุรี ด้วยรถของมหาวิทยาลัย สมาชิกประกอบด้วยอาจารย์ ๕ ท่าน นักศึกษา ๓๐ คน ล้อหมุนเวลา ๘.๐๐ น. ตาม

* หัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ศศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

กำหนดการ ผ่านจังหวัดสระบุรี นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ปลายทาง
วันแรกคือ อุบลราชธานี เราถึงอุบลเวลา ๑๕.๓๐ น. รีบตรงไปที่สำนักงาน
จังหวัด ซึ่งตั้งอยู่ที่ศาลากลางจังหวัดเพื่อรับบัตรผ่านแดนชั่วคราว การทำ
บัตรผ่านแดนชั่วคราวต้องใช้เอกสารคือ รูปถ่าย ๑-๒ นิ้ว ๓ รูป สำเนาบัตร
ประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน พร้อมค่าธรรมเนียม ๔๐ บาท
ยื่นหลักฐานดังกล่าวพร้อมกรอกแบบฟอร์ม จะใช้ประมาณ ๑-๒ ชั่วโมง ก็จะได้
รับบัตรผ่านแดนดังกล่าว แต่ถ้าบังเอิญเจ้าหน้าที่ที่จะเซ็นอนุญาตไม่อยู่
ติดประชุม ก็อาจจะต้องรออีกหลายชั่วโมง แต่เนื่องจากเรามีการวางแผน
ล่วงหน้าเป็นอย่างดี จึงได้ส่งหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ล่วงหน้ามาทางไปรษณีย์
ดังนั้น พอมาถึงเราจึงสามารถติดต่อบัตรผ่านแดนได้ทันที อ้อ! สีมบอก
ถ้าท่านมี หนังสือเดินทาง (passport) ท่านไม่จำเป็นต้องทำบัตรผ่านแดน
ชั่วคราว จากนั้นเราไปยังสถานีขนส่ง จ.อุบลราชธานี เพื่อจองตั๋วรถโดยสาร
ระหว่างประเทศ สายอุบล-ปากเซ สำหรับการเดินทางในวันพรุ่งนี้ ทุกอย่าง
เรียบร้อยดี เราจึงเข้าที่พักซึ่งเราจองไว้แล้ว คือที่ หอพักมหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี เริ่มทำกิจกรรมการแสดงเป็นกิจกรรมที่ ๒ ต่อจากกิจกรรมแรก
คือ การฝึกพูดแนะนำสถานที่ต่าง ๆ ตลอดการเดินทางทั้งวันที่ผ่านมา

รุ่งเช้าวันที่ ๒๗ เราริบดีนอนกันแต่เช้า เพราะรถประจำทางออก
เวลา ๗.๐๐ น. ปกติแล้ว รถโดยสารระหว่างประเทศสายอุบล-ปากเซ จะมี ๔
เที่ยว เข้า ๒ เที่ยว บ่าย ๒ เที่ยว เป็นไทย และรถลาว วิ่งสลับกัน แต่ช่วงนี้
น้ำมันแพงจึงลดลงเหลือเพียง ๒ เที่ยว รถออกตรงเวลา พาเรามุ่งหน้าสู่
เมืองปากเซ สปป.ลาว การเดินทางไปยังต่างประเทศของเราได้เริ่มแล้ว
เส้นทางของเรา แบ่งเป็น ๒ ช่วง คือจาก บขส. อุบลราชธานี ถึงด่านตรวจ
คนเข้าเมืองช่องเม็ก ระยะทางประมาณ ๘๐ ก.ม. ทุกคนต้องลงจากรถเพื่อให้
เจ้าหน้าที่ตรวจและประทับบัตรผ่านแดน จากนั้นเราเดินข้ามจากด่านช่องเม็ก

ของไทย ไปยังด่านตรวจคนเข้าเมือง วังเต่า ของ สปป.ลาว ที่นี้เจ้าหน้าที่ลาว จะประทับตราอนุญาตให้เข้าประเทศลาวได้ ๓ วัน จำได้ว่าต้องเสีย ค่าธรรมเนียม ๕๐ บาท ไม่ออกไปเสรีให้ สงสัยจะเป็นเงินกินเปล่า ?????

เมื่อผ่านกระบวนการตรวจคนเข้าเมืองของทั้งสองประเทศแล้ว เราขึ้นรถ (คันเดิม) เข้าสู่ สปป.ลาว คณะของเราเริ่มตื่นเต้น เพราะนี่เป็นการ เดินทางไปต่างประเทศ ด้วยรถโดยสารประจำทาง (ปกติเราไปทางเครื่องบิน) เมื่อเข้าเขตลาว รถเปลี่ยนเลนมาวิ่งเลนขวาของถนน เรารู้สึกแปลก ๆ บาง คนนั่งเกร็ง เพราะรู้สึกเหมือนว่าเราวิ่งผิดเลน รถข้างหน้ากำลังจะมาชนเรา

จากด่านวังเต่าผ่านเมืองโพนทอง (เมือง = อำเภอ) แล้วข้ามแม่น้ำ โขงที่สะพานมิตรภาพลาว-ญี่ปุ่น เข้าสู่เมืองปากเซ ระยะทางจากวังเต่า ถึงปาก เซประมาณ ๔๒ ก.ม. เราถึงปากเซ เวลาประมาณเที่ยงกว่า ๆ จึงหาอาหาร กลางวันกินแถวๆ สถานีขนส่ง แล้วนั่งรถตุ๊กๆ เข้าที่พัก ชื่อเรือนพักสุขสันต์

ก่อนจะเล่าต่อไป ต้องขออนุญาตให้ข้อมูลว่าด้วยแขวงจำปาสัก ก่อนสักเล็กน้อย

แขวง (จังหวัด) จำปาสัก หนึ่งในจำนวน ๑๘ แขวงของ สปป.ลาว ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ มีอาณาเขตทางทิศตะวันตกติดกับชายแดน ประเทศไทยทางด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ทิศใต้ ติดต่อกับเขตจังหวัดกัมปงทอมของประเทศกัมพูชา มีพื้นที่ประมาณ ๑๕,๔๑๕ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยเมืองต่างๆ คือ เมืองปากเซ ชนะสมบุรณ์ ปาก ช่อง ประทุมพร สุขุมมา จำปาสัก โพนทอง เมืองโขง มุลละปาโมก ในอดีต แขวงจำปาสักมีชื่อเรียกว่า เขตแคว้นของนครกาละจำบากนาคบุรีสี เป็นศูนย์ รวมของศิลปวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจของประเทศลาวตอนใต้ แต่ ภายหลังที่ฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคมตั้งเมืองปากเซขึ้นเป็นเมืองหลวงในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ เมืองจำปาสักซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าของแขวงจำปาสัก จึงถูกลดระดับ

ความสำคัญลงไป ฝรั่งเศสหันมาพัฒนาเมืองปากเซแทน สถานที่ราชการทั้งหมดอยู่ที่ปากเซ เมืองปากเซอยู่คนละฝั่งแม่น้ำโขงกับจำปาสัก เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ฝรั่งเศสพัฒนาเมืองปากเซ แทนที่จะให้ความสำคัญกับจำปาสัก อาจจะเป็นเพราะที่ตั้งของจำปาสักนั้นอยู่ฝั่งแม่น้ำโขง ด้านเดียวกับไทย มีโอกาสที่จะเป็นของไทย จึงหันมาพัฒนาปากเซซึ่งอยู่ฝั่งเดียวกับพื้นที่ลาวส่วนใหญ่และนี่คือที่มาว่า เราไปค่ายภาษาอังกฤษ ครั้งนี้ เราไปที่แขวงจำปาสัก แต่เมืองที่เราไปคือ เมืองปากเซ นั่นเอง

ที่นี่จะมีที่พัก ๒ แบบ คือ โรงแรม และเรือนพัก

โรงแรมก็เหมือนกับโรงแรมทั่วไปในประเทศไทยซึ่งมักจะอยู่ในเขตชุมชน โรงแรมที่ใหญ่และหรูหราที่สุดของปากเซคือ โรงแรมจำปาสัก พาเลซ

ส่วนเรือนพักจะเป็นบ้านหลังใหญ่อาจจะชั้นเดียวหรือสองชั้นก็ได้ แบ่งเป็นห้องพักหลายๆ ห้อง มักจะอยู่นอกเมือง มีบรรยากาศคล้ายๆ รีสอร์ท จะไม่มีบริการอื่นใดนอกจากห้องพัก ราคาเรือนพักจะมีหลายราคา ตั้งแต่ ๙๐ บาท จนถึง ๕๐๐ บาท แล้วแต่สภาพและเครื่องอำนวยความสะดวก ราคาขั้นต่ำต่อรองได้

เรือนพักสุขสันต์ที่เราพักนั้น เป็นบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ สองชั้น อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๕ ก.ม. ด้านหน้าติดถนน ส่วนด้านหลัง มีลำธารไหลเอื่อยๆขนานไปกับภูเขา ที่ทอดยาวเป็นฉากอยู่ไม่ไกลนัก ตัวเรือนพักมีระเบียงยื่นออกไป พวกเรายืนดื่มด่ำกับบรรยากาศที่สงบ เรียบง่าย ความเหนื่อยจากการเดินทางหายเป็นปลิดทิ้ง เรือนพักนี้มีประมาณ ๒๐ ห้อง แต่ละห้องมีเครื่องปรับอากาศ เครื่องทำน้ำอุ่น ตู้เย็น โทรทัศน์ซึ่งรับได้ทั้งของไทยและของลาว ห้องกว้างขวาง ประตูทุกบานรวมทั้งประตูห้องน้ำ ทำด้วยไม้มะค่าทั้งแผ่นแกะสลักสวยงาม เครื่องเฟอร์นิเจอร์ทั้งหลายทำจาก

ไม่เต็มแผ่น เห็นแล้วอยากได้มาตั้งไว้ที่บ้าน พวกเราพักกันห้องละ ๓-๔ คน
อย่างสบายๆ ราคาห้องละ ๓๕๐ บาทต่อคืน

หลังจากเข้าที่พักแล้ว นักศึกษาต่างเร่งรีบเตรียมการเพื่อสอบ
ภาคปฏิบัติ ในหัวข้อ รู้จักเมืองปากเซ นักศึกษาถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ละ
๕-๖ คน อาจารย์กำหนดงานและสถานที่ แล้วให้นักศึกษานั่งตึกๆ ไปหา
คำตอบ คำถามเช่น ให้ไปที่ตลาดดาวเรืองซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุด เพื่อดู
สินค้า และหาราคาสินค้า เป็นต้น

เมื่อนักศึกษาแยกย้ายกันไปปฏิบัติหน้าที่แล้ว เราเหล่าอาจารย์
ทั้งหลายไปตั้งกองบัญชาการรอคำตอบที่โรงแรมจำปาสักพาเลซ อาจารย์
วนิดา วิรมย์รัตน์ กับ ผศ.ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ ใจดีเลี้ยงอาหารอิมแปลล์
อาหารอร่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารประเภทปลา ปลาสดๆจากแม่น้ำโดน
ซึ่งอยู่ใกล้กับโรงแรม แต่ที่ขาดไม่ได้คือ ต้องปิดท้ายด้วยกาแฟพื้นเมืองเซ
เพราะที่แขวงจำปาสักนี้เป็นเมืองที่ปลูกกาแฟเป็นสินค้าส่งออก งานนี้เราได้
ดื่มกาแฟอร่อยจากแหล่งผลิตโดยตรง

โรงแรมจำปาสักพาเลซ ตั้งอยู่บนทางหลวงหมายเลข ๑๓ ในอดีต
เป็นวังของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก เจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายก่อนที่จะเกิด
การปลดปล่อยหรือเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นระบอบสังคมนิยม
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งทำให้วังแห่งนี้ตกอยู่ในการดูแลของรัฐบาลลาว เจ้าบุญ
อุ้มเคยเป็นนายกรัฐมนตรีของลาวในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๕ ต่อมาภายหลัง
ต้องเสด็จลี้ภัยทางการเมืองไปประทับที่ฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และ
สิ้นพระชนม์ที่กรุงปารีสในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ วังเริ่มสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ แต่
สร้างเสร็จหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ทำให้
เจ้าบุญอุ้มไม่มีโอกาสได้ครองพระราชวังหลังใหม่ ซึ่งถูกสร้างขึ้นอย่างงดงาม
เหนือ

ลำน้ำเซโดน ตั้งอยู่เนินสูงใจกลางเมืองปากเซ ตัวพระราชวังเป็นตึกก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่สูง ๖ ชั้น ได้รับอิทธิพลจากประเทศฝรั่งเศส สร้างโดยไม่มีการตอกเสาเข็ม แต่ใช้เสาจำนวนมากในการรับน้ำหนัก ภายในพระราชวังมีประตูหน้าต่างรวมกันกว่า ๑,๘๐๐ บาน ประตู หน้าต่างเหล่านี้ก่อสร้างและตกแต่งอย่างวิจิตรงดงาม จนได้รับการขนานนามว่า ศาลาพันห้อง ตัววังหันหน้าไปทางแม่น้ำโขง ด้านหลังอยู่ติดแม่น้ำเซโดน

วังแห่งนี้ ทางรัฐบาลลาวใช้เป็นที่พักประชุมพรรคและเป็นที่พักนักของแขกบ้านแขกเมืองมาจนถึง พ.ศ.๒๕๓๘ ปัจจุบันได้รับการตกแต่งใหม่และเปิดเป็นโรงแรมที่ดีที่สุดในเมืองปากเซ ชื่อว่า โรงแรมจำปาสัก พาเลซ โรงแรมเป็นรูปตัว E ห้องลิบบบีกุด้วยไม้และแกะสลัก ห้องประชุมตกแต่งด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นรูปลาวลุ่มกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สำหรับชั้นที่ ๖ เป็นชั้นบนสุดที่มีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์โดยรอบเมืองปากเซ สะพานมิตรภาพลาว-ญี่ปุ่น ทอดตัวยาวข้ามแม่น้ำโขง ตลอดจบสะพานเหล็ก

ข้ามแม่น้ำเซโตนที่อยู่ติดด้านหลังของโรงแรมจำปาสัก พาเลซ และนับเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นและตกที่สวยงามที่สุดในเมืองปากเซ

พวกเราเดินชมโรงแรมกันเพลิน จนถึงเวลานักศึกษากลับมารายงานผลการศึกษากาตสนาม ถือโอกาสขอยืมบริเวณลอบบี้ของโรงแรมเป็นห้องเรียนชั่วคราว เมื่อเสร็จสิ้นงานวิชาการ เราถ่ายรูปเป็นที่ระลึกร่วมกันที่หน้าโรงแรม ต่อจากนั้นเราพานักศึกษาสำรวจตลาด ดูนินค้าและซื้อหาอาหารเย็นไปรับประทานที่เรือนพัก สินค้าส่วนใหญ่จะนำเข้าจากไทย มีบ้างที่มาจากเวียดนาม และจีน สินค้าที่นำเข้าจากไทยมากที่สุดคือ ผงชูรส และเครื่องดื่มบำรุงกำลัง เช่น กระทิงแดง ลิโพ เป็นต้น คนลาวติดผงชูรส เครื่องปรุงอื่นๆ ไม่ต้องใส่ก็ได้ แต่ขาดผงชูรสไม่ได้ คนลาวเรียกผงชูรสว่า แป้งหนั นัวแปลว่า อร่อยรสชาติกลมกล่อม ส่วน แซบ แปลว่า อร่อยทั่วๆ ไป พวกเราซื้ออาหารพื้นเมืองมากินกันได้แก่ ข้าวเหนียว บั้งไก่ บั้งปลา ต้าแจ่ว ซิ้น (เนื้อวัว) แห่ง ตำบักหูกุ ราคาไม่แพง บั้งไก่ ราคาประมาณ ๑,๐๐๐ กีบ (๑ บาท = ๒๗๕ กีบ) จะจ่ายเป็นเงินบาทก็ยินดีรับและได้กำไรกว่ารับเงินกีบด้วย

ตอนค่ำประชุมสรุปงาน และเตรียมงานภาคกลางคืน เรียกว่า นักศึกษาแทบไม่มีเวลาว่างเลย เด็กๆ ต้องสอบนำเสนองานมาให้ดู จนประมาณ ๔ ทุ่ม จึงพักผ่อน เพื่อเอาแรงไว้สำหรับวันพรุ่งนี้

เช้าวันที่สอง เราออกเดินทางมุ่งหน้าไปศึกษาธรรมชาติ มาเที่ยวสปป.ลาวควรจะมาเที่ยวแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ จะดีและคุ้มค่าที่สุด เพราะลาวยังมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ภูเขา น้ำตก สัตว์ป่านานาชนิด

เราเช่ารถบัสคันใหญ่ ให้นำเราเที่ยว ด้วยราคา ๖,๐๐๐ บาท โดยตกลงจะนำเราไปเยี่ยมมหาวิทยาลัยจำปาสัก แล้วหลังจากนั้นจะพาเราไปชมธรรมชาติ ๒ แห่ง คือ ตาดผาส่วม กับ ตาดฟาน

รถพาเราแวะกินอาหารเช้าที่ท่ารถ ซึ่งชาวบ้านเรียกหลักแปด เพราะอยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ ๘ ที่นี่เป็นชุมทางที่จะไปเมืองต่างๆ ของจำปาสัก พวกเราทดลองอาหารเช้าแบบลาว นั่นคือ ผอ หรือก้วยเตี๋ยวญวนรสชาติดูแปลกๆดี เส้นกลมๆ ลื่นๆ ซามใหญ่เอาการ ราคาประมาณ ๕๐ บาท คนไทยกินสองคนน่าจะพอดี เครื่องปรุงของเขาก็น่าสนใจ เพราะทุกโต๊ะนอกจากจะมีพริกป่น น้ำปลา น้ำส้ม น้ำตาลแล้ว ยังมีกะปิ ด้วย คนลาวชอบกินกะปิ เขาถือว่าเป็นของนอก เพราะเป็นอาหารที่นำเข้ามาจากไทย สรุปว่าถ้าจะกินก้วยเตี๋ยวลาวให้อร่อย และเป็นบรรยากาศแบบลาวๆ ต้องใส่กะปิด้วย นอกจากก้วยเตี๋ยวแล้ว แม่แต่ส้มตำก็ใส่กะปิด้วยจึงจะนิ้ว

รถพาพวกเรามาเยี่ยมชมกิจการของมหาวิทยาลัยจำปาสัก ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในการเดินทางมาในครั้งนี้ ภาพในจินตนาการของเราเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยนี้ ก็น่าจะคล้ายๆ กับมหาวิทยาลัยทั่วไปในบ้านเรา คือมีอาคารเรียน มีนักศึกษา มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม แต่เมื่อเราไปถึงเราค่อนข้างแปลกใจ เพราะสิ่งที่เราเห็นคือ อาคารเรียน แต่ละคณะอยู่ไกลกันมาก ถนนภายในมหาวิทยาลัยยังเป็นดินลูกรัง อาคารที่ใช้ต้อนรับ

คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยจำปาสักที่มาต้อนรับ

พวกเราเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว จัดเป็นห้องประชุม พวกเราเข้านั่งคนละซีกกับฝ่ายลาว อาจารย์ที่มาต้อนรับ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษ มีหัวหน้าภาคเป็นผู้กล่าวต้อนรับ และจะมีฝ่ายการต่างประเทศมาร่วมให้การต้อนรับด้วย การต้อนรับจะอบอุ่นแบบลาวๆ คือ อาจารย์แต่ละคนก็จะอ่อนน้อมต่อมัตว์ บนเวทีมีการเตรียมการจะฉาย LCD หรืออะไรสักอย่าง เพื่อนำมาหาวิทยาลัย เห็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตวิ้งวุ่นวายกันอยู่พักหนึ่ง แล้วสรุปว่าไม่สามารถเปิดเครื่องได้ อันเนื่องมาจากเหตุขัดข้องบางประการ พิธีกรก็ออกตัว ถ่อมตัว ขอโทษขอโพยไปตามเรื่องตามราว สภาพทั่วไปของมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดใหม่ ประกอบด้วยคณะเกษตรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ โดยได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของเรา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนมหาวิทยาลัยแห่งนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐

เรามอบของที่ระลึกเป็นหนังสือและแผ่นพับท่องเที่ยวประเทศไทย แล้วมาถ่ายภาพเป็นที่ระลึกที่ประตูหน้ามหาวิทยาลัย ซึ่งเขียนชื่อมหาวิทยาลัยเป็นภาษาลาวและฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่าภาษาฝรั่งเศสยังมีอิทธิพลในลาวอยู่ไม่น้อย ถึงแม้ลาวจะประกาศอิสรภาพจากฝรั่งเศสมาหลายสิบปีแล้วก็ตาม

การมาเยี่ยมมหาวิทยาลัยลาว รู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเองดี เพราะไม่ต้องเตรียมท่วงทักเป็นภาษาอังกฤษ เหมือนไปประเทศอื่น เราก็พูดภาษาไทย เขาก็พูดภาษาลาว ก็ดูจะเข้าใจกันดี

ออกจากมหาวิทยาลัยจำปาสัก มุ่งหน้าสู่ ตาดผาส่วม อยู่ บนที่ราบสูงโบลีเวณ เขตเมืองบาเจียงเจริญสุข ห่างจากที่พักของเราประมาณ ๓๐ ก.ม.

ตาดผาส้วม หรือ ผาส้วม (ตาด แปลว่า น้ำตก ส้วม แปลว่า ห้องนอน) น้ำตกตาดผาส้วมแห่งนี้ จะมีน้ำไหลตลอดทั้งปี เป็นน้ำตกที่สวยงามท่ามกลางแห่งหินผามีขนาดใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเป็นแท่งๆ เหมือน

ได้นำแห่งหินเหล่านั้น มาเรียงรายให้เป็นระเบียบ ตกแต่งให้สวยงามเหมือนกับห้องนอนซึ่งตรงนี้เรียกว่า ถ้ำบาเจียง และถัดมาก็จะมีน้ำตกที่ขนาดเล็กกว่า ซึ่งตรงนี้ เรียกว่า ตาดมะแงว ซึ่งเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับนิทาน อันเล่าขานกันมานานแสนนาน ก็คือ เรื่อง ความรักของท้าวบาเจียงกับนางมะโรง และหลาย ๆ สถานที่ จะเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเรื่องนิทานดังกล่าว ทิวบริเวณรอบๆ นี้ ป่าไม้หนาพันธุ์ ยังคงอยู่ในสภาพเดิมความสมบูรณ์ของป่าไม้ที่แวดล้อมด้วยสถานที่พักและห้องอาหารที่เป็นบรรยากาศหาดูได้ยากมาก ที่มีร้านอาหาร ที่พักรีสอร์ท และ หมู่บ้าน เชื้อชนเผ่า

เมื่อเราไปถึงเกือบเที่ยงวัน มีคนมาเที่ยวกันเยอะ เราค่อนข้างจะหิว จึงขึ้นไปร้านอาหาร เป็นร้านที่จัดได้ว่าหรูหรามากที่สุด เป็นร้านที่คนไทยซึ่งได้ภรรยาเป็นคนลาวมาดำเนินกิจการ วันที่เราไปนั้นร้านอาหารจัด

ตกแต่งประดับประดาเรียบร้อยเป็นพิเศษ เรากำลังจะนั่งลงสั่งอาหาร แต่ทางร้านมากระซิบเชิงขอภัยว่า โต๊ะที่จัดไว้อย่างเรียบร้อยสวยงามทั้งร้านนี้เตรียมการไว้ต้อนรับบุคคลสำคัญระดับรัฐมนตรีและคณะที่จะมารับประทานอาหารกลางวันที่นี่ ตอนนี้ ๕ โมงฯ ท่านกำลังจะมาถึงแล้ว เป็นอันว่าพวกเราทั้งหลายซึ่งไม่ได้มีเชื้อสายเป็นรัฐมนตรี ได้ถูกเชิญให้ออกจากบริเวณนั้น

พวกเราค่อนข้างหิว แต่เนื่องจากความแปลกใหม่ของสถานที่และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติทำให้เราลืมหิวชั่วคราว เราออกมาเดินชมรีสอร์ท และน้ำตกเล็กๆด้านนอก เดินข้ามสะพานเล็กๆ มาสักกระยะหนึ่ง จะเป็นบริเวณที่จัดแสดงวิถีชีวิตของชนเผ่า ๑๘ ชนเผ่า ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ในแขวงจำปาสักและแขวงใกล้เคียง เช่นแขวงเซกอง แขวงสาละวัน และอัตตะปือ ในบริเวณดังกล่าว จะมีบ้านของแต่ละชนเผ่า ทุกบ้านจะดำรงชีวิตอยู่ตามประเพณีดั้งเดิมของตนเอง มีการทำของที่ระลึกจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่มาชม ชนเผ่าเหล่านี้มีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ทุกคนจะสามารถพูดภาษาลาวได้ อาทิเช่น เผ่าแงะ จะต้อง เกรียง ตะโอย กะตุ เป็นต้น ถ้าอยากรู้รายละเอียดว่าชนเผ่าเหล่านี้พูดภาษาอะไร มีวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ต้องไปเรียนภาษาศาสตร์ที่ มหาวิทยาลัยมหิดล หรือที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้

เราเดินชมบ้าน (เรือน) ของแต่ละชนเผ่า เขาเดินแต่ท้องมันบอก ว่า หิว ไปถึงใต้ถุนบ้านเผ่าแงะ เห็นกระต๊อบข้าวเหนียวแหวนอยู่ เราบอกคุณยายเจ้าของบ้านว่าหิวข้าว คุณยายแสนจะใจดี กระวีกระวาดยกกระต๊อบข้าวเหนียวมาให้ และขึ้นไปบนเรือน ได้เกลือกับพริกแห้งมาให้ บอกว่าวันนี้ไม่มีกับข้าว เรากินข้าวเหนียวคุณยายด้วยความเอร็ดอร่อยมือเที่ยงที่พิเศษมาก ได้บรรยากาศไปอีกแบบหนึ่ง ให้คุณยายคิดเงินค่าข้าว แถบบอกว่าไม่ต้องหรอก แค่ข้าวเหนียวจิ้มกับเกลือ แต่เราเกรงใจจึง

จึงให้แกไป ๑๐,๐๐๐ กีบ (ประมาณ ๕๐ บาท) แล้วเราก็ซื้อของที่ระลึกแก่
ชั้นหนึ่ง แต่จำไม่ได้แล้วว่าซื้ออะไร

ออกจากตลาดผ้าม้วม รถพาเราเดินทางต่อไปยังตลาดฟานที่มี
ร้านอาหารอยู่ด้านหน้าก่อนที่จะเดินเข้าไปชมน้ำตก ทุกคนเดินเข้า
ร้านอาหารโดยไม่ต้องนัดหมาย เพราะ หิวอาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารลาว
เช่น ผงอ ข้าวเหนียว หมูปิ้ง เนื้อปิ้ง มีร้านหนึ่งมีข้าวผัดกะเพราด้วย
เติก ๆ เฮโลไปที่ร้านนี้กันเยอะหน่อย คงจะเป็นเพราะกินข้าวเหนียว
กับผงอมาหลายมื้อแล้ว ชักคิดถึงบ้าน

ตลาดฟาน (ตลาด คือ น้ำตก ฟาน คือ ชื่อของ สัตว์ป่าชนิดหนึ่ง
คล้ายๆ เก้ง) น้ำตกแห่งนี้คือน้ำตกที่สูงที่สุด ของประเทศลาว ซึ่งมีความสูง
ประมาณ ๒๐๐ เมตร อากาศหนาวเย็นตลอดปี เป็นเส้นทางสู่ เมืองปากซง
เมืองแห่งขุนเขา และไร่กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่ส่งออกของประเทศ น้ำตก
ตลาดฟานเป็นน้ำตกที่เกิดจากการไหลมารวมกันของสายน้ำ ภูเขา ๒ ลูก ซึ่ง
ไหลตลอดทั้งปีรอบๆ น้ำตก เต็มไปด้วยป่าไม้หนานาพันธุ์อันสมบูรณ์ อันสด
สวยและงดงามของธรรมชาติได้ลงตัว ให้ได้ แยกผู้มาเยือนได้ชื่นชม และ
ภายในบริเวณดังกล่าว ยังมี ตลาดฟานรีสอร์ท ล้อมรอบไว้สำหรับท่านที่ชอบ
สถานที่พักผ่อนแบบรีสอร์ท ลาวใต้ เมืองปากซง ที่ ดินธรรมชาติ นี้คือ
ตลาดฟาน รีสอร์ท.

ร้านอาหารที่นี่ อยู่ท่ามกลางไร่กาแฟ ลูกกาแฟออกสีม่วงๆ ที่
ตากอยู่ตามลานก็มี เพื่อให้เข้าบรรยากาศ เราจึงสั่งกาแฟลาวมาดื่ม ปิดท้าย
อาหารมื้อนี้ มาลาวไม่กินกาแฟลาว ก็เหมือนไม่ได้มาลาว

ดื่มกาแฟจนคึกคักได้ที่แล้วจึงออกเดินจากร้านอาหาร ผ่านร้าน
ขายของที่ระลึก เห็นมีกล้วยไม้ป่าวางขายเยอะเยอะ ทำให้นึกเสียดายว่าอีกไม่
นานกล้วยไม้ป่าในลาวก็คงจะสูญพันธุ์เช่นเดียวกับในประเทศของเรา อยาก

ตะโกนบอกรัฐบาลลาวให้เริ่มออกกฎหมายรักษาพันธุ์กล้วยไม้ป่าได้แล้ว
 อย่างมาวิ่งตามการพัฒนาแบบประเทศไทยเลย เดินผ่านรีสอร์ท แล้วเลยเข้า
 เขตน้ำตก น้ำตกอยู่ไกลและสูงมาก ถ้าอยากสัมผัสกับน้ำต้องเดินลงไปใ
 หุบเหว ซึ่งมีทางเดินเล็กๆ เกาะกิ่งไม้บ้าง เถาวัลย์บ้าง ยังเป็นทางแบบ
 ธรรมชาติล้วนๆ ไม่มีการปรับปรุงแต่ประการใด นักศึกษาหลายคนเดินมา
 ชะโงกดูทางลงเขาเพื่อไปยังน้ำตก แล้วถอยกลับ ถอยดีกว่า ไม่เอาดีกว่า
 เพลงของสุนิสา สุขบุญสังข์ ร้องไว้เมื่อหลายปีก่อน แต่ที่มอาจารย์ไม่ถอย
 แซะ ลุย นำทีมโดยอาจารย์ทัศนีย์ คนตัวเล็กแต่ใจใหญ่ มาลาวเที่ยวนี้ดู
 อาจารย์ทัศนีย์จะสนุกสนานกับการได้ท่องเที่ยวกับธรรมชาติมาก ทั้งๆ ที่ตอน
 แรกพวกเราชาวภาษาอังกฤษกังวลใจกันมาก กลัวอาจารย์จะลำบาก แต่
 อาจารย์กลับไม่แสดงท่าทีเหนื่อยหน่ายเลย นำหน้า ลุยลูกเดียว (สงสัย
 กาแฟลาว จะเข้มข้นกว่ากาแฟไทย) พวกเราเลยพลอยสนุกไปด้วย

อาจารย์ทัศนีย์นำพวกเราลงเหวไปลี้กพอสมควร เกือบจะได้สัมผัส
 น้ำตกอยู่แล้ว แต่ทางเดินดูเหมือนจะเสี่ยงต่อการตกเขามากขึ้นเรื่อย ๆ
 ประกอบกับเรามาถึงที่นี่ค่อนข้างค่ำ ดังนั้นเราจึงตัดสินใจเดินกลับ เสียต
 ้ง โอกาสหน้าจะชวนอาจารย์ทัศนีย์มาลุยใหม่ ดูซิจะยังพิตเหมือนเดิมไหม

ออกจากตาดฟาน รถพาเรากลับที่พัก เราพยายามไอ้โลม (โน้มน
 ้าวชักชวน) ให้คนขับรถพาเราไปต่ออีกสักแห่งหนึ่ง แต่คนขับบอกว่า
 บริษัทเต็มน้ำมันมาให้พอดีกับระยะทางที่ตกลงกันไว้ ออกนอกเส้นทางไม่ได้
 เลย.....

ถึงที่พักให้เวลาส่วนตัวสำหรับนักศึกษาที่จะจดบันทึก และสรุปงาน
 ประจำวัน เด็กๆ ดูจะกระปรี้กระเปร่าผิดปกติ จนอาจารย์ต้องถามว่า ไม่
 เหนื่อยหรือไง นักศึกษาตอบว่าเหนื่อยแต่ตามกำหนดการแล้วคืนนี้เป็นคืน
 ทัศนศึกษายามราตรีที่ปากเซ เด็กๆ รอเวลานี้มานาน นายเซนทร์หัวหน้าทีม

วางแผนลับมาก ศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีของเมืองปากเซมาอย่างละเอียด แต่ไม่ยอมบอกอาจารย์ (แต่ที่จริงอาจารย์รู้หมดแล้ว) บอกแต่ว่าวันนี้ขอให้อาจารย์ประชุมสรุปงานหัวค่ำหน่อย เพื่อให้มีเวลานานๆหน่อยในการเรียนรู้ชีวิตชาวปากเซยามค่ำคืน เราตกลง ประชุมสรุปงานประจำวันเสร็จ เหมารถพานักศึกษาไปทานมื้อเย็นที่ตลาดโต้รุ่งริมโขง บรรยากาศดีมาก แต่ระบบการจัดการเรื่องความเป็นระเบียบและความสะอาดยังไม่ดีเท่าที่ควร พวกเรากินอาหารพื้นเมืองกันเอร็ดอร่อย ตามตำรา มาลาวต้องกินอาหารลาว อาจารย์ปอกกับอาจารย์นุก ส้มตำกับปลาเผา อาจารย์วินดา เคยอยู่ทางอีสานมาก่อน สั่งลาบขม (ลาบใส่ซี่เพ็ลีย์) อาจารย์ทัศนีย์ สนุกสนานกับการกินผักสด รู้สึกเราจะสั่งเขยลาวทดสอบความเข้มข้นด้วย (เบียร์ ถ้าเขียนตามแบบอักษรลาว ดูคล้ายๆกับ คำว่า เขย ในภาษาไทย เพราะ ตัว บ ลาว คล้าย ข ไทย และสระ เอีย ลาว จะเขียนว่า -ย)

อาหารมื้อนี้เป็นที่ครื้นเครง ประกอบกับนั่งฟังเพลงลาวริมโขงด้วย ยิ่งยากจะหาคำมาพรรณนา กินเพลินจนนักศึกษาหายไปหมดแล้ว ไม่เป็นไร ชำระเงินเรียบร้อยเราเดินสำรวจเมืองปากเซ โดยทั่วไปในยามค่ำคืนก็จะเหมือนกับตัวจังหวัดเล็กๆ ในประเทศไทย มีย่านการค้าริมโขงที่เป็นตลาดโต้รุ่ง ถนนหนทางมีรถวิ่งบ้างเล็กน้อย ถ้าจะไปไหนต้องเหมารถไว้ล่วงหน้า รถตู้ๆบางคัน เมื่อเห็นว่าเราเป็นนักท่องเที่ยว ก็จะให้นามบัตรเราไว้ ถ้าต้องการใช้บริการก็สามารถโทรตามได้ตลอดเวลา เดินไปคุยกันไป ถึงไหนก็ไม่รู้ กะเหรียงหลงทางซะแล้ว จะหารถตู้ๆ ผ่านมาสักคันก็ไม่มี นามบัตรก็ไม่มีใครพกมา เดินไปถามไป ผ่านถนนเกือบทุกสาย จะบอกคนลาวว่าหลงทางก็กลัวเสียฟอร์ม ในที่สุดมองเห็นหลังคาโรงแรมจำปาสักพาเลซ อยู่ลิบๆ ตกลงว่าเราจะไปตั้งหลักที่นั่น แต่กว่าจะถึงที่หมายก็เล่นเอาเหงื่อท่วม ไม่ยักมีใครบ่นเหนื่อย ทุกคนสนุกสนาน หัวเราะครื้นเครงดั่งลั่น

คับถนน สี่ทุ่มกว่า คงขาตัวเองที่มาหลงทางในลาว คนแถวนั้นเขานอนกันหมดแล้ว

เมื่อมาถึงโรงแรมจำปาสักพาลเซอ เราได้ความคิดใหม่ว่า น่าจะตามไปสังเกตการณ์นักศึกษา เพราะเราอนุญาตให้เขาตลุมราตรีปากเซ เพื่อการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว เราจึงให้คนขับตึกๆ พาเราไปแหล่งราตรีของลาว ตึกๆ พาเราไปที่ผับแห่งหนึ่ง ได้ยินเสียงร่ำวงสามัคคีดังแว่วๆ คนขับบอกว่าที่นี่เป็นที่ที่ผู้ใหญ่มาเที่ยวกัน เราปฏิเสธทันทีที่เราขอไปแบบวัยรุ่น คนขับมองแบบงง ๆ คงนึกในใจว่าคนไทยนี่ไม่เจียมสังขารเลย

ที่จริงแหล่งท่องเที่ยวในลาวมีไม่กี่แห่ง แล้วก็อยู่ละแวกใกล้ๆ กัน เรามาถึงผับที่วัยรุ่นลาวมาเที่ยว ชื่อ Max ดูข้างนอกจะเจียบๆ นึกว่าจะไม่มีคนเที่ยว แต่ที่ไหนได้ เมื่อเข้าไปข้างใน นักเที่ยวเพียบ รวมทั้งเด็กเราด้วย กำลังดีกันสุดเหวี่ยง อาจารย์ทัศนีย์เดินนำหน้า ตามด้วยอาจารย์วนิดา อาจารย์นุก อาจารย์ป้อ ส่วนอาจารย์ปรีชา แอบอยู่ข้างล่าง เด็กๆ งงกันมากกว่าอาจารย์ตามมาถูกได้อย่างไร เสียงประกาศของดีเจ ตั้งเป็นระยะว่ายินดีต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวจากไทย เจ้าเซนท์หัวหน้านักศึกษาเจ้าของความคิด ตลุมราตรี เที่ยวผับลาว รู้สึกจะออกอาการเครียด เพราะคิดว่าจะได้สนุกสุดเหวี่ยง แต่ต้องมานั่งพิบเพียบเรียบร้อยต่อหน้าอาจารย์ผู้หลักผู้ใหญ่ที่จริงอาจารย์ก็ไม่ได้ว่าอะไร ตรงกันข้ามกลับอยากสนุกกับเด็กๆ ด้วยซ้ำ อาจารย์ทั้งหลายอยู่ดูแลเด็ก ๆ ในผับจนเกือบเที่ยงคืน เห็นว่า ดึกมากแล้ว จึงได้กลับ ปล่อยให้เด็กๆ เขาสนุกกันต่อ แต่สักพักหนึ่งก็เห็นเด็ก ทอยยกันกลับที่พักเช่นเดียวกัน คงจะเหงา ว่าเหว เพราะไม่มีอาจารย์อยู่เป็นเพื่อน

เช้าวันที่ ๒๙ วันสุดท้ายของการออกค่ายวิชาการภาษาอังกฤษ พวกเราตื่นแต่เช้า บางคนบอกว่านอนไม่หลับ ดีใจจะได้กลับบ้าน บางคนบอกว่าไม่ได้นอนตั้งแต่เมื่อคืนนี้ เพราะโดนผีหลอก เราออกเดินทางด้วยรถ

บัสเหมาตรงจากปากเซ มาส่งที่อุบลราชธานี ด้วยราคา ๘,๐๐๐ บาท ดีกว่านั่งรถประจำทางเพราะเราสามารถให้แวะที่ไหนก็ได้ จุดแรกที่เราแวะคือตลาดดาวเรือง เพื่อซื้อของฝาก จากนั้นเราแวะอีกครั้งที่ด่านวังเต่า เพื่อซื้อของฝากที่ร้านปลอดภาษี ทุกคนได้ของฝากกันเต็มไม้เต็มมือ

มาถึงอุบลราชธานี รถบัสมหาวิทยาลัยมารอรับที่สถานีขนส่ง จากนั้นเรามุ่งหน้าสู่มหาตุภูมิลพบุรีโดยสวัสดิภาพ

ค่ายวิชาการครั้งนี้ ได้ความรู้และประสบการณ์มากมาย ในแง่การเดินทางไปต่างประเทศ เราได้เรียนรู้ระเบียบการต่างๆ ในแง่การทัศนศึกษา เราได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวลาว ทั้งในด้านที่เราชื่นชม และที่เราเป็นห่วง เราได้ชื่นชมกับธรรมชาติที่แสนจะบริสุทธิ์ ซึ่งเราอยากให้คงความเป็นธรรมชาติเช่นนั้นตลอดไป ในด้านการศึกษา เรามั่นใจว่าสาขาภาษาอังกฤษ ได้พัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านภาษาอังกฤษ ด้านการจัดการท่องเที่ยว ไปสู่ระดับที่เราพอใจ เราได้พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการเรียนในชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างสมบูรณ์

การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

ชัยวัฒน์ ทรัพย์เที่ยง*

ปัจจุบันมีหนังสือเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำหรือนักบริหารชั้นยอดเป็นจำนวนมาก มากจนไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในการทำงานหรือในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้เขียนใคร่ขอสรุปเคล็ดลับไม่ลับการบริหารงาน ซึ่งผู้เขียนปรับมาจากบทความเรื่อง “Ten Things to do Today to Be a Better Manager” ที่เขียนโดย John Reh โดยเพิ่มเติมเนื้อหาบางชั้นบางตอนให้สอดคล้องกับบริบทของนักบริหารของไทยมากขึ้น ซึ่งเคล็ดลับไม่ลับทั้ง ๑๐ ประการ ประกอบด้วย

* หัวหน้าสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

๑) เลือกบุคลากรที่ดีที่สุดเข้ามาทำงาน (Select the best People)

นักบริหารเปรียบเสมือนแม่ทัพนายกองที่จำเป็นต้องมีไพร่พลที่มีฝีมือ หากในกองทัพมีแต่เพียงทหารเลวคงแพ้ตั้งแต่ยังไม่ได้รับด้วยซ้ำไป ดังนั้น แม่ทัพนายกองจึงต้องเลือกสรรไพร่พลที่มีฝีมือและความสามารถเข้ามาช่วยในกองทัพเพื่อชัยชนะ ฉันทใดก็ฉันทนั้น นักบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องพยายามสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ (knowledge) ความสามารถ (Competency) และประสบการณ์ (Experience) ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์เข้าร่วมทำงานในองค์กร อีกทั้งต้องรักษาบุคลากรเหล่านี้ไว้ให้ได้ (Talent Management)

๒) สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ (Be a motivator and an inspirer)

นักบริหารต้องหาให้ได้ว่าอะไรคือแรงจูงใจและอะไรคือสิ่งกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรอยากทำงานที่มีความซับซ้อน และมีระบบงานที่เป็นมืออาชีพ การสร้างแรงจูงใจเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกอยากทำงาน หรือสรรค์สร้างผลงานใหม่ นักบริหารต้องก้าวไปอีกขั้น เพื่อกระตุ้นความรู้สึกในการทำงานหรือคิดค้นสิ่งใหม่ๆ จากการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น

๓) สร้างทีมงาน (Build your team)

นักบริหารควรพึงระลึกเสมอว่า “การทำงานที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ การทำงานกันเป็นทีม” ดังนั้น การสร้างทีมงานที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและการพัฒนาองค์กร

๔) ผู้นำไม่ใช่แค่ผู้จัดการ (Be a leader, not only a manager)

มีผู้กล่าวถึงเสมอว่า ผู้นำมีความสามารถเป็นผู้จัดการได้แต่ผู้จัดการบางทีอาจไม่ใช่ผู้นำก็ได้ ดังนั้น นักบริหารต้องพึงระลึกให้ดีกว่าตนเองเป็นเพียงผู้จัดการในองค์กรหรือไม่ นักบริหารต้องเป็นทั้งผู้จัดการและผู้นำในคราวเดียวกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและองค์กร

๕) นักสื่อสารที่มีประสิทธิผล (An effective communication)

การสื่อสารเป็นการนำเสนอวิสัยทัศน์ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการสร้างความร่วมมือในการทำงาน หัวใจสำคัญของนักบริหารจึงต้องสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูดและการฟัง นักบริหารจึงต้องฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะทางด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการอดทนที่จะรับฟังความคิดของบุคคลอื่นมากขึ้นหรือการยั้งคิดก่อนพูดทุกครั้ง ไม่ปากไวเหมือนผู้นำประเทศบางท่าน เป็นต้น

๖) ต้องบริหารการเงินให้มีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม (Know how to manage money efficiently and ethically)

การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพ นักบริหารต้องหมั่นตรวจสอบและใช้ความละเอียดรอบคอบ ไม่ไวใจบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกินไป ความไว้วางใจเปรียบเสมือนดาบสองคมที่อาจสะท้อนกลับมาฟาดฟันท่านเอาได้ อีกทั้งนักบริหารต้องตั้งมั่นอยู่ในพื้นฐานแห่งจริยธรรมด้วย

๗) รู้จักบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพ (Know how to manage time efficiently)

หลายคนมักบ่นเสมอว่าไม่มีเวลา ทั้งที่จริงทุกคนมีเวลาเท่ากันคือวันละ ๒๔ ชั่วโมง ข้ออ้างเรื่องของเวลาจะหมดไปหากท่านได้จัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องทำก่อนหลัง และสร้างสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว

๘) พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ (Improve yourself consistently)

นักบริหารต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อยู่ตลอดเวลาเพราะความรู้ใหม่เกิดขึ้นทุกวัน หากมัวชื่นชมอยู่กับความสำเร็จในอดีต แล้วจะนำองค์ความรู้ที่ใหม่มาพัฒนาองค์กรและทีมงานของตน

๙) บริหารงานอย่างมีจริยธรรม (Management with ethics)

การบริหารงานอย่างมีจริยธรรม คือ การไม่เอาัดเอาเปรียบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และคงไว้ซึ่งความยุติธรรม รู้จักให้อภัย นักบริหารต้องพยายามฝึกที่จะข่มใจหรือที่ศาสนาพุทธเรียกว่า “ทมะ” เพื่อจะได้ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วเย้าต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานที่อาจขัดกับหลักศีลธรรมและจริยธรรม

๑๐) รู้จักหยุดพักบ้าง (Take a break)

นักบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพ คือ นักบริหารที่มีความเครียดสูง ไม่รู้จักจัดสรรเวลาให้ตนเองในการพักผ่อนหรือใช้เวลากับครอบครัว

นักบริหารที่หายใจเข้าออกเป็นงาน งาน งาน สุดท้ายสมองก็จะระเบิด เพราะความเครียดที่ถาโถมจนไม่สามารถจะรับมือได้ไหว

นักบริหารที่ดีต้องรู้จักหาเวลาว่างสำหรับการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและจิตใจเบิกบานหรือไปรับประทานอาหารกับครอบครัวบ้าง ความพอดีในการทำงานและดำเนินชีวิต คือ ความสุขที่สร้างได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (๒๕๔๙). *สุดยอดผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
เดอ โบโน, เอ็ดเวิร์ด. (๒๕๔๙). *คิดแนวข้าวสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

<http://management.about.com/od/careerdevelopment/a/Ten Things to do.htm>.

ชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศป่าจำปีสิรินธร

ไอลดา ศราทนต์*

วนิดา วิรมย์รัตน์**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ในการจัดรูปแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าจำปีสิรินธรและจัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น ตลอดจน

* อาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** อาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จัดทำแผ่นพับภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมซึ่งมีหน่วยงานวิจัยร่วมในพื้นที่ ประกอบด้วย โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม และชมรมรักษ์เมืองโบราณชัยจำปา และป่าจำปี สิรินคร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามความต้องการของชุมชน ๒) ประชุมสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน (Focus Group) ๓) แบบสอบถามเพื่อประเมินชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ๔) แบบสอบถามและสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ผลจากการวิจัยพบว่า ชุมชนต้องการให้ป่าจำปีสิรินครและเมืองโบราณชัยจำปาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดลพบุรีพร้อมทั้งอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมไว้สำหรับคนรุ่นหลัง อีกทั้งยังต้องการให้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศในชุมชนโดยมีหัวข้อที่เกี่ยวกับ บริบททั่วไปของชุมชน เมืองโบราณชัยจำปา และป่าจำปีสิรินคร คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และจัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าจำปีสิรินครสำหรับอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศ จำนวน ๔๐ คน ผลจากการจัดอบรมพบว่า ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจในเนื้อหาและกิจกรรมการจัดอบรมโดยรวมในระดับมาก และมีความเห็นว่าชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความยากง่ายอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับผลจากการประเมินความสามารถทางการสื่อสารของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศโดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงทดลองเป็นระยะเวลา ๒ วัน ๑ คืนนั้น พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในทำที่ของมัคคุเทศก์โดยรวมระดับมากแต่ควรปรับปรุงอะไร? เพื่อให้สามารถโต้ตอบคำถามในเชิงลึกได้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเสนอให้มีการฝึกฝนเพิ่มเติมและเพิ่มไวยากรณ์และคำศัพท์เฉพาะถิ่นให้มากขึ้น

คณะผู้วิจัยจึงได้นำผลการประเมินทั้งสองส่วนมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าจำปีสิรินธร ฉบับสมบูรณ์ ก่อนที่จะให้หน่วยงานวิจัยร่วมใช้ในหน่วยงานและทำการเผยแพร่ผลการวิจัยในวงกว้างต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าจำปีสิรินธร ชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the local community attitudes and needs in setting a pattern of ecotourism route in Champi Sirindhorne Forest, 2) compose English and Japanese texts and brochure for ecotourism in Champi Sirindhorne Forest, 3) train English and Japanese to local tour guides. The area under this study was Sap Champa subdistrict , Thaluang district, Lopburi province.

This research employed participatory research procedures in every stage. The research instruments consisted of questionnaires, focus group discussion, interviewing and evaluation forms. The findings indicated that most people in the community wanted Champi Sirindhorne Forest and Sap Champa ancient city to be new tourist attractions in Lopburi and also wanted the two places to be conserved for the next generation.

The foreign languages that should be trained to local tour guide were English and Japanese respectively. The local tour guides

should have knowledge about plants and herbs in the forest, Sap Champa ancient city, local museum and Information Center for Sab Champa Historical Site (ICSC). Regarding focus group discussion, the participants agreed on those topics and duration for training each topic proposed by the researchers. After the training finished, the texts were evaluated by the trainees while the trainees were evaluated by the tourists who are the native speakers of English and Japanese after touring activities at Sap Champa subdistrict and Champi Sirindhorne Forest. The results were used for improving the texts especially in term of specific vocabulary needed for tourism in Sap Champa subdistrict.

Key words: Ecotourism, Champi Sirindhorne Forest, Foreign Language texts

คำนำและวัตถุประสงค์

จากการสำรวจเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวภาคกลางตอนบนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวในเขตจังหวัดลพบุรีนั้นมีความหลากหลายแต่ยังคงจำกัดอยู่บางพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ท่องเที่ยวหลายส่วนยังไม่ได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวโดยรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔, หน้า.๑๖) ในการพัฒนาพื้นที่ป่าน้ำซับจำปีสิรินธรซึ่งตั้งอยู่ใน ตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของจังหวัดลพบุรี

นั้นสามารถส่งเสริมให้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัดลพบุรีได้โดยจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ตอนบน(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔, หน้า ๗) ซึ่งสามารถเดินทางจากกรุงเทพฯทางรถยนต์โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินสายหลักหมายเลข ๑ ผ่านจังหวัดสระบุรี ตรงเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินสายรองหมายเลข ๒๑ (พุกแค-เพชรบูรณ์) ตรงไปจนถึงสี่แยกม่วงคอมและเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงจังหวัดสาย ๒๒๕๖ (ม่วงคอม-ช่องเขาขาด) จนถึงป่าน้ำซับจำปีสิรินธรและเมืองโบราณซับจำปาในตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ ๑๙๗ กิโลเมตร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและบริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔, หน้า ๒๐-๒๑) ใช้เวลาเดินทางทั้งสิ้นประมาณ ๓ ชั่วโมง หากสามารถเพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าวได้ ก็จะสามารถขยายตลาดนักท่องเที่ยวในบริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ตอนบนให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเดินทางจะมีความสะดวกและใช้เวลาเดินทางไม่นาน แต่เนื่องจากยังขาดรูปแบบการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ดังนั้น เพื่อที่จะขยายตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมความพร้อมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อให้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลด้านคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โครงการวิจัยนี้จึงได้นำเสนอการจัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าจำปีสิรินธรสำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศจำนวน ๒ ภาษา ประกอบด้วยภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น โดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในลักษณะของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการจัดรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าประจำปีสิรินธร
๒. เพื่อจัดทำคู่มืออบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศและแผนผังเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าประจำปีสิรินธรเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น
๓. เพื่อจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้รู้ภาษาต่างประเทศและเป็นบุคลากรสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณป่าประจำปีสิรินธรและส่งเสริมรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ร่วมประชุมวางแผนและสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบลชัยจำปาร่วมกับหน่วยงานวิจัยร่วมในพื้นที่
๒. จัดทำแบบสอบถามความต้องการของชุมชนชัยจำปาในเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในตำบลชัยจำปาและทดสอบแบบสอบถาม
๓. สำรวจความต้องการของชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม
๔. วิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรม SPSS ใช้ค่าสถิติแบบแจกแจงความถี่และร้อยละ
๕. จัดทำร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศ
๖. จัดประชุมการสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลของแบบสอบถาม ร่วมวิพากษ์ ร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศและประมวลสรุปผล
๗. จัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวป่าประจำปีสิรินธรและจัดทำโครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
๘. จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศโดยใช้ชุดการ

เรียนภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวประจำปีสิรินธรฉบับทดลองและประเมินผลการจัดอบรมโดยใช้แบบสอบถามกับผู้รับการอบรม

๙. จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงทดลองในพื้นที่โครงการโดยให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าร่วมเพื่อประเมินผลความสามารถทางภาษาของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ชาวต่างประเทศ

๑๐. ปรับปรุงชุดการเรียนภาษาต่างประเทศฉบับสมบูรณ์ และจัดทำแผ่นพับเส้นทางท่องเที่ยวฉบับภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น

๑๑. เขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามชุมชนชั้นจำปาจำนวนทั้งสิ้น ๒๐๐ ชุด โดยใช้โปรแกรม SPSS ได้ผลสรุปความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนชั้นจำปาในด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยว โดยแสดงผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ การจัดการท่องเที่ยวในตำบลชั้นจำปา

การจัดการท่องเที่ยว	ค่าร้อยละ	อันดับที่
ให้อุรุรักษ์สภาพดั้งเดิมเมืองโบราณ	๙๔	๑
ให้อุรุรักษ์สภาพดั้งเดิมป่าจำปาสิรินธร	๙๑	๒
ส่งเสริมให้ป่าจำปาสิรินธรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในลพบุรี	๘๘	๓
ส่งเสริมให้เมืองโบราณชั้นจำปาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในลพบุรี	๘๘	๔
ให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน	๗๓	๕

ตารางที่ ๒ สถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลซับจำปา

สถานที่ท่องเที่ยว	ค่าร้อยละ	อันดับที่
ป่าจำปาสรินทร	๘๙	๑
เมืองโบราณซับจำปา	๘๓	๒
พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น	๗๘	๓
ร้านขายของที่ระลึก	๖๗	๔
ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณซับจำปาและป่าจำปาสรินทร (ICSC)	๖๖	๕

ตารางที่ ๓ กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในตำบลซับจำปา

กิจกรรม	อันดับที่
ขี่จักรยานเพื่อศึกษาชมเมืองโบราณซับจำปา	๑
เดินป่าตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในป่าจำปาสรินทร	๒
ขี่จักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน	๓
ขายสินค้าชุมชนและสินค้าที่ระลึก	๔

ตารางที่ ๔ ความต้องการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

หัวข้อ	ค่าร้อยละ
ชุมชนต้องการให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	๘๕
ชุมชนต้องการให้มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	๘๒
ชุมชนต้องการเข้าร่วมในการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	๗๓

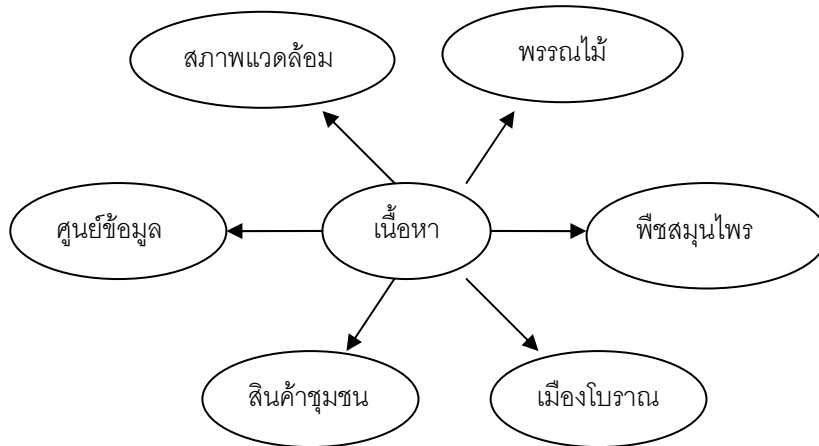
ตารางที่ ๕ ภาษาที่ต้องการให้ใช้ในการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

หัวข้อ	ค่าร้อยละ
ภาษาอังกฤษ	๗๒
ภาษาไทย*	๗๑
ภาษาญี่ปุ่น	๔๔

*หมายเหตุ: มัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาไทย ปัจจุบันโรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม ได้มีการจัดอบรมหลายรุ่นแล้ว

สำหรับเนื้อหาที่ชุมชนต้องการให้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นแสดงค่าดังแผนภาพด้านล่างนี้

แผนภาพที่ ๑ เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นจากผลของแบบสอบถาม

จากผลการตอบแบบสอบถามอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ชุมชนต้องการให้ป่าจำปีสิรินธรและเมืองโบราณซบจำปาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของ

จังหวัดลพบุรีพร้อมทั้งอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมไว้สำหรับคนรุ่นหลัง อีกทั้งต้องการให้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศในชุมชนโดยมีหัวข้อที่เกี่ยวกับบริบททั่วไปของตำบลชัยจำปา เมืองโบราณชัยจำปา พิพิธภัณฑ์เมืองโบราณชัยจำปา ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณชัยจำปาและป่าจำปีสิรินธร (ICSC) เส้นทางศึกษาธรรมชาติในป่าจำปีสิรินธรรวมถึงพรรณไม้และสมุนไพรที่สำคัญ และสินค้าชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงจัดทำร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศเพื่อจัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าจำปีสิรินธร โดยกำหนดให้มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศทั้งสองภาษา จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ ชั่วโมงมีเนื้อหาดังนี้

ตารางที่ ๖ ร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศ

หน่วยการเรียนรู้ที่	หัวข้อ	เนื้อหา	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
๑	คำทักทาย แนะนำตัว	รูปแบบการออกเสียงภาษา คำ ทักทายและการแนะนำตัว	๓
๒	สภาพแวดล้อม ทั่วไป	สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลชัย จำปา	๓
๓	ศูนย์ข้อมูลเมือง โบราณชัยจำปาและ ป่าจำปีสิรินธร(ICSC)	โซนที่ ๑:เมืองโบราณ โซนที่ ๒:ป่าจำปีสิรินธร โซนที่ ๓: อาชีพของชุมชน	๓
๔	เมืองโบราณชัย จำปา	รูปร่างและประวัติของเมือง โบราณชัยจำปา	๓

หน่วยการเรียนรู้ที่	หัวข้อ	เนื้อหา	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
๕	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าจำปีสิรินธรระยะที่ ๑	บอกลักษณะแอ่งน้ำพุทางเข้าป่าและพืชเด่นในระยะที่ ๑ เช่น ต้นจำปีสิรินธร	๓
๖	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าจำปีสิรินธรระยะที่ ๒	บอกระยะทาง อธิบายลักษณะของพืชเด่นในระยะที่ ๒ เช่น ต้นร็อค	๓
๗	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าจำปีสิรินธรระยะที่ ๓	บอกระยะทาง อธิบายลักษณะของพืชเด่นในระยะที่ ๓ เช่น ต้นกรวยและพืชสมุนไพร	๓
๘	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าจำปีสิรินธรระยะที่ ๔	บอกระยะทาง อธิบายลักษณะของพืชเด่นในระยะที่ ๔ เช่น ต้นเฟิร์นก้างปลา และพืชสมุนไพร	๓
๙	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าจำปีสิรินธรระยะที่ ๕	บอกระยะทาง อธิบายลักษณะของพืชเด่นในระยะที่ ๕ เช่น ต้นสัตบรรณ และพืชสมุนไพร เป็นต้น	๓
๑๐	สินค้าที่ระลึก / การบอกราคา	กระเป๋าปอมัดฟาง ข้าวเกรียบสมุนไพร และดอกไม้ประดิษฐ์	๓
	ภาคผนวก	ชื่อพืชอื่นๆ ภายในป่าจำปีสิรินธร ชื่ออาหารไทย	

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
ภาษาต่างประเทศดังกล่าวต่อแกนนำชุมชนในการจัดประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน
ตำบลชัยจำปาจำนวน ๓๖ คน เพื่อร่วมวิพากษ์ร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์
ท้องถิ่น และชี้แจงผลการประมวลผลของแบบสอบถามทั้งหมดให้ทราบ ผล
จากการประชุมพบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์
ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังร่วมกำหนดทิศทางการ
ท่องเที่ยวของตำบลชัยจำปาโดยต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวในบริเวณ
ป่าจำปีสิรินธรในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยจัดเป็นแหล่ง
เรียนรู้ในการศึกษาธรรมชาติและพืชสมุนไพรที่พบในบริเวณป่าจำปีสิรินธร
อีกทั้งยังต้องการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ต่อ
ผู้สนใจในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้
เป็นไปอย่างยั่งยืนและดำรงไว้ซึ่งแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทาง
วัฒนธรรมของชาติสืบไปในอนาคต

หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
ฉบับทดลองของทั้งภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นตามโครงสร้างของหลักสูตร
มัคคุเทศก์ท้องถิ่นดังกล่าวจำนวน ๑๐ หน่วยการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาเฉพาะ
ท้องถิ่นใช้ไวยากรณ์ในระดับเบื้องต้น เน้นกิจกรรมการใช้ภาษาเพื่อการ
สื่อสาร และได้จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศโดยแยกกลุ่ม
ภาษาจำนวนกลุ่มละ ๓๐ ชั่วโมง จัดอบรมต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา ๑ สัปดาห์
ให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมจำนวนทั้งสิ้น ๔๐ คน กลุ่มภาษาละ ๒๐ คน โดย
ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม และ
สมาชิกชุมชนท้องถิ่นจากชมรมรักษ์เมืองโบราณชัยจำปาและป่าจำปีสิรินธร
วิธีการสอนเน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริงในทุกหน่วยการเรียนรู้ และ
ได้ทำการประเมินความรู้ทางภาษาของผู้รับการอบรมทั้งก่อนและหลังการ

อบรมในทุกหน่วยการเรียนรู้ ประมวลผลโดยใช้ค่าสถิติ t-test และได้จัดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนทุกหน่วยการเรียนรู้ หลังจากการจัดอบรมมีคฤศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศเสร็จสิ้นแล้วนั้น คณะผู้วิจัยนั้นได้ทำการประเมินผลชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศประจำปีสิรินธรโดยใช้แบบสอบถามกับผู้เข้ารับการอบรมพบว่า การเรียนรู้โดยใช้การฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริงนั้นมีผลต่อความกระตือรือร้นของผู้รับการอบรมค่อนข้างสูงเนื่องจากเนื้อหาเป็นเรื่องท้องถิ่นที่ใกล้ตัวทำให้สามารถจดจำคำและประโยคสั้น ๆ จากสิ่งของหรือสถานที่จริง และสามารถสื่อสารได้ นอกจากนี้ ยังมีผลต่อทัศนคติที่ดีในการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมทำให้อยากเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป สำหรับคู่มือในการอบรมมีคฤศก์ภาษาต่างประเทศนั้น ผู้รับการอบรมเห็นว่ามีคามยากง่ายอยู่ในระดับปานกลาง ต่อมา คณะผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทดลองในเขตพื้นที่โครงการเป็นระยะเวลา ๒ วัน ๑ คืน โดยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าร่วมโครงการเพื่อประเมินผลความสามารถทางการสื่อสารของมีคฤศก์ท้องถิ่นโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผลการประเมินพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในท่าทีของมีคฤศก์โดยรวมระดับมากแต่ควรปรับปรุงในเรื่องการตอบคำถามซึ่งไม่สามารถตอบข้อซักถามได้ทุกข้อ พร้อมทั้งเสนอให้มีการฝึกฝนเพิ่มเติมเพื่อให้มีคฤศก์เกิดความเชื่อมั่นในการใช้ภาษา รวมถึงควรเพิ่มไวยากรณ์และคำศัพท์ในเรื่องเฉพาะถิ่นมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะสามารถสื่อสารข้อมูลในเชิงลึกและโต้ตอบได้ดียิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้นำผลการประเมินทั้งสองส่วนมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประจำปีสิรินธร ฉบับสมบูรณ์ ก่อนที่จะให้หน่วยงานวิจัยร่วมใช้ในการจัดอบรมมีคฤศก์ท้องถิ่นภาษาต่างประเทศในหน่วยงานและทำการเผยแพร่งานวิจัยในวงกว้าง

ต่อไป สำหรับปัญหาที่พบจากงานวิจัยนั้น พบว่า การอบรมภาษาต่อเนื่องในระยะสั้น ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมขาดประสบการณ์ในการฝึกใช้ทักษะการพูดกับชาวต่างชาติจริง เมื่อทดลองใช้ภาษากับนักท่องเที่ยวทำให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในลักษณะการท่องจำ ทำให้ขาดความเป็นธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรขยายระยะเวลาในการอบรมให้ยาวนานมากขึ้นเพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถฝึกใช้ทักษะการพูดภาษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และควรจัดทำแบบฝึกสนทนาภาษาประกอบชุดการเรียนรู้ไปพร้อมกันเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเอง ตลอดจนให้เจ้าของภาษาเข้าร่วมกิจกรรมฝึกปฏิบัติด้วยเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อบรมคุ้นเคยกับชาวต่างชาติ นอกจากนี้ หากต้องการเพิ่มเนื้อหาในเชิงลึกและมัลติแอสเพกต์ ท่องถิ่นสามารถอธิบายรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นได้นั้น ควรจัดทำคู่มือและจัดอบรมภาษาต่างประเทศโดยใช้ไวยากรณ์ต่อเนื่องจากเดิมโดยจัดระยะเวลาในการอบรมให้ต่อเนื่องยาวนานขึ้น และควรจัดอบรมต่อยอดทางภาษาสำหรับผู้เข้ารับการอบรมรุ่นเดิมต่อไปในอนาคต

สรุป

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการนำร่องในการจัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ๒ ภาษาพร้อมกัน โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานวิจัยในพื้นที่ทำให้เนื้อหาของหลักสูตรมัลติแอสเพกต์ที่ท่องถิ่นมีความสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลในพื้นที่จะเป็นผู้ที่เข้าใจบริบทพื้นที่ได้ดีกว่า ในขณะที่คณะผู้วิจัยจะช่วยส่งเสริมในด้านกระบวนการทำงานด้านวิชาการและการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ตัวแทนชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานวิจัยร่วมมีความเข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจึงทำให้การทำงานวิจัยในลักษณะเช่นนี้สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า การทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้นั้น จะ
ประสบผลเป็นอย่างดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจาก
หน่วยงานหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากนักวิจัยร่วมในพื้นที่และผู้นำ
ชุมชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๔๔). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร แผน
แม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวภาคกลางตอนบน. พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยนเรศวร. หน้า.๗-๑๖
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย. (๒๕๔๔).
คู่มือเดินทางท่องเที่ยวทางรถยนต์แผนที่เที่ยวทั่วไทย. กรุงเทพฯ:
บางกอกไกด์.
- มหาวิทยาลัยมหิดล.คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (๒๕๔๘). แผน
แม่บทด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคกลาง
ตอนบนกลุ่มที่ ๒ สิงห์บุรี สระบุรี ลพบุรี ชัยนาท. นครปฐม:
ศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยเพื่อการพัฒนาภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก.
- ระพีพรรณ ทองหล่อ, และคณะ. (๒๕๔๙). “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
ภายใต้ศักยภาพและข้อจำกัดของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”.
ใน การนำเสนอผลงานวิชาการที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก
เครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบนประจำปีงบประมาณ
๒๕๔๘ ระหว่างวันที่ ๗-๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๙ ณ อาคาร
วิจัยและการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
กรุงเทพฯ: เครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา.

บทคัดย่อ
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการกระจาย
ค่ากริยารูป τ โดยใช้เพลงประกอบ

*ผศ.สุนิศา ธรรมาวีวัฒน์**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่องการกระจายค่ากริยารูป τ โดยใช้เพลงประกอบ และศึกษาความพึงพอใจในการเรียนเรื่องการกระจายค่ากริยารูป τ โดยใช้เพลงประกอบของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่น ๒ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ จำนวน ๑๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ได้แก่ ๑.เพลง ๒.แบบทดสอบ ๓.แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนเรื่องการ
กระจายคำกริยารูป te โดยใช้เพลงประกอบ ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนเรื่องการ
กระจายคำกริยารูป ㄷ โดยใช้เพลงประกอบสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. นักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนเรื่องการกระจายคำกริยา
รูป ㄷ โดยใช้เพลงประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๔.๑๐

Abstract

The purposes of this research were to study the learning achievement in 'te form' verb conjugation through songs and to study the learning satisfaction in 'te form' verb conjugation through songs. The sample group was 18 Japanese students from the Faculty of Humanities and Societies, Thepsatri Rajabhat University who enrolled in the course of Japanese 2 in the second semester of the 2007 academic year. The instruments used in the research were 1) songs 2) a 30-item 'te form' verb conjugation completion test ,and 3) a 10-item questionnaire asking for the students' learning satisfaction in 'te form' verb conjugation through songs. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and t-test. The findings of the research were as follows:

1. After using songs the students' learning achievement in 'te form' verb conjugation was higher than that before using songs ($p < .05$)

2. The students were satisfied with learning 'te form' verb conjugation through songs at a high level ($\bar{x} = 4.10$)

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการกระจายคำกริยา รูป τ โดยใช้เพลงประกอบ บทนำ

ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาภาษาญี่ปุ่นนั้นได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระแสมนุษย์จะนิยมจะมีมากก็ตาม แต่ผู้เรียนบางส่วนเมื่อเรียนไปได้ระยะเวลาหนึ่งก็ล้มเลิกการเรียนกลางคัน เนื่องจากรู้สึกว่ายากและปริมาณเนื้อหาวิชาที่มีมาก ดังนั้นผู้เรียนจึงอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายได้ เนื่องจากยิ่งเรียนจำนวนคำศัพท์ก็ทวีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย และหากผู้สอนไม่มีเทคนิควิธีที่จะกระตุ้นและดึงดูดความสนใจแล้วก็จะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่อยากเรียนต่อไป สำหรับการเรียนการสอนวิชาไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรของสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีนั้น พบว่าเนื้อหาในแต่ละวิชามีปริมาณมาก เช่น รายวิชาภาษาญี่ปุ่น ๒ นั้นนักศึกษาจะต้องเรียนรู้บทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกระจายรูปคำกริยาถึง ๖ บท กล่าวคือ รูป te จำนวน ๓ บท รูป nai จำนวน ๑ บท รูปพจนานุกรม ๑ บท และรูป ta อีก ๑ บทตามลำดับ ในบทที่เรียนเรื่องการกระจายกริยา te นั้น นักศึกษาจะต้องศึกษาหลักการแบ่งกลุ่มคำกริยาก่อนแล้วจึงศึกษาวิธีการกระจายรูปของกริยากุ่มต่าง ๆ เมื่อสามารถกระจายรูปกริยาได้แล้วในบท

นั้นๆยังต้องศึกษาการใช้รูปกริยาที่กระจายแล้วในสำนวนต่างๆ เช่น รูป te ในบทที่ ๑๔ นั้นใช้กับสำนวนคำสั่ง ขอร้อง (te kudasai) และสำนวนแสดงสภาพ (te imasu) ดังนั้นการที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถจำวิธีการกระจายคำกริยาได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว นั้น นอกเหนือจากการที่ผู้เรียนจะต้องพยายามจดจำด้วยตัวเองแล้ว สิ่งที่จะช่วยผู้เรียนได้ก็คือเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน จากการศึกษาเอกสารพบว่า มีผู้สอนภาษาต่างๆจำนวนหนึ่งใช้เพลงประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน เนื่องจากเพลงและดนตรีนั้นมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และสื่อสารของมนุษย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการนำเพลงมาใช้ประกอบในการเรียนการสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น เรื่องการกระจายคำกริยารูป て โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกหรือสร้างทำนองเพลง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำวิธีการกระจายคำกริยาได้ในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานในการเรียน อันจะทำให้ให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีและสามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาการเรียนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น ๒ และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. ผู้วิจัยออกแบบงานวิจัย สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - ๒.๑ เพลงประกอบการเรียนรู้เรื่องการกระจายคำกริยารูป て
 - ๒.๒ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์วัดการเรียนรู้อย่างเป็นแบบทดสอบชนิดเติมคำ จำนวน ๓๐ ข้อ
 - ๒.๓ แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนเรื่องการกระจายคำกริยารูป て โดยใช้เพลงประกอบ

๓. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดการวิจัยแก่นักศึกษา
๔. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักศึกษา เรื่องการกระจาย
คำกริยารูป て
๕. ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ใบงาน ใบ
กิจกรรมและเพลงประกอบ โดยให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มเพื่อแต่งเนื้อเพลงและใส่
ทำนองเพลงเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มได้นำเสนอหน้าชั้นเรียนดังนี้

กลุ่มที่ ๑ และ ๒ ใช้เนื้อเพลงเดียวกันแต่กลุ่มที่ ๑ ใช้ทำนองที่
แต่งขึ้นเอง และกลุ่มที่ ๒ ใช้ทำนองเพลงลิเก

い ち り つ て い ち り つ て み に び ん で
き い て き い で
し して
い き ま す い き ま す い っ て

กลุ่มที่ ๓ ใช้ทำนองเพลง หากว่าเรากำลังสบายจงปรบมือพลัน

か か り ま す か か り ま す か か つ て
か し ま す か し ま す か して
い き ま す い っ て
あ そ び ま す あ そ ん で
お わ り ま す お わ つ て

กลุ่มที่ ๔ ใช้ทำนองเพลง ซาลาล่า

My heart go ซาลาลา ลาลา ผันรูป ๒ เป็น te te te
 ผันรูป ๓ เป็น te ด้วยนะ โว โว โว ตัด masu ออกด้วยนะ
 いちり เป็น つて
 みにび เป็น んで
 きいて ぎいで しして

๖. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนทำการทดสอบ
 หลังเรียนอีกครั้งด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับที่
 ใช้ทดสอบก่อนเรียน

๗. ทำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน เรื่อง
 การกระจายค่ากริยารูป ๘ โดยใช้เพลงประกอบ จำนวน ๑๐ ข้อ

๘. นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง
 การเรียน เรื่อง การกระจายค่ากริยารูป ๘ โดยใช้เพลงประกอบ มี
 รายละเอียดดังตาราง ๑

ตาราง ๑ แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย
 (\bar{x}) คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการเรียน
 เรื่อง การกระจายค่ากริยารูป ๘ โดยใช้เพลงประกอบ

การทดสอบ	(n)	คะแนนเต็ม	(\bar{x})	(S.D.)	ค่า t-test	P-value
ก่อนการเรียน	๑๘	๓๐	๑๙.๑๑	๕.๗๐	-๓.๕๖๐	.๐๐๑*
หลังการเรียน	๑๘	๓๐	๒๒.๕๕	๕.๗๕		

* $p < .๐๕$ df=๑๗

จากตาราง ๑ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) คะแนนการทดสอบก่อนและคะแนนหลังการเรียนโดยใช้เพลงประกอบเท่ากับ ๑๙.๑๑ และ ๒๒.๕๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๕.๗๐ และ ๕.๗๕ ตามลำดับ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังจากใช้เพลงประกอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ ๑ ที่มีต่อการเรียนเรื่อง การกระจายคำกริยารูป ๗ โดยใช้เพลงประกอบ มีรายละเอียดดังตาราง ๒

ตาราง ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน เรื่อง การกระจายคำกริยารูป ๗ โดยใช้เพลงประกอบ

รายการ	(\bar{x})	(S.D.)	แปลผล
๑. การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้จำวิธีการกระจายคำกริยารูป ๗ ได้ดีขึ้น	๔.๓๘	๐.๖๙	มาก
๒. การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้เกิดความรู้สึกมั่นใจในการกระจายคำกริยามากขึ้น	๓.๘๘	๐.๖๗	มาก

รายการ	\bar{x}	(S.D.)	แปลผล
๓. การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงออก	๔.๐๕	๐.๖๓	มาก
๔. การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้มีอิสระในการเรียนรู้	๔.๐๕	๐.๘๐	มาก
๕. การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้สนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น	๔.๑๑	๐.๘๓	มาก
๖. การให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มคิดเพลงประกอบเองทำให้มีความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน	๔.๑๖	๐.๗๐	มาก
๗. ความรู้สึกพึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในการคิดทำนองประกอบเพลงเอง	๔.๑๑	๐.๘๖	มาก
๘. ความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบ	๔.๒๗	๐.๗๕	มาก
๙. ความต้องการเรียนการกระจายคำกริยา รูปอื่นๆด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบ	๓.๖๖	๑.๐๒	มาก
๑๐. ความต้องการเรียนภาษาญี่ปุ่นเรื่อง อื่นๆด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบ	๔.๓๓	๐.๖๘	มาก
คะแนนเฉลี่ย	๔.๑๐	๐.๗๗	มาก

จากตาราง ๒ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการกระจายคำกริยา รูป ๗ ด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดเป็นอันดับแรกคือข้อ

๑ การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้นักศึกษาจำวิธีการกระจายคำกริยารูป τ ได้ดีขึ้น (๔.๓๘) อันดับที่สองคือ ข้อ๑๐ นักศึกษาต้องการเรียนภาษาญี่ปุ่นเรื่องอื่นๆด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบ (๔.๓๓) และอันดับที่สามคือข้อ ๘ นักศึกษารู้สึกพึงพอใจและมีความสุขกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบ (๔.๒๗)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๑. สรุป อภิปรายผล

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังจากเรียนเรื่องการกระจายคำกริยารูป τ โดยใช้เพลงประกอบสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและนักศึกษารู้สึกพึงพอใจและมีความสุขกับการเรียนโดยใช้เพลงประกอบ ทั้งนี้ด้วยหลักการของจุดประสงค์ในการสอนโดยใช้เพลงประกอบที่กล่าวว่า เพื่อสร้างความสนใจในการเรียน ทำให้บทเรียนน่าสนใจน่าเรียน สร้างบรรยากาศ ในการเรียนให้สนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้บทเรียนที่ยากให้ง่ายขึ้น ช่วยให้จดจำบทเรียนได้ง่าย ทั้งยังเป็นการช่วยย้ำในสิ่งที่เรียนไปแล้ว เช่น คำศัพท์ รูปประโยค การออกเสียง และเพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา สอดคล้องกับที่นิตยา สุวรรณศรี (๒๕๓๖, คำนำ) กล่าวว่า “บทเรียนจะมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น ถ้าหากผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเองและมีส่วนร่วมในบทเรียนอย่างสนุกสนาน เกมและเพลงนับเป็นสื่อการเรียนที่มีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ถ้าหากครูผู้สอนสามารถเลือกเกมและเพลงให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนได้” นอกจากนี้ในงานวิจัยต่างๆก็พบว่าเพลงประกอบมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามในการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนเรื่องการกระจาย

คำกริยารูป τ โดยใช้เพลงประกอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำเป็นอันดับที่สองคือ การเรียนด้วยวิธีการใช้เพลงประกอบทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกมั่นใจในการกระจายคำกริยามากขึ้นนั้น อาจมีสาเหตุมาจากขั้นตอนก่อนการกระจายคำกริยาที่ว่า นักศึกษาจะต้องจดจำกลุ่มคำกริยาให้ได้ก่อนแล้วจึงจะกระจายคำกริยาได้ ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาที่ยังแบ่งกลุ่มคำกริยาได้ไม่แม่นยำจะมีความรู้สึกไม่มั่นใจที่กระจายคำกริยานั้นๆ

๒. ข้อเสนอแนะ

๑. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่งเพลงประกอบการเรียนเอง นั้น ผู้สอนควรให้คำปรึกษาแนะนำ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อเพลงที่ผู้เรียนแต่งเอง อาจไม่ครอบคลุมเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้
๒. ควรมีการศึกษาวิจัยการนำเพลงไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำและเข้าใจในเนื้อหาดีขึ้น

บรรณานุกรม

กาญจนา นุ่มพันธ์. (๒๕๓๗). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องราชาธิราช โดยใช้เพลงไทยเป็นสื่อกับการสอนแบบปกติ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ครูรุ่นใหม่ อริสรา ธนาปกิจ สอนภาษาอังกฤษผ่านบทเพลง. (๒๕๕๖, มกราคม ๑๔). แนวนหน้า, หน้า ๑๓

เชื้อฝึก้องเพลงจีนสกัด“อัลไซเมอร์”โรงเรียนสอนภาษาจีนเปิดคอร์สรองรับ.

(๒๕๕๐). ผู้จัดการรายสัปดาห์. [ออนไลน์].เข้าถึงได้

จาก:<http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๐๐๐๐๐๑๓๓๘๗> [๒๕๕๐, กุมภาพันธ์ ๒]

นิตยา สุวรรณศรี. (๒๕๓๖). เพลงและเกมประกอบการเรียนการสอน

ภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.

มณฑล ไซยศิริ. (๒๕๔๖). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โดยการใช้เพลงและไม่ใช้เพลงประกอบการสอนตามคู่มือ

ครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ยุพิน บุญพันธ์. (๒๕๓๕). ผลของการใช้เพลงประกอบการสอนคณิตศาสตร์

ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

ที่ ๑. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรืองศักดิ์ อัมไพพันธ์. (๒๕๔๒). **Teaching with songs**. กรุงเทพฯ:

ไทยวัฒนาพานิช.

ลัดดาวัลย์ พิชญพจน์. (๒๕๓๗). **ทักษะและเทคนิคการสอน**. ลพบุรี:

สถาบันราชภัฏเทพสตรี

การถ่ายโอนสถานีอนามัยไปองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
:สรุปบทเรียนจากเทศบาลเมืองเขาสامยอด
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*

กาสัก เต๊ะซันหมาก**
พรธิดา เวียงสงค์ และปัญญา ยงยิ่ง***

ความเป็นมาและความสำคัญ :

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยให้

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยระบบสุข (สวรส.)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หัวหน้าโครงการ

*** นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี นักวิจัยประจำโครงการ

ตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดให้ช่วง ๔ ปีแรก (พ.ศ.๒๕๔๔-พ.ศ.๒๕๔๗) ให้ดำเนินการถ่ายโอนด้วยการกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ราชการบริหารส่วนกลาง และระบบราชการบริหารส่วนภูมิภาค รวมทั้งพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างความพร้อมในการรองรับการถ่ายโอนภารกิจ บุคลากร งบประมาณ และทรัพย์สิน ตามวิสัยทัศน์ของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รวม ๓ ด้านที่สำคัญ คือ ด้านความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการ ด้านบริหารจัดการโดยลดภารกิจของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเพิ่มบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการแทน และด้านประสิทธิภาพของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบ และตามกรอบของแผนงานดังกล่าวได้กำหนดให้โอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะของรัฐ ที่ดำเนินอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการการถ่ายโอนภารกิจสาธารณะสุขให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างสมบูรณ์นั้น พื้นที่จังหวัดต่างๆ ต้องมีความพร้อมและมีขั้นตอนตลอดจนแผนงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเห็นชอบและพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนด้วยการคำนึงถึงความคุ้มค่าและความประหยัด เพราะจะเกี่ยวข้องกับภารกิจ งบประมาณ และบุคลากร ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งบัญญัติขึ้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญได้นำไปสู่แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๓ และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดให้มีกลไกคณะกรรมการสุขภาพระดับพื้นที่ (กสพ.) ขึ้นมารองรับการถ่ายโอนสถานบริการสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการถ่ายโอนสถานบริการสุขภาพในลักษณะเครือข่าย พ.ศ.๒๕๔๕ มีการแต่งตั้ง กสพ.ขึ้น โดยคำสั่งกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็น Advisory Board ใน ๕๒ จังหวัด และเน้นหนักใน ๑๐ จังหวัด แต่การดำเนินการหยุดชะงัก เพราะมีนโยบายเร่งด่วนเรื่องการปฏิรูประบบสุขภาพตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการปฏิรูประบบราชการตาม พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ ในส่วนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ การถ่ายโอนภารกิจ ด้านสาธารณสุขให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม ๓๔ ภารกิจด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตามรายงานของสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกถ.) ปี ๒๕๔๙ ภารกิจด้านสาธารณสุขถ่ายโอนไปแล้ว ๗ ภารกิจ คงเหลือ ๒๗ ภารกิจ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ถ่ายโอนสถานื่อนามัยไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน ๑๙ จังหวัด จำนวน ๒๑ องค์กรบริหารส่วนตำบล ๓ เทศบาล ตำบล ๑ เทศบาลเมือง รวม ๓๐ สถานื่อนามัย โดยในจำนวนนี้ได้มีการโอนสถานื่อนามัยเขาสายมอดไปอยู่เทศบาลเมืองเขาสายมอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีด้วย

เทศบาลเมืองเขาสายมอด เป็นชุมชนลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๒๑,๓๔๙ คน (ข้อมูล ณ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐) อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๓ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๙.๗๖ ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีแนวภูเขาอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแนวยาว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ รับจ้าง และรับราชการ (ทหาร) อาชีพรอง คือ เลี้ยงสัตว์ ค่าของเก่า เกษตรกร แบ่งเป็น ๗ หมู่บ้าน เดิมสถานื่อนามัย

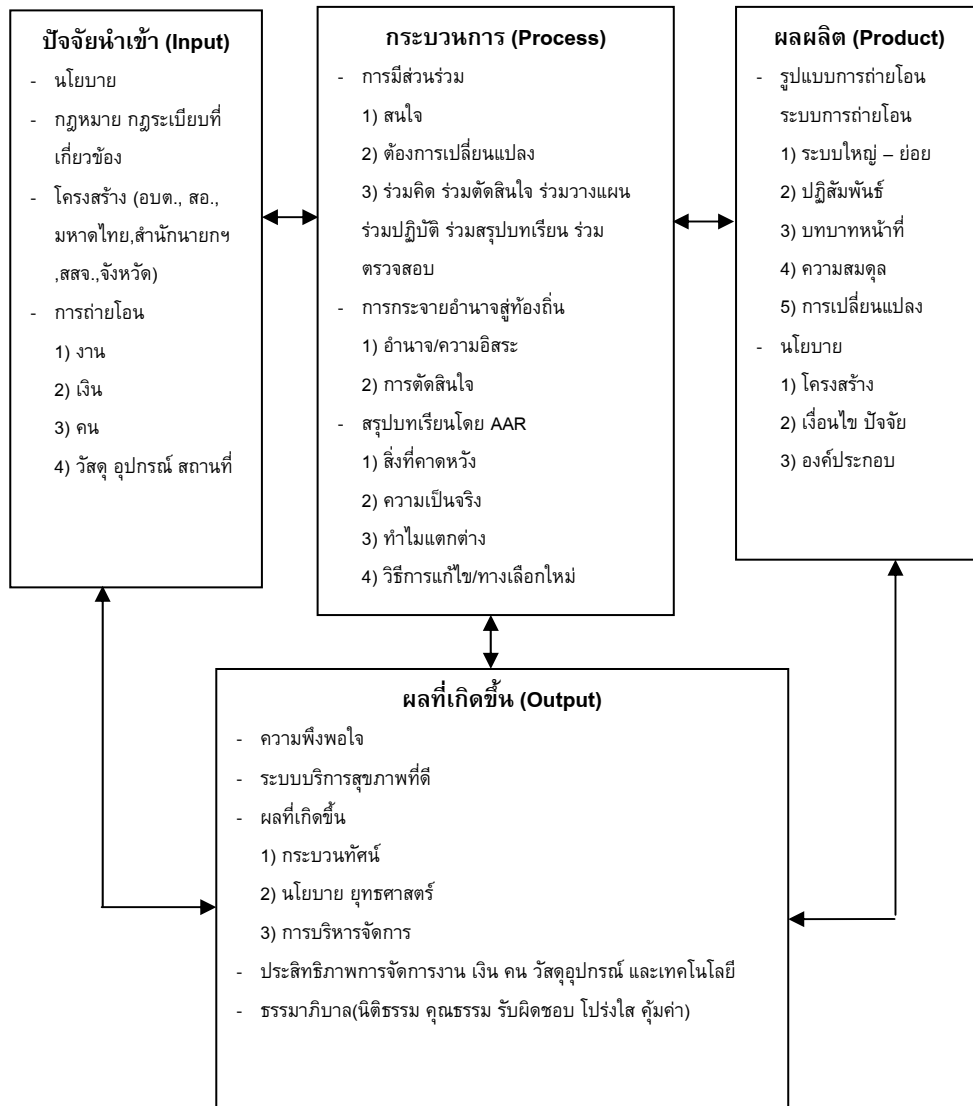
เขาสามยอต รับผิดชอบ ๖ หมู่บ้าน (ม.๒ - ๖) เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเขาสามยอต มี ๖๓ คน โดยเป็นเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ๑๖ คน

การเรียนรู้ถึงสถานการณ์และเงื่อนไขการดำเนินงาน ตลอดจนจน ประสพการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการของโครงการดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะความ เข้าใจถึงความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นเงื่อนไขและกระบวนการสำคัญที่กำหนดความสำเร็จและ ประสิทธิภาพของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ :

เพื่อวิเคราะห์และสรุปบทเรียนที่ได้รับจากการถ่ายโอนสถานีอนามัยเขาสามยอตไปอยู่เทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัด ลพบุรี โดยเปรียบเทียบความคาดหวังกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

กรอบคิด :

วิธีการศึกษา :

การศึกษานี้ใช้วิธีการที่หลากหลาย (Multi-instrumental Methods) ด้วยการผสมผสานการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Study) เพื่อใช้เป็นกระบวนการในการตอบคำถามให้ครอบคลุมทุกประเด็นและถูกต้องสมบูรณ์ (แต่ในบทความนี้ขอเสนอเฉพาะการศึกษาเชิงคุณภาพ) โดยมีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

๑. การศึกษาเชิงคุณภาพ กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ มีประเด็นสำคัญดังนี้

๑.๑ การสัมภาษณ์ลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) แหล่งข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นเป้าหมายของการสัมภาษณ์ลึก ประกอบด้วยบุคคล ๖ กลุ่ม คือ

- ๑ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลเมืองเขาสงาเขต
- ๒ กลุ่มเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเขาสงาเขต
- ๓ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับบริหารในพื้นที่

(สสจ. / สสอ.)

- ๔ กลุ่มเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเขาสงาเขต
- ๕ กลุ่มแกนนำประชาคมในพื้นที่และนักการเมือง

ท้องถิ่น

- ๖ กลุ่มประชาชน

โดยแต่ละกลุ่มได้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างบางคนมากกว่า ๑ ครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การประเมินทุกประเด็น

๑.๒ การศึกษาเอกสารรายงานการกระจายอำนาจ การตรวจสอบและรวบรวมเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการ

กระจายอำนาจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริมและยืนยันข้อค้นพบที่ได้จากวิธีการอื่นๆ

๒. การศึกษาเชิงปริมาณ กระบวนการศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้ง ๖ กลุ่มดังกล่าว เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องความรู้ และความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจสุขภาพสู่ท้องถิ่น และผลการดำเนินงาน ด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ยกเว้นกลุ่มประชาชนที่ต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ร่วมด้วย รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๘๙ คน (ยังไม่ได้นำเสนอผลในบทความนี้)

๓. การสรุปบทเรียน โดยใช้วิธี After Action Review (AAR) โดยมีคำถามหลักได้แก่ ความคาดหวัง ความเป็นจริง ความแตกต่าง และทางเลือกการแก้ไข

ก่อนการถ่ายโอน :

๑. การดำเนินงานด้านสาธารณสุข :

ก่อนการถ่ายโอนฯ เทศบาลเมืองเขาสามยอตมีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานศึกษาครอบคลุมทุกกลุ่มวัย มีวัด สำนักสงฆ์ และคริสตจักรคาทอลิก มีกลุ่มองค์กรในชุมชนอาสาสมัครต่างๆ ครอบคลุมทุกชุมชน ส่วนด้านสาธารณสุข ประชาชนไม่มีน้ำประปาใช้ประมาณ ๔ กลุ่มบ้านรวม ๒๙ ครัวเรือน หน่วยงานบริการด้านสาธารณสุขมีคลินิก ๒ แห่ง มีโรงพยาบาลของรัฐ ๒ แห่ง คือ โรงพยาบาลอานันทมหิดล (สังกัดกรมแพทยทหารบก) และโรงพยาบาลลพบุรี (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข) โดย แบ่งเป็น PCU ในโรงพยาบาลลพบุรี (หมู่ ๑) และ

เป็นศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลเขาสามยอด ซึ่งมีเป้าหมายในการดำเนินงานด้านสุขภาพ ดังนี้

๑.๑ วิสัยทัศน์: เป็นศูนย์สุขภาพชุมชนมาตรฐาน บริการแบบองค์รวม ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างสุขภาพ นำสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

๑.๒ พันธกิจ: ให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิแบบผสมผสานเป็นองค์รวม โดยมุ่งเน้นให้บริการอย่างมีคุณภาพภายใต้การบริหารจัดการที่ดี

๑.๓ ปรัชญา: การทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม สู่การบรรลุเป้าประสงค์ของการสร้างเสริมสุขภาพและการบริการ

๑.๔ เป้าประสงค์

๑) พัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีคุณภาพมาตรฐานที่ดี
๒) ลดปัญหาทางด้านสุขภาพโดยเฉพาะโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยตนเอง และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

๓) ประชาชนได้รับการคุ้มครองสุขภาพ และส่งเสริมให้ชุมชน/เครือข่ายมีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาพ และดูแลสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม

๔) พัฒนาข้อมูลข่าวสารแบบบูรณาการทุกภาคส่วนให้เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๕) มีระบบบริหารจัดการที่ดี เอื้อให้งานด้านสุขภาพบรรลุผลสัมฤทธิ์

ปัญหาสุขภาพอนามัย จากการประชาคมเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปัญหาเรื่องโรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก ปัญหาผู้สูงอายุและผู้พิการจากการประกอบอาชีพการผลิตหน่อไม้ปืบ (ในหมู่ที่ ๒-๓) จาก

การสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไป พบว่าการเจ็บป่วยของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโรคปวดเข่า และโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน เป็นต้น การดูแลเบื้องต้น อสม.ดำเนินการวัดความดันโลหิต ตรวจสอบเลือด การทำโครงการส่วนใหญ่ขึ้นกับเจ้าหน้าที่ สอ. อสม. ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ สอ. ประชาชนมีความรู้ในการดูแลรักษาตัวเอง แต่ด้วยการเป็นอยู่ที่บังคับ (การทำมาหากินที่ไม่มีเวลาหุงหาอาหารที่มีคุณภาพ) ทำให้ดูแลตัวเองไม่ดีพอ ซึ่งอาหารแบบปรุงเสร็จบริโภค ทำให้กินผักได้ไม่มากพอ บางเรื่องที่เป็นปัญหาจากพฤติกรรมกินไม่ดี พื้นที่ชุมชนบางแห่งมีสภาวะแวดล้อมที่ก่อให้เกิดขยะ มลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เช่น ร้านซ่อมรถ ร้านทำประตูลูมิเนียม บางชุมชน (เช่น ซอยผลไม้หลังโรงพยาบาลลพบุรี เป็นต้น) มีน้ำท่วมขัง ชื้นแฉะ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาใช้ความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา

๒. ความตั้งใจของผู้บริหารเทศบาลเมืองเขาสยามยอด :

จากการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี และประธานสภาเทศบาล เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าผู้บริหารเทศบาลเมืองเขาสยามยอดมีความตั้งใจในการรับโอนสถานีอนามัยเขาสยามยอด โดยสรุปดังนี้

๒.๑ สภาพก่อนการถ่ายโอน

การเข้าถึงบริการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเขาสยามยอดพัฒนา ก่อนที่จะถ่ายโอน การจัดการสุขภาพเดิมสถานีอนามัยเคยประสานงานของงบประมาณ ส่วนประชาชน บางคนยากจน พบปัญหาไม่มีรถรับส่ง บางคนเดินไม่ได้ พิกการ ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะวัดความดันโลหิต จึงมีแนวคิดประสานจ้างบริษัทเอกชนที่มีรถโมบายสามารถ x-ray ได้มาให้บริการคนที่ด้อยโอกาส เพราะบางคนเป็นมากจะไม่รู้ ดังคำกล่าว

นายกเทศมนตรีที่ว่า

“ชาวบ้านสะท้อนให้ฟัง ไปเจอเนืองอก เขาขอบคุณหมอ ถ้า มองผิวเผินคิดว่าสุขภาพดี ถ้าเจาะลึกบางคนยังเข้าไม่ถึงบริการ ปวด หัวก็ซื้อยาพารา บางคนตาบอด หากตรวจพบตอนแรกช่วยทัน เป็น โอกาสที่ดี ประชาชนจะได้รับบริการส่วนขาด”

“ทุกวันที่ ๕ จะแจกเบียร์ยังชีพ ๖ เดือนจ่ายครั้ง มีนโยบายให้ หัวหน้าส่วนต้องลงพื้นที่ อยากคิดอะไรนอกกรอบ อยากทำที่อยู่ให้ เขา โรคที่พบเป็นเบาหวานกันเยอะ พบตาบอด ทั้งที่อายุยังไม่เยอะ เกี่ยวกับอาหาร มันสะสม มะเร็ง โรคเรื้อรัง จะทำโครงการให้ปรับ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสม ถูกต้อง แก่ที่ต้นเหตุคือ พฤติกรรมการกิน”

๒.๒ แนวคิดในเรื่องการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ

มีนโยบายรองรับ โดยจะมีแพทย์มาประจำลดความ แออัดของการไปขอรับบริการที่โรงพยาบาล ใกล้ชิดประชาชน

ปัจจุบันการกระจายอำนาจเป็นเรื่องที่สำคัญในการ ดำเนินชีวิตของประชาชนให้ความสำคัญ ทั้ง ๔ ด้าน ถ้าถ่ายโอนคนงาน สิ่งของการจัดตั้งงบประมาณ ต่างๆ ผู้บริหาร อปท.ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ สุขภาพของชุมชน ส่วนแรกแทนที่ประชาชนจะต้องเข้า โรงพยาบาลถือว่าเป็นการสกัดด่านแรกไว้ อปท.จะสามารถส่งเสริมป้องกันเป็นด่านหน้าให้

แนวคิดเรื่องการบูรณาการงานสาธารณสุขที่กระทรวง สาธารณสุขมีคน วิชาการ ส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณช่วยกันทำงานเพื่อ ประชาชนให้มีความสุข ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะประชาชนจะได้รับบริการที่ ทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้น

๒.๓ การให้ความสำคัญความรับผิดชอบต่อสุขภาพประชาชน

ในพื้นที่

ถือเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะกระทรวงสาธารณสุขจะยอมรับใครง่ายๆ ยากค่อนข้างมีความรู้สูง ถือว่าให้เกียรติ ไว้วางใจ เทศบาลเมืองเขาสามยอดมีนโยบายรองรับ ซึ่งที่ผ่านมามาสถานีอนามัยและโรงพยาบาลลพบุรีทำงานร่วมกัน มีการประสานงาน เหมือนพี่น้องกัน มีการปรึกษาหารือกัน จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ นอกเวลา มาประจำลดความแออัดไปโรงพยาบาลใกล้เคียงประชาชน โดยได้รับทราบปัญหาความต้องการ ทุกวันที่ ๒๐ ของเดือนจะมีการประชุมค้นหาปัญหาโดยมีหลายฝ่ายเข้าร่วมทั้งราชการและองค์กรชุมชน ถ้ามในที่ประชุมตั้งงบประมาณ จัดสรรตามลำดับความสำคัญ

๒.๔ สิ่งที่ต้องดำเนินการในกิจกรรมด้านสาธารณสุขจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

มีชมรม อสม.เป็นทีมงานในพื้นที่ ความสำเร็จที่ผ่านมา มีการส่งเสริมการออกกำลังกาย การตรวจคัดหามะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก ยารักษาโรคเรื้อรัง คนพิการจัดทำส้วมให้ สนับสนุนเครื่องออกกำลังกาย เครื่องเสียงให้เขามีโอกาสได้รวมตัวกันออกกำลังกาย การป้องกันโรคไข้เลือดออก เป็นต้น

๒.๕ การเปลี่ยนแปลงเมื่อรับโอนสถานีอนามัย

การบริการเดิมก็ดีอยู่แล้วเพียงแต่อยากจะเพิ่มให้ดีกว่าเดิม แต่จะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณได้สะดวกขึ้น รับงานมาแล้วไม่ต้องกังวลว่าจะมีงบประมาณหรือไม่ ประสพการณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นคนทำงาน อึดอัดใจลำบากต้องการอะไรก็เสนอมาสนับสนุนได้เต็มที่ โครงสร้างจะทำให้สมเกียรติ ใช้คนต้องสนับสนุนให้กำลังใจเขา นโยบายเรื่องสวัสดิการที่ควรจะได้ในหน้าที่ของเขา

ความก้าวหน้า การศึกษาต่อ อบรม เป็นต้น ไกลชิดประชาชนมากกว่า ได้ความต้องการเร็ว สนองตอบประชาชนได้เร็วขึ้น เชื่อมโยงช่วยหนุนเสริมกัน การมองความยั่งยืนเป็นเจ้าของสุขภาพ ต่อยอดผู้สูงอายุ งานคุ้มครองผู้บริโภค ตรวจสอบเป็นเพื่อน อสม.น้อย เรียนรู้เฝ้าระวังลูกน้ำยุงลาย นวดแผนไทยที่ อสม.จะมีอาชีพ ประชาชนจะมีสุขภาพดี

ความก้าวหน้าของบุคลากรเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ไม่เสียสิทธิ์อะไร ถ้าเปิดรับคนจะขอโอนมามาก เปิดตามกรอบเท่านั้นและจะส่งเสริมให้เรียนต่อ

ด้านแผนงาน ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นปัจจัยสำคัญ เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุตำบลเราได้ไป พันกว่ารายๆ ละ ๕๐๐ บาทต่อเดือน การทำงานร่วมกับสถานีอนามัยดี ปีที่ผ่านมาทำงานเฉลิมพระเกียรติร่วมกันทำไปไหนไปด้วยกัน

มีการปรับแผนบูรณาการกันระหว่างเทศบาล สถานีอนามัย และโรงพยาบาลบุรี ด้านการบริหารงานบุคคลเป็นไปตามระเบียบและผลงาน ด้านความก้าวหน้า เมื่อเป็นเทศบาลการปรับโครงสร้างการบริหารงานบุคคล ปลัดปรับตำแหน่งเป็นซี ๙ ผอ.กองสาธารณสุขจะเป็นตำแหน่งเป็นซี ๘ มีความเห็นว่าการช่วยกันทำงาน มีภารกิจต้องช่วยกันเป็นเรื่องใหญ่ ข้อดีใกล้ชิดสนิทสนม ไม่มีการใช้อำนาจ ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง ยังต้องมีการเร่งรัด สนับสนุนหลายๆ เรื่อง นายกเทศมนตรีให้เหตุผลว่า

“โครงสร้างพื้นฐานมาที่หลัง ความสุขของประชาชนต้องมาก่อน คิดว่าถ้าใครทำงานก็ตามเนื้อผ้าคุณภาพการทำงาน การเอาใจใส่ ผู้นำปัจจุบันไม่เหมือนเดิมแล้ว”

“วิชาการความสามารถของแพทย์เฉพาะด้านลงชุมชนจะทำให้

ให้ได้แก้ปัญหาได้ตรง”

๒.๖ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเมื่อรับโอนสถานื่อนามัย
ประชาชนจะสะดวกขึ้น เทศบาลจะดีนรนาหาแพทย์มา
เพิ่มลดภาระของโรงพยาบาลได้แน่นอน มีโครงการรองรับอยู่แล้ว คือการจัด
คลินิกนอกเวลา เพราะประชาชนจะมีเวลว่างตอนเย็นสามารถพบแพทย์ได้
จะจัดงบประมาณให้โดยตรง เหลือเพียงเอกสารยังไม่มี เป็นเพียงข้อตกลงรอ
การรับรองจะดำเนินการต่อไป

แต่เดิมให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับหนึ่ง แต่
ตอนนี้เราให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพเป็นอันดับหนึ่ง เทศบาลเมืองเขา
สามยอดเป็นเทศบาลนาร่องที่อยู่ในระดับแนวหน้า ทำให้แสวงหาและพัฒนา
เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง ดังนั้นการพัฒนางานด้านสาธารณสุขนับเป็น
โอกาสที่ เทศบาลเมืองเขาสามยอดจะได้เพิ่มศักยภาพการทำงานให้เป็นที่
ยอมรับของประชาชน งานสาธารณสุขทำแล้วไม่จบ ต้องคิด และมีการปรับ
แผนตลอดเวลา เพราะไม่อยากให้ประชาชนเป็นโรคภัยไข้เจ็บ

“การทำงานหยุดหนึ่งไม่ได้ ต้องคิดไปข้างหน้า บูรณาการกับ
หน่วยงานต่างๆ เพื่อ ประชาชนจะได้ประโยชน์”

“ที่คิดว่าจะทำเป็นอันดับแรกคือ เรื่องแพทย์นอกเวลา
บริการผู้ด้อยโอกาสและผู้ป่วยเดินไม่ค่อยได้ ปวดเข่า ขาอ่อนไม่มี
แรง ในหมู่ ๖-๗ โดยจัดอาหารกลางวันให้ฟรี”

๒.๗ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (เพิ่มเติม)

จะให้ดีขึ้นก็ต้องคุยกันบางเรื่องที่ไม่รู้ จะทำให้เจริญ
ดีกว่าปัจจุบันต้องคุยกัน สัมผัสชาวบ้านมากกว่า ชั้นวิเคราะห์เชิงลึกมองไม่
ออก รู้แต่เพียงว่าจะต้องทำให้ดี เช่น การตามจ่าย ด้านหน้าจะพัฒนาโฉม
อย่างไร ด้านคุณภาพมีโรงพยาบาลที่ดี ประชาชนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ

บ้านญาติเบิกจ่ายได้ การเจ็บป่วยส่วนใหญ่ หมู่ ๗ ชายของเก่ามีไข้เลือดออก
ยางรถมากเกิดลูกน้ำเยอะ ปี ๒๕๔๖ เกิดไข้หวัดนก ช่วยกันมีครั้งเดียวชุด
หลุมฝังจัดการได้เลยไม่ต้องรอ โรคเรื้อรังเบาหวานค่อนข้างเยอะ สมัยก่อน
ปลูกผักกินเองไม่ต้องมีสารพิษ ของที่ซื้อจากตลาดสารพิษเยอะ เราสนับสนุน
ให้ปลูกผักกินกันเอง รู้ว่าเป็นแล้วหายยาก ก็รู้ยู่คนยากจนมีมากหรือไม่
จัดลำดับสัมภาษณ์ให้การสนับสนุนตามลำดับ จากการประชาคมและเราลง
พื้นที่กันเอง เป็นข้อมูลที่เรามาประเมินร่วมกันก่อนให้การสนับสนุน

๓. ความตั้งใจของเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเขาสามยอต :

จากการสัมภาษณ์ลึกลัดเทศบาล และผู้อำนวยการกอง
สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าเจ้าหน้าที่
เทศบาลเมืองเขาสามยอตมีความตั้งใจในการรับโอนสถานีอนามัยเขาสาม
ยอต โดยสรุปดังนี้

๓.๑ แนวคิดการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุข

ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ต้องกระจายอำนาจมา
ทั้ง คน เงิน งาน และสิ่งของ การบริหารงานส่วนหนึ่งท้องถิ่นมีอำนาจในการ
ปฏิบัติ และตัดสินใจได้เลย เช่น การส่งเสริมสุขภาพป้องกันรักษาโรค แต่งาน
ที่เกี่ยวกับครุภัณฑ์สิ่งก่อสร้าง ถ้าไม่โอนให้จะสนับสนุนไม่ได้ เมื่อใช้ระเบียบ
ต้องเป็นทรัพย์สินท้องถิ่นจึงจะสนับสนุนได้

เทศบาลเขาสามยอต มีพื้นที่รับผิดชอบเป็น ๒ PCU คือ
สถานีอนามัยเขาสามยอต และ PCU โรงพยาบาลลพบุรี การเปลี่ยนแปลงใน
อนาคต คือโครงสร้างพื้นฐาน เดิมวางงบก่อสร้างด้านล่าง ถนนทางเข้าถมดิน
บ้านพักด้านล่างเป็นโรงเก็บของ กิจกรรมด้านสาธารณสุขในแผน PP ให้
รวมกันเป็นแผนเดียวทั้งส่วนของโรงพยาบาลและ สอ. ใช้เงินกองทุนสุขภาพ

ระดับตำบลร่วมกับงบประมาณร้อยละ ๕๐ ถ้านายกเทศมนตรีได้รับการรับรองจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ สปสช. กองทุนที่ได้รับประมาณ หนึ่งล้านบาท รวมกับงบประมาณเทศบาลสมทบอีกห้าแสนบาท รวมหนึ่งล้านห้าแสนบาท การดำเนินงานของสถานีอนามัยส่วนที่เทศบาลรับผิดชอบจะทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิมมีเงื่อนไขว่าถ้างบประมาณมากจะทำงานได้ดีกว่า

๓.๒ ความสำคัญและความรับผิดชอบต่อสุขภาพประชาชนในพื้นที่

เขาสบายอดมีสถานีอนามัยเขาสบายอดและหน่วยบริการปฐมภูมิโรงพยาบาลลพบุรีที่ต้องโอนให้เทศบาล ถ้าโอนต้องยกหมด ที่โรงพยาบาล ขณะนี้โรงพยาบาลลพบุรีมีกิจกรรมบริการสุขภาพได้ขอให้ช่วยถือกุญแจเทศบาลไปก่อน งบประมาณที่ใช้ดำเนินการให้ปฏิบัติตามปกติ เพราะยังมีอุปสรรคเรื่องการรับรองตำแหน่งนายกเทศมนตรี (ซึ่งอยู่ระหว่างการรอแต่งตั้ง) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพประชาชนในพื้นที่ เทศบาลมองเรื่องการจัดการสุขภาพในมิติภาครัฐมากกว่าภาคประชาชน ดังนั้นสิ่งแรกที่จะดำเนินการคือการปรับโฉมสถานีอนามัย การจัดทำแผนงานสาธารณสุขร่วมกันทั้งสามฝ่ายคือ สถานีอนามัย เทศบาล และโรงพยาบาลลพบุรี ในอนาคตหากได้บุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะต่อยอดการบริการคลินิกนอกเวลามีแพทย์เข้ามาบริการ จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ลงพื้นที่เป็นต้น

๓.๓ การดำเนินงานด้านสาธารณสุขจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

เดิมเป็นการทำงานแบบพันธมิตรซึ่งสถานีอนามัยได้ร่วมดำเนินงานสาธารณสุขในทุกด้านเช่น ร่วมรณรงค์คัดกรองเบาหวาน ความดันโลหิต การช่วยกันควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก สนับสนุนงบประมาณให้ดำเนินการดูแลสุขภาพประชาชนตามแผนที่ขอสนับสนุน ก่อน

จะมาถึงวันนี้เทศบาลมีการทำกิจกรรมด้านสุขภาพสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุ ร้านอาหารสะอาด ยาเสพติด ไทเก๊ก อสม.น้อย (กำจัดลูกน้ำยุงลาย) แยกขยะ รักษาพยาบาลจะออกบริการร่วมกับโรงพยาบาลลพบุรี เมื่อโอนสถานื่อนามัยเข้ามาอยู่ภายใต้การบริหารของเทศบาล จะทำให้เพิ่มศักยภาพเรื่องบุคลากร ไม่พอและได้บุคลากรที่มีศักยภาพและความชำนาญเฉพาะ ดังคำกล่าวของ ปลัดเทศบาลที่ว่า

“เรามีการส่งเสริมสุขภาพ ที่สามารถทำได้เลย ถ้าได้คนมีความรู้ประสบการณ์ แต่ไม่มี ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หากมีการถ่ายโอนถือว่าต้องรองรับ การป้องกันต้องใช้คนมีความรู้ การรักษาต้องมีความรู้ทางวิชาการค่อนข้างสูง”

๓.๔ ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นจากการถ่ายโอน

การโอนบุคลากรตามแผนจะต้องโอนมา ๔ ตำแหน่ง แต่ปัจจุบันโอนมาเพียง ๒ ตำแหน่ง โดยผู้บริหารฝ่ายสาธารณสุขของจังหวัดให้เหตุผลว่าบุคลากรที่ขอโอนมาตำแหน่งไม่ได้อยู่ที่สถานื่อนามัยเขาสามารถมีเพียงตัวอยู่ปฏิบัติงาน การดำเนินงานบางส่วนยังขอให้หน่วยงานสาธารณสุขช่วยเหลือโดยขอให้เจ้าหน้าที่ สอ. อีก ๒ คนอยู่ช่วยราชการก่อนถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑

๓.๕ การเปลี่ยนแปลงเมื่อถ่ายโอน

ด้านความก้าวหน้าของบุคลากรเป็นไปตามหลักกฎหมาย และสามารถปฏิบัติได้ง่ายกว่า การสับเปลี่ยนสายงานทำได้ถ้าตำแหน่งว่างมีคุณสมบัติสามารถเลื่อนเป็นหัวหน้ากองสาธารณสุขได้ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจบนิติศาสตร์ต้องการเปลี่ยนสายงานสามารถสับเปลี่ยนได้ภายใน ถ้าตำแหน่งว่าง สายปฏิบัติบางตำแหน่งสูงกว่าสายผู้บริหารได้ เงื่อนไขอื่นพยาบาลวิชาชีพมีวุฒิพยาบาลเวชปฏิบัติ เบิก

คำตอบแทนโดยใช้ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข การจัดซื้อจัดจ้างอำนาจอนุมัติ สามารถออกเป็นคำสั่งตามหลักเกณฑ์หรือเฉพาะเรื่องได้ สิ่งที่ต้องปรับคือวิธีคิด ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องเรียนรู้ซึ่งกันละกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“การถ่ายโอนไปอยู่เทศบาลเหมือนกับต้องไปเรียนรู้ชีวิตซึ่งกันและกัน ขบวนการพัฒนาต่างกัน สายบังคับบัญชาจากไกลเป็นไกล วิธีชีวิตใหม่มีกรอบให้ทำตามก่อน นาย (ผู้บังคับบัญชา) ต่างกัน”
 “ถ้าอยู่ภายใต้การดูแลของท้องถิ่นจะได้ประโยชน์เพราะนโยบายต้องดีกว่าเก่าส่วนใหญ่ทำได้จริง รวดเร็วตัดสินใจก็ทำได้เลย ราชการขั้นตอนจะมากกว่า”

ด้านบริการจะดีขึ้น เช่นการบริการงานด้านทันตกรรม ซึ่งขณะนี้เทศบาลสนับสนุนทุนแก่บุตรหลานไปเรียนทันตสาธารณสุขซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างฝึกงานหาประสบการณ์ การปรับปรุงสถานอนามัยให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน เช่นปรับดินบริเวณด้านหลังบ้านพัก การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนแผนในอนาคตจะต่อเติมชั้นล่างให้บริการทันตกรรมและผู้สูงอายุ สิ่งที่จะทำให้เกิดการยอมรับจากประชาชน ปลัดเทศบาลให้ความเห็นว่า

“การเปลี่ยนแปลงเอาเรื่องที่คุณอยากเห็นก่อน เช่น ครูภัณฑ์ อาคารสถานที่สีเก่าก็ทาสีทาสีใหม่ สามารถทำได้เลย ส่วนงานบริการด้านอื่นจะได้มากขึ้น งบจะเพิ่มเป็นสองเท่า แล้วงานบริการจะสูงขึ้น เราคิดอะไรที่สามารถทำได้เลย”

ด้านการบังคับบัญชาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ต้องมีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย กลยุทธ์ต้องรู้กระบวนการหรือสายงานที่เป็นด้านเทคนิคต้องแสดงโดยข้อระเบียบกฎหมาย ควรทำตามกฎหมายเป็นหลัก ปลัดเทศบาลให้ความเห็นว่า

“อย่าไปสอครู้สอดเห็น ตาต้องบอด หูต้องหนวก ปากต้องเย็บ เรารู้ว่าถ้าพลาดมีทางออก เป็นเรื่องละเอียด สุดท้ายได้งานชาวบ้านได้ประโยชน์... บางที่เขาแข่งเราก็เฉยๆ ถ้าเราพลาดข้างนอกสมน้ำหน้าเลย เสียเชิงศักดิ์ศรีมี แข่งได้ดูก่อนแข่งไม่จริงเสียอนาคต ต่างฝ่ายต่างพัฒนา ท้องถิ่นอำเภอดูแลสถานการณ์ดีขึ้นเริ่มเรียนต่อกันมากแล้ว การศึกษา การตรวจสอบ ก่อนเคยแข่งก็เริ่มคลี่คลาย”

๓.๖ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเมื่อถ่ายโอน

การเข้าถึงบริการและการบริการที่มากขึ้นกว่าเดิม การส่งเสริมสุขภาพถ้าโอนมาต้องพัฒนาไปได้ อสม. เป็นงานต้องเข้มแข็ง การสร้างกรรมวิธีการ เอาคนนอกเข้ามา ทำได้อย่างน้อยคนนอกมารู้มาเห็น ทำให้ความคิดกว้างขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมต้องคัดคนมีคุณภาพมีเหตุผลจะไปได้ดี ด้านยา ทำได้ดีกว่า แพทย์ เกษตรกร สูงขึ้นให้เกิดความเชื่อถือให้เกิดการยอมรับ กระบวนการสร้างความเข้าใจโดยใช้เวทีประชาคมทุกวันที่ ๒๐ ของเดือน ชุมชนแบ่งเป็นคุ้มทำประชาคมมาก่อนในระดับหมู่บ้านถึงตำบล เปิดโอกาสให้งบประมาณสนับสนุนชุมชนได้โดยไม่ต้องลดบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/กำนันให้คงไว้เสริมกัน โดยประธานชุมชนเข้ามาช่วยกันดูแลถ้าระบบเอกสารจะถึงเร็ว ปากต่อปากเร็วทั่วถึงมากขึ้น เทศบาลจะเหนื่อยถ้าทำจะดีมาก

๓.๗ ข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับการถ่ายโอน

กระบวนการได้มาต้องมองว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ค่านิยมวิธีคิดที่ต่างกัน แต่เป้าหมายเดียวกันคือ ชาวบ้าน ข้าราชการประจำ ต้องเรียนรู้ มีความรู้ รู้ความสามารถทุกอย่างแต่สิ่งที่ผู้บริหารต้องการผู้ปฏิบัติควรนำความรู้ที่มีมาใช้ สิ่งที่ผู้บริหารต้องการผู้ปฏิบัติต้องทำได้ ภายใต้อกฏ ระเบียบที่กฎหมายกำหนดไว้

๔. ความตั้งใจของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเขาสามยอต :

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการสาธารณสุข (รักษาการหัวหน้าสถานีอนามัย) ที่ไม่ขอโอนมาสังกัดเทศบาลเมืองเขาสามยอต และพยาบาลวิชาชีพที่โอนมาสังกัดเทศบาลเมืองเขาสามยอต เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเขาสามยอตมีความคิดโดยสรุปดังนี้

๔.๑ สถานการณ์ทั่วไปตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับสถานีอนามัยและวิธีการทำงาน

เดิมสถานีอนามัยเขาสามยอต มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ๔ คน มีการถ่ายโอนไปอยู่กับเทศบาลเพียง ๒ คน คือ ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพและตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข อย่างละ ๑ ตำแหน่ง เนื่องจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ผู้ที่จะขอโอนต้องสมัครใจและมีตำแหน่ง (ก.พ.๗) อยู่ที่สถานีอนามัยนี้ ส่วนอีก ๒ คนตำแหน่งไม่ได้อยู่ที่สถานีอนามัยเขาสามยอต ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรีอนุมัติให้เฉพาะที่มีตำแหน่งที่สถานีอนามัยเขาสามยอตเท่านั้น

เทศบาลเขาสามยอตเมื่อได้รับการถ่ายโอนสถานีอนามัยได้ขอให้ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยอีก ๒ คนอยู่ช่วยราชการถึงเดือน มิถุนายน ๒๕๕๑

แนวคิดและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ที่ไม่ตัดสินใจไปอยู่กับเทศบาลเมืองเขาสามยอตมองว่า งานสาธารณสุข หัวใจน่าจะต้องอยู่ที่กระทรวงสาธารณสุข ถ้าไปอยู่กับท้องถิ่นด้านคุณภาพอาจทำได้ไม่ดีเท่ากระทรวงสาธารณสุข เพราะกระบวนการทำงานต่างกัน เรื่องของสุขภาพต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมประชาชน เช่น งานไข้เลือดออก สถานีอนามัยเน้นการกำจัดที่ “ลูกน้ำ” ส่วน ท้องถิ่นเน้นที่ “ตัวยุง” วิธีการแก้ปัญหา

ต่างกันที่ท้องถิ่นใช้วิธีการ ฟันหมอกวั้นให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ แต่สถานีอนามัยใช้การสร้างควมตระหนักให้ประชาชนเฝ้าระวังกำจัดลูกน้ำยุงลาย ซึ่งต้องทำเองเรียนรู้เอง การป้องกันจึงจะยั่งยืน เจ้าหน้าที่เป็นเพียงผู้ชี้แนะ และคิดว่าเทศบาลยังไม่เข้าใจงานสาธารณสุขอีกหลายด้าน แต่มองว่าเน้นที่การรักษาพยาบาลเป็นหลัก

ส่วนแนวคิดและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ที่ตัดสินใจโอนไปอยู่กับเทศบาลเมืองเขาสามยอดมองว่าจะทำให้มีขวัญกำลังใจที่ดีทำงานไม่ยุ่งยาก

“เหตุผลที่ไป ไม่คิดอะไรมาก หากอยู่ไม่ได้ก็ย้าย ไม่กลัวถ้ามีพรรคพวกไปได้หมด”

ด้านการบริการท้องถิ่นน่าจะทำได้ดีกว่าหน่วยงานสาธารณสุข เพราะมีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดจ้างแพทย์ ไม่ติดที่จำนวนบุคลากร ไม่เพียงพอ ซึ่งท้องถิ่นสามารถทำได้

งบประมาณการสนับสนุนขึ้นอยู่กับศักยภาพของเทศบาลเมืองเขาสามยอดว่าถ้าให้ความสำคัญจะดี ถ้าไม่ให้ความสำคัญหรือสัมพันธ์ภาพไม่ดี ก็จะอยู่ยาก โดยยกตัวอย่างการดำเนินงานงบ pp community ในการดำเนินงานที่ผ่านมา สมมติว่า งบ ๓๗.๕๐ บาท ค่าบริการปฏิบัติงานล่วงเวลา ๑๕ บาท ค่าสาธารณูปโภค ๑๕ บาท แก๊ซปัญหา ๗.๕๐ บาท อยู่ที่ “แม่ข่าย” ท้องถิ่นมองว่าเป็นเงินของท้องถิ่น ระหว่างการถ่ายโอน การจัดการมองว่ายังเป็นเรื่องยาก ดำเนินการทำแผนให้เทศบาลแต่ไม่รู้ว่ารับได้ขนาดไหน เขาให้ใช้เงินบำรุงของสถานีอนามัยไปก่อนรอเงิน ๓๗.๕๐ โอนมา (มีคณะกรรมการพิจารณาต่างหาก) เดิมได้งบประมาณ ๒ งบควบกัน นายกเทศมนตรีเป็นประธานปลัดเทศบาลเป็นเลขานุการ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นกรรมการ การพิจารณาอนุมัติระเบียบต่ำกว่า

๒๐,๐๐๐ บาท นายกเทศมนตรีอนุมัติได้เลย การตัดค่านจะยากหากไม่เห็นด้วยเพราะอำนาจอนุมัติอยู่ที่นายกเทศมนตรี

“กรรมการเป็นทีมของเขา ส่วนใหญ่ชื่อของเครื่องเล่นออกกำลังกายให้ค่ายทหาร ในความคิดของเราน่าจะแบ่งน้ำหนักแก้ปัญหาสุขภาพว่าร้อยละเท่าไร แล้วค่อยจัดสรร”

๔.๒ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากการถ่ายโอน

ดีกว่าเดิม เนื่องจากเทศบาลสามารถสนับสนุนงบประมาณจัดบริการได้ง่ายกว่าของหน่วยงานสาธารณสุข กิจกรรมงานเหมือนเดิมแต่มีความก้าวหน้ามากกว่าเดิม ไม่รู้จุดเปลี่ยนเพียงแต่ให้เหตุผลว่า

“คิดว่าหาประสบการณ์ ความก้าวหน้าไม่มองขนาดนั้น เพราะเลือกครอบครัว และคิดว่าดีกว่าเดิม เงินเยอะทำอะไรก็ได้ที่อยากทำ”

การสนับสนุนและความพร้อมที่จะรองรับการถ่ายโอนจะเห็นว่าพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก

“อาทิตย์แรกเอาต้นไม้ม่าปลูก และบอกว่าจะจ้างแพทย์มา”

๔.๓ ความก้าวหน้าในอาชีพและขวัญกำลังใจ

ดีกว่าเดิม เนื่องจากความก้าวหน้าในสายงานตำแหน่งนักวิชาการและพยาบาลวิชาชีพขยายถึงระดับ ๘ ไม่ปิดกัน นับเป็นขวัญกำลังใจและมีโบนัส และเห็นว่าการทำงานกับท้องถิ่น มีความเครียดน้อยกว่า

๔.๔ ข้อคิดเห็นอื่นๆ

๑) ถ้าโอนไปท้องถิ่นหากถึงทางตันจะหาทางออกลำบาก มองว่า ถ้าอยู่ไม่ได้จะสามารถกลับมาได้แต่ไม่รับรองว่าจะมาในตำแหน่งใด

๒) ผู้บังคับบัญชาคือนักการเมือง ตอนแรกสหมัครใจ ถ้าไปให้ยึดหลักการทำงาน คือ ตามใจนาย คนเราไม่ได้ดี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ จึงเป็นเหตุผลการโอนในครั้งนี้

“คนเจ็บคือเรามากกว่า ถ้าไม่สามารถอยู่ได้ไม่รู้จะพึ่งใคร
ถึงแม้ว่านายกเทศมนตรีและปลัดเทศบาลมีวิสัยทัศน์ดีก็ตาม”

๓) ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการโอน
สถานีนอนามัย (งานสาธารณสุขไป อปท.) รู้ว่ามีเงินพอทำได้แต่ไม่แน่ใจว่า
อปท.จะเข้าใจงานสาธารณสุข ควรสร้างความเข้าใจในเรื่อง กฎหมาย และ
เจตนารมณ์ให้ชัดเจน

๔) ต้องการให้ผู้บริหารระดับจังหวัดชี้แจงแนวทางให้
ก่อน เพื่อลดความขัดแย้ง น่าจะกำหนดมาจากข้างบน มีปัญหา อปท. ถาม
สปสข.แล้วจะกลับมาตีความโดยวิธีของเขาเอง กิจกรรมการสร้างนำซ่อม
สุขภาพ อปท. มองเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เช่น ส่งเสริมการออกกำลังกาย
สนับสนุนเครื่องเสียงให้ทุกชุมชน ทั้งที่บางชุมชนอาจยังไม่มีความต้องการ
หรือไม่มีการออกกำลังกายก็สนับสนุนให้ กองทุนนร้อมมีกลุ่มชมรม ๑๓
กลุ่ม มีการเสนอให้จ้างครูฝึกแต่เทศบาลเขาสามยอดยังไม่เห็นว่าสำคัญใน
การจ้างครูฝึก แต่กลับซื้อเครื่องเสียงให้ทำพิธีมอบให้

๕. ความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสาม

ยอด :

จากการสัมภาษณ์ลูกตัวแทนชาวบ้านและ อสม. จำนวน ๔ คน
เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าชาวบ้านในเขตเทศบาลเมืองเขาสาม
ยอดมีความคาดหวังในการรับโอนสถานีนอนามัยเขาสามยอด โดยสรุปดังนี้

๕.๑ ประสพการณ์ในการใช้บริการสถานีนอนามัยเขาสามยอด

สถานื่อนามัยอยู่ในชุมชน มีเจ้าหน้าที่ ๔ คน คิดว่าเพียงพอ อาคารสถานที่สะอาดการเดินทางสะดวกที่จะไปรับการรักษา การบริการของเจ้าหน้าที่เป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ดี พุดจาไพอเราะไม่ถือตัวการทำงานประสานกับสถานื่อนามัยได้ดีและทำงานร่วมกันเป็นประจำ เช่น ตรวจลูกน้ำยุงลาย วัดความดันโลหิต เป็นต้น กรณีอุบัติเหตุฉุกเฉินชาวบ้านไม่ได้ไปสถานื่อนามัยเพาะอยู่ใกล้โรงพยาบาลลพบุรี จึงคิดว่าสะดวกดี ไม่เป็นปัญหา

ด้านเครื่องมือในการรักษาพยาบาล ยาและเวชภัณฑ์เพียงพอไม่เก็บค่ารักษาพยาบาล ไม่แน่ใจว่ายาบางตัวอาจจะไม่มี อาจยังไม่ครบยาที่ได้เป็นยารักษาเบื้องต้น เพราะเห็นคนไข้บางคนส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลลพบุรี

๕.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ

เรื่องการให้บริการผู้สูงอายุที่ต้องขึ้นบันไดอาจไม่สะดวกลำบากต่อการขึ้น-ลง ด้านอื่นๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าดีอยู่แล้วทั้งด้านบุคลากร และการทำงานประสานเชื่อมโยงกันในระดับชุมชนต่างก็มีส่วนร่วมและทำงานประสานกันด้วยดีไม่มีความแตกต่างหากจะโอนหรือไม่โอนคิดว่าไม่เกี่ยวกับ

๕.๓ ความคาดหวังเกี่ยวกับการที่สถานื่อนามัยจะไปอยู่กับเทศบาลเมืองเขาสามยอต

ถ้าสถานื่อนามัยโอนไปสังกัดเทศบาลเมืองเขาสามยอตคิดว่าต้องดีกว่าเดิม เพราะ เทศบาลมีงบประมาณและช่วงนี้มีการปรับปรุงสถานที่บริเวณสถานื่อนามัยโดยปลูกไม้ดอกไม้ประดับและปรับสถานที่ให้สวยงามและต่อเติมชั้นล่าง สามารถบริการผู้สูงอายุให้สะดวกปลอดภัยได้มาก

กว่าเดิม มีบริการอื่นๆ เพิ่มขึ้น คือจะมีแพทย์มารักษาให้ บริการได้เทียบเท่าโรงพยาบาล ยารักษาโรคที่จำเป็น การนัดมีแล้ว ดูแลสุขภาพฟัน มีบริการทันตกรรม สุขภาพจิต กรณีผู้ป่วยมาหาหมอไม่ได้ ชราแล้ว อยากให้หมอมาดูตรวจเยี่ยมให้กำลังใจ ที่ผ่านมามีหมอก็ก่ออกตรวจเยี่ยมบ้างแต่ไม่ได้เดินเยี่ยมทุกราย

๕.๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังเช่นเดียวกันว่าในอนาคตถ้าสถานีอนามัยไปอยู่เทศบาล สิ่งที่ยากเห็นและคิดว่าจะดีกว่าเดิม คือ การบริการของหมอ การบริการผู้สูงอายุจะดีขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น ขาดเหลืออะไรน่าจะขอรับการสนับสนุนได้เร็วขึ้น บุคลากรควรจะมีมากกว่าเดิม เพราะถ้าหมอออกไปตรวจเยี่ยมก็ควรเหลือหมอบริการประจำ สอ.ด้วย

การสนับสนุน เทศบาลจะเข้าใจสนับสนุนการป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพอนามัยได้ดีขึ้น การรับผิดชอบของบุคลากรคิดว่าจะมีมากกว่าเดิมเพราะที่ผ่านมา เทศบาลได้สนับสนุนงานอนามัยหลายอย่าง และเชื่อว่าถ้าเป็นเทศบาลเมืองต้องมีคุณภาพ และมีการพัฒนาได้มากกว่า

“อยากให้หมอเวรช่วงกลางคืนที่ สอ.”

“คิดว่า อสม. จะมีงานเยอะขึ้น เทศบาลเขาว่าจะมีงบประมาณให้อสม. ช่วยหมออนามัยลงพื้นที่”

“เมื่อก่อนยาไม่ค่อยมีนะ ถามที่ไรจะบอกว่ายาตัวนี้หมด แต่ตอนนี้ดีแล้ว”

บทเรียนหลังการถ่ายโอน (๖ เดือน) :

จากการสรุปบทเรียนหลังการถ่ายโอน (AAR) ภารกิจสาธารณสุขของสถานีอนามัยไปอยู่ภายใต้การบริหารของเทศบาลเมืองเขาสงาเขต เมื่อวันพุธที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุมเทศบาลเมืองเขาสงาเขต

๑. ผู้เข้าร่วมสรุปบทเรียน ประกอบด้วย

๑) ผู้บริหารเทศบาลเมืองเขาสงาเขต (นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ๒ คน เลขานุการนายกเทศมนตรีและที่ปรึกษานายกเทศมนตรี รวม ๕ คน)

๒) ฝ่ายนิติบัญญัติเทศบาลเมืองเขาสงาเขต (ประธานสภาและสมาชิกสภาเทศบาล รวม ๗ คน)

๓) ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข (ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลลพบุรี หัวหน้างานยุทธศาสตร์ และนักวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี และสาธารณสุขอำเภอเมืองลพบุรี รวม ๕ คน)

๔) ผู้แทนภาคประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขาสงาเขต (ประธานสภาวัฒนธรรมเทศบาลเมืองเขาสงาเขต และ อสม. รวม ๖ คน)

๕) ข้าราชการประจำของเทศบาลเมืองเขาสงาเขต (ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลเมืองเขาสงาเขต และนักวิชาการสาธารณสุขสถานีอนามัยเขาสงาเขต รวม ๔ คน)

๒. สิ่งคาดหวังจากการถ่ายโอน (ก่อนที่จะรับมาคาดหวังอะไร)

สิ่งที่ทุกฝ่ายคาดหวังจากการถ่ายโอนสถานีอนามัยโดยมองเป้าหมายเดียวกันคือมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน คือ “ความอยู่ดีมีมีความสุข” บนพื้นฐานการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารเทศบาลเห็นเป็นโอกาสในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะการสนับสนุนให้มี

แพทย์มาประจำที่สถานีอนามัย (ตั้งเป็นศูนย์แพทย์ชุมชน) จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่บริการให้คำปรึกษาและให้การดูแลรักษาประชาชนนอกเวลาราชการ โดยมุ่งหวังจะส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ และช่วยลดความแออัดในการไปใช้บริการที่โรงพยาบาล (รพ.ลพบุรี และ รพ.อานันทมหิดล)

ส่วนประชาชนเองคาดหวังว่าจะได้รับบริการที่รวดเร็ว สะดวก ใกล้บ้านโดยได้รับการบริการที่ดีจากหมออนามัย

๓. ภาพที่เกิดขึ้นจริง (กระบวนการ เทคนิค วิธีการในการถ่ายโอน)

๓.๑ ด้านการบริหารทรัพยากร

๑) ได้รับการสนับสนุน จากสมาชิกเทศบาลเมืองเขาสامยออดซึ่งได้มอบที่ดินเพื่อขยายพื้นที่ให้สถานีอนามัย จำนวน ๑ ไร่

๒) ได้รับงบประมาณ โครงการอยู่ดีมีสุขเพื่อต่อยอดโครงการแพทย์แผนไทย จำนวนงบประมาณสี่ล้านบาท บนที่ดินที่ได้รับบริจาค ประมาณ ๕ ไร่

๓) เทศบาลจัดโครงสร้างพื้นฐานปรับปรุงถนนทางเข้าสถานีอนามัย เพื่อการเดินทางที่สะดวกรวดเร็วได้ดีขึ้น

๓.๒ ด้านอัตรากำลังบุคลากร ได้รับการถ่ายโอนบุคลากรโดยวิธีการให้บุคลากรสมัครใจ พบว่า จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเดิมที่มีจำนวน ๔ คน สมัครใจโอนมาอยู่ภายใต้การบริหารของเทศบาล จำนวน ๒ คน จึงทำให้ขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลประชาชนไป ๒ ตำแหน่ง แต่เทศบาลได้แก้ปัญหาโดยรับโอนพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลบ้านหมี่เพิ่ม อีก ๑ คน

๓.๓ ด้านการบริการในชุมชน มีจำนวน ๑ หมู่บ้าน (หมู่ที่ ๑ ซึ่งมีประชากรประมาณ ร้อยละ ๔๐ ของประชากรทั้งหมดของเทศบาล) ที่

เดิมเป็นเขตรับผิดชอบของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลลพบุรี ซึ่งเมื่อถ่ายโอนแล้วสถานีอนามัยตำบลเขาสามยอดต้องรับไปดูแล แต่ด้วยปัญหาการขาดบุคลากร ทำให้ในช่วงแรกขลุกขลักบ้าง

๔. มีสิ่งดีที่เกิดขึ้น (อะไรที่ทำได้ดีแล้ว เพราะ...)

๔.๑ ทีมงานเทศบาล (ผู้บริหาร /สภา /เจ้าหน้าที่) ที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะทีมผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงานเชิงรุก เพราะมีการเตรียมการที่จะสกัดผู้รับบริการบางส่วนไม่ให้ไปแออัดที่โรงพยาบาลโดยจัดเตรียมพื้นที่รองรับการขยายการบริการเพิ่ม การจัดเตรียมแผนงาน/โครงการทั้งด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการรักษาพยาบาลโดยจะจัดให้มีแพทย์เคลื่อนที่บริการในชุมชน

๔.๒ การสนับสนุนในระยะแรกของทีมโรงพยาบาลลพบุรีและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการร่วมปรับแผนงานโครงการสาธารณสุขการให้คำแนะนำเพราะเริ่มมีการใช้งบประมาณตามงานตามเงินของ สปสช. ตลอดจนการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เช่น การบริหารจัดการงบประมาณได้เบิกถอนเงินบำรุงสถานีอนามัยมาเข้างบเงินนอกงบประมาณเป็นการปรับตัวในการใช้ระเบียบของท้องถิ่นเข้ามาแก้ไขปัญหา ตามความเห็นของปลัดเทศบาลที่ว่า...

“ส่วนเงินไม่น่าจะมีปัญหา งบเงินบำรุงให้ สอ.อนุมัติได้ แต่ต้องรายงานให้นายกเทศบาลทราบ ถ้ามีการถ่ายโอนมาแล้ว”

๔.๓ ประชาชนเชื่อมั่นในการทำงานของเทศบาลเมืองเขาสามยอด ดังคำกล่าวของ อสม.ท่านหนึ่งว่า..

“รู้สึกว่าคุณภาพมากขึ้น พุดแบบชาวบ้านระบบงานทันใจนะ คุณหมออนามัยมีคำพูดให้เราสบายใจเวลาไปหา เป็น

อสม.ได้ช่วยงานเกี่ยวกับการป้องกันยุงลาย ตามชุมชนต่าง ๆ ดูแลในชุมชนครับ คิดว่าดีขึ้นกว่าเก่าเยอะสะดวกขึ้นครับ”

และตัวแทนชุมชน: ประธานสภาวัฒนธรรมฯ ที่ว่า..

“เรื่องการออกกำลังกาย มีหมอ (สอ.) คอยตรวจวัดความดันเบาหวานให้ แนะนำการออกกำลังกายประจำเดือน ผลปรากฏว่าการเสียชีวิตน้อยลงจากปีที่แล้ว (จำนวน ๕๒ ศพ) เดี่ยวนี้ผู้สูงอายุไม่ค่อยไปโรงพยาบาล ไปถามได้ครับ นี่คือการที่สถานีอนามัยให้คำแนะนำเป็นการกลั่นกรองก่อนไป โรงพยาบาล ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีเทศบาลเปิดโอกาสมาก ผมว่าน่าจะเป็นตัวอย่างได้”

๔.๔ ด้านการสร้างเสริมและป้องกันโรคมียการต่อยอดการทำงานเชิงรุกของ อสม.น้อย(เยาวชน) คณะกรรมการบริหารชุมชน เข็ญชวนคนมีจิตสาธารณะมาทำงาน เรื่องสุขภาพที่ยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ทางโรงเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การประกวดเมืองน่าอยู่ที่ต้องมีตัวชี้วัดร่วมกันต่างช่วยเหลือกันและกัน

๔.๕ ด้านการประสานงานที่ดีของทีมบริหารและทีมสนับสนุนที่มีการประสานงาน เมื่อพบปัญหาหาทางออกร่วมกัน ดังคำกล่าวของผู้อำนวยการโรงพยาบาลลพบุรีว่า...

“ปัญหาที่เห็นได้แก้ไขตลอด พื้นที่ขาดอะไรก็ส่งทีมมาช่วยประสานกับ สสอ.โดยตลอด ไม่ใช่รูปแบบ แต่เป็นความใจกว้างของทีมงานมากกว่า...”

๕. ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (ถึงวันนี้ยังติดขัดตรงไหน มีเหตุมีปัจจัยอะไรที่ทำให้ไปไม่ถึงเป้าหมาย)

๕.๑ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลมีการเตรียมการรองรับ การบริการประชาชนได้ดูแลสภาพอย่างทั่วถึงจะเห็นได้จากการจัดทำแผน เพื่อขยายบริการแก่ประชาชน จัดทำโครงการบริการด้านการแพทย์แผนไทย โดยได้รับงบประมาณ โครงการอยู่ดีมีสุขเพื่อต่อยอดโครงการแพทย์แผนไทย จำนวนงบประมาณสี่ล้านบาท การสนับสนุนที่ดินเพื่อขยายพื้นที่ให้สถานีอนามัยจากสมาชิกเทศบาลเมืองเขาสามยอตซึ่งได้บริจาคที่ดินให้เทศบาล จำนวน ๑ ไร่ ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ เห็นความแตกต่างการบริหารที่ลด ขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับท้องถิ่นกับภาครัฐ

๕.๒ ด้านอัตรากำลังตำแหน่งบุคลากร จากการถ่ายโอนมา เพียง ๒ ตำแหน่ง ทำให้การบริการยังติดขัดมีภาระงานเพิ่มขึ้น เพราะเดิมที่ รับผิดชอบร่วมกัน ๔ คนเหลือเพียง ๒ คน จำนวนประชากรที่ต้องรับผิดชอบ เพิ่มขึ้นและต้องรับผิดชอบในส่วนที่โรงพยาบาลลพบุรี ที่ดูแลอีก ๑ หมู่บ้าน แม้ว่าจะรับโอนพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลบ้านหมี่เพิ่มอีก ๑ ตำแหน่ง

๕.๓ ด้านการบริหารงบประมาณ ระบบการสนับสนุน งบประมาณไม่มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ก่อนการถ่ายโอนเพราะ สปสช.ไม่มีการชี้แจงให้ทราบก่อน ดังคำกล่าวของผู้อำนวยการกองสาธารณสุขเทศบาล เมืองเขาสามยอตที่ว่า..

“ระบบ CUP / PCU ระบบทำงานตามตัวชี้วัดรู้กันเฉพาะวง ใน งบแต่ละอย่างมาอย่างไร การสนับสนุนเป็นเหมือนเดิมหรือไม่ การใช้ซื้อการจ่ายเงินของกระทรวงสาธารณสุขเป็นศัพท์เฉพาะ ท้องถิ่นต้องมานั่งแปลว่าเป็นค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง”

๕.๔ ระเบียบข้อกฎหมาย การกำหนดระเบียบเงินบำรุงของ หน่วยงานสาธารณสุข กิจกรรมบางอย่างล่าช้าไปบ้าง เนื่องจากตำแหน่งหัวหน้า สถานีอนามัยไม่ได้รับการถ่ายโอนทำให้ติดขัดเรื่องการขออนุมัติเงินบำรุง

“ระเบียบการใช้จ่ายเงินบำรุง มีเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข
อำนาจการเบิกจ่ายหัวหน้า สอ.ไม่ได้ถ่ายโอนมาด้วย...”

การแก้ไขปัญหาในระยะแรกมีการศึกษากฎหมายหลายฉบับ
เพื่อปรับตัวในการทำงานดังกล่าวของปลัดเทศบาลที่ว่า..

”ข้อกฎหมายที่ต้องศึกษา มาอยู่ที่ท้องถิ่นต้องใช้ระเบียบของ
ท้องถิ่นไปก่อน หัวหน้า สอ.ตามระเบียบไม่มี จึงศึกษาข้อกฎหมาย
สามารถบริหารงานในส่วนที่เป็น บุคคลให้ นายกเทศมนตรีแต่งตั้ง
นายสุนทร สุพงษ์ ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข รักษาการ ด้าน
บริการสาธารณสุข ส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟื้นฟู จะไม่เกิดความ
ซ้ำซ้อนระหว่าง ผอ.สาธารณสุขกับสถานีอนามัย ต้องศึกษากฎหมาย
หลายฉบับ”

ความไม่ชัดเจนการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายที่ สปสข จัดสรรให้
ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลายส่วนโดยเฉพาะงบประมาณนอกจากพัฒนา
ระบบบริการแล้วยังเป็นงบประมาณบุคลากรอยู่ในหมวดเดียวกันอาจยังมีความ
สับสนอยู่ ดังคำกล่าวของผู้อำนวยการโรงพยาบาลลพบุรีที่ว่า..

“รพ.ต้องชี้แจงในส่วนค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น งบอบรมของ สอ.
รพ.จะใช้จ่ายอย่างไร ให้ทางท้องถิ่นทราบหรือไม่ ท้องถิ่นต้อง
รับภาระเพราะเป็นงบพัฒนาทั้งหมด ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยสูงอายุ เรื่อง
นี้ผู้รับการชี้แจงยังคงอยู่ ถ้าถ่ายโอนอาจขาดช่วง...”

๖. ทางเลือกและข้อเสนอแนะ

(ถ้าต้องไปจะต้องเตรียมอะไร ท้องถิ่น ภาครัฐ สอ. ประชาชน
เพื่อเป็นข้อเสนอให้ได้ทำงานอย่างดีที่สุด)

๖.๑ ภาครัฐ : การเตรียมบุคลากร

๑) ถ้าจะต้องมีการถ่ายโอนภารกิจสถานีนอนามัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนกลาง (สปสช./กระทรวงสาธารณสุข) ควรมีการเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในภารกิจ บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนก่อนทำการถ่ายโอน

๒) ภายใต้งบประมาณ ให้ถือความสมัครใจของบุคลากร ควรมีการบริหารจัดการอัตราตำแหน่งให้ครอบคลุมตามกรอบอัตรากำลังก่อนการถ่ายโอนจะทำให้ท้องถิ่นบริหารจัดการองค์ประกอบด้านอื่นๆ ได้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าบุคลากรบางส่วนจะไม่สมัครใจ ก็ต้องประชาสัมพันธ์ สรรหาจัดกรอบให้ครบก่อนจึงถ่ายโอน

๖.๒ ภาคท้องถิ่น : การเตรียมความพร้อมของพื้นที่

๑) ระเบียบข้อกฎหมาย การกำหนดระเบียบเงินบำรุงของหน่วยงานสาธารณสุข การเตรียมความพร้อมของพื้นที่ ไม่ควรให้ศึกษาเอกสารหรือมีหนังสือราชการแจ้งรูปแบบเดียว ควรมีการชี้แจง ผูกอบรม ให้ผู้รับถ่ายโอน มีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านภารกิจ การใช้จ่ายงบประมาณซึ่งต้องทำความเข้าใจเพื่อการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จร่วมกันตามที่คาดหวัง

๒) การนิเทศ ติดตาม จากโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในระยะแรกควรมีความต่อเนื่องเพื่อการ ควบคุมกำกับให้บรรลุผล

๓) การศึกษาดูงานตลอดจนจัดให้มีเวทีประชุมปรึกษาหารือ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้การแก้ไขปัญหา การพัฒนามีประสิทธิภาพมากขึ้น

๖.๓ ภาคประชาชน: ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วม

๑) การเข้าร่วมเวทีประชาคม ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกๆ ด้าน หากไม่มีความรู้ความเข้าใจขาดการเข้ามามีส่วน

ร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ลงมือปฏิบัติดูแลตนเองและร่วมรับผลจากที่
ทุกภาคส่วนมุ่งหวัง

๒) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข้อมูลผ่านช่องทาง
การสื่อสารหลายรูปแบบ การรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ร่วมจัดทำ
แผนของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

๓) การจัดการสุขภาพแบบองค์รวม เน้นการสร้างเสริม
สุขภาพจะทำให้ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรได้ตั้งคำกล่าวของ
เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่ว่า....

“ถ้าจะสร้างสุขภาพภาคประชาชน ผมว่าอัตรากำลังเป็น

ปัจจัยรอง เพราะมีการทำเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง”

และความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมของประธา
นสภาเทศบาลที่ว่า...

“การบริหารใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คุณภาพชีวิตต้อง

ดีทุกด้าน การศึกษาพื้นฐานต้องเป็นเลิศ”

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย : การกิจเพิ่งเริ่มต้น

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้แสดงปาฐกถาเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ.
๒๕๕๐ ว่า “สุขภาพหรือสุขภาวะ หมายถึงสุขภาวะทั้งทางกาย ทางจิต ทาง
สังคม และทางปัญญาหรือทางจิตวิญญาณ สุขภาพหรือสุขภาวะ จึงเป็นเรื่อง
ใหญ่ที่บูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด (Health is integral
in total human and social development) เป็นเรื่องที่อยู่เลยพรมแดนของ
กระทรวงสาธารณสุขออกไปมาก” ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในการตรา
พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ระบุว่า “โดยที่สุขภาพ
หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทาง

สังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล การวางระบบเพื่อดูแลแก้ไขปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชน จึงไม่อาจมุ่งเน้นที่การจัดบริการเพื่อการรักษาพยาบาลเพียงด้านเดียว เพราะจะทำให้รัฐและประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันโรคและภัยที่คุกคามสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงและมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น จำเป็นต้องดำเนินการให้ประชาชนมีความรู้เท่าทัน มีส่วนร่วม และมีระบบเสริมสร้างสุขภาพและระวังป้องกันอย่างสมบูรณ์”

ดังนั้น การสรุปทฤษฎี และการจัดการความรู้ เกี่ยวกับสถานการณ์และเงื่อนไขในส่วนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุขให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการของการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเงื่อนไขและกระบวนการสำคัญที่กำหนดความสำเร็จและประสิทธิภาพของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนของปวงชนชาวไทยให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา ๘๐ ที่บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ใน (๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพ ที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข” ได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2543). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่
ในอนาคต. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณะกรรมการกำหนดกลไก กระบวนการ หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมิน
ความพร้อมขององค์กร-ปกครองส่วนท้องถิ่น. (2549). (ร่าง)คู่มือ
การดำเนินการถ่ายโอนภารกิจสาธารณสุขให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น. กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะทำงานเรื่องการพัฒนาชนบท: ภายใต้คณะกรรมการบริหารเพื่อการ
ประสานงานแห่งองค์การ-สหประชาชาติ. (2527). หลักการใน
การออกแบบและวิธีการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนา
ชนบท. มูลนิธิฟรีดริช เนามัน.
- คณะนักศึกษาคณะการปริญาเอก สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2550). ข้อเสนอทิศทาง
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ
ใหม่. ใน โกวิทย์ พวงงาม (บก.) ทิศทางการปกครองท้องถิ่น
ไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่. (หน้า). มูลนิธิ คอนเดเนวาร์
(KONRAD ADE NAUER STIFTUNG). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- จำเนียร สุขหลาย, และคณะ. (2540). แบบจำลอง CIPP:การประเมินผล
โครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (2550). ข้อเสนอทิศทางการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และ
ทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญใหม่.
ใน โกวิทย์ พวงงาม (บก.) ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยใน

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่. มูลนิธิ คอนเดนาัวร์ (KONRAD ADE
NAUER STIFTUNG). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). **การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.**

นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ปรีดา ตั๋งอารักษ์, และคณะ. (2548). **กฎหมายสาธารณสุขกับการกระจาย
อำนาจ: อุปสรรคและข้อเสนอในการปรับปรุงเพื่อส่งเสริม
การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ.** องค์การอนามัยโลก. กรุงเทพฯ:
เรือนแก้วการพิมพ์.

ลือชา วรรัตน์ และคณะ. (2546). **ไปดูงานการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ
ที่ออสเตรเลีย.** กรุงเทพฯ: กลุ่มสนับสนุนและพัฒนาการกระจาย
อำนาจด้านสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวง
สาธารณสุข.

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์, และคณะ. (2550). **สรุปบทเรียนจากต่างประเทศ
เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดกระบวนการจัดทำ
ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ.** สำนักงานพัฒนา
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย: นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ
คณะพยาบาลศาสตร์ กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและ
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). **รัฐธรรมนูญกับการปกครองท้องถิ่นใน
รัฐธรรมนูญ.** ใน โกวิทย์ พวงงาม (บก.) **ทิศทางการปกครอง
ท้องถิ่นไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่.** (หน้า)

มูลนิธิคอนเดนาัวร์ (KONRAD ADE NAUER STIFTUNG).
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

เหม ทองชัย. (2550). ข้อเสนอต่อประชาชน เพื่อผลักดันให้เกิดการกระจาย
อำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง. ใน โกวิทย์ พวงงาม (บก.) **ทิศ**
ทางการปกครองท้องถิ่นไทยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่. (หน้า)
มูลนิธิ คอนเดนาวร์ (KONRAD ADE NAUER STIFTUNG).
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

การพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลกับสิทธิผู้ป่วย
ที่ตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

วีรวัลย์ ตันจรินทร์*

เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ องค์กรหลักของกระทรวง
สาธารณสุข ๔ องค์กร ซึ่งได้แก่ สภาการพยาบาล แพทยสภา สภาเภสัช
กรรม ทันต-แพทยสภาและคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ได้
ร่วมกันลงนามรับรองคำประกาศสิทธิผู้ป่วย โดยมีสาระสำคัญของคำประกาศ
สิทธิผู้ป่วย ๑๐ ข้อ จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการปฏิบัติการ
พยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยตามสิทธิแต่ละข้อ ที่ตึกผู้ป่วยในโรงพยาบาลท่าม่วง
อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี เป็นดังนี้

* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สิทธิข้อ ๑ ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับการดูแลสุขภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในประเด็น

๑. การต้อนรับผู้ป่วยหรือญาติที่เข้ารับการรักษายาบาลด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นกันเอง มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๑.๙๘ - ๕.๐๐

๒. การให้ผู้ป่วยจ่ายค่าบริการรักษายาบาลตามสิทธิที่ผู้ป่วยมีอยู่ มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๘.๙๑

๓. การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่และการปฏิบัติตัวแก่ผู้ป่วย และญาติที่เข้ารับการรักษายาบาลในโรงพยาบาล มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๗.๕๐ - ๑๕.๘๔

๔. การตรวจเยี่ยมผู้ป่วยที่รับไว้รักษายาบาล อย่างน้อย ๓ ครั้ง/ เวน มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๒.๙๗ - ๑๓.๓๓

๕. ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่มีญาติดูแล หรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ได้จัดให้มีออกหรือกริ่งในการเรียกขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่มีการปฏิบัติ น้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๑๐ - ๒๐.๗๙

สิทธิข้อ ๒ สิทธิที่จะได้รับการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยไม่เลือกปฏิบัติ เนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะการเจ็บป่วยในประเด็น

๑. การไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้ป่วยนั้นจะมีความแตกต่างกันทาง เชื้อชาติ ศาสนา มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๑.๙๘

๒. การให้บริการโดยปราศจากอคติ และไม่เลือกลักษณะของ ความเจ็บป่วย มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๓.๙๖ - ๔.๙๕

๓. การเคารพในความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมของผู้ป่วย มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๒.๕๐ – ๔.๙๕

สิทธิข้อ ๓ สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ และเข้าใจ ชัดเจนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจ ในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น ในประเด็น

๑. การอธิบายชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ ความสำคัญของการรักษาพยาบาลก่อนให้ผู้ป่วยและญาติลงลายมือชื่อ ยินยอมรับการรักษาพยาบาลมีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๒.๕๐ – ๑๖.๘๓

๒. การอธิบายให้ผู้ป่วยและญาติทราบทุกครั้งก่อนให้บริการ รักษาพยาบาล เช่น ผลของการรักษา วิธีการสังเกตความผิดปกติหลังได้รับการ รักษาพยาบาล และประเมินความเข้าใจของผู้ป่วยและญาติ เป็นต้น มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๕ – ๘.๙๑

สิทธิข้อ ๔ ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต มีสิทธิที่จะ ได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยทันทีตาม ความจำเป็นแก่กรณี โดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยจะร้องขอความช่วยเหลือหรือไม่ ในประเด็น

๑. การเตรียมความพร้อมอุปกรณ์การช่วยชีวิตให้พร้อม ปฏิบัติการได้ตลอดเวลา มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๔.๙๕ – ๗.๕๐

๒. จัดให้มีผู้รับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด

ในกรณีฉุกเฉินที่ต้องให้บริการการรักษาพยาบาลอย่างเร่งด่วน มีการปฏิบัติ
น้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๒.๕๐ – ๔.๙๕

๓. การได้รับการอบรมการช่วยชีวิต เพื่อสามารถช่วยเหลือผู้ป่วย
ได้ทันเวลา ๑ ครั้ง/คน/ปี มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๒.๙๗ – ๕

สิทธิข้อ ๕ สิทธิที่จะได้รับทราบชื่อ สกุลและประเภทของผู้ประกอบ
วิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ตน ในประเด็น

๑. การติดป้ายชื่อ สกุลตำแหน่งที่ถูกต้องให้มองเห็นชัดเจนและ
อ่านง่ายมีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๖.๖๗ – ๑๕

๒. มีป้ายแสดงชื่อ – สกุล แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และ
ประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพที่รับผิดชอบในแต่ละเวร ในสถานที่ที่มองเห็น
เด่นชัด มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๖.๖๗ – ๒๑.๗๘

๓. มีแผนภูมิการบังคับบัญชา พร้อมติดรูปถ่าย ชื่อ สกุล และ
ตำแหน่งไว้ในสถานที่ที่มองเห็นเด่นชัด มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ
๗.๙๒

๔. พยาบาลจะแนะนำชื่อ สกุล ลักษณะงานของตนแก่ผู้ป่วยที่เข้า
รับการรักษาพยาบาลตามความเหมาะสม มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อย
ละ ๒๐ – ๓๘.๖๑

สิทธิข้อ ๖ สิทธิที่จะขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ
อื่น ที่มีได้เป็นผู้ให้บริการแก่ตนและมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการ และ
สถานบริการได้ ในประเด็น

๑. การตระหนักถึงสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับความปลอดภัย ได้รับ
ข้อมูลข่าวสารและเลือกตัดสินใจว่าจะรับการรักษายาบาลนั้นหรือไม่ ปฏิบัติ

น้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๒.๕๐ - ๑๐.๘๙

๒. การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและญาติเลือกใช้บริการตามระเบียบของโรงพยาบาล มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๕ - ๒๐.๗๙

๓. การให้ความช่วยเหลือประสานงานเมื่อผู้ป่วยแจ้งความจำนงขอเปลี่ยน ผู้ให้บริการหรือสถานบริการ มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๒.๕๐ - ๕.๙๔

๔. ขณะรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล สามารถนำการรักษาแพทย์ทางเลือกมาใช้ควบคู่ได้ มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๑๗.๘๒

สิทธิข้อ ๗ สิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง จากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเคร่งครัด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติตามหน้าที่ตามกฎหมาย ในประเด็น

๑. การรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลความเจ็บป่วยของผู้ป่วย มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๖.๙๓ - ๗.๕๐

๒. การให้ข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ป่วยเฉพาะตัวผู้ป่วยหรือญาติที่เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมมีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๐.๙๙ - ๑๐.๘๙

๓. การระมัดระวังในการปฏิบัติที่จะเปิดเผยร่างกายของผู้ป่วยเกินความจำเป็น มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๕ - ๒๖.๗๓

สิทธิข้อ ๘ สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วน ในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัว จากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ในประเด็น

๑. การให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ชัดเจนให้โอกาสผู้ป่วยซักถามก่อนลงลายมือชื่อในใบยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย และสามารถ

ยกเลิกหรือยุติการให้ความร่วมมือ มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๕ - ๗.๙๒

๒. การไม่เปิดเผยชื่อ สกุล ผู้ป่วย ตลอดจนที่อยู่ของผู้ป่วยที่เข้าร่วมทดลอง มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ ๒.๕ - ๗.๙๒

๓. การประสานงานระหว่างผู้วิจัยและผู้ป่วยในการให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและดูแลผู้ป่วยไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือได้รับอันตราย มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๑.๙๘

สิทธิข้อ ๙ สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตน ที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น ในประเด็น

๑. ผู้ป่วยสามารถขอทราบและดูผลการตรวจรักษาของตนได้ เช่น ผลการตรวจของแพทย์ ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการวินิจฉัย มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๖.๖๗ - ๙.๙๐

๒. การประเมินความพร้อมผู้ป่วยและญาติก่อนแจ้งผลการเจ็บป่วยหรือส่งพบเจ้าหน้าที่ที่จะประเมินก่อนแจ้งผลการเจ็บป่วยให้ทราบ มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๒.๕๐ - ๘.๙๑

สิทธิข้อ ๑๐ บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ใช้สิทธิแทนผู้ป่วยที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิต ซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้ ในประเด็น ผู้ป่วยที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปีหรือมีความบกพร่องทางกายหรือจิต ก่อนให้การรักษาพยาบาลต้องขออนุญาต บิดา มารดาหรือผู้ปกครองก่อน มีการปฏิบัติน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ ๒.๕ - ๔.๙๗

เนื่องจากการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยนั้น เป็นสิทธิผู้ป่วยที่มีถึง ๔ องค์กรหลักที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ และโรงพยาบาลทำวงได้มอบหมายให้ทีมสหวิชาชีพเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามสิทธิผู้ป่วย แต่การปฏิบัติตามสิทธิผู้ป่วยตามแนวทางที่กำหนดไว้ยังไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติที่ชัดเจน และแนวทางการปฏิบัติบางข้อ ผู้ปฏิบัติอาจยังเข้าใจไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ หรือบางครั้งผู้ปฏิบัติเองก็ละเลยไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งจากข้อค้นพบจากการวิจัยในระยะที่ ๑ พบว่าการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยที่ตีผู้ป่วยใน โรงพยาบาลทำวงที่ไม่ครบถ้วน มาจากสาเหตุสำคัญ ดังนี้

๑. พยาบาลผู้ปฏิบัติไม่ทราบว่าการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยที่ปฏิบัติอยู่นั้นเป็นอย่างไร

๒. แนวทางการปฏิบัติตามสิทธิผู้ป่วยบางข้อที่ทีมสหสาขาวิชาชีพกำหนดไว้ ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๓. ไม่มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชา

ดังนั้น ในการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยที่ตีผู้ป่วยใน โรงพยาบาลทำวง อำเภอทำวง จังหวัดลพบุรี ในครั้งนี้ จึงนำยุทธศาสตร์ “การรับรู้ปัญหาและเป้าหมาย” (problem and goal orientation) ในการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยมาใช้เป็นหลักสำคัญ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. การอธิบายรายละเอียดของปัญหาให้กระจ่างชัด

๒. การกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา

๓. การกำหนดแนวทางการป้องกันความยุ่งยากที่จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาไม่สำเร็จ

๔. ค้นหาปัจจัยภายนอกที่จะทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข

๕. เขียนปัญหาให้ชัดเจนและกำหนดแนวทางหรือวิธีการแก้ไข ปัญหาให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

การพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยที่ดีผู้ป่วยในโรงพยาบาลท่าวุ้ง อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี ตามยุทธศาสตร์ “การรับรู้ปัญหาและเป้าหมาย” ได้ดำเนินการในการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าเมื่อพยาบาลที่ปฏิบัติงานที่ดีผู้ป่วยในรับทราบปัญหาในการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยของตนเองแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยให้ถูกต้องตามข้อกำหนดที่ทีมสหสาขาวิชาชีพได้กำหนดไว้ ซึ่งในยุทธศาสตร์นี้ได้ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาล โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ถูกต้องและควมมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นไปได้เป็นสำคัญ ซึ่งผลจากการประชุมกลุ่มเฉพาะ ที่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาตัดสินใจเลือก โดยใช้ข้อเสนอของกลุ่ม และข้อเสนอแนะของพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษาเป็นพื้นฐานในการพิจารณา สามารถสรุปวิธีการพัฒนาและกิจกรรมการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยที่ดีผู้ป่วยใน โรงพยาบาลท่าวุ้ง อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี ได้ ๖ วิธีการสำคัญ คือ

๑. การประชุมชี้แจงรายละเอียดให้พยาบาลทุกคนรับทราบผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดและรับรู้ปัญหาร่วมกัน

๒. การประชุมทบทวนแนวทางการปฏิบัติ ที่ทีมสหสาขาวิชาชีพ ได้กำหนดไว้ให้ พยาบาลผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้

อย่างถูกต้อง

๓. มีการประชุมกลุ่มเฉพาะ เพื่อให้ผู้มีส่วนสำคัญร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางพัฒนา จะทำให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนและต่อเนื่อง
๔. การจัดทำสื่อป้ายต่าง ๆ เพื่อช่วยในการสื่อสารให้ผู้ป่วยและญาติทราบข้อมูลเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อมารับบริการ และช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการตามสื่อที่จัดทำไว้
๕. การทำข้อตกลงร่วมกันของผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน
๖. การติดตามประเมิน โดยพยาบาลหัวหน้าเวร พยาบาลหัวหน้าตึกและหัวหน้าพยาบาล

เมื่อพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้สอดคล้องตามสิทธิผู้ป่วยที่ตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลท่าวุ้ง อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี โดยการนำยุทธศาสตร์ “การรับรู้ปัญหาและเป้าหมาย” ได้ก่อให้เกิดการ “ระเบิดจากข้างใน” จากพยาบาลที่ปฏิบัติงานที่ตึกผู้ป่วยในและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจดำเนินการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งผลการพัฒนาทำให้การปฏิบัติการพยาบาลที่ตึกผู้ป่วยในโรงพยาบาลท่าวุ้งสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับตามสิทธิผู้ป่วย ดังนี้

๑. เมื่อพยาบาลที่ปฏิบัติการพยาบาลที่ตึกผู้ป่วยในรับทราบปัญหาการปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิผู้ป่วยข้างต้นแล้ว กลุ่มพยาบาลผู้ปฏิบัติได้เสนอวิธีการหรือกิจกรรมในการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลตามสิทธิผู้ป่วยโดยแบ่งเป็น ๓ รูปแบบ คือ

- ๑.๑ ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานที่ตึกผู้ป่วยในสามารถพัฒนาได้เอง จากความคิดเห็นของพยาบาลผู้ปฏิบัติงาน ที่รับผิดชอบการพัฒนาการ

บริการที่ประทับใจ และหัวหน้าตึกผู้ป่วยใน มีดังนี้

๑) การมีป้ายชื่อ สกุลตำแหน่งที่ถูกต้องให้มองเห็นชัดเจน และอ่านง่าย

๒) การมีป้ายแสดงชื่อ – สกุล แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพที่รับผิดชอบในแต่ละเวรในสถานที่ที่มองเห็นเด่นชัด อ่านง่าย

๓) การมีแผนภูมิการบังคับบัญชา พร้อมติดรูปถ่าย ชื่อ สกุลและตำแหน่งไว้ในสถานที่ที่มองเห็นเด่นชัด

๔) การกำหนดให้มีการตรวจเยี่ยมผู้ป่วยที่รับไว้รักษาพยาบาล อย่างน้อย ๓ ครั้ง/เวร

๕) การมีออกหรือกริ่งไว้เรียกขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ในกรณีผู้ป่วยไม่มีญาติดูแลหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้

๖) การรูดม่านปิดให้มิดชิดทุกครั้งในการปฏิบัติการพยาบาลที่จะเปิดเผยร่างกายผู้ป่วย

๑.๒ การจัดหาสถานที่และบริเวณที่ติดตั้งที่จะทำให้ผู้ป่วยและญาติมองเห็นชัดเจน ดังนี้

๑) ป้ายชื่อติดที่หน้าอกเสื้อด้านซ้ายขณะปฏิบัติงานทุกครั้ง

๒) ป้ายแสดงชื่อ – สกุล แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพที่รับผิดชอบในแต่ละเวรติดไว้ที่หน้าห้องทำงานเจ้าหน้าที่

๓) เปลี่ยนป้ายชื่อ- สกุล แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่รับผิดชอบในแต่ละเวรทุกเวร เป็นปัจจุบัน

๑.๓ กำหนดให้หัวหน้าเวรทุกเวรหรือหัวหน้าตึกผู้ป่วยในเป็น

ผู้กระตุ้นให้พยาบาลปฏิบัติตามข้อกำหนดในระยะแรกๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นประจำและต่อเนื่อง

๒. มีการประชุมทบทวนแนวทางการปฏิบัติที่ทีมสหสาขาวิชาชีพได้กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

๒.๑ โดยหัวหน้าตึกและจัดทำเอกสารแนวทางการปฏิบัติตามสิทธิผู้ป่วยมาใส่แฟ้มเก็บไว้ที่ตึกผู้ป่วยใน เพื่อสะดวกในการค้นคว้าเพิ่มเติมเมื่อมีข้อสงสัย ตามรายการต่อไปนี้

๑) การอธิบายชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจความสำคัญของการรักษาพยาบาล ก่อนให้ผู้ป่วยและญาติลงลายมือชื่อยินยอมรับการรักษาพยาบาล

๒) การอธิบายให้ผู้ป่วยและญาติทราบทุกครั้งก่อนให้บริการรักษาพยาบาล เช่น ผลของการรักษา วิธีการสังเกตความผิดปกติหลังได้รับการรักษาพยาบาล และประเมินความเข้าใจของผู้ป่วยและญาติ เป็นต้น

๓) ผู้ป่วยสามารถขอทราบและดูผลการตรวจรักษาของตนได้ เช่น ผลการตรวจของแพทย์ ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การวินิจฉัย เป็นต้น

๔) การรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลการเจ็บป่วยของผู้ป่วยทุกราย เช่น ถ้าต้องตอบข้อมูลของผู้ป่วยทางโทรศัพท์ให้แจ้งผู้ป่วยก่อนหรือให้ผู้ป่วยพูดโทรศัพท์เอง ไม่วางแฟ้มประวัติผู้ป่วยหรือเขียนชื่อโรคไว้ที่ปลายเตียงหรือหน้าห้องผู้ป่วย จัดเก็บข้อมูลรายงานของผู้ป่วยเป็นสัดส่วน เป็นต้น

๕) การให้ข้อมูลของผู้ป่วยเฉพาะตัวผู้ป่วยหรือญาติที่เป็นผู้แทนของผู้ป่วยโดยชอบธรรมเท่านั้น

๒.๒ มีการประเมินผลการปฏิบัติโดยทีมกรรมการพัฒนา

คุณภาพการพยาบาลของตึกผู้ป่วยใน และทีมตรวจสอบความสมบูรณ์ของ
เวชระเบียนของโรงพยาบาลสุ่มตรวจเดือนละ ๑ ครั้งๆ ละ ๓๐ ชุด

๓. การติดตามประเมินการปฏิบัติ

๓.๑ หัวหน้าเวรในทุกเวรเป็นผู้กระตุ้น ติดตามประเมินการ
ปฏิบัติของพยาบาลและเจ้าหน้าที่ในเวรทุกคน

๓.๒ หัวหน้าตึกผู้ป่วยในและหัวหน้าพยาบาลคอยกระตุ้นและ
ชื่นชมในผู้ที่ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ

๓.๓ ทีมพัฒนาการบริการที่ประทับใจประเมินความพึงพอใจ
ของป่วย

๓.๔ ทีมประเมินการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลของตึก
ผู้ป่วยใน

๓.๕ กรรมการที่ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเวชระเบียน
โรงพยาบาล

นอกจากนี้ยังมีสิทธิผู้ป่วยในบางประเด็นที่จะต้องกำหนดร่วมกัน
ระหว่างหน่วยงานหรือวิชาชีพสาขาอื่น เช่น เกสซกร แพทย์ ฯ พยาบาลที่
ปฏิบัติงานที่ตึกผู้ป่วยในจึงขอรับบางส่วนที่ทำได้ และจะส่งข้อมูลที่ต้อง
พัฒนาให้กับทีมสหสาขาวิชาชีพหรือกรรมการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลเพื่อ
ดำเนินการพัฒนาในโอกาสต่อไป ซึ่งมีอยู่ ๓ ประเด็นของสิทธิผู้ป่วยข้อ ๖
สิทธิที่จะขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่มีได้เป็นผู้
ให้บริการแก่ตน และมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการ และสถานบริการได้
คือ

๑. การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและญาติเลือกใช้บริการ ตามระเบียบ
ของโรงพยาบาล

๒. การให้ความช่วยเหลือประสานงานเมื่อผู้ป่วยแจ้งความจำนงขอเปลี่ยนผู้ให้บริการหรือสถานบริการ

๓. ขณะรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล สามารถนำการรักษาแพทย์ทางเลือกมาใช้ควบคู่กับการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบันได้ (ต้องไม่มีผลเสียต่อการรักษาแผนปัจจุบัน)

ความสำเร็จของการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้สอดคล้องตามสิทธิผู้ป่วยที่ดีผู้ป่วยใน โรงพยาบาลท่าวุ้ง อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี โดยการนำยุทธศาสตร์ “การรับรู้ปัญหาและเป้าหมาย” ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ “ปัญหา” และ “เป้าหมายความสำเร็จ” (sense of belonging) ก่อให้เกิดการ “ระเบิดจากข้างใน” ที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติการพัฒนาและเรียนรู้จากการปฏิบัติการพัฒนานั้น (interactive learning through action) จนสามารถพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลให้สอดคล้องกับสิทธิผู้ป่วยได้

บรรณานุกรม

- กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. (๒๕๔๘, สิงหาคม ๒๕). แนวคิดและเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.vijai.org/Tool_vijai/12/02.asp.
- _____ . (๒๕๔๘, ตุลาคม ๒๖). การสนทนากลุ่ม [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.vijai.org/Tool_vijai/12/02.asp.
- กาฬกั เตชะชั้นหมาก. (๒๕๔๘), **PAR**. เอกสารประกอบการเรียนวิชาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย, ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (อัสสำเนา)
- ชนุตรา อธิธรรมวินิจ, สุพรรณิ เลิศผดุงกุลชัย, และวารภรณ์ วีระสุนทร. (๒๕๔๐). รายงานการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ป่วยตามกฎหมายในทรรศนะของบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยในของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท.
- ชินจิตต์ ประสมสุข. (๒๕๔๐). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และเจตคติต่อสิทธิของผู้ป่วยกับการปฏิบัติการพยาบาลที่เคารพสิทธิของผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ นพเกสร. (๒๕๔๘). การสนทนากลุ่ม. เอกสารประกอบการเรียนวิชาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย, ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (อัสสำเนา).

- ทัศนีย์ แน่นอุดร. (๒๕๔๒). สิทธิผู้ป่วยและเข้าใจเพื่อใช้ให้เป็น. นนทบุรี:
สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข.
- ทำวุ้น, โรงพยาบาล. (๒๕๔๙). ข้อมูลการประเมินตนเองของโรงพยาบาล
ลพบุรี : โรงพยาบาลทำวุ้น.
- ธมนวรรณ สุวภาพ. (๒๕๔๒). การรับรู้สิทธิผู้ป่วยของพยาบาล
โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญฉาย ประทีปนากร. (๒๕๔๒). การปฏิบัติของบุคลากรทาง
การแพทย์เกี่ยวกับสิทธิที่จะรู้ ของผู้ป่วยในโรงพยาบาล
สุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุวณูช แก้วคำ. (๒๕๔๓). การปฏิบัติด้านสิทธิผู้ป่วยตามความคิดเห็นของ
พยาบาลในกลุ่มงานการพยาบาลหอผู้ป่วย โรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลักษณะ สุวรรณวิวัฒน์. (๒๕๔๒). การพัฒนาระบบบริการพยาบาลเพื่อการ
พิทักษ์สิทธิผู้ป่วยโรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เลขาธิการแพทยสภา, สำนักงาน. (๒๕๔๗). ข้อร้องเรียนแพทยสภา.
(อัดสำเนา).
- วรรณหา พุทธิระพีพรรณ. (๒๕๔๐). ศึกษาความคาดหวังและการได้รับการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ป่วยนรีเวช. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วาสนา คังชะภูติ, อรัญญา เชาวลิต, และวันดี สุทรรังษี. (๒๕๔๖, มกราคม-
มีนาคม). ผลของแนวทางการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยต่อความพึงพอใจ

- ของผู้ป่วยในโรงพยาบาลประจำศิริราช. วารสารสภาการ
พยาบาล, ๑๘(๑), ๔๔-๕๒.
- วิเชียร ระดมสุทธิศาล. (๒๕๔๐). สิทธิของผู้บริโภคทางการแพทย์ที่จะ
ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์ ตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒ : ศึกษาจาก
ความคิดเห็นของผู้ป่วยนอกและแพทย์ในโรงพยาบาลเอกชน
และโรงพยาบาลรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (๒๕๓๗). นิติเวชสารฉบับกฎหมายกับการแพทย์
ยุคไฮเทค. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- _____. (๒๕๓๖). สรุปการสัมมนาเรื่อง "สิทธิของผู้ป่วย". ใน
มหาวิทยาลัย มหิดลและแพทยสภา, วารสารคลินิก (๕-๑๐).
- วิไลรัตน์ ชัชชวลิตสกุล, และสุวรรณี สนิะสนธิ. (๒๕๔๖, มกราคม-เมษายน).
การศึกษาการรับรู้สิทธิผู้ป่วยกับการปฏิบัติการพยาบาลที่เคารพ
สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลงานผู้ป่วยในสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติ
มหाराชนี วารสารการศึกษาพยาบาล, ๑๔(๑), ๓๗-๔๔.
- วีรวรรณ บุญทริก. (๒๕๔๐). ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิที่จะรู้ของผู้ป่วย
กรณีศึกษาผู้ป่วยใน โรงพยาบาลรามาริบัติ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีวรรณ มีบุญ. (๒๕๓๙). ความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลการ
ปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นการเคารพสิทธิผู้ป่วยและการรับรู้
ของผู้ป่วยต่อการปฏิบัติการพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

สภาการพยาบาล, สำนักงาน. (๒๕๔๙). ข้อมูลการร้องเรียนเกี่ยวกับ
บุคลากรทางการพยาบาล. (อัดสำเนา).

สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, แสง บุญเฉลิมวิภาส, และเอนก ยมจินดา. (๒๕๔๕).

สิทธิผู้ป่วยและการประเมินตนเองเพื่อป้องกันการถูก
ฟ้องร้อง. นนทบุรี: โฮลิสติกพับลิชชิง.

สมาน วรพันธ์. (๒๕๓๙). ความคิดเห็นของผู้ป่วย แพทย์ และพยาบาล
เกี่ยวกับสิทธิที่จะรู้ของผู้ป่วยในการปฏิบัติของแพทย์และ
พยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

สาธิตนุส, กระทรวง. (๒๕๔๑). คำประกาศสิทธิของผู้ป่วย. (อัดสำเนา).

สุกัญญา ประจุศิลป์. (๒๕๔๖). การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย : บทบาทพยาบาล
วิชาชีพ(พิมพ์ครั้งที่๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุดารัตน์ เปี่ยมสินธุ์. (๒๕๔๓). การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อคุ้มครองสิทธิ
ผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรเกียรติ อชานานุภาพ. (๒๕๔๑). คำประกาศสิทธิของผู้ป่วยมิติใหม่แห่ง
การประกอบวิชาชีพ. วารสารคลินิก, ๘(๑๔), ๕๓๑-๕๓๒.

_____. (๒๕๔๑). วิชาการการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ.
กรุงเทพฯ: ดีไซร์.

แสงจันทร์ ชิกรัตน์. (๒๕๔๒). การปฏิบัติการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ
ผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดมูลนิธิแห่งสภา
คริสตจักรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย: ภาษาที่ใช้ในสังคม*

ภาคภูมิ เกลิมวัฒน์**

ภาพยนตร์เป็นสื่อในการสื่อสารชนิดหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน และมีลักษณะเฉพาะตัว คือเป็นภาพที่สามารถเคลื่อนไหวได้จากการที่ภาพยนตร์สามารถเคลื่อนไหวได้นี้เองทำให้ผู้รับสารหรือผู้ชมภาพยนตร์สามารถเข้าใจเนื้อหาของสารหรือเนื้อเรื่องได้อย่างชัดเจน และได้อารมณ์ ภาพยนตร์ไม่เพียงเป็นงานศิลปะที่ทำให้สาระและบันเทิงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นงานด้านสื่อสารมวลชนที่สอดแทรกข่าวสาร และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกลมกล่อมเกลาทางสังคมเป็นสื่อที่แสดงแง่มุมต่างๆ ของชีวิตทั้ง

* รายงานการวิจัยทางภาษาไทย สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย วิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่น่าสลดใจ เป็นอุทาหรณ์ ปล่อยให้โลมใจให้คลายเศร้า หรือกระตุ้นให้ผู้ชม
เกิดแรงบันดาลใจได้เป็นอย่างดี

ภาพยนตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบให้เหมาะสมกับ
สภาพสังคม และความต้องการของผู้ชมหรือผู้รับสารอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็น
เนื้อเรื่อง ตัวแสดง หรือการตั้งชื่อ เพื่อเป็นการชักจูงใจผู้ชมให้หันมาสนใจ
ภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ นอกจากนี้ การใช้ภาษาในการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยยัง
เป็นการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง ซึ่งต้องตั้งชื่อให้
โดดเด่นน่าสนใจ อีกทั้งต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้คนและสังคมด้วย ลักษณะ
ของการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณามักจะมีความโดดเด่นทั้งเรื่องกลวิธีการ
เลือกสรรถ้อยคำ กลวิธีการเรียบเรียงประโยคให้แปลกและสะดุดตา เพื่อ
เรียกร้องความสนใจจากผู้รับสาร ดังนั้นการใช้ภาษาในการตั้งชื่อภาพยนตร์
ไทยส่วนใหญ่จึงไม่คำนึงถึงหลักไวยากรณ์ แต่จะมีความแปลก สะดุดตาและ
สามารถเร้าความสนใจของผู้รับสารหรือผู้ชมได้ด้วย

การตั้งชื่อภาพยนตร์จึงมีโครงสร้างภาษาที่ต่างไปจากภาษา
มาตรฐาน มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเรียง
ประโยคหรือการเลือกสรรคำในการตั้งชื่อเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ อีกทั้งยังมี
พัฒนาการในเรื่องการใช้ภาษา ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย
ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๕ – พ.ศ. ๒๕๔๗

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์

และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งชื่อภาพยนตร์ และ
โครงสร้างภาษาไทย

๒. รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาใน
การตั้งชื่อ เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓. คัดลอกรายชื่อภาพยนตร์ไทยที่รวบรวมไว้โดยสมาคม
สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ และสมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทยระหว่างปี
พ.ศ. ๒๕๔๕-พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑๙๓ ชื่อจากเว็บไซต์
www.thainationalfilm.com และ www.thaifilmdirector.com

๔. จำแนกประเภทของข้อมูล โดยจำแนกเป็นระดับประโยค กลุ่มคำ
คำ และพยางค์ โดยใช้กรอบการจำแนกชื่อภาพยนตร์ ที่บูรณาการมาจาก
งานวิจัยของชุตติมา บุญอยู่ (๒๕๔๙) เรื่องวิเคราะห์โครงสร้างภาษาและกลวิธีการ
ตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย ในช่วง ๒ ทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๒๖ - พ.ศ. ๒๕๔๕)

๕. นำเสนอผลการจำแนกข้อมูล ให้อาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์
อุทัยวรรณ ตันหยง และผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผศ.สำรวม วารายานนท์ ตรวจสอบ

๖. นำข้อมูลแต่ละประเภทมาวิเคราะห์โครงสร้าง โดยใช้หลักการ
และทฤษฎี ดังนี้

๖.๑ ระดับประโยค ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่อง การจำแนก
ประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยค ของ นววรรณ พันธุเมธา
(๒๕๒๗, หน้า ๑๓๕ - ๑๕๗)

๖.๒ ระดับกลุ่มคำ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่อง ลักษณะของ
กลุ่มคำ ของ นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๗, หน้า ๙๓)

๖.๓ ระดับคำ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่อง การสร้างคำ ของ
อุทัยวรรณ ตันหยง (๒๕๔๖, หน้า ๔๗ - ๔๙)

๖.๔ ระดับพยางค์ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเรื่อง โครงสร้างพยางค์

ของ อุทัยวรรณ ตันหยง (๒๕๔๘, หน้า ๓๓ - ๓๗)

๗. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ให้อาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์อุทัยวรรณ ตันหยง และผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผศ.สำรวม วารายานนท์ ตรวจสอบ

๘. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติ คือ ค่าร้อยละ

๙. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติ และพรรณนาวิเคราะห์

๑๐. สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑๙๓ ชื่อ จำแนกเป็น ๔ ลักษณะ คือ ชื่อภาพยนตร์ที่มีโครงสร้างระดับประโยค ชื่อภาพยนตร์ที่มีโครงสร้างระดับกลุ่มคำ ชื่อภาพยนตร์ที่มีโครงสร้างระดับคำ และชื่อภาพยนตร์ที่มีโครงสร้างระดับพยางค์ พบว่าโครงสร้างของชื่อภาพยนตร์ที่พบมากที่สุด คือ โครงสร้างระดับกลุ่มคำ มีจำนวน ๙๔ ชื่อ เช่น จอมขมังเวทย์ เต็กหอ แพนจัน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๗๐ ซึ่งมีการตั้งชื่อภาพยนตร์เป็นกลุ่มคำนามมากที่สุด จำนวน ๗๓ ชื่อ เช่น ข้าวเหนียวหมูบึ่ง ตึกแกผี แพนจัน ผีหัวขาด คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๐๑ โครงสร้างของชื่อภาพยนตร์ที่พบเป็นอันดับสอง คือ โครงสร้างระดับประโยค มีจำนวน ๔๙ ชื่อ เช่น คนสั่งผี เสือคาบดาบ หลบผีผีไม่หลบ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๙ มีชื่อภาพยนตร์ที่เป็นประโยคความเดียวมากที่สุด จำนวน ๓๕ ชื่อ เช่น เสือร้องไห้ ลูกตลกตกไม้ไถลต้น คนสั่งผี คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔๓ โครงสร้างของชื่อภาพยนตร์ที่พบเป็นอันดับสาม คือ โครงสร้างระดับคำ มีจำนวน ๔๕ ชื่อ เช่น

แจ้ว สยิว เอียน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๒ มีการใช้คำที่เป็นคำประสมมากที่สุด จำนวน ๑๙ ชื่อ เช่น ก้านกล้วย สายล่อฟ้า ผีเสื้อสมุทร คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๒ และโครงสร้างของชื่อภาพยนตร์ที่พบน้อยที่สุด คือ โครงสร้างระดับพยางค์มีจำนวน ๕ ชื่อ เช่น ดึกดำตึ๋ย วิถีวิวก เอ้อเธอ คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๙ ซึ่งส่วนใหญ่นิยมตั้งชื่อให้มีเสียงวรรณยุกต์เหมือนหรือใกล้เคียงกัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมสนใจ ง่ายต่อการเรียกและการจดจำ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ ชูติมา บุญอยู่ (๒๕๔๙, หน้า ๔๓ - ๑๓๑) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างภาษาของชื่อภาพยนตร์ไทยในช่วง ๒ ทศวรรษ พบว่ามีความสอดคล้องกัน คือ ส่วนใหญ่นิยมตั้งชื่อภาพยนตร์เป็นกลุ่มคำหรือวลี รองลงมาจะมีโครงสร้างระดับประโยค ซึ่งนิยมตั้งชื่อเป็นประโยคความเดียวมากกว่าประโยคชนิดอื่น ส่วนชื่อภาพยนตร์ที่มีโครงสร้างระดับคำและระดับพยางค์นั้นจะพบน้อยกว่าโครงสร้างระดับอื่น

ข้อสังเกตในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าชื่อภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะเน้นโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และสามารถสื่อสารให้ผู้ชมเห็นภาพโดยรวมของภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ เช่น คนเส้นทอง จะสื่อให้ผู้ชมรู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับคาถาอาคมของขลัง นอกจากนี้ชื่อภาพยนตร์บางเรื่องก็สามารถทำให้รู้ว่าเป็นภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับคนกลุ่มใด โดยดูจากระดับของภาษาและคำที่ใช้ในการตั้งชื่อ เช่น เดอะกิก ซึ่งเป็นการใช้คำภาษาต่างประเทศผสมกับคำศัพท์ที่ใช้กันในหมู่วัยรุ่น ทำให้ทราบว่าภาพยนตร์เรื่องนี้เน้นผู้ชมที่เป็นกลุ่มวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – พ.ศ. ๒๕๕๙ มีข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ ดังนี้

๑. งานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาการตั้งชื่อภาพยนตร์ได้
๒. งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนวิชาหลักภาษาไทย และวิชาภาษาศาสตร์เบื้องต้น
๓. งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ประโยค กลุ่มคำ คำ และพยางค์

ข้อเสนอแนะแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาลักษณะโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยในปีต่อๆ ไป เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้น
๒. ควรมีการศึกษาลักษณะโครงสร้างภาษาไทยที่ใช้ในการตั้งชื่อภาพยนตร์ประเภทอื่นๆ เช่น ชื่อภาพยนตร์ต่างประเทศที่แปลเป็นภาษาไทย หรือชื่อภาพยนตร์การ์ตูน เพื่อเปรียบเทียบลักษณะโครงสร้างทางภาษา
๓. ควรมีการศึกษาลักษณะโครงสร้างภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อรายการโทรทัศน์ หรือชื่อละครโทรทัศน์

บรรณานุกรม

- กฤษดา เกิดดี. (๒๕๕๑). ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์. กรุงเทพฯ: ห้องภาพ
สุวรรณ.
- ชุตินา บุญอยู่. (๒๕๕๙). วิเคราะห์โครงสร้างภาษาและกลวิธีการตั้งชื่อ
ภาพยนตร์ไทยในช่วง ๒ ทศวรรษ (พ.ศ.๒๕๒๖ – พ.ศ.๒๕๕๕).
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เดชพัฒน์ อรรถสาร. (๒๕๓๘). กระบวนการตั้งชื่อภาษาไทยในภาพยนตร์
สหรัฐอเมริกา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นภาพร สุขมัน. (๒๕๕๘). รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะภาษาที่ใช้ในการ
พูดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เทพสตรี.
- นววรรณ พันธเมธา. (๒๕๒๗). ไวยากรณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ:
รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นิจพงศ์ ศรีวรรณ. (๒๕๕๒). ลักษณะภาษาไทย. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏ
เพชรบุรี.
- ปิยกุล เลาว์ณย์ศิริ. (๒๕๒๖). ภาพยนตร์กับสังคม. วารสารศาสตร์, ๔
(๑๕), ๓๐.
- ผู้กำกับภาพยนตร์ไทย, สมาคม. (๒๕๕๐, กันยายน ๑๑). ภาพยนตร์.
[ออนไลน์] เข้าถึงได้ จาก
<http://www.thaifilmdirector.com/?q=movie/year/2006>.

พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๐). กรุงเทพฯ:
แม่ค.

พจนานุกรม ฉบับมติชน. (๒๕๔๗). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. (๒๕๔๖). กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ภาคภูมิ วรรณภา. (๒๕๔๔). กลวิธีการตั้งชื่อภาษาไทยสำหรับภาพยนตร์
อเมริกา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (๒๕๔๗). มณีปิ่นนิพนธ์ รวบรวมความด้านภาษา
วรรณคดีและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

วิจินต์ ภาณุพงศ์. (๒๕๒๒). โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์. พระนคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศรีจันทร์ วิชาตรง. (๒๕๔๒). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
พระนคร.

ศึกษาริการ, กระทรง. กรมวิชาการ. (๒๕๔๗). คู่มือครูภาษาไทย หลัก
ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว.

สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ, สมาคม. (๒๕๕๐, สิงหาคม ๔). ประวัติ
ภาพยนตร์ไทย. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
http://www.thainationalfilm.com/thai/24000/241film_his.html.

สุภาพวรรณ ฦ บางช้าง. (๒๕๒๗). การใช้ภาษาในการตั้งชื่อคนไทย.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัยวรรณ ตันหยง. (๒๕๔๘). เอกสารประกอบการสอน วิชา ๑๕๓๑๑๐๑

ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. ลพบุรี: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

———. (๒๕๕๐). เอกสารประกอบการสอน หลักภาษาไทย. ลพบุรี: คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (๒๔๑๖). หลักภาษาไทย. พระนคร: ไทยวัฒนา

พานิช.

เพลงเด็กจากตำบลด้วยใหญ่ ในยุคปัจจุบัน*

พรรัตน์ ห้อยเจริญ**

การศึกษาวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของชาติสาขาหนึ่ง คือ การศึกษาเกี่ยวกับภาษา เพราะภาษาเป็นสื่อสร้างความเข้าใจใน ธรรมชาติและจิตใจของมนุษย์ ตลอดจนเป็นหลักฐานของวิวัฒนาการทาง สังคม โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าทางวรรณกรรม มุขปาฐะ ingtonitan ภาษิต ปริศนา คำพังเพย และบทเพลงต่างๆ

เพลงเด็กจัดอยู่ในสาขาหนึ่งของเพลงพื้นบ้าน ที่ถ่ายทอดทาง มุขปาฐะ มีกำเนิดมาช้านานและถือว่าเป็นสากล แต่ละชาติต่างมีเพลงเด็ก

* รายงานการวิจัยทางภาษาไทย สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย วิทยาลัยศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เป็นสมบัติของตน เพลงเด็กแต่ละท้องถิ่นมีจุดประสงค์ร่วมกันคือ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและให้เกิดความรู้

เพลงเด็กสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น และเพลงประกอบการละเล่นเด็ก ลักษณะที่สำคัญของเพลงเด็ก คือ จะมีจังหวะของเพลงและมีการซ้ำทั้งในเนื้อหาและท่วงทำนอง ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของเพลง ทั้งจังหวะและถ้อยคำของเพลงมีความเรียบง่าย สั้น แต่หากต้องการให้เนื้อร้องของเพลงยาวขึ้นก็จะใช้วิธีร้องซ้ำ ท่วงทำนองของเพลงเด็กจึงมีความสำคัญมากกว่าถ้อยคำและความหมายในเนื้อเพลง

คุณค่าของเพลงเด็กที่เด่นชัดมีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงเด็กส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นเครื่องบันทึกสภาพทางสังคม เช่นเดียวกับวรรณคดี นิทานหรือนิยาย ถือกันว่าเป็นกระจกเงาที่ฉายให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอของคนที่เป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและอารมณ์ของเด็ก อีกทั้งเป็นเครื่องช่วยบอกจังหวะและช่วยสร้างความสามัคคีให้กับเด็กอีกด้วย

เพลงเด็กย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่และสังคม เพลงเด็กบางเพลงอาจมีการบรรยายความไม่แจ่มชัด คล้ายกับว่าบางส่วนขาดไป หรือบางส่วนเพิ่มเข้ามาหรือมีบางส่วนเข้ามาแทนที่ ลักษณะเช่นนี้เป็นเพราะเพลงเด็กมีการถ่ายทอดถึงกันด้วยวาจาและการจดจำ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพลงเด็กเพราะนับวันกำลังจะสูญหายไปจากความนิยม เด็ก ๆ กำลังจะลืมเพลงที่ครั้งหนึ่งแม่ใช้กล่อมให้นอนตลอดจนเพลงร้องเล่นและประกอบการละเล่น เพราะอิทธิพลการละเล่นจากตะวันตกและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ผู้วิจัยคาดว่าในอนาคตเพลงเด็กจะเลือนหายไปจากสังคมไทย จึงศึกษาวิจัยเพลงเด็ก เพื่อให้

ทุกคนได้รู้ ตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์เผยแพร่ เพลงเด็กให้ยู่คู่กับสังคม และวัฒนธรรมไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของเพลงเด็ก ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอ สระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี
๒. เพื่อศึกษาลักษณะภาษาในเพลงเด็ก ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอ สระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. สืบหาข้อมูลเบื้องต้นตำบลห้วยใหญ่ อำเภอ สระโบสถ์ จังหวัด ลพบุรี
๒. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงเด็ก
๓. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - ๓.๑ แบบสัมภาษณ์
 - ๓.๒ แบบวิเคราะห์ข้อมูล
 - ๓.๒.๑ แบบวิเคราะห์ทางภาษา
 - ๓.๒.๒ แบบวิเคราะห์ประเภทของเพลงกล่อมเด็ก
 - ๓.๒.๓ แบบวิเคราะห์ประเภทของเพลงเด็กร้องเล่น
 - ๓.๒.๔ แบบวิเคราะห์ประเภทของเพลงประกอบ การละเล่นเด็ก
๔. รวบรวมข้อมูล
 - ๔.๑ สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก และชาวบ้าน
 - ๔.๒ สอบถามและสนทนา เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก

๔.๓ แจกแบบสัมภาษณ์พร้อมอธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่
ต้องการ

๔.๔ จัดบันทึก บันทึกภาพ บันทึกเสียง และถอดข้อความ
จากเทปเสียงเป็นตัวอักษร

๕. ชั้นของการวิเคราะห์ข้อมูล

๕.๑ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความ และตีความข้อมูล

๕.๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบวิเคราะห์ ลักษณะเนื้อหาของ
เพลงเด็ก และการใช้ภาษาในเพลงเด็กที่สร้างขึ้น ดังนี้

๕.๒.๑ เพลงกล่อมเด็ก ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบ
การวิจัยของ ยาวเรศ สิริเกียรติ (๒๕๒๑) ในการวิเคราะห์เนื้อเพลงกล่อม
เด็ก ดังนี้

- ๑) บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์
- ๒) บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก
- ๓) บทเพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ
- ๔) บทเพลงที่เสียดสี ประชดประชัน และถาก

ถากบุคคลต่าง ๆ

๕.๒.๒ เพลงเด็กร้องเล่น ผู้วิจัยได้สร้างแบบวิเคราะห์
ขึ้นเอง ดังนี้

- ๑) บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์
- ๒) บทเพลงล้อเลียน
- ๓) บทเพลงที่เป็นคำขู่
- ๔) บทเพลงที่เป็นคำขอร้อง
- ๕) อื่น ๆ

๕.๒.๓ เพลงประกอบการละเล่นเด็ก ผู้วิจัยได้ใช้หลัก

ทฤษฎีของ วอร์เรน อี.โรเบิร์ต (Warren E.Roberts) (๒๕๔๗) ในการวิเคราะห์ประเภทของการละเล่น ดังนี้

- ๑) ประเภทการทาย
- ๒) ประเภทกระโดดเชือก
- ๓) ประเภทการปรับ
- ๔) ประเภทไล่จับ
- ๕) ประเภทคัดออก
- ๖) ประเภทประกอบท่าทาง
- ๗) ประเภทจำจี้
- ๘) ประเภทตบแผละ
- ๙) ประเภทอื่นๆ

๕.๒.๔ การวิเคราะห์ด้านภาษา ผู้วิจัยได้สร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูล โดยประยุกต์ใช้กรอบการวิจัย ของ นัทธิกา สถิตรวณีย์ (๒๕๔๐) ดังนี้

- ๑) การซ้ำคำ
- ๒) คำคล้องจอง
- ๓) การใช้ภาษาต่างประเทศ
- ๔) ภาษาถิ่นที่ปรากฏในเพลงเด็ก

๕.๓ หาค่าความถี่ของภาษาที่ใช้ในเพลงเด็ก ประเภทของเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น และประโยชน์ที่ได้รับจากเพลงเด็ก แล้วคำนวณหาค่าร้อยละ

๕.๔ วิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางแสดงค่าร้อยละ พร้อมการพรรณนาวิเคราะห์

๕.๕ นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๒ ท่าน คือ อาจารย์อุทัยวรรณ ตันหยง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำรวม วารายานนท์

สรุปผลงานวิจัย

จากการศึกษาเพลงเด็ก ตำบลห้วยใหญ่ สรุปผลได้ ดังนี้

๑. ลักษณะเนื้อหาของเพลงเด็ก จำนวน ๖๐ เพลง พบว่ามีเพลงเด็กร้องเล่นมากที่สุด จำนวน ๓๐ เพลง จำแนกลักษณะเนื้อหาเรียงลำดับ ดังนี้

๑.๑ เพลงเด็กร้องเล่นจำนวน ๓๐ เพลง จำแนกตามลักษณะเนื้อหาที่พบ ดังนี้

๑.๑.๑ บทเพลงล้อเลียน ๑๖ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๕๓ เช่น เพลงหลอกควาย

หลอกควายสบายดีจัง หลอกก็ครั้งก็ยังเป็นควาย

เพลงนี้ใช้ร้องล้อเลียนเวลาที่หลอกให้เพื่อนเชื่อ หรือหลอกให้เพื่อนทำตามง่าย ๆ แล้วเด็กอีกคนทำตาม เด็กคนที่หลอกก็จะดีใจและร้องเพลงนี้

๑.๑.๒ บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์ ๘ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๒๗ เช่น เพลงนกเอี้ยง

นกเอี้ยงมาเลี้ยงควายเฒ่า ควายกินข้าวนกเอี้ยงหัวโต

หัวโต ๆ ก็โล่ห้าบาท หัวขาด ๆ ก็โล่บาทเดียว

เพลงนี้กล่าวถึงสัตว์ คือ นกเอี้ยงที่ไปเลี้ยงควาย ซึ่งเป็นลักษณะของสัตว์ทั้ง ๒ ชนิด ที่ต่างพึ่งพาอาศัยกัน นกเอี้ยงจะไปเกาะบนหลัง

ควายเพื่อกินแมลงบนหลังควาย ส่วนควายก็ให้นักเลี้ยงจับแมลงกินเพื่อไม่ให้
รบกวนควาย

๑.๑.๓ บทเพลงที่เป็นการร้องขอ ๓ เพลง คิดเป็นร้อยละ

๑๐ เช่น เพลงแม่จ๋าของตังค์ ๕ บาท

แม่จ๋าขอตังค์ ๕ บาท ไปซื้อกระดาษมาจดบัญชี

สาว ๆ ไปไหนกันหมด ไปนั่ง...หอดอยู่บนต้นยอ

บทเพลงนี้มีเนื้อหากล่าวถึงการขอเงินแม่ ๕ บาท เพื่อที่จะไป
ซื้อกระดาษมาจดบัญชี และในตอนท้ายจะถามถึงสาว ๆ ว่าไปไหนกันหมด
คำตอบคือ ไปนั่ง...รวมกลุ่มกันอยู่บนต้นยอเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพ

๑.๑.๔ บทเพลงที่เป็นคำขู่ ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๓

เช่น เพลงห้ามมอง

ใครมองเป็นตาต้อ ใครหัวร่อเป็นตาแดง

บทเพลงนี้เด็กจะใช้ร้องเวลาที่ปวดปัสสาวะ เด็กมักจะไม่เข้า
ห้องน้ำ จะนั่งปัสสาวะเลยทันที ในขณะที่มีเด็กอีกหลายๆ คนอยู่ด้วย แต่ผู้ที่
ปัสสาวะจะร้องเพลงนี้ เด็กที่อยู่ด้วยจะไม่กล้ามองเพราะกลัวเป็นตาต้อ ตา
แดง แล้วจะถูกล้อ

๑.๑.๕ บทเพลงที่เด็กใช้ร้องเล่นกันทั่วไป ๑ เพลง คิด

เป็นร้อยละ ๓ เช่น เพลงโรงเรียนของเรา ๑

โรงเรียนของเราหน้าอยู่ คุณครูใจดีทุกคน

เด็ก ๆ ก็ไม่ซุกซน พวกเราทุกคนชอบมาโรงเรียน

ชอบมา ชอบมา โรงเรียน

บทเพลงนี้เด็กใช้ร้องเล่นทั่วไป เพื่อให้เกิดความรักโรงเรียน
ของตน ว่าคุณครูใจดี จึงทำให้เด็กชอบมาโรงเรียน ไม่มีใครขาดเรียน

๑.๒ เพลงประกอบการละเล่น จำนวน ๒๐ เพลง จำแนกตามลักษณะเนื้อหาที่พบได้ ดังนี้

๑.๒.๑ บทเพลงเล่นประกอบท่าทาง ๖ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๓๐ เช่น เพลงบ้านผีสิง

บ้านผีสิงจับผู้หญิงมาทรมาน จับผู้ชายมาทรมาน
จับแม่มดมาตึงสะดือ จับกิ้งกือมาทำก๋วยเตี๋ยว
จับแมวมเหิมยามาเต้นระบำ จับแมวดำมาบึ่งกะเป๋ายิงฉุบ

เพลงนี้ใช้ประกอบการเล่นที่มีผู้เล่น ๒ คน หันหน้าเข้าหากันร้องเพลง หลังจากนั้นมือของตนเองตบมือของเพื่อน ตบมือบน ตบมือล่าง ตบด้านหน้ามือ ตบด้านหลังมือ จากนั้นตบมือพร้อมๆ แล้วทำท่าทางประกอบเพลง จนจบแล้วก็เป่ายิงฉุบ

๑.๒.๒ บทเพลงเล่นตบแผละ ๕ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๒๕ เช่น เพลงกุ่มแห่งชาละวัน

กุ่มแห่งชาละวัน สองสามวันจะไปอังกฤษ
ไปแล้วอย่าดุกดิก คนอังกฤษจะเขกกะบาล

เพลงใช้ประกอบการเล่นที่มีผู้เล่น ๒ คน จับคู่หันหน้าเข้าหากัน หลังจากนั้นร้องเพลง และใช้มือของตนเองปรบมือกับคู่เล่น จนจบเพลงแล้วหยุดหนึ่ง ใครขยับตัวหรือไม่หนึ่งเป็นผู้แพ้

๑.๒.๓ บทเพลงประเภทคัดออก ๓ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๕ เช่น เพลงยั๊ยยั๊ยยั๊ยยั๊

ยั๊ยยั๊ยยั๊ยยั๊ยยั๊ จระเข้ฟาดหางกัดคนไม่เข้า
คนเฒ่าๆ วิ่งหนี่ไม่ทัน รถสองคันยิงปืนกันดั่งบั้ง

เพลงนี้ใช้ประกอบการเล่น ที่มีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ผู้เล่นนั่งล้อมวง แต่ละคนจะต้องใช้นิ้วชี้ที่ฝ่ามืออีกคนหนึ่ง แล้วร้องเพลง จบเพลง

ต้องรีบเอามือออก หากใครถูกจับนิ้วไว้ได้ต้องออก ใครที่ไม่ถูกจับชนะ

๑.๒.๓ บทเพลงเล่นไล่จับ ๒ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๐

เช่น เพลงมอญซ่อนผ้า

อีมอญซ่อนผ้า

ตุ๊กตาทิ้งข้างหลัง

ใครเผลอไม่คอยระวัง

ตุ๊กตาทิ้งข้างหลังระวังจะถูกตี

การเล่นมอญซ่อนผ้าไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ก่อนจะเล่นก็ต้องหาผู้ที่เป็นมอญซ่อนผ้าก่อน จากนั้นคนที่เหลือก็นั่งล้อมวง การเล่นมอญซ่อนผ้าจะมีเพลงประกอบการเล่น มีเนื้อร้องว่า “มอญซ่อนผ้าตุ๊กตาทิ้งข้างหลัง ใครเผลอไม่คอยระวังตุ๊กตาทิ้งข้างหลังระวังจะถูกตี” ในขณะที่คนนั่งล้อมวงกำลังร้องเพลงอยู่ คนที่เป็นมอญก็ต้องเดินรอบๆ ผู้เล่นคนอื่นๆ และก็นำผ้าไปวางไว้ด้านหลังของผู้เล่นคนไหนก็ได้ เมื่อเพลงจบทุกคนที่นั่งล้อมวงก็จะหันไปดูด้านหลังตนเองว่ามีผ้าวางไว้หรือเปล่าถ้าใครมีผ้าวางอยู่ด้านหลังก็ต้องหยิบผ้านั้นไปไล่ตีคนที่เป็นมอญ ถ้าตีไม่ได้ก็ต้องเป็นมอญแทน

๑.๒.๕ บทเพลงเล่นนับ ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๕ เช่น

เพลงไข่แตกโป๊ะ

ไข่ ๕ ฟองวางอยู่บนโต๊ะ

แตกดังโป๊ะเหลือไข่ ๔ ฟอง

ไข่ ๔ ฟองวางอยู่บนโต๊ะ

แตกดังโป๊ะเหลือไข่ ๓ ฟอง

ไข่ ๓ ฟองวางอยู่บนโต๊ะ

แตกดังโป๊ะเหลือไข่ ๒ ฟอง

ไข่ ๒ ฟองวางอยู่บนโต๊ะ

แตกดังโป๊ะเหลือไข่ ๑ ฟอง

ไข่ ๑ ฟองวางอยู่บนโต๊ะ

แตกดังโป๊ะเหลือไข่ ๐ ฟอง

เพลงไข่แตกโป๊ะ ใช้ประกอบการเล่นที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น เมื่อเริ่มเล่นทุกคนจะนั่งล้อมวงกัน ผู้เล่นทั้งหมดกำมือแล้ววางซ้อนกัน จากนั้นร้องเพลงไข่แตกโป๊ะ เริ่มจากจำนวนมือที่มากที่สุด จนถึง ๐ ฟอง

พอถึงคำว่า “โป๊ะ” ให้แบมือ คนที่อยู่บนสุดจะตีมือคนที่อยู่ข้างล่างของมือ
ตน ทำแบบนี้จนถึงคนสุดท้ายตีที่พื้น

๑.๒.๖ บทเพลงเล่นซอหนา ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๕

เช่น เพลงแอ็บสะพาย

หลับตาไม่มีด

ลูกกะมิตเข้าตา

พ่อแม่ทำนา

ได้ข้าวเม็ดเดียว

เพลงนี้ใช้ร้องประกอบการละเล่นที่ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น ผู้เล่น
จะกำหนดกติกาการเล่น โดยกำหนดเขตพื้นที่ และก่อนเล่นจะโกลาน้อยออก
ใครออกเป็นคนเปิดตาคนแรก ผู้เล่นหนึ่งคน จะอยู่กับผู้ปิดตาเพื่อดูว่าไม่ได้
แอบมอง จากนั้นก็จะเป็นคนร้องเพลงนี้ และรีบวิ่งไปแอบ ผู้ปิดตาจะพูดก่อน
เดินหาว่า “เอาหรือยัง” ถ้าผู้เล่นบอก “เอาเลย” ก็จะปิดตาและออกมา เมื่อเจอ
ผู้เล่นก็จะบอกว่า “แอ็บสะพาย...(ชื่อคน)” จนถึงคนสุดท้าย ผู้ปิดตายังหาไม่
เจอแล้วออกมาบอกว่า “ป็อก” ผู้ปิดตาต้องเป็นต่อ แต่ถ้าผู้ปิดตาหาเจอก่อน
คนที่ถูกหาเจอคนแรกต้องเป็นแทน

๑.๒.๗ บทเพลงเล่นปรับออก ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๕

เช่น เพลงมดตะนอย

มดตะนอยไต่ต้นพริก

คนไหนหยุดหยิกต้องตดตั้งปั้ง

เรียกแม่มาดูอีหนูหนึ่งซี่

ตูดแดงแจ๊ดแจ้

เพลงนี้ใช้ประกอบการละเล่น ที่มีผู้เล่น ๒ คนขึ้นไป จะมีคน
หนึ่งเป็นผู้ร้องแล้วชี้นิ้วไปที่ตัวผู้เล่น โดยเริ่มจากตัวผู้ร้อง จะร้องเพลง
ประกอบทีละ ๑ คำ ต่อ ๑ คน ประกอบกับชี้นิ้วไปที่ผู้เล่นทุกคนจนจบเพลง
ผู้เล่นทุกคนจะนิ่ง ถ้าใครขยับตัวก่อนจะถูกปรับโดยการล้อว่าเป็นคนผายลม

๑.๒.๘ บทเพลงเล่นจ้ำจี้ ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๕

เช่น เพลงจ้ำจี้มะเขือเปาะ

จ้ำจี้ มะเขือเปาะแปะ อาบน้ำท่าไหน อาบน้ำท่าวัด

เอากระจกที่ไหนส่อง เยี่ยม ๆ มอง ๆ นกขุนทองร้องกู่

ผู้เล่นนั่งล้อมวง กำมือคว่ำต่อกันเป็นวง ผู้เล่นคนหนึ่งใช้นิ้วชี้
บนมือคนอื่น ๆ พร้อมกับร้องเพลง จบเพลงที่คนไหนต้องเอามือออกหนึ่งมือ
แล้วเริ่มจิ้มนิ้วและร้องเพลงต่อ จนกว่าจะเอามือออกหมดทุกคน ใครที่ออกคน
สุดท้ายชนะ

๑.๓ เพลงกล่อมเด็กจำนวน ๑๐ เพลง จำแนกตามลักษณะ
เนื้อหาที่พบได้ ดังนี้

๑.๓.๑ บทเพลงแสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ๓

เพลง คิดเป็นร้อยละ ๓๐ เช่น เพลงนอนสาหล่า ๒

นอนสาหล่าหลับตาอย่าได้แอ้ว นอนอุ้งผ้าหลับตาแม่สิกวย

แม่ไปไเฮ่บั้งไก่อมาหา แม่ไปนาบั้งปามาบ่อน

เพลงกล่อมเด็กบทนี้มีความหมายว่า “นอนนะลูกหลับตาอย่า
ร้องไห้ นอนเปลผ้าหลับตานะ แม่จะไกวเปล แม่ไปไร่ไปนาจะหาอาหารมาให้
ลูกกิน” เนื้อร้องกล่าวถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ยอมทำทุกอย่างเพื่อลูก แม้
จะไปไร่ไปนาก็จะหาอาหารมาฝากให้ลูกได้กิน

๑.๓.๒ บทเพลงที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ๒ เพลง
คิดเป็นร้อยละ ๒๐ เช่น เพลงนอนสาหล่า ๕

เอ้อ เทอ เออ เทอ เอ้อ เทอ เออ นอนสาหล่าหลับตา
อย่าได้แอ้ว นอนตื่นแล้วเอาแก้วใส่มือ แม่สิลงเซ็นฝ้ายคั้นเดือนหงาย
เว้าผู้บ่าว แม่ซิหาพ่อน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง นอนสาหล่าเด็กหลับตาชะ
ลูกเต้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ...

เพลงกล่อมเด็กบทนี้มีความหมายว่า “นอนนะลูกหลับตาอย่า
ร้องไห้ นอนตื่นแล้วแม่จะเอาแก้วแหวนเงินทองมาใส่มือให้ เตี่ยแม่ไป

ทำงานปั้นฝ้าย ก็จะมาพ่อเลี้ยงให้อีกนะลูก นอนนะ” เนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นอาชีพของชาวไทยอีสานอาชีพหนึ่งที่ทำกันในสมัยนั้นคือ ในตอนดึก ผู้หญิงจะไปทำงานปั้นฝ้าย

๑.๓.๓ บทเพลงเสียดสีบุคคลต่าง ๆ ๒ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๒๐ เช่น เพลงนอนสาหล่า ๗

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิ๊ก่อม แม่สิงเข็นฝ้ายคืนเดือน
หงายเว้าผู้บ่าว

แม่ซิทาพอน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง นอนสาลูกเต๋อหลับตาสาลูกเต๋อ
เอ หะ เอ หะ เอ หะ เอ อ้อ หะ อ้อ หะ อ้อ หะ อ้อ

เพลงบทนี้มีความหมายว่า “แม่บอกให้ลูกนอน เตียวแม่จะออกไปปั้นฝ้าย ในคืนเดือนหงายจะไปคุยกับหนุ่ม ๆ และก็จะหา“พอน้ำ”คือพ่อเลี้ยง มาช่วยกันเลี้ยงลูกให้ลูกโตเป็นผู้ใหญ่” จากเนื้อความของเพลงสามารถวิเคราะห์ได้ ๒ นัย คือ

๑. ผู้ร้องเป็นยาหรือยาย ร้องเสียดสีลูกสะใภ้ ที่ ผัวตายแล้วกลายเป็นแม่หม้าย ไปทำงานปั้นฝ้ายในตอนกลางคืน แล้วจะหาสามีใหม่มาเลี้ยงลูก

๒. ผู้ร้องเป็นแม่ของเด็ก แม่ของเด็กซึ่งเป็นแม่หม้ายสามีตาย คับอกคับใจที่ตนต้องหาเลี้ยงลูกอยู่เพียงคนเดียว ไม่มีใครช่วยแบ่งเบา จึงร้องเสียดสีญาติทางสามีที่ไม่มาดูแล ว่าเดี๋ยวจะหาพ่อใหม่มาช่วยกันเลี้ยงลูกให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่

๑.๓.๔ บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์ ๒ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๒๐ เช่น เพลงนอนสาหล่า ๑

นอนสาหล่าหลับตาแม่ซิกล่อม

เจ้าบ่นอนบ่ให้กินกล้วย แม่ไปห้วยหาสอนปลาชิว

เก็บผักตี๋มาใส่แกงเห็ด ไปใส่เบ็ดเอาปาก่อใหญ่
 อย่าสั่งให้แม่วโปงซิกจกตา เจ้านอนซ้าแม่วโปงซิกจกหา
 เจ้านอนค้ำแม่วโปงซิกจกกัน ติ่ง ลิ่ง ติ่ง ลิ่ง ติ่ง ลิ่ง ติ่ง

บทเพลงกล่อมเด็กบทนี้จะช่วยให้เด็กนอน โดยเนื้อเพลงมีความหมายว่า “นอนนะลูก หลับตาแม่จะกล่อมให้ลูกนอน ถ้าเจ้าไม่นอนแม่ไม่ให้กินกล้วย แม่จะไปทีคลองไปหาปลาตัวเล็ก ๆ แล้วจะเก็บผักตี๋มาใส่แกงเห็ด จะไปใส่เบ็ดให้ได้ปลาช่อน อยากร้องนะลูกเดี๋ยวแม่วโปงจะล้วงตาทหากเจ้านอนซ้าแม่วโปงก็จะล้วงจู้ ถ้าเจ้านอนตึกแม่วโปงจะล้วงกัน” เนื้อเพลงบรรยายถึงสัตว์หลายชนิด เช่น ปาก่อ (ปลาช่อน), แม่วโปง (แม่วโปง) ซึ่งผู้ร้องใช้แม่วโปงขู่ลูกว่าถ้าไม่นอนจะถูกแม่วโปงทำร้าย ลูกก็จะกลัวแล้วหลับตานอนอย่างรวดเร็ว

๑.๓.๕ บทเพลงที่ชวนขัน ๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๐

เช่น เพลงนกจะก้อ

กินแกงกบเป็นนกจะก้อ กินแกงเขียดเป็นเหยียดตึ่งลิ่ง
 ติ่ง ลิ่ง ติ่ง ลิ่ง ติ่ง ลิ่ง ติ่ง ลิ่ง ตกลงสว่างสั่นจุกงู

บทเพลงเนื้อหาของเพลงชวนให้เด็กเกิดอารมณ์ขัน จะใช้ร้องเวลาที่ลูกร้องไห้มากๆ ส่วนมากจะเป็นช่วงตื่นนอนใหม่ๆ แม่ก็จะร้องพร้อมกับตบกันไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้ลูกหยุดร้อง

๒. ลักษณะการใช้ภาษาของเพลงเด็ก จำนวน ๖๐ เพลง พบว่ามีการใช้ภาษาแบบคำคล้องจองมากที่สุด จำนวน ๖๐ เพลง จำแนกตามลักษณะการใช้ภาษาเรียงลำดับ ดังนี้

๒.๑ ใช้ภาษาแบบคำคล้องจอง ๖๐ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
 เช่น เพลงไม่เชื่อก็อย่าเชื่อ

ไม่เชื่อก็อย่าเชื่อ ไปกินเกลือร้านตาแป๊ะ

ไปนอนเลอะแฉะ

ให้ตาแป๊ะเล่นนม

ตาแป๊ะขายหมู

ใส่ตุ้มหูข้างเดียว

ตาแป๊ะยืนเยี้ยว

รถเฉี่ยวกะตอขาด

เพลงเด็กร้องเล่นบทนี้ ใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระ คือ เชื้อ-เกลือ, แฉะ-แป๊ะ, หมู-หู, และเยี้ยว-เฉี้ยว

๒.๒ ใช้ภาษาแบบซ้ำคำ ๒๑ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๓

เช่น เพลงขนมปังกึ่ง

ปังกึ่งขนมกร็อบกรอบ ซ้อบซ้อบอร้อยจริง ๆ

ดู...(ชื่อคน)หน้าลิง ก็ยังชอบกินปังกึ่ง

เพลงเด็กร้องเล่นบทนี้ซ้ำ พบการซ้ำคำโดยลงเสียงหนักที่ พยางค์หน้า แล้วเปลี่ยนเสียงระดับพยางค์หน้าเป็นเสียงตรี ๒ แห่ง คือ

๑. คำว่า กร็อบกรอบ เป็นการซ้ำคำโดยลงเสียงหนักที่ พยางค์หน้า แล้วเปลี่ยนเสียงระดับพยางค์หน้าเป็นเสียงตรี จะมีความหมาย เหมือนกันเพียงอย่างเดียว คือ กรอบ การซ้ำคำแบบนี้ทำให้ความหมายของ คำเพิ่มขึ้น

๒. คำว่า ซ้อบซ้อบ เป็นการซ้ำคำโดยลงเสียงหนักที่ พยางค์หน้า แล้วเปลี่ยนเสียงระดับพยางค์หน้าเป็นเสียงตรี จะมีความหมาย เหมือนกันเพียงอย่างเดียว คือ ซอบ การซ้ำคำแบบนี้ทำให้ความหมายของคำ เพิ่มขึ้น

๒.๓ ใช้ภาษาถิ่น ๙ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ เช่น เพลง นอนสาหล่า ๒

นอนสาหล่าหลับตาอย่าได้แอ้ว

นอนอู่ผ้าหลับตาแม่สิกวย

แม่ไปไฮ่บั้งไก่อมาหา

แม่ไปนาบั้งปามาป้อน

เพลงเด็กบทนี้มีเนื้อร้องและทำนองเป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน

คำภาษาไทยถิ่นที่พบ (ปรีชา พิณทอง, ๒๕๓๒) ได้แก่

ที่	ภาษาไทย ถิ่น	ภาษาไทย มาตรฐาน	ความหมาย
๑.	แอ่ว	งอแง	ก. วอนขอ
๒.	อู่	เปล	น. เปลสำหรับนอนของเด็ก
๓.	กวย	ไกว	ก. แกว่ง เช่นแกว่งเปล
๔.	ไเฮ้	ไไร่	น. ไไร่

๒.๔ ใช้ภาษาต่างประเทศ ๘ เพลง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓
เช่น เพลงสัตตาหู่มา

สัตตาหู่มา หู่มา ชิกกะบูม บูม บูม กุดมอNING กุดมอNING

ทีเซอร์

เพลงเด็กบทนี้ใช้คำภาษาต่างประเทศ คือ คำว่า

๑. บูม บูม บูม boom boom boom เป็นการใช้เสียงเพื่อ
ประกอบจังหวะ

๒. กุดมอNING Good morning แปลว่า สวัสดีตอนเช้า

๓. ทีเซอร์ Teacher แปลว่า คุณครู

จากการศึกษาเพลงเด็กตำบลห้วยใหญ่ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัด
ลพบุรี สามารถอภิปรายผล ดังนี้

๑. ลักษณะเนื้อหาของเพลงเด็ก พบว่าเพลงกล่อมเด็กมีลักษณะ
เนื้อหา ๕ ชนิด ได้แก่ บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก บทเพลงที่
บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ บทเพลงเสียดสีบุคคลต่างๆ บทเพลงเกี่ยวกับ

สัตว์และบทเพลงชวนขัน ส่วนมากที่พบเป็นบทเพลงแสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก เพราะเพลงกล่อมเด็กจะกล่าวถึงความรักของแม่ ที่ยอมทำทุกอย่างเพื่อลูก และส่วนใหญ่แม่จะเป็นผู้ร้องเอง ทำให้เนื้อหาของเพลงแสดงถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูกอย่างลึกซึ้ง

ประเภทที่สองเพลงเด็กร้องเล่น พบว่ามีลักษณะเนื้อหา ๕ ชนิด ได้แก่ บทเพลงล้อเลียน บทเพลงที่เด็กใช้ร้องเล่นกันทั่วไป บทเพลงที่เป็นการร้องขอ บทเพลงที่เป็นคำขู่ และบทเพลงเกี่ยวกับสัตว์ ส่วนมากพบเป็นบทเพลงล้อเลียน จากการศึกษายเพลงเด็กร้องเล่นส่วนมากจะมีลักษณะเป็นการล้อเลียนอวัยวะในร่างกาย ความอ้วน ความผอม เพราะในวัยเด็กเป็นวัยรับรู้ และเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็น เมื่อเห็นคนอ้วน หรือคนผอม เดินผ่านก็จะร้องออกมาโดยไม่ได้คำนึงถึงว่าเขาจะโกรธหรือไม่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็กที่ชอบความสนุกสนานเปลือกเปล็น

ประเภทที่สามเพลงประกอบการละเล่นเด็ก พบว่ามีลักษณะเนื้อหา ๗ ชนิด ได้แก่ บทเพลงเล่นประกอบท่าทาง บทเพลงเล่นตบแผละ บทเพลงประเภทคัดออก บทเพลงเล่นไล่จับ บทเพลงเล่นนับ บทเพลงเล่นจำใจ บทเพลงเล่นปรับออก บทเพลงเล่นซ่อนหา ส่วนมากที่พบเป็นบทเพลงเล่นประกอบท่าทาง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของวรรณภา เงินพุ่ม ศึกษาเพลงประกอบการละเล่นเด็ก ตำบลสร้างโคก อำเภอบ้านหม้อ จังหวัดสระบุรี และพบเพลงประกอบการละเล่นเด็ก จำนวน ๑๐ ประเภท ประเภทที่พบมากที่สุด คือ การปรับ จะเห็นได้ว่าเพลงประกอบการละเล่นเด็กของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา สถานที่ และสังคม

๒. ลักษณะการใช้ภาษาที่ใช้ของเพลงเด็ก แบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะ คือ ใช้ภาษาแบบคำคล้องจอง ใช้ภาษาแบบซ้ำคำ ใช้ภาษาถิ่น และใช้ภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดคือ การใช้ภาษาแบบคำคล้อง

จอง เพราะเพลงเด็กเป็นกลอนประเภทหนึ่งที่มีคำสัมผัส คล้องจอง ทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในการจำ เพราะเด็กจะเริ่มจำสิ่งต่างๆ และเรียนรู้ การที่เด็กร้องเพลงเด็กได้แสดงให้เห็นว่า เด็กเริ่มเรียนรู้ในเรื่องการใช้คำสัมผัสคล้องจอง

๓. ข้อสังเกตในการศึกษาเรื่องการใช้ภาษานั้น มีการใช้คำภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในเพลงเด็กด้วย เนื่องจาก ตำบลห้วยใหญ่ ชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาลาวแฉะจึงมีภาษาถิ่นเข้ามาปะปน และด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนกับภาษาไทย ซึ่งเป็นคำที่เข้าใจง่าย เช่น Good morning หมายถึง สวัสดีตอนเช้า

๔. ข้อสังเกตเรื่องลักษณะเนื้อหาของเพลงเด็ก พบว่า เพลงเด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งพบการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

๔.๑ ความเปลี่ยนแปลงจากเพลงกล่อมเด็ก มาเป็นเพลงเด็กร้องเล่น เช่น เพลงนกเอี้ยง เดิมบทเพลงนี้เป็นเพลงกล่อมเด็ก แต่ปัจจุบันเป็นเพลงเด็กร้องเล่นทั่วไป

๔.๒ ความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหา จากเพลงเดิม แปลงให้เนื้อหาแตกต่างออกไป โดยใช้ทำนองเดิม เช่น เพลงช้าง

๔.๓ การตัดเนื้อหาของเพลง จากเพลงยาว เหลือสั้น เช่น เพลง วีรข่าวสาร

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในการศึกษา

๑. การศึกษาค้นคว้าเพลงเด็กครั้งนี้สามารถนำไปใช้ การเรียนการสอนรายวิชาคติชนวิทยา และวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการวิเคราะห์เพลงเด็ก และ เพลงพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. เพลงเด็กที่ผู้วิจัยได้วิจัยเป็นเพียงหนึ่งตำบล ซึ่งสามารถศึกษา ได้ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและ ภูมิภาค

๒. เพลงเด็กที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ สามารถนำไปศึกษา วิเคราะห์ ในด้านอื่น ๆ เช่น ทางด้านสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา

บรรณานุกรม

กิ่งแก้ว อัดการ. (๒๕๑๙). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: สุวีริสาสน์

กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (๒๕๔๒). **คติชนวิทยา**. อุดรดิตถ์: คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.

กิตติยา จันแก้ว. (๒๕๔๗). **งานวิจัยเรื่องเพลงประกอบการละเล่นเด็ก**

ตำบลนิคมลำนารายณ์อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี:

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ขนิษฐา จิตชินะกุล. (๒๕๔๕). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

คณะกรรมการการอุดมศึกษา,สำนักงาน. (๒๕๔๗). **ชุดวิชาคติชนวิทยา**.

ผู้แต่ง.

คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอสระโบสถ์. (๒๕๔๒). **ภูมินามวงดงามที่**

สระโบสถ์. ลพบุรี: โกลเด้น ปริ้นท์.

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (๒๕๒๒). วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน. กภาพสินธุ์:
จินตทัศน์การพิมพ์.
- ซุณหัตต์ นัคคา. (๒๕๔๗). กลอนกล่อมเด็ก และกลอนเด็ก. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์หาจุपालงกรณราชวิทยาลัย.
- นพรัตน์ น้อยเจริญ สมนึก มิ่งมูล และสุทธิพงษ์ นามเกิด. (๒๕๕๐).
การศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางคติชนวิทยา บ้านสามแยกมา
เจริญ ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี:
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นัธริกา สติตรวณิชย์. (๒๕๔๐). ศึกษาการใช้คำและโวหารในเพลงกล่อม
เด็กภาคใต้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (๒๕๓๑). วัฒนธรรมชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สุทธิ
สารการพิมพ์.
- . (๒๕๒๒). ร้อยกรองชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สุทธิสารการพิมพ์.
- บุปผา ทวีสุข. (๒๕๒๐). คติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: ดีแอนด์ เอส.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ. (๒๕๒๒). เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบ
การเล่นของเด็กภาคกลาง ๑๖ จังหวัด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปรีชา พิณทอง. (๒๕๓๒). สารานุกรมภาษาไทย-อีสาน-อังกฤษ.
อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (๒๕๒๙). มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. (๒๕๔๖). กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์

ภูมิจิต เรื่องเดช. (๒๕๔๒). คติชนวิทยา. บุรีรัมย์: ร้านเอกสารซีพี.

เยาวเรศ ศิริเกียรติ. (๒๕๒๑). เพลงกล่อมเด็กของไทย. วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
วรรณภา เงินพุ่ม. (๒๕๔๖). งานวิจัยเรื่องเพลงประกอบการละเล่นเด็ก.

ต.สร้างโชค อ.บ้านหม้อ จ.สระบุรี. ลพบุรี: สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สมร ทองดี. (๒๕๔๑, มกราคม-เมษายน). สุขุทัยธรรมมาราช, ๑๑(๑),
หน้า ๔๐-๔๗.

สุขุทัยธรรมมาราช, มหาวิทยาลัย. (๒๕๔๒). บทกลอนกล่อมเด็กและบท
ปลอบเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ ๑๒). นนทบุรี: ผู้แต่ง.

สุภาคมาลย์ พงษ์ไพบูลย์. (๒๕๔๒). คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร.

สุภาคมาลย์ เรื่องเดช. (๒๕๑๘). เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุกัญญา สุขฉายา. (๒๕๔๓). เพลงพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อนันต์ น้อยเจริญ. (๒๕๕๐, สิงหาคม ๒๐). กำเนิดตำบลห้วยใหญ่. สัมภาษณ์.

อาคม บารมี. (๒๕๔๒). ประวัติตำบลห้วยใหญ่. ใน คณะกรรมการสภา

วัฒนธรรมอำเภอสระโบสถ์, ภูมินามที่ตั้งดงามสระโบสถ์ (หน้า
๔๓). ลพบุรี: โกลเด้น ปรีนท์.

อารี ถาวรเศรษฐ์. (๒๕๒๖). คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: ก๊อปปี้แอนด์ พรีนท์.

ภูมินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี*

รุ่งนภา สุกแก้ว**

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ที่สำคัญในชีวิตประจำวันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นเครื่องช่วยถ่ายทอดความรู้สึกต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน มนุษย์จึงพยายามที่จะสรรหาถ้อยคำหรือสัญลักษณ์ต่างๆ มาใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จมากที่สุด การตั้งชื่อก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชื่อเรียกสิ่งของเครื่องใช้ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นการใช้ถ้อยคำมาตั้งชื่อเรียกเฉพาะของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้มนุษย์สามารถจดจำได้สะดวกและสื่อสารได้เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็วนั่นเอง

* รายงานการวิจัยทางภาษาไทย สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย วิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การตั้งชื่อหมู่บ้านหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในแต่ละแห่งนั้น มักมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและเรื่องราวของชุมชนนั้นๆ ชื่อหมู่บ้านในแต่ละแห่งจึงมีประวัติที่น่าสนใจ เพราะว่าชื่อนั้นมิได้มีไว้เพื่อให้รู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนในท้องถิ่นเหล่านั้นอีกด้วย

ในปัจจุบันนี้ มีจำนวนผู้ที่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตั้งชื่อหมู่บ้านในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยนั้นไม่มากนักและก็น้อยลงไปทุกที เพราะผู้ที่รู้ส่วนใหญ่จะเป็นคนแก่คนเฒ่าที่เกิดและอยู่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม คนรุ่นใหม่อย่างเราๆ นี้ แทบไม่รู้ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่เลยก็ว่าได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภูมิภาคในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพราะต้องการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของภาษาในการตั้งชื่อหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน โดยการอนุรักษ์และเก็บรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของตน และเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน หลักในการเลือกทำเลที่ตั้งในการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย รวมถึงภาพสะท้อนทางสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งแต่สมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แก่ผู้ที่สนใจได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อรวบรวมและศึกษาประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
๒. เพื่อจำแนกที่มาของชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
๓. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ค้นคว้าเอกสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๒. สืบหาข้อมูลเบื้องต้นของชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่ปรากฏจากเอกสารและเว็บไซต์ ซึ่งที่ว่าการอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้จัดเก็บรวบรวมไว้

๓. รวบรวมชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และจัดหมวดหมู่ชื่อของหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยเรียงตามลำดับตัวอักษร

๔. จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อหมู่บ้านและภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน

๕. ออกเก็บข้อมูลนอกพื้นที่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและเครื่องบันทึกเสียง เพื่อรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จำนวนทั้งหมด ๒๑ ตำบล รวมทั้งสิ้น ๑๕๗ หมู่บ้าน

๖. นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่การตั้งชื่อหมู่บ้าน ตามแนวคิดของ วิภาวดี ธิบุญมี (๒๕๕๖) ที่เคยศึกษาภูมินามในอำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี มาก่อนแล้ว โดยผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภูมินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ดังต่อไปนี้

๖.๑ การจัดหมวดหมู่การตั้งชื่อหมู่บ้านมีลักษณะ ดังนี้

๖.๑.๑ ลักษณะภูมิประเทศ โดยจำแนกออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ที่ราบ ที่ดอน และแหล่งน้ำ

๖.๑.๒ ชื่อพืช

๖.๑.๓ ชื่อบุคคลสำคัญ

๖.๑.๔ มงคลนาม

๖.๑.๕ สิ่งของเครื่องใช้

๖.๑.๖ ระยะเวลา

๖.๑.๗ ลักษณะที่ไม่จัดอยู่พวกใด

๖.๒ การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมมีลักษณะ ดังนี้

๖.๒.๑ การเลือกตั้งถิ่นฐาน

๖.๒.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

๖.๒.๓ การประกอบอาชีพ

๖.๒.๔ ความเชื่อ

๖.๒.๕ กีฬาพื้นบ้าน

๖.๒.๖ การแสดงพื้นบ้าน

๗. สร้างตารางวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน และ ตารางการจำแนกการตั้งชื่อหมู่บ้าน

๘. วิเคราะห์ข้อมูล

๙. นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของตารางการแสดงคำร้อยละ และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาภูมินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน ทั้งหมด ๒๑ ตำบล รวมทั้งสิ้น ๑๕๗ หมู่บ้าน พบว่า

๑. ประวัติชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบชื่อหมู่บ้านที่มีประวัติ ทั้งสองประเภท คือ ๑ กระแส และ ๒ กระแส โดยเฉพาะ ชื่อหมู่บ้านที่มีประวัติ ๑ กระแส จะพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๑๘ และ

พบน้อยที่สุด คือ ชื่อหมู่บ้านที่มีประวัติ ๒ กระแส คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๒ รวมประวัติการตั้งชื่อหมู่บ้านทั้งหมด ๑๖๓ กระแส

๒. การจัดหมวดหมู่การตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สามารถแบ่งออกได้เป็น ๗ ประเภท ดังนี้

๒.๑ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศ มีจำนวนทั้งหมด ๑๐๑ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๓๓ แยกเป็นประเภทต่างๆ ได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๒.๑.๑ ที่ราบ พบทั้งหมด จำนวน ๒๑ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๘ ได้แก่ บ้านดงกลาง บ้านดงน้อย บ้านปากดง บ้านทุ่งสาธารณ บ้านบางกระเพียง บ้านดงพลับ บ้านบางพึ่ง บ้านบางกระออก บ้านบางซัด บ้านบางน้อย บ้านบางไผ่ บ้านบางโพธิ์ บ้านบางสงค์ บ้านบางอิฐ (พัฒนา) บ้านลาด (ยังยืน) บ้านท้ายลาด และบ้านหัวลาดพัฒนา

๒.๑.๒ ที่ดอน พบทั้งหมด จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๘ ได้แก่ บ้านเขาตีหิน บ้านเขาวงกฏ บ้านเขาสว่างวงษ์ บ้านหัวเขา บ้านเขาสาธิต บ้านโนนตาล บ้านโนนลาน บ้านดอนเจริญ บ้านโคก บ้านโคกสุข (พัฒนา) บ้านเนินยาว และบ้านโพนทอง

๒.๑.๓ ที่แหล่งน้ำ พบทั้งหมด จำนวน ๖๗ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖๗ ได้แก่ บ้านคิ่งเจริญ (คิ่งระกำ) บ้านซอนกาเหว่า บ้านท่าตะโก บ้านน้ำป่า บ้านน้ำจั้น บ้านท่าตาแดง บ้านน้ำบ่อ บ้านน้ำสร้าง บ้านซอนม่วง บ้านสระกระเบื้อง บ้านโป่ง บ้านสระตาแวง บ้านสระเตยน้อย บ้านสระเตยใหญ่ บ้านสระใหญ่ บ้านวังวัดตะวันออก บ้านวังวัดใต้ บ้านวังวัดเหนือ บ้านพุลำไย (ซอนผึ้ง) บ้านพุสะอาด บ้านโป่งแค บ้านคลอง บ้านคลองนางอ้ว บ้านคลองนางอ่าง บ้านคลองพระ บ้านคลองละคร บ้านคลองสิบเอ็ด (๑๑) บ้านคลองสุทธาวาส บ้านแหลมสาร บ้านแหลมช้างตาย

บ้านแหลมเทพนม บ้านแหลมเพิ่ม บ้านแหลมฟ้าผ่า บ้านหัวแหลม บ้านหัวยกรวด บ้านหัวยแก้ว บ้านหนองกระโฌม บ้านหนองกระเบียน บ้านหนองกระเบื้อง บ้านหนองกวาง บ้านหนองเกี่ยวแฝก บ้านหนองเกวียนหัก บ้านหนองแก บ้านหนองคาง บ้านหนองคูใหญ่ บ้านหนองเต่า บ้านหนองจอก (เกริ่นกฐิน) บ้านหนองตะโก บ้านหนองทรายขาว บ้านหนองนางาม บ้านหนองน้ำทิพย์ บ้านหนองปลาไหล บ้านหนองไผ่ล้อม บ้านหนองโพธิ์ บ้านหนองฟักทอง บ้านหนองแพบ บ้านหนองเลา บ้านหนองและบ้านหนองหินใหญ่

๒.๒ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงชื่อพืช มีจำนวนทั้งหมด ๑๗ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓ ได้แก่ บ้านกล้วย บ้านกล้วยน้อย บ้านกระเบาหลัก บ้านแคสูง บ้านหัวระกำ บ้านไผ่ใหญ่ บ้านมะขามเอน บ้านมะขามเฒ่า บ้านสำโรงน้อย และบ้านสำโรงใหญ่

๒.๓ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงชื่อบุคคลสำคัญ มีจำนวนทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๒ ได้แก่ บ้านขอม บ้านชี บ้านเชียงงา บ้านน้อยยอดจันทร์ บ้านมหาสอน และบ้านหมวดศิลา

๒.๔ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงมงคลนาม มีจำนวนทั้งหมด ๓ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๑ ได้แก่ บ้านราษฎร์ธานี และบ้านสว่างอารมณ์

๒.๕ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงสิ่งของเครื่องใช้ มีจำนวนทั้งหมด ๒๒ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๑ ได้แก่ บ้านทราย บ้านกุดขาม บ้านเสาธง บ้านหินปักทุ่ง บ้านหินปักใหญ่ บ้านหินปักเหนือ บ้านหมีทุ่ง และบ้านหมีใหญ่

๒.๖ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงระยะเวลา มีจำนวนทั้งหมด ๑ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๔ ได้แก่ บ้านใหม่

๒.๗ ส่วนประกอบของคำที่ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ มีจำนวนทั้งหมด ๗ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๖ ได้แก่ บ้านกลาง (สว่างอารมณ์) บ้านเหนือเขต บ้านวัดชนไก่ บ้านวัดโบสถ์ บ้านวัดโบสถ์ (โพธิ์งาม) บ้านตลาดหนองเต่า และบ้านสายห้วยแก้ว

จะเห็นได้ว่า ชื่อหมู่บ้านในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “หนอง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพภูมิประเทศ และการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ โดยพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๖๗ รองลงมา คือ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงสิ่งของเครื่องใช้ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๑ ลำดับที่สาม คือ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๘ และพบน้อยที่สุด คือ ส่วนประกอบของคำที่กล่าวถึงระยะเวลา คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๔

นอกจากนี้ยังพบว่า นอกจากจะทราบประวัติความเป็นมา และแนวการตั้งชื่อหมู่บ้านต่างๆ แล้ว ชื่อหมู่บ้านเหล่านี้ สามารถสะท้อนภาพทางสังคมในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีในสมัยอดีตได้ ดังนี้

๑. การเลือกตั้งถิ่นฐาน พบว่า จะเลือกตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับบริเวณแหล่งน้ำ บริเวณที่ดอนหรือโคก และบริเวณที่ราบ ได้แก่ บ้านคลองบ้านคลองนางอ้ว บ้านคลองนางอ่าง บ้านคลองพระ บ้านโป่ง บ้านห้วยกรวด บ้านห้วยแก้ว บ้านหนองน้ำทิพย์ บ้านหนองปลาไหล บ้านหนองไผ่ล้อม บ้านดอนเจริญ บ้านโนนตาล บ้านโนนลานบ้านเขาดีหิน บ้านเขาวงกฏ บ้านเขาสว่างวงศ์ บ้านเขาสาธิต บ้านทุ่งสาธารณ บ้านบางกระเพียง บ้านบางกระออก บ้านบางซัด บ้านบางน้อย บ้านบางไผ่ บ้านบางโพธิ์ บ้านบางพึ้ง บ้านบางพึ้ง ๑ บ้านบางพึ้ง ๒ บ้านบางสงค์ และบ้านบางอิฐ (พัฒนา)

๒. ลักษณะภูมิประเทศ พบว่า จะมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ เป็นที่สูง เป็นป่าไม้ เป็นที่ราบ และเป็นทีลาดเอียง ได้แก่ บ้านทุ่งสาธารณ บ้านลาดยั้งยืน บ้านหัวลาดพัฒนา บ้านท้ายลาด บ้านเขาตีหิน บ้านเขาวงกฏ บ้านเขาสว่างวงษ์ บ้านเขาสาลิกา บ้านโพนทอง บ้านโคก บ้านโคกสุข (พัฒนา) บ้านดอนเจริญ บ้านโนนตาล บ้านโนนลาน บ้านเนินยาว บ้านสระใหญ่ และบ้านหนองทรายขาว

๓. การประกอบอาชีพ พบว่า จะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เผาถ่าน ค้าขาย ประมงน้ำจืด ย่อยหิน และทอผ้า (มัดหมี่) ได้แก่ บ้านหนองนางาม บ้านแคสูง บ้านกล้วย บ้านหนองพิกทอง บ้านสระเตย บ้านหนองไผ่ล้อม บ้านไผ่ใหญ่ บ้านโป่งแค บ้านดงพลับ บ้านกระเบาหลัก บ้านพุล้าย บ้านซอนม่วง บ้านแหลมสาร บ้านคลองสุทธาวาส บ้านห้วยแก้ว บ้านมอง บ้านกุดขาม บ้านโนนตาล บ้านโนนลาน บ้านหัวระกำ บ้านมะขามเอน บ้านไผ่ใหญ่ บ้านหนองคาง บ้านท่าตะโก บ้านหนองตะโก บ้านหนองกระโจม บ้านหนองแพบ บ้านหนองกระเปียน บ้านหนองแก บ้านมะขามเฒ่า บ้านสำโรงน้อย บ้านสำโรงใหญ่ บ้านหมี่ทุ่ง บ้านหมี่ใหญ่ บ้านเขาตีหิน บ้านเขาวงกฏ บ้านหมวดศิลา บ้านเขาสว่างวงษ์ และบ้านตลาดหนองเต่า

๔. ความเชื่อ พบว่า จะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสิ่งมงคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีปีศาจ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และศาสนา ได้แก่ บ้านราษฎร์ธานี บ้านแหลมเทพนม บ้านหนองเกวียนหัก บ้านคลองพระ บ้านโป่ง บ้านโป่งแค บ้านแหลมฟ้าผ่า บ้านวัดโบสถ์ บ้านวัดโพนทอง บ้านวังวัดตะวันออก บ้านวังวัดเหนือ บ้านวังวัดใต้ บ้านวัดโบสถ์โพธิ์งาม และบ้านวัดชนไก่

๕. กีฬาพื้นบ้าน พบว่า จะมีกีฬาพื้นบ้านที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงที่ชาวบ้านนิยมเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค ค้าขาย หรือเพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น เช่น ไก่พื้นบ้าน และ ไก่ชน ได้แก่ กีฬาชนไก่ ไก่ชน ไก่ชนไก่

๖. การแสดงพื้นบ้าน พบว่า จะมีการแสดงพื้นบ้านที่แสดงถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และค่านิยมของชาวบ้านในสมัยนั้น ได้แก่ การแสดงละครหรือละครรำ เพื่อให้เกิดความบันเทิงเรริงใจ และใช้แสดงในโอกาสที่สำคัญๆ บ้างก็ใช้ในการทำพิธีแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ได้แก่ บ้านคลองละคร

จากการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทำให้ทราบถึงสภาพภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ ที่สูง ป่าดง ซึ่งลักษณะภูมิประเทศดังกล่าว ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา นอกจากนี้ การตั้งชื่อหมู่บ้านยังทำให้ผู้วิจัยทราบถึงการเลือกตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ และความเชื่อ ซึ่งสะท้อนภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และเปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย ความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านการศึกษา การคมนาคม และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในการศึกษา

๑. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประกอบการศึกษาในรายวิชา คติชนวิทยา
๒. ผลการวิจัยสามารถนำไปประกอบการศึกษาภูมินามในจังหวัดอื่นๆ
๓. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่การตั้งชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน เกี่ยวกับภูมินามของจังหวัดอื่นๆ

๔. ผลการวิจัยสามารถเผยแพร่ประวัติการตั้งชื่อหมู่บ้านและภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และช่วยกันอนุรักษ์สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติชื่อหมู่บ้านของอำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

๒. ศึกษาประวัติการตั้งชื่อหมู่บ้าน และภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในชื่อหมู่บ้านให้ครบทุกอำเภอ ในจังหวัดลพบุรีและจังหวัดอื่นๆ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ อารีย์พัฒนไพบูลย์. (๒๕๓๔). การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขต
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- กรรณิกา ธรรมวัตติ. (๒๕๓๔). การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ มหาสารคาม.
- กันยา จันทรรวชาต. (ม.ป.ป). รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมินามของหมู่บ้าน
ในจังหวัดนครสวรรค์ : กรณีอำเภอไพศาลี. นครสวรรค์:
ภาควิชาภูมิศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๕๐, กรกฎาคม ๒๑).
เรื่องคำให้การผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น.[ออนไลน์]
เข้าถึงได้จาก:
<http://www.culture.go.th/knowledge/pculture/ind6.html#@16>
- จินตนา ยอดยิ่ง. (๒๕๑๙). ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้าน ในเขตอำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (๒๕๒๐). ทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โณมสุภางค์ ทองปลิว. (๒๕๓๕). การศึกษาความหมายชื่อหมู่บ้านและ
ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ไทยตำบลดอทคอม. (๒๕๕๐, กรกฎาคม ๒๑). ตำบลบ้านหมี่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:

<http://www.thaitambon.com/Tambon/ttambon.asp?ID=160619>

นิธิ เอียวศรีวงศ์, และอาคม พัตติยะ. (๒๕๔๕). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. (๒๕๔๖). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมี่, สำนักงาน. (๒๕๕๐, กรกฎาคม ๒๑). **ข้อมูลทั่วไป**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:

<http://cddweb.cdd.go.th/banmi/commal.htm>

พูนศรี คัมภีร์ปกรณ์. (๒๕๒๐). **ประวัติของชื่อตำบล หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ไพฑูรย์ ปิยปกรณ์. (๒๕๓๒, พฤศจิกายน). **ภูมินามของหมู่บ้านชนบทในจังหวัดชัยภูมิ**. ภูมิศาสตร์, ๑๔ (๓), ๑๗๗-๑๘๒.

ไพฑูรย์ พงสะบุตร. (๒๕๓๑, มกราคม). **คำประกอบชื่อภูมิประเทศที่บ่งบอกลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่นในประเทศไทย**. วารสารบัณฑิตยสถาน, ๑๓ (๒), ๑๖.

ไพพรรณ อินทนิล. (๒๕๓๔). **การศึกษาประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี**. ชลบุรี: ภาควิชาบรรณรักษ์ศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

มยุรี สีชมพู. (๒๕๓๔). **การวิเคราะห์ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- ลพบุรี, จังหวัด. อำเภอบ้านหมี่. (๒๕๕๐, กรกฎาคม ๒๑). ข้อมูลทั่วไป
เกี่ยวกับอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
<http://www.loburi.doae.go.th/Banmee/Data.htm>
- วิภาวดี ริบุญมี. (๒๕๔๖). รายงานการวิจัยชื่อบ้านนามเมืองในเขตอำเภอ
หนองม่วง จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สมบัติ จำปาเงิน. (๒๕๑๕). ความรู้สารพัดชื่อ ด้านภาษา วัฒนธรรมไทย
และสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- _____. (๒๕๑๗). ความรู้สารพัดนาม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันหัตต์ สมชีวีตา. (๒๕๓๘). การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์. สารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชนไทยโดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว. (เล่ม ๑๗, หน้า ๑๓๗-๑๕๑). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- สุรศักดิ์ ศิริไพบุณย์สินธ์. (๒๕๔๒). ลพบุรี. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ภาคกลาง. (เล่ม ๑๒, หน้า ๕๗๓๙-๕๗๔๗) กรุงเทพฯ: สยาม
เพรส แมนเนจเม้นท์.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (๒๕๓๒). ภูมิศาสตร์อีสาน. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- อัมมร ฐระเจน. (๒๕๒๑). ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง
นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อุษา ปานดำ. (๒๕๔๕). การตั้งชื่อบ้านและวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติ
ชื่อบ้านกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

รสวรรณคดีสันสกฤตกับวรรณคดีไทย : เงาะป่า*

อนุภา ทานะรมณ**

รส คือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่อได้รับรู้
อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี ทฤษฎีรสในวรรณคดีมีพื้นฐานมาจาก
ทฤษฎีรสในการละคร ซึ่งมีต้นตำรับคือ นาฏยศาสตร์ ของภทรตมูณีใน
คริสต์ศตวรรษที่ ๑ นักวรรณคดีในสมัยต่อมาได้นำความคิดเรื่องรสมา
วิเคราะห์วรรณคดี โดยถือว่าวรรณคดีเหมือนกับละครในแง่ที่เป็นศิลปะที่
ศิลปินถ่ายทอดอารมณ์ไว้เช่นกัน จะต่างกันที่สื่อแสดงไม่เหมือนกัน

วรรณคดีเป็นสื่อที่แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของสังคมในแต่ละ
ยุคสมัย มีทั้งวัฒนธรรมของชาติ ด้านภาษาศาสตร์ และขนบธรรมเนียม
ประเพณี อีกทั้งยังช่วยให้ความเพลิดเพลินใจแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

* รายงานการวิจัยทางภาษาไทย สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย วิทยาลัยศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทละครเรื่อง เงาะป่าเป็นบทพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้รับยกย่องว่าเป็นวรรณคดีเรื่องเอกของไทย ในจำนวนเพียงไม่กี่เรื่อง que จัดเข้าลักษณะวรรณกรรมโศกนาฏกรรมแบบตะวันตก ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นในช่วงเวลาที่ทรงพักฟื้นจากพระอาการประชวรด้วยพระโรคมาลาเรีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘) ทรงใช้เวลาว่างพระราชนิพนธ์ขึ้นภายใน ๘ วันเท่านั้น

ในแวดวงผู้สนใจวรรณคดีต่างยอมรับว่าพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องเงาะป่าน่าสนใจ เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพทางศิลปะทั้งในด้านวรรณศิลป์ นาฏศิลป์และคีตศิลป์ ทั้งยังสะท้อนถึงพระบุคลิกภาพพระราชดำริ และแนวคิดในด้านต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “รสรวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องเงาะป่า” เพื่อศึกษาว่านอกจากรสรวรรณคดีไทยแล้ว จะสามารถนำรสรวรรณคดีสันสกฤตมาใช้กับรสรวรรณคดีไทยได้มากน้อยเพียงใด และมีรายละเอียดอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษารสรวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องเงาะป่า

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษารสรวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องเงาะป่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- ศึกษากลอนบทละครเรื่องเงาะป่า
- รวบรวมและศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรสร

วรรณคดีสันสกฤต

๓. แปลความและตีความเนื้อหาของบทละครเรื่องเงาะป่า
๔. วิเคราะห์รสวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในบทละครเรื่องเงาะป่า ด้วยรสวรรณคดีสันสกฤตทั้ง ๙ รส โดยสร้างแบบสำรวจจากทฤษฎีของกฤษณา รัักษมณี (๒๕๓๔)
๕. แสดงผลการวิจัยที่ได้ พร้อมยกตัวอย่างประกอบรสวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในบทละครเรื่องเงาะป่า
๖. นำเสนอผลการวิจัยให้ ผศ.สำรวม วารายานนท์ และผศ.ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ ตรวจสอบ
๗. นำเสนอผลด้วยตาราง และการพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษารสวรรณคดีสันสกฤตที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องเงาะป่า พบว่ามีรสวรรณคดีสันสกฤตครบทั้ง ๙ รส เรียงลำดับจากพบมากที่สุดไปถึงพบน้อยที่สุดน้อยคือ ศฤงคารรส กรุณารส เราทรรส วีรรส ภยานกรส หาสยรส อัทฤตรส ศานตรส และพีภิตสรส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศฤงคารรสเป็นรสวรรณคดีสันสกฤตที่พบมากที่สุด เพราะกลอนบทละครเรื่องเงาะป่าเป็นกลอนบทละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความรักของตัวละคร เช่น รักที่ไม่สมหวังของฮเนาที่โดนชมพลาแย่งนางลำหับไป รักที่สมหวังของชมพลา กับนางลำหับที่อยู่ด้วยกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความรักระหว่างชายกับหญิง

กรุณารสซึ่งมีทั้งความเศร้าเสียใจจากการสูญเสียคนรัก เช่น นางลำหับเสียใจที่ชมพลาตาย และการพลัดพรากจากคนรัก เช่น ชมพลาลักพาตัวนางลำหับเจ้าสาวของฮเนาไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับศฤงคารรส เพราะเมื่อมีความรักที่ไม่สมหวังก็ย่อมมีความเศร้าเสียใจตามมา

เราทรรส เป็นรสแห่งความโกรธแค้น เพราะถูกเอาเปรียบ ถูกกลั่นแกล้ง หรือการถูกแย่งชิงคนรัก เช่น ฮเนาถูกชมพลาลักพาตัวนางลำหับไป ทำให้ฮเนาโกรธแค้นชมพลามาก

หасыรส เป็นรสแห่งความขบขัน มีทั้งความขบขันที่เกิดจากตัวละครเอง และความขบขันที่เกิดกับตัวละครอื่น เช่น ตอนที่คั้งกับไม้ไผ่เกิดความขบขันตาวางซองกับนางถึงที่แอบมาพรอดรักกัน แสดงถึงความมีอารมณ์ขันเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครของคั้งกับไม้ไผ่ที่มีต่อตาวางซองกับนางถึง

ภยานกรส รสที่แสดงถึงความหวาดกลัวของตัวละคร เช่น การพลัดถิ่นที่อยู่อาศัยของคั้งเมื่อต้องจากที่อยู่อาศัยเพื่อเข้าไปอยู่ในวัง

วีรรส รสที่แสดงความกล้าหาญของตัวละคร เช่น ชมพลาต่อสู้กับเสือตัวต่อตัว

อัทฤตรส รสที่แสดงถึงความเชื่อถือเกี่ยวกับนิมิต หรือความฝัน เช่น ก่อนที่ชมพลาจะออกไปหาอาหารในป่า ชมพลาฝันร้าย เมื่อเล่าความฝันให้นางลำหับฟัง นางลำหับจึงห้ามไม่ให้ชมพลาไป

นอกจากนี้ยังพบसानตรส ซึ่งเป็นรสแห่งความสงบ แสดงถึงการแสวงหาความสุขของชาวเงาะทั้งหลายที่ต้องการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สันติ และพิภัสสรซึ่งเป็นรสวรรณคดีสันสกฤตที่แสดงถึงความน่ารังเกียจ การเปื้อนระอาของตัวละครซึ่งพบน้อยที่สุด

นอกจากนี้เมื่อนำรสวรรณคดีสันสกฤตมาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านวิภาวะ (เหตุของภาวะ) ด้านอนุภาวะ (การแสดงผลของภาวะ) และด้านสาตตวิกภาวะ (ปฏิกิริยาของตัวละคร) พบว่าวรรณคดีทั้ง ๙ รส นี้ได้แสดงวิภาวะ (เหตุของภาวะ) อนุภาวะ (การแสดงผลของภาวะ) รวมองค์ประกอบของภาวะทั้งสองไว้ครบทุกรส ส่วนองค์ประกอบด้านสาตตวิกภาวะ (ปฏิกิริยา

ของตัวละคร) จะปรากฏอยู่ในบางเหตุการณ์ของรสเพียง ๘ รส ไม่ปรากฏในศานตรส ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของภัสร์ธีรา ฉลองเดช (๒๕๔๘) คือองค์ประกอบด้านสาดตวิภาวะ (ปฏิกิริยาของตัวละคร) จะปรากฏอยู่ในบางเหตุการณ์ของรสเพียง ๗ รส โดยไม่ปรากฏในหасыรส และศานตรส

ผู้สนใจศึกษาวิเคราะห์สวรรณคดีสันสกฤตอาจนำงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยวรรณคดีสันสกฤตในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ ได้

กลอนบทละครเรื่องเงาะป่าเป็นวรรณคดีที่นอกจากจะศึกษาวิเคราะห์สวรรณคดีสันสกฤตแล้ว ผู้สนใจอาจจะศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องอื่นๆ เช่น ศึกษาอวัจนภาษา และสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในกลอนบทละครเรื่องนี้

กลอนบทละครเรื่องเงาะป่าเป็นวรรณคดีไทยอีกเรื่องหนึ่งที่สามารถนำทฤษฎีสวรรณคดีสันสกฤตไปวิเคราะห์ได้ ซึ่งในเรื่องกลอนบทละครเรื่องเงาะป่าถือได้ว่าเป็นวรรณคดีไทยที่มีความสมจริง ตัวละครมีอารมณ์ที่คล้ายกับมนุษย์ธรรมดาทั่วๆ ไป และเมื่อนำทฤษฎีสวรรณคดีสันสกฤตเข้าไปช่วยในการวิเคราะห์จะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นกับตัวละครและมีอารมณ์ร่วมกับตัวละครนั้นๆ อีกด้วย

บรรณานุกรม

- กฤษมา รัชชมณี. (๒๕๕๙). การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีรส
วรรณคดีสันสกฤต. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เงาะป่า (วรรณคดี). (๒๕๕๐, สิงหาคม ๒๕). ในวิกิพีเดีย : สารานุกรมเสรี.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>
- เจือ สตะเวทิน. (ม.ป.ป). วรรณคดีวิจารณ์. ม.ป.ท.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (๒๕๕๔). เงาะป่า (พิมพ์ครั้งที่
๑๙). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาภาษาไทย และ
ศูนย์วิจัยภาษาและวรรณคดีไทย. (๒๕๕๖). ปิยราชกวินทร์.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเหลือ ไจมน. (๒๕๕๙). การแต่งคำประพันธ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ม.ล. (๒๕๕๓). วิเคราะห์สวรรณคดีไทย.
กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (๒๕๕๒). วิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยประเภท (พิมพ์ครั้งที่
๒). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พรทิพย์ พุกผาสุก. (๒๕๕๖). ปิยราชกวินทร์. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- พรณภา อินสกุล. (๒๕๕๖). รายงานการวิจัยเรื่อง รสวรรณคดีสันสกฤต
ที่พบในบทละครเรื่องอิเหนา. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

- ภัสร์ธีรา ฉลองเดช. (๒๕๔๘). **วิเคราะห์วรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ. (๒๕๒๖). **วรรณคดีการละคร**. พระนครศรีอยุธยา: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.
- ยุพร แสงทักษิณ. (๒๕๔๑). **บทวิเคราะห์พระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า**. ใน **สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ เรื่องเงาะป่า** (หน้า ๑๗๓ – ๑๙๑) กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- วิภา กงกะนันท์. (๒๕๒๒). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศิริเพ็ญ มากบุญ. (๒๕๔๓). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย (แบบฝึกและเอกสารเสริมความรู้)**. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- สมหมาย เทียบเทียม. (๒๕๒๐). **บทละครเรื่องเงาะป่าพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๕ การศึกษาวิเคราะห์ทางสังคม และวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (๒๕๔๘). **เจิมจันทร์กังสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (๒๕๒๕). **วรรณคดีวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาพกิจกรรม

ประกวดหนุ่มฉลาด สาวเฉลียว

เขียนพู่กันจีน

TRU BAND

รางวัลชนะเลิศ ชมรมเรารักประชาธิปไตย

วันนิยมไทย

ผ่านการรับรองจากเนฯ

ศาลจำลอง

พิธีไหว้ครูดนตรีไทย

เทปสตรีวิชาการ ๕๑

ค่ายพัฒนาบุคลิกภาพ

รางวัลเพชรมนุษยศาสตร์ฯ

